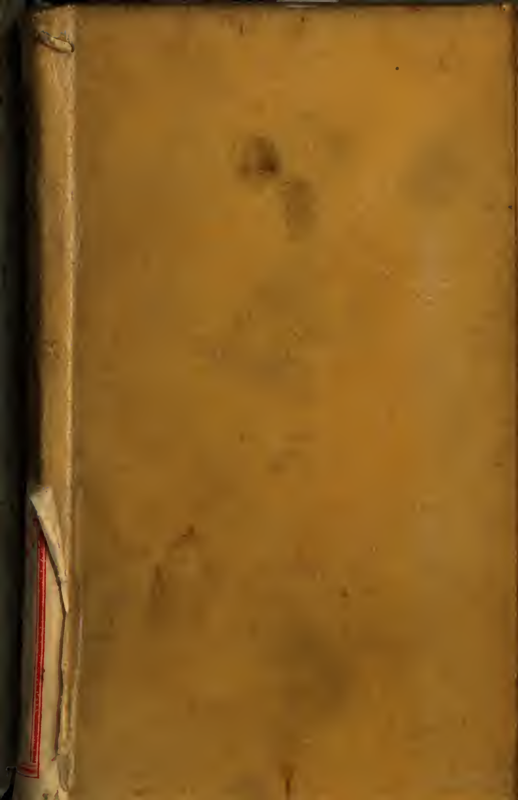

. 43.

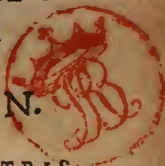
GEORGI HORNI Orbis IMPERANS

Lugduni Batavorum.
Apud FELICEM LOPES de HARO *A.* 1668.

WILHELMO COMITI DE HOORN.

Tibi, Illustris & Generose Domine, offero quod nunc prodit opus, Orbem Imperantem: memor tuorum erga me beneficiorum. Et quandoquidem post tot annos, quibus prima inter nos no-

notitia Harderwici inita eſt, cum tu diſcipulus, ego ita diſponente, jubente & volente PARENTE tuo, præceptor eſſem, te DEUS reſervavit in ea tempora ut Patriæ tuæ inſervires, eo munere quod tibi competit: accipias à me, tenue quidem, ſi humana ſpectes, ſed magnum Divinæ Providentiæ opus. Leydæ 1. Aug. 1667.

T. Generoſit.

Humilis Servus,

G. HORNIUS.

GEORGI HORNI ORBIS IMPERANS.

TOTUS ORBIS IN TREDECIM IMPERIA DIVIDITUR.

Idque ſecundum numerum tredecim tribuum Iſraëlis & tredecim Apoſtolorum. *Quanquam enim ordinarie* XII. *tantum tribus & totidem Apoſtoli numerentur: revera tamen, annumeratis tribu Levi, & Apoſtolo Paulo, tredecim fuerunt. Pari ratione, non abſque occulta providentia divina, tredecim hodie Imperia Orbis terrarum numerantur, ſub quibus omnes Continentis inſularumque populi tanquam totidem tribubus, continentur. Quæ ſunt Germania, Gallia, Hiſpania, Britannia, Nortmannia, Polonia, Ruſsia, Turcia, Perſia, India, Tartaria, Sina, Abaſsia.*

IMPERIUM ROMANO-GERMANICUM.

CANON I.

Deficientibus CAROLINGIS *inter* Italos *ac* Germanos *de Imperio certatum.*

I. Initium hujus rei factum A.C. 888. primo *Arnulphi Imperatoris* Anno: tum enim *Berengarius* & *Guido* duces Imperatoris Caroli Calvi de Imperio Italiæ certare, seque Imperatores Romanorum appellare. A quo tempore perpetuos Imperatores Italia habuit usque ad A.C. 968. Quippe imminuta Francorum potentia, necdum adulta Germaniæ authoritate, Itali arbitrabantur ad nullos potius, quam ad sese spectare imperii dignitatem, & maximam rebellandi occasionem ipsis præbuerunt fatales eo tempore Normannorum & Hungarorum in Germaniam Galliamque anniversariæ irruptiones. Quantum tamen otii dabatur à bellis barbaricis id Galliæ ac Germaniæ expeditionibus Italicis contra Pseudo-Imperatores, *Bereng-*

Berengarios, *Guidones*, *Lambertos* & *Adelbertos* impenderunt. Inter has turbas *Episcopi Romani* authoritas magis magiſque invaluit, & Romani inter varios magiſtratus fluctuare, ac non ſemel ad antiquam ſuam Rempub. & libertatem reſpicere, ejectiſque regibus & Imperatoribus, *Conſules* majorum more ſibi creare. Finem Imperio Italiæ impoſuit *Otto* II. qui *Adelbertum* ultimum Italiæ regem captum in Bavariam relegavit, ac Italiam imperio Germaniæ ſubjecit A. C. 959.

II. Initium Imperii *Romano-Germanici* cæpit A. 911. Cum enim *Ludovicus* IV. Tranſmarinus propter immaturam ætatem ad res gerendas difficillimo illo tempore ineptus eſſet, turbatis Galliæ rebus, & Carolingorum familia jam ad extremam tabem deducta, proceres utriuſque regni de creando novo Imperatore ſatagere, nonnullis in *Carolum Simplicem Galliæ Regem*, aliis in *Conradum Franconiæ Ducem* inclinantibus. Atque hic ſuffragiis & conſenſu populi ſuperior, primus Imperium à Gallis ad Germanos tranſtulit, à cujus temporibus perpetua quaſi lege excluſi fuerunt Galli, ac non ſemel armis eo adacti, ut legitimam Imperatorum Germanorum authoritatem agnoſcerent. Quanta autem ea ſit dignitas,

Joh. Barclajus cap. 4. Iconis animorum, quo de Germania agitur, his verbis edisserit: *Nihil in Germanica gente magnificentius*, quam quod nomen summi Imperii, aquilamque sibi habent, tanquam Romam Germania vicerit, & provinciarum ultima, quæ Italico jugo accessit, jam sit sola, in qua nomen ac reliquiæ fortunæ Romanæ acquieverint. Tanti nominis Sancta Majestas nulla sociorum Principum æmulatione corrumpitur, Regesque quanquam viribus sæpe majores sponte Imperatorio culmini concedunt.

II.

Imperium Germaniæ tres habuit periodos.

Prima fuit à *Conrado* I. usque ad Electorum Originem ac confirmatam authoritatem, quod tempus certo anni charactere designari non potest. Quippe gravissima inter historicos controversia est, quo primum tempore Electores in Germania cæperint, & omnibus collatis, quæ pro hac illave sententia afferuntur, argumentis, tandem pronunciandum est non liquere. Quidquid sit, primam periodum terminamus excessu *Friderici* II. ac magno illo 23. anno-

rum

rum interregno usque ad initia *Rudolphi* I. *Comitis Hapsburgici*. *Secunda* à *Rudolpho Hapsburgico* & A. C. 1273. usque ad *Carolum* IV. & aureæ bullæ promulgationem, quæ facta A.C. 1356. *Tertia* ab A. 1356. usque ad A. præsentem 1667. Quarta periodus si quæ dabitur, adhuc instat & futura est.

III.

Sub prima periodo Imperium partim fuit electivum, partim hereditarium, & in utroque statu mere Monarchicum.

1. *Electio* obtinuit, quotiescunque Imperium ab una in aliam transferebatur familiam. Fiebat autem illa in communi Principum conventu, & omnes jus suffragiorum primis temporibus habuerunt, nulla adhuc inter Electores ac alios Principes differentia. Sed in hac ipsa Electione Imperium aliquandiu fuisse hereditarium multis argumentis ostendi potest, inprimis sub *Ottonibus*. Nam *Henricum* IV. jure hereditario successisse historici disertim tradunt. *Damianus* Papa R. in Epistola sua apud Baronium *Henricum* IV. vocat *heredem*; & *Bruno* Magdeburgensis in historia Belli Sa-

xonici dicit: *Henricus Rex singulos Teutonici Regni Principes supplex adivit, se de regno Saxoniæ, quod cum patria hereditate tum electione omnium eorum suscepisset, injuste depulsum.* Et quod omni exceptione majus est argumentum, legimus filios etiam Minorennes à Parentibus successores declaratos. Hoc jus successionis interturbatum fuit morte *Henrici* V. cum is absque liberis decessisset. Mox sub *Friderico* I *Barbarossa* iterum invaluit, & is Henricum filium Regem Italiæ ac successorem in Imperio designavit, quem cum Episcopi Coloniensis & Leodiensis pro Imperatore agnoscere recusarent, de utroque sumptum supplicium, ac *Leodiensis* etiam morte multatus. Ac *Henricus* VI. expressa lege jussit, ut ne amplius electio Imperatorum fieret, sed per solam sanguinis *successionem* Imperium conferretur, ita ut qui propinquior Imperatori esset, hereditariè fieret Imperator. Sed cum & ipse filium reliquisset *Fridericum* II. adhuc impuberem, Principes electionem, abrogata ejus lege, in integrum restituerunt, quæ ab eo tempore ita invaluit, ut nulla imposterum mentio vel successionis vel hereditatis fieret.

IV. *Sub*

IV.

Sub Henrico *Aucupe Marchionatus constituti fuerunt.*

Conradus I. hosti suo Henrico, admiratione virtutis ejus commotus, sceptrum & coronam ante obitum misit. Quæ Henrico aucupium sectanti oblata, nomen ipsi Aucupis fecerunt. Causa Marchionatuum quotidianæ Hungarorum, Polonorum, Slavorum, Vandalorum, Danorum, ac Normannorum in Germaniam irruptiones, ad quos reprimendos constituti in limitibus *Marchiones*: Et hac occasione A. 930. constitutus fuit Marchionatus Misniæ adversus Bohemos, Polonos, Silesios. A. 928. constitutus contra Hungaros Marchionatus Austriæ, creato primo Marchione *Leopoldo* illustri ex Comitum Pabebergensium familia. A. 927. constitutus fuit Marchionatus Brandeburgicus contra Henetos, nec non Marchia Slesvicensis contra Danos. Hi Marchiones cum multa barbaris eriperent loca, paulatim aucta ditione sua & potentia magnis principatibus originem dederunt. Auceps Hungarorum 40:00. ad Meisepurgum deletis ludos equestres instituit qui *Turnoya* vocantur.

V.

Sub Ottone *primo maxima Imperii Germanici potentia fuit.*

Otto I. *Henrici Aucupis* filius à rebus gestis *Magnus* appellatus collapsam post *Carolum Magnum* imperii dignitatem restituit, Bohemiam, Franciam, Burgundiam, Italiam, Hungariam, Daniam felici armorum successu partim domuit, partim in officio continuit. Hungaros ad Augustam delevit tribus eorum Regibus Ratisponæ suspensis. Rigidus justitiæ assertor, adulterum, quanquam ducta quæ corruperat, securi percussit, jurans per barbam Othonis talia non esse perferenda. Ejus tempore Hatto Moguntinus à muribus corrosus dicitur. Ejus filius *Otto* II. cognomine *Pallida mors Saracenorum* Apuliam & Calabriam Græcis & Saracenis ereptam imperio restituit. Inprimis autem magna Ottonum Romæ ac in Italia authoritas fuit. Illi Papas creare & deponere nondum adulta Episcopi Romani potentia. Ad *Ottonis* III. tempora vulgo referunt primam Electorum institutionem, ac legem illam, qua ab Imperio excluduntur, quicunque Originis Germanicæ non sunt. De posteriori non magna est dubitatio.

tatio. Quod prius attinet, fit quidem mentio electionis circa tempora *Ottonis* III. Sed quod Bellarminus & Baronius ſeptem tum temporis electores à Gregorio Pontifice inſtitutos volunt, falſum omnino eſt. Creſcentium Coſs. Rom. punit: ab ejus vidua venenatis chirothecis tollitur.

VI.

Imperium à Francis *ad Saxones, à* Saxonibus *ad Francos, à* Francis *iterum ad Saxones, ab his ad* Suevos, *deinde ad diverſas familias, denique ad* Auſtriacos *aliquandiu interturbata ſucceſſione devolutum eſt.*

1. Supra dictum quomodo *Conradus* Franconiæ Dux, excluſis *Carolingis*, imperium ad Germanos tranſtulerit: cumque ei perpetuæ eſſent æmulationes contra *Henricum Aucupem* Saxoniæ Ducem, moriturus ſceptrum ac imperii coronam ei tanquam digniſſimo, qui ſuccederet, miſit, laudatiſſimo more publicam imperii ſalutem privato odio poſtponens.

2. A.C. 919. *Henricus* Saxoniæ Dux imperium in familiam Saxonicam intulit,

dictus *Auceps*, quod ei fortè in aucupio versanti insignia cæsarea à *Conrado* missa offerrentur. Respuit is titulum Imperatoris, quem more seculi illius sola conferebat unctio Episcopalis ac contentus fuit nomine *Regis Romani.* Nullus majora pro imperio gessit præcipuè contra Huugaros, qui excursionibus suis usque ad Mare Balthicum omnia per Germaniam infestarunt. Cumque nepos *Arnulphi Imperatoris* ac materna stirpe Carolingus esset, imperium jure sanguinis sibi deberi existimavit, illudque successionis titulo transmisit ad posteros. Atque hæc ratio est, cur Ottones hereditario jure successerint. Non enim alio nomine quam quod ex *Caroli Magni* familia descenderent, excluserunt electionem.

3. A.C. 1002. Imperium ad *Bavaros* translatum, quorum primus fuit Imperator *Henricus* II. cognomine *Claudus* & *Sanctus*. Hic Bambergensem comitatum masculo carentem hærede in Episcopatum convertit, cujus hodieque amplissima privilegia sunt. Quippe Episcopi Bambergensis feudatarii sunt omnes quatuor Electores temporales, *Rex Bohemiæ* tanquam *Archi-Pincerna*, *Comes Palatinus* tanquam *Archi-Dapifer*, *Saxo* tanquam *Archi-Marschallus*, *Brandeburgicus*, *Archi-Camerarius*: quæ omnia

omnia beneficia cum annexis suis commodis ex institutione *Henrici* sancti ab Episcopatu Bambergensi in feudum recognoscunt, atque hoc nomine *Episcopum Bambergensem* recens initiatũm non secus ac ipsum Cæsarem suis quisque officiis præstolari per delegatos tenentur.

4. A.C. 1024. Imperium ad *Francos* relatum, electo *Conrado* II. *Salico*, id est, *Franco*. Idem enim Salicus est ac Francus, & Lex Salica eadem quæ Francica. Sub hoc Regnum Burgundiæ amplissimum, quod totam Helvetiam, Sabaudiam, Burgundiam utramque & magnam Galliæ Lugdunensis partem complectebatur, ad Imperium Germanum testamento *Rudolphi* III. Ignavi A. 1033. pervenit, quod regnum alio nomine dictum fuit *Arelatense* à Metropoli *Arelate*, & cujus nomine Galliarum Reges diu Vasalli Imperii fuere, donec ea obligatione à *Carolo* IV. pecunia exsolverentur. Ei successit *Henricus* III. Niger, qui *Brecislaum* Bohemiæ Regem victum coëgit regio titulo abstinere, & Ducis contentum esse. Romanis quoque Pontifices imposuit ac pro lubitu instituit, juramento insuper exacto ne inscio atque invito Imperatore Papam eligerent. Hæc occasio fuit ingentium turbarum inter Pontifices Romanos ac Im-

peratores, quæ post obitum *Henrici* III. imperante filio ejus *Henrico* IV. exarserunt. Præcipua fax *Hildebrandus* sive *Gregorius* VII. omnium, qui unquam fuerunt, Pontificium sceleratissimus fuit, & ipse *Henricus* prava educatione, malis moribus, aliisque vitiis, quæ apud Germanos priscæ adhuc virtutis homines & antiqui rigoris tenaces, exosa erant, sese tot difficultatibus involvit. Præcipuè Saxones eum exagitarunt, contra quos non minora quam *Carolus Magnus* bella gessit. Successit controversia de Episcopali per annulum & baculum investitura. Eam sibi contra omnem consuetudinem inaudito exemplo vendicare *Hildebrandus* ac jus suum sibi asserente *Henrico* IV. quod nunquam contigerat, imperio deponere Principes, fide & obedientia absolvere, novos creare Anti-Cæsares, horrendis confusionibus Germaniam ac Italiam involvere. *Henricus* ab omnibus desertus tandem ultimæ necessitati cedere, seque *Hildebrando* supplicem sistere coactus fuit. Factum hoc in arce *Canusina*. Media ac atroci hieme *Henricus* nudis pedibus, lacero vestitu, toto aspectu ac corporis habitu miserabilis, pulsare fores ac lachrymis flagitare admissionem. Papa de sublimi fenestra amplexus scortum suum *Mathildim* despe-

ctare ac totum triduum jejunum ac omnis ſolatii inopem relinquere Imperatorem. Quarta die ægrè admiſſus leges accepit viliſſimo mancipio intolerabiles & indignas, ac horrendis exſecrationibus obſtrictus fuit, ne unquam ab abedientia Papæ recederet. Interea ſpoliatus imperio à Saxonibus fuit, quod *Hildebrandus* perfidè & proditoriè in *Rudolphum* Sueviæ Ducem contulit. *Henricus* læſa ſæpius patientia in furorem verſus primò *Rudolphum* acerrimo prælio proſtravit, eique dexteram manum perfidiæ argumentum Godfridus Bulioneus amputavit, dein convocata Synodo *Hildebrandum* depoſuit. Hinc acrius exarſerunt iræ Pontificiæ, & qui ſucceſſerunt *Hildebrando* Pontifices hoſtem toto orbe excitare in *Henricum*, ac ne quidquam addi ad impietatem poſſet, ipſos filios in parentem concitare, primò quidem *Conradum*, qui ab *Henrico* victus atque abdicatus fuit; deinde *Henricum*, à quo Pater *Moguntiæ* in conſeſſu Procerum damnatus, ac Ingelhemii ab Epiſcopis veſtitu & inſignibus Imperialibus ſpoliatus fuit. Ac ne morte quidem ejus ſatiari potuit rabies hoſtium. Quippe ſepulchro erutus, ac totum quinquennium, quaſi quem terra tegeret, indignus, ſepultura caruit. Hæc *Henrici* IV. vita Tragica fuit, qui nulli

Princi-

Principum à temporibus Alexandri Magni, & Julii Cæsaris fortitudine bellica concessit, quippe qui bis & sexagies aperto Marte semper victor conflixit. Sed idem omnium mortalium tota vita infelicissimus, adeò ut omnia astra, omnia elementa in perniciem ejus conjurasse videantur. Nec levioribus malis *Henricum* V. filium ejus Pontifices exagitarunt. Nam cum *Pascasio* extorsisset jus investituræ, paulo post ab eo excommunicatus, ac à *Lothario Saxone* victus tandem jure cessit antiquissimo Imperatorum, ac omnes Episcopatus immediatè Pontifici Romano submisit, à quo tempore etiam confirmata fuit tyrannis Pontificum Romanorum.

5. A. 1125. Imperium ad *Saxones* relatum, quorum Dux *Lotharius Henrico* V. successit. Præcipuum operum ejus fuit, Romani juris jamdiu desueti restitutio, cum antiquissimus Codex in Apulia repertus, & ab ipso Pisanis donatus fuisset, in qua urbe primam Juris professionem instituit.

6. A. 1138. successerunt in Imperio *Suevi*, quorum primus *Conradus* III. sub quo feralia illa factionum nomina *Guelphi* & *Gibellini* primum audita sunt. Origo eorum ita se habet. Contendebant de imperio duæ potentissimæ familiæ *Henricus Superbus*

bus Bavariæ & Saxonum, ac *Conradus* III. Sueviæ Dux. *Henrici* frater erat *Guelphus.* Cumque A.C. 1140. prælium ad oppidum *VVinsbergam* committeretur, Bavari inclamare ſuum *Guelphum*, Suevi ſuum *VVeiblingen*, quod oppidum hodie *Ducatus VVirtenbergici* eſt, & in quo natus ac educatus *Conradus* fuerat. Ex hoc nomine *VVeiblingen* Ital. *Gibellinos* fecerunt. Referuntur & aliæ nominum horum origines. Id certiſſimum eſt ab eo tempore per tria ſecula & amplius Italiam in duas has ſciſſam fuiſſe factiones. Nam qui partes Imperatoris ſequebantur *Gibellini*, qui Pontificem Romanum & hoſtes Cæſaris *Guelphi* dicti, & hodieque factionum illarum reliquiæ apud Italos ſuperſunt. Tam levi momento oriri, tam difficulter extingui nomina & odia factionum poſſunt.

DE BELLO SACRO

SEU

Expeditione in Palæſtinam.

1. His ipſis temporibus *Occidentales* ſeu *Latini* pluſquam humana audacia contra *Turcas* pro recuperanda *Palæſtina* expeditiones ſuas ſuſcepere, quæ tribus ſequentibus

bus ſeculis perpetua quaſi ſerie continuatæ fuerunt. Tam ſubiti ac ingentis motus cauſa ſecundum Deum à Pontificum Romanorum tyrannide ac hominum ejus ſeculi ſuperſtitione arceſſenda venit. Cumque Pontifices *Henrico* IV. & V. tandem extorſiſſent juriſdictionem ſacram, ac inſuper noſſent veriſſimum eſſe illud axioma, *Nullum violentum diuturnum*, ne iterum *Ottones* aliqui emergerent, ac jus antiquum imperio vendicarent, ablegare eos religionis, quod efficaciſſimum in mentes hominum inſtrumentum eſt, ſpecie ac prætextu in Orientem viſum, ac eo facilius quantumvis difficilem profectionem ſibi perſuaderi patiebantur Principes populuſque, quod exiſtimarent peccata nuſpiam efficacius quam ad ſanctum Salvatoris noſtri ſepulchrum expiari poſſe. Juventutem excitabat gloriæ cupido, & agnata ætati illi curioſitas. Quid ſpecioſius quam perluſtraſſe abdita Orientis, Ægyptum ac Syriam toties nominatas in hiſtoriis regiones coram ſpectaſſe? Sed ſupra omnia ingens ad audaciam telum Hieroſolymam & in ſacris Scripturis ab ipſo Deo non nominata modo, verum etiam habitata loca perluſtrare. Hæc cauſa. Occaſio, ut in magnis plerumque rebus fieri ſolet, admodum exigua. *Petrus* quidam Monachus cogno-

cognomine Eremita ex Episcopatu Galliæ Ambianensi statura parva & contemptibili, Hierosolymam fortè delatus, ad Patriarcham divertit, atque ibi inter mutua, ut fieri solet, colloquia de servitute, quam sub Turca paterentur fideles, de quotidiana miseria Christianorum multa ac tristia intellexit, nec spem ullam in Græcis Imperatoribus superesse. *Petrus* promittere ad concitandos pro recuperanda terra sancta Latinos operam omnem suam & diligentiam. Quid multis? Scribuntur literæ ad Papam, ad Imperatorem *Henricum* IV. ad Reges Principesque alios. Ita instinctu *Petri* A. 1095. Concilium Claromonti in Gallia habitum fuit, ac communi totius Ecclesiæ consensu decreta in Turcas expeditio pro recuperanda terra sancta. Quicunque illi nomen dabat, insigne in vestimentis suis crucem præferebat, ac dedecus videbatur pro ejus amore, qui nostri causa crucem pertulisset & mortem acerbissimam, nolle subire crucem pictam ad expeditionem etiam absque pietate tam gloriosam & utilem. Ergo velut œstro & furore divino perciti ad gloriosam militiam certatim concurrebant. Verba Wilhelmi Tyrii, qui integrum hoc bellum vastum descripsit, notabilia hæc sunt l. 1. c. 16. *Dividebatur maritus ab uxore, uxor à*

ma-

marito, Patres à filiis, filii à Parentibus, nec erat caritatis vinculum, quod huic fervori posset facere præjudicium, ita ut è claustris multi egrederentur Monachi & inclusi de carceribus. Nec tamen apud omnes erat in causa Deus, sed quidam ne amicos desererent, quidam ne desides haberentur, quidam sola levitatis causa, aut ut suos creditores declinantes eluderent, aliis se adjungebant. Omnes ergo ex causis variis properabant. Non erat in regnis Occidentalibus, qui aut ætatis aut sexus, aut conditionis aut status vellet esse memor, aut aliquibus persuasionibus deterritus ab incepto desisteret. Sed omnes indifferenter manus dabant, omnes unanimiter corde & ore votum profitebantur.

2. Hujus expeditionis Imperator constitutus fuit *Godofriedus Lotharingiæ Dux vulgo dictus Bullioneus.* Multitudo hominum, qui in Germania convenerunt, numerari non potuit. In octo exercitus divisi fuerunt, ex quibus quatuor ab Hungaris, Bulgaris, & Græcis in transitu deleti, reliqui partim terra, partim mari in Asiam penetrarunt, ac apud Niceam Bithyniæ urbem recensito numero inventa fuerunt sexcenta peditum & equitum loricatorum centum millia.

Primò expugnata fuit Nicea Solymanni Turcarum Imperatoris urbs regia: Inde emensa

emenſa omni Aſia minori Antiochiam Syriæ ad Orontem fluvium perventum, ſed ita imminuto exercitu bello, fame, peſte, & mutuis diſſenſionibus, ut vix centum millia in univerſum ſupereſſent. Nono demũ menſe non aperta expugnatione ſed fraude ac proditione capta fuit urbs. In ea Chriſtiani mox iterum obſeſſi à Saracenis fuerunt, ac tam miſerabili fame conſumpti, ut cum pergerent ad obſidendam Hieroſolymam vix 30000. hominum ſupereſſent. Nihilominus urbs A. 1099. decima-quinta Julii hora diei nona per vim expugnata fuit, ea ipſa, quod obſervatum, hora, qua Dominus ac Salvator noſter in eadem urbe extinctus fuit. Innumeri in ea Saraceni obtruncati ac intra ſolius templi ambitum 10000. interfecta. Octavo die poſt nimirum 23. Julii *Gothofriedus* creatus fuit Rex Hieroſolymorum, qui tamen regis titulo uſus nunquam fuit. Unde per errorem vulgo annumeratur Regibus Hieroſolymorum. Quippe ipſe nunquam conſecratus neque coronatus ſecundum vulgarem traditionem reſpuit coronam, propterea quod impium eſſe duceret eo in loco auream coronam geſtare, in qua ſervator noſter ſpinea fuiſſet coronatus. Sed vera ratio eſt, quod non Rex verum Dux Hieroſolymorum creatus fuit: unde

ſe-

ſepulchro ejus hæc tantum verba fuerunt inſcripta: *Hic jacet inclytus Godefridus de Bouillon, qui totam iſtam terram acquiſivit cultui Chriſtiano.* Anima ejus acquieſcat in pace. Atque hinc Wilhelmus Tyrius primum regem facit *Balduinum.* Verba ejus ſunt lib. 11. c. 12. *Ego Balduinus D.G. Rex Ieruſalem Latinorum & Francorum primus,* & lib. 12. c. 1. *Secundus Hieroſolymorum Rex ex Latinis fuit Dominus Balduinus de Burgo.* & lib. 16 c. 1. *Defuncto Domino Fulcone Hieroſolymorum ex Latinis Rege tertio.* Hæc obſervanda ſunt contra ſupinam vulgarium hiſtoricorum negligentiam, qui hunc ordinem ſua authoritate invertunt.

3. Ita fundatum *Hieroſolymorum* regnum ſub novem regibus per 88. annos ſtetit. Extenſum longè lateque per Arabiam, Syriam & Meſopotamiam fuit, ac perpetuis Ægyptiorum Turcarumque invaſionibus vexatum. Expeditiones à Latinis in ſubſidium Terræ ſanctæ multoties iteratæ fuerunt, ac ſolenne erat ad extinguendum Chriſtianorum Principum diſſidia crucem prædicare. Celeberrimæ tamen duæ fuerunt. Prima A. 1147. ſuſcepta hortatu *Eugenii* III. Papæ Romani, & *S. Bernhardi* Abbatis Clarevallenſis, à *Conrado* III. Imperatore & *Ludovico* VII. Rege Francorum.

Solus

Solus *Conradus* 200000. in exercitu ſuo ducebat, in quo ad 70. equitum cataphractorum millia erant. Tanti apparatus ſpes partim *Emanuelis* Conſtantinopolitani Imperatoris fraudibus partim propria negligentia periit. Græci per ſummam malitiam farinæ calcem admiſcebant, undè Milites peſtilenti pane comeſto ſtrangulabantur. Altera majori adhuc animo, ſed æquè infelici ſucceſſu A. 1189. à *Friderico* I. *Barbaroſſa* Imperatore, *Philippo Auguſto* Francorum, *Richardo* I. Anglorum Regibus ſuſcepta fuit. Occaſionem dedit *Ioſephus Salahadinus* natione Turca, qui à *Mahmude Nuredino* Rege Syriæ in Ægyptum auxilio *Caliphæ* ejus gentis contra *Almericum* Hieroſolymorum Regem miſſus, captata occaſione obtruncato *Elphaiz*, ultimo Ægyptiorum *Calipha* totius Ægypti Imperium, ac mortuo paulo poſt *Nuredino* ipſam quoque Syriam conſecutus regnum Hieroſolymitanum A. 1186. funditus evertit. Ita Chriſtiani tres tantum urbes Tripolim, Tyrum ac Antiochiam retinuerunt.

Hoc triſtiſſimo in Europam allato nuncio longè major quam ſub *Godefrido Bullioneo* Principum ad recuperandam terram ſanctam ardor fuit. Solus *Fridericus* ex Germania fortiſſimorum virorum 600000. edu-

eduxit, quorum ſymbolum in armis veſtibuſque crux globo inſiſtens, quo ſignificabant Jeſum Chriſtum crucifixum totius orbis Dominum eſſe debere. Idem Gallorum Anglorumque ardor, & in Gallia decretum, ut quicunque domi manerent decimas omnium bonorum perſolverent, quæ diu poſt *Saladini* decimæ dictæ. Primum exercitus hujus infortunium in *Cilicia* contigit. Nam cum *Fridericus* Imperator capto *Iconio* Turcarum regia urbe jam ipſam in oculis haberet Syriam, æſtu ſolis defatigatus, ac in fluvio, quem alii *Cydnum*, alii *Selephum*, alii *Farfarum*, alii *Ferrum*, alii *Saram* dicunt, inter natandum, nimio aquæ rigore conſtrictis venis, & præcordiis intercluſis extinctus fuit. Ita vulgo narratur obitus inviĉtiſſimi Principis. Alii aliter, ac mirum ſanè eſt de tanta re dubitari, quæ in conſpectu tot hominum millium facta fuit. Nobis tota hæc narratio ſuſpecta, imò fabuloſa videtur Imperatorem in *Selepho* flumine ſubmerſum. Extat *Thagenonis* cujuſdam, qui ipſe expeditioni præſens interfuit, ac minima quæque dictim annotavit, accuratiſſimum itinerarium, in quo nihil hujus occurrit. Meminit quidem caſtra ad flumen *Selephicam* poſita fuiſſe 7. Idus Jun. triduo poſt 4. Idus Jun. A. 1190. qui erat dies Solis, circa veſperam

ſperam Seleuciæ ſubito obiiſſe dicit Imperatorem nulla mentione ſubmerſionis vel fluminis facta, ac quantum ex verbis ejus colligi poteſt, extinctum Imperatorem apoplexia vel alio quodam acuto morbo vult. Ita amiſſo capite turbari res Chriſtianorum, ac magno conatu nihil agi. *Ptolemais* tamen ſive *Acco* maxima urbs à Chriſtianis expugnata. Sed veluti pomum Eridis diſſenſione ac diffidentia caſtra eorum implevit. Occaſionem *Lupoldus Auſtriæ* Dux præbuit, qui expugnata turri, cum inſignia ſua faſtigio ejus impoſuiſſet, *Richardus* Anglorum Rex illis dejectis per contemptum ſua imponere. Parum aberat quin in ipſa urbe pro unico vexillo inter Chriſtianos pugnaretur. Magno hæc contumelia *Richardo* ſtetit, cujus in tota illa expeditione plura crudelitatis ac furoris quam fortitudinis extant monumenta. Quippe captivorum Turcarum 7000. nefariè obtruncari juſſit, quibus totidem Chriſtiani ex captivitate liberari potuiſſent. Ac tanta barbaries in caſtris Chriſtianis exercita fuit, ut alii Turcarum cruorem avidè haurirent, alii pellibus eorum pro veſtimentis uterentur. Mox diſſentire inveterato odio Gallus & Anglus, ac ipſe *Philippus*, infecta re, domumitionem parare, prius ſacramento præſtito, nihil ſe contra

contra abſentis *Richardi* provincias molituram. *Richardus* interea titulum regni Hieroſolymitani invadere, multa turbare, nihil expedire, & paulò poſt ipſe quoque Syria excedere, ac in reditu tempeſtatibus in Dalmatiam ejectus templarii habitu per Germaniam progredi ſtatuit. Ceterum conſcius ſibi facinoris erga *Lupoldum* patrati, cum evitare Auſtriam non poſſet, adſumpto *Coci* viliſſimo ac fuligine deformato veſtitu ſperavit ſeſe captivitatem evaſurum. Cumque carnes veru ad focum aſſaret, hoſpes precioſum annulum, quem per oblivionem digito non detraxerat, conſpexit, remque ſtatim ad Ducem *Lupoldum* detulit. Prodebat etiam eum Anglica lingua, ac major oris majeſtas, quam ut viliſſimo habitu diſsimulari poſſet. Statim miſsi qui eum adducerent, ſatellites. Sed *Richardus* regiis veſtimentis receptis ſtricto enſe negabat alius ſe captivum, quam ipſius Ducis fore, ac adventanti Duci obvius factus gladium porrexit. Huic *Richardi* captivitati maximum incrementum ſuum Auſtria debet. Quippe *Lupoldus* tantum pecuniæ ſibi ex Regis redemptione comparavit, ut Stririæ Ducatum; Neuburgenſem, Lincenſem ac Welſenſem comitatus, inſuper Beilſtein, Klingenberg, Putten & Hunsberg coëmeret,

ret, pomeria urbis Viennensis ampliaret, ac mœnia nova unà cum D. Mariæ templo monumentum hujus rei ad posteros constitueret. Tertia in Orientem expeditio A. 1228. à *Friderico* II. Imperatore suscepta fuit tanto hominum studio, ut ex sola Anglia 60000. hominum sese itineri commiserint, quo tempore *Damiata* firmissimum Ægypti claustrum Harlemensium Batavorum artificio expugnata fuit. Sed paulò post cum Christiani ignari Nilum anniversario eluvio inundare cunctam Ægypti planitiem, in Barbarorum omnes venissent manus, *Meledino* Ægypti Sultano restituta fuit. Nihilominus Hierosolymorum regnum integrum recuperavit *Fridericus* II. quod non diu post A. 1247. à *Chorasmiis* Persica gente Tatarorum metu profugis destructum fuit, à quo tempore Hierosolyma Barbaris mansit, ac tandem Ptolemaide A. 1291. à Sultáno Ægypti capta, finis bello sacro impositus, & quidquid supererat Christianorum, in Cyprum ejectum fuit, quod regnum veluti tabula quædam ex naufragio in Christianorum potestate diu post mansit, donec A. 1479. extincta Regum Lusignanorum progenie ad Remp. Venetam deveniret, quibus eam Turcæ seculo post A. 1571. eripuerunt.

7. A.1138. Imperium pervenit ad Duces Sueviæ ac in eorum familia ſtetit 108. annos. Primus fuit *Conradus* III. Lotharii Saxonis æmulus, cujus præcipuum opus Henrici Superbi everſio commemoratur. Is Henricus Superbus Guelphicæ factionis caput avito jure Bavariam; per conjugium, Saxoniam; armis, Vandaliam, Slaviam, & cunctas maris Balthici provincias poſſedit, omnium regionum inter Rhenum, Danubium, ac Oceanum Germanicum Dominus. Ex tantis opibus ac potentia lapſus in ſuperbiam, cum ipſum præ ſe imperatorem Conradum ſperneret, ab eo proſcriptus omnibuſque ſpoliatus ditionibus fuit. Tum temporis *Alberto* Vrſo Domino Sylvæ Herciniæ & Ballenſteti, & fundatori Ducum Saxoniæ ac Principum Anhaltinorum Saxonia: *Leopoldo* Auſtriæ Marchioni, Bavaria, aliis alia ex naufragio Henrici Superbi acceſſere, neque quicquam poſteris ejus præter ſolum Ducatum Brunſvicenſem & Luneburgenſem manſit. Conrado ſucceſſit *Fridericus* I. *Barbaroſſa*, ſive Ænobarbus, ludibrium Pontificiæ tyrannidis. Nam ab *Alexandro* III. excommunicatus & Guelphorum per Italiam rebellione vexatus ſepties cum exercitu Italiam ingreſſus univerſam poteſtati ſuæ fortiter ſubjecit, Mediolanum funditus excidit,

dit, ac ad perpetuam ſterilitatem locum, in quo ſteterat, ſales conſevit. Tandem cum Venetias obſideret eruptione captus filius ejus, quem ut redimeret, pacem cum *Alexandro Papa* fecit, cumque pedes ejus ſolito more oſcularetur, ſuperbus Pontifex conculcaſſe jacentis cervices dicitur cum hoc dicto, *Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis, & colla leonum conculcabis*, ad quod Imperator regeſſiſſe dicitur, *Non tibi ſed Petro: Papa, Et mihi & Petro.* Hæc vulgaris traditio, quam picturæ in palatio Veneto repræſentant. Alii factum negant, quorum potior videtur eſſe ſententia. Non enim credibile auſum fuiſſe Papam tam contemptim habere armatum Imperatorem, vel tantam contumeliam laturos fuiſſe Germanos, qui in longè minori caſu, cum legatus Pontificis ſuperbius in comitiis Germanorum Principum loqueretur, parum abfuit, quin *Otto Wittelſbachius* Comes Palatinus ſtricto enſe caput illi nebuloni amputarit. Qualem vitæ exitum habuerit *Fridericus*, in bello ſacro dictum. Ei ſucceſſit filius *Henricus* VI. qui per conjugium cum *Conſtantia Rogerii* filia *Gulielmi Siciliæ* Regis conſobrina, *Siciliæ* quoque Rex & *Apuliæ* Dux factus fuit, illaſque provincias imperio in perpetuum conjunxit, hac conditione, ut illud hereditario

jure permaneret in familia Ducum *Sueviæ.* Ita Imperium publica lege hereditarium factum, quod tamen cum morte *Henrici* VI. iterum abolitum fuit. Quippe extincto *Henrico*, cum filius ejus *Fridericus* adhuc minorennis esset, grave in imperio schisma exortum fuit, divisâ Principum in creando Imperatore sententia. Quidam elegerant *Bertholdum Zeringiæ* Ducem, qui imperio mox renunciavit: alii *Ottonem* IV. Ducem Brunsvicensem ex *Henrici* Superbi familia; alii *Philippum* Sueviæ Ducem, ac *Henrici* VI. fratrem. Duravit lamentabile hoc dissidium per decennium, nec nisi morte *Philippi* extingui potuit, qui Bambergæ in suo cubiculo ab *Ottone Wittelsbacense* Comite Palatino nefariè obtruncatus fuit. Ita A. 1207. solus *Otto* Imperator remansit, qui, cum flagraret odio familiæ Suevicæ A. 1208. in Francofurtensibus comitiis legem *Henrici* VI. de hereditaria imperii successione his verbis antiquavit: *Nullus Imperator hereditarium Jus in imperium prætendat. Principes sex, tres ecclesiastici, tres seculares Imperatorem creanto, qui si discordes fuerint, Regem Bohemiæ tanquam arbitrum adhibento.* Atque hinc demum habemus certam Electorum originem, ac liberam Imperatorum electionem, quæ ab eo anno usque ad nostra tem-

tempora inviolata permansit. Sed *Papa R.* non diu quietum esse sinebat *Ottonem* IV. Quippe hoc inter arcana Romani Pontificatus erat Imperatores perpetuis æmulis vexare, atque ita eos suarum rerum solicitos reddere, ut omnem de Italia cogitationem deponere cogerentur. Excitavit ergo *Ottoni* æmulum *Fridericum* II. *Henrici* VI. filium, Siciliæ ac Neapolis Regem Ducemque Sueviæ. Ita *Otto* ab omnibus desertus in Saxoniam sese recepit, ac suscepto contra Galliæ Regem *Philippum* Augustum bello, instructusque magnis ex Anglia subsidiis in Belgio profligatus, paulo post ex mærore animi decessit. Ita *Fridericus* II. diutissimè solus imperavit, sed non meliori fortuna quam majores ejus, Pontificum Romanorum perpetuus quasi scopus, in quem fulmina sua, execrationes irasque vibrarent. Ipse incredibili cum fortitudine tyrannidi eorum sese opposuit, Italiam gravissimè adflixit, ac ultimus fere Imperatorum in Oriente antiquam sustinuit majestatem, regno quoque Hierosolymitano, ut supra dictum, obtento, unde Reges Siciliæ, quales Hispani hodieque titulo regum Hierosolymitanorũ utuntur. Sub eo duo fuerunt Anticæsares, *Henricus* Thuringiæ Landgravius, cognomine Rasbo & *Gulielmus* Hollandiæ Co-

mes. Extincto A. 1250. *Friderico* II. *Conradus* IV. filius ejus per triennium titulotenus inperavit, atque eo quoque extincto, simulque *Wilhelmo Hollandiæ* Comite, cœpit memorabile illud 18. vel 23. annorum Interregnum.

8. Sequitur nunc magnum illud & celebre interregnum, quod alii 18. alii 23. annorum esse volunt. Diuturnum fuisse satis constat, atque in eo summa imperii confusio fuit. Quod enim sancta Scriptura in simili occasione dicit, *Non erat Rex in Israel, & quilibet faciebat, quod volebat*, idem de hoc interregno dici potest. Ablato, quod cuncta regeret, capite ac summo controversiarum Judice, membra imperii inter se dissentire, jus in armis ponere, ut penes illum optima causa esset, qui fortior. Præcipuè illa calamitas incubuit civitatibus imperii per Sueviam, Alsatiam ac tractum Rhenensem, quarum vacuam possessionem vicini sive Principes sive nobiles invaserunt. Hac occasione Germania arcibus montanis prædonum nidis impleta fuit, quorum usque in hunc diem exscindi reliquiæ non potuerunt, quanquàm innumeræ passim per singulos ferè montes conspiciantur ruinæ. Occasionem hujus interregni excidium familiæ Suevicæ fuit. Quippe cum *Friderici* II.

nepos

nepos *Conradinus* solus jam ex florentissima familia superesset legitimus regni Neapolitani hæres, quod Pontifex R. transtulerat in *Carolum* Ducem Andegavensem, reposcens justis armis avitam hæreditatem in Italiam cum exercitu contra Tyrannum contendit. Prælio apud Asturam commisso, victus *Conradinus*, ac post aliquot dierum in ignota regione errores, ad piscatorem delatus petere ab eo trajectum, simulque preciosum offerre annulum emendo pani. Quo indice proditus, captusque ac intra annum à Tyranno capitis damnatus, & cum Friderico Austriæ Duce in publico urbis Neapolitanæ foro decollatus fuit A. 1268. jussu ac sententia *Papæ Clementis* IV. cujus notum responsum est, *Mors* Conradini *vita* Caroli, *Mors* Caroli *vita* Conradini. Hoc ante illos dies inauditum parricidium toti Europæ magnam attulit mutationem ac inprimis Galliæ & Germaniæ funestum fuit. Quippe in ferali jam pegmate constitutus *Conradinus*, projectâ chirotheca fidei ac pietatis pignore, cum dexteram tradere non posset, *Jacobum* Aragoniæ Regem regni Siculi ac Neapolitani hæredem suæque mortis vindicem instituit. Factum quod jusserat, & Petrus Jacobi successor A. 1283. secreta conspiratione una hora omnes per Siciliam Gallos

obtruncavit, ac *Siculis* vesperis memorabile nomen dedit. Ita momento Sicilia potitus, Tyrannum cum perfidis suis Gallis ferro ac igne passim persecutus fuit, ac dignam *Conradino* ultionem cepit. Interea per Germaniam reperiri non potuit Princeps, cujus animus molis imperii capax esset, extincta frequentibus in Palæstinam expeditionibus præcipua nobilitate. Igitur indigno Germanica majestate consilio contra sanctissimam *Ottonis* III. constitutionem itum ad exteros fuit, magis factionum studiis, quam quod ullus imperio futurus utilis esset. Divisi Electores aliqui *Richardum* Cornubiæ Comitem, *Henrici* III. Angliæ Regis fratrem, alii *Alphonsum* X. Regem Castiliæ elegerunt. *Richardus* consumpta ingenti pecunia cum, quod daret, amplius non haberet, inglorius in Angliam rediit, atque ibi paulo post in bello interfectus fuit. *Alphonsus* deserto proprio, quod amplissimum, regno, dum incertum more Æsopici canis sectatur splendorem, & spe sua frustratus, & à *Sanctio* filio Castilia in reditu exclusus fuit, inopemque vitam tantus modo Rex in exiguo Murciæ angulo conclusit. Tandem post tot annos Principes imperii ex negligentiæ suæ veterno excitati, de capite iterū consultare cœperunt, ac ingentibus docti cladi bus

co-

cognoverunt non respiciendam esse in creando Imperatore potentiam, neque divitias, neque familiam, sed solam virtutem ac fortitudinem confractam ferè imperii navem ex tot tempestatibus in portum pacis ac quietis deducere posse. Creatus ergo præter omnem opinionem fuit *Rudolphus* pauper Comes Habspurgensis, ac qui hactenus *Ottocari* Bohemiæ Regis Comes stabuli sive Magister Equitum fuerat.

PERIODUS SECUNDA.

RUDOLPHUS *Habspurgensis Imperatoriam Austriæ domum fundat.*

I. Rudolphus, Comes Habspurgensis Principum sui temporis prudentissimus ac fortissimus extincta Suevorum familia, imperii decus *Austriacæ* domui primus intulit. A prima juventute summam de se spem in aula *Friderici* II. præbuit, ut advenienti tota adsurgeret, quanquam tenui fortunâ, nobilitas. Gerebat is eo tempore in Helvetia bellum ac ipsam obsidebat Basileam, cum nuncius affertur creatum Imperatorem. Non credere primo *Rudol-*

phus, ſuæ ſibi tenuitatis conſcius. Intereà Baſileenſes hoc intellecto, legatos ſuos ſimul in caſtra mittere, gratulari imperium, nec jam hoſtem ſed Dominum appellare Rudolphum. Ita momento finitum bellum, & ipſe novus Imperator totius imperii longo hoc interregno turbatiſſimi, curam ſuſcipere. Publicata tum temporis generalis amneſtia, quia tot controverſiarum alius non poterat reperiri finis, & omnes per Germaniam etiam capitis rei liberi dimiſſi fuerunt A. C. 1273. Gravem æmulum *Rudolphus* habuit in *Ottogaro* Bohemorum Rege, cujus tanta erat potentia, ut ab Italiæ finibus & Hadriatico mari uſque in Pruſſiam, (ubi urbem Konigsbergam vel Regiomontum condidit) & mare Balthicum dominaretur. Cauſa diſſidii, præter invidiam, Ducatus Auſtriæ, Styriæ, Carinthiæ & Carniolæ fuit. Has provincias *Ottogarus* jure uxoris ſuæ Margarethæ poſſidebat, cumque eam repudiaſſet, Ordines imperii judicarunt, eum quoque jure in has provincias excidiſſe, eaſque tanquam feudum ad imperium relapſas. Nihilominus durante interregno *Ottogarum* de violenta earum poſſeſſione nemo deturbare vel potuit vel auſus fuit. *Rudolphus* videns ſibi ad imperium promoto non ſufficere anguſtiſſimum comitatum Habspurgen-

ſem,

ſem, prætendere tanquam Imperator in Auſtriam jus, ac evocare ad juramentum fidelitatis præſtandum *Ottogarum*. Ille primo abnuere, deinde coactus armis Auſtriam tanquam feudum à Rudolpho ſuſcipere, ſed hac conditione, ut intra tentorium procul à conſpectu hominum juramentum præſtaret. Tentorium ea confectum erat arte, ut momento ductu funis collaberetur. Cum ergo *Ottogarus* coram *Rudolpho* in genua procubuiſſet, repente collapſo tentorio omnium oculis ac ludibrio expoſitus fuit. Tanta injuria altè *Ottogari* animum penetravit. Sed ſupra omnia Cunigundæ uxoris contumelioſa oratione irritatus fuit, quæ impotens animi, Hæccine, inquit, nobis ſpolia, hanc belli adoream refers? Dediti omnes hodie tua opera veluti mancipia, velut pecudes ſumus. *Regina* Provinciarum Bohemia tributaria facta. Cum te olim ſuperaſſe prælio *Tataros*, exuiſſe caſtris Hungaros, Styriam armis adeptum, Italiam cum exercitu penetraſſe audiveram, felicem me, quæ tali nupſiſſem viro; Patrem, qui me regi tam magnanimo tradidiſſet, ſapientem exiſtimabam, neque reginam eſſe toto orbe, cui me cedere oporteret. Et poſt multas alias in maritum contumelias, tandem, Age, inquit, ſi tibi animus virilis deeſt, neque gladios in-
tueri

tueri potes, sine me regem esse. Experiar profecto Bohemis an Teutonibus imperium debeatur. Ita *Ottogarus* bellum denunciat *Rudolpho*, ac prælium in Austria commissum: cæsa Bohemorum 14000. ac ipse *Ottogarus* letaliter vulneratus paulo post obiit A. 1278. Ita Austria, Styria, Carinthia, Carniola ad Comites Habspurgenses pervenêre, deditque eas provincias Alberto filio suo conditori Archiducum Austriæ Regumque Hispaniæ *Rudolphus*. Inter arcana regiminis sui habuit non ingredi Italiam adhibito illo Æsopi, *quia me vestigia terrent*.

II. Post mortem *Rudolphi* creatus Imperator *Adolphus Nassovii* Comes multum indignante Alberto Austriæ, Princeps inquies & injustus, qui accepta ab *Edvardo* III. Anglorum Rege ingenti pecunia, ut ei contra Regem Galliæ opem ferret, ea Landgraviatum Thuringiæ & Marchiam Misniæ ab Alberto iniquissimè emit, ac duos Alberti filios Dietericum & *Fridericum* Admorsum, quos Pater nullam ob justam causam exheredarat, pertinaci bello persequebatur. Hæc violenta in Thuringiam contra innocentissimos Principes expeditio totam Germaniam *Adolpho* abalienavit suggerente varia odii argumenta Alberto Au-

striо;

ſtrio; Ita bellum: ac electus contra *Adolphum Albertus*. Prælium mox commiſſum prope Wormaciam ad Rhenum, in quo ipſe *Adolphus* manu *Alberti* confoſſus fuit, A. 1298. Julii 14. ea ipſa die qua poſt 300. annos Mauricius Naſſovius victo ad Nicuportam in Flandria Alberto Auſtrio vindictam hujus necis iterum exegit.

III. Ita Imperium denuo ad Auſtrios tranſlatum per Albertum, qui A. 1307. à *Johanne* Duce Sueviæ patruele ſuo prope Baſileam obtruncatus fuit.

IV. A. 1308. *Henricus* VII. Comes Luzelburgenſis ad imperium pervenit contra voluntatem Regis Galliæ, qui eo tempore conſilia agitabat transferendi ex Germania in Galliam propter duas rationes, tum quod ſedes Pontificum Romanorum Avenione in Gallia eſſet, tum quod imperii dignitas adeò apud Germanos collaberetur, ut contemptibiles fortunæ Comites ad Imperium pervenirent. Hæc conſilia neceſſitatem impoſuerunt Principibus ut feſtinanter eligerent *Henr.* VII. Comitem Luzelburgenſem magnæ virtutis Principem, qui pacata Germania ultimus Imperatorum Italiam perdomuit, ac Florentiam, in qua plus quam 100000 *Guelphorum*, expugnavit. Hinc Papa R. exitium ejus quovis modo

do

do quærere, ac cum perveniſſet Bonconventum in vicinia urbis Piſanæ à Monacho quodam venenum ipſi in ſacra hoſtia porrectum fuit. Cumque Medici ei Antitoxica pararent, abnuit, ne ſalvatorem ſuum intra corpus, ut putabat, receptum turbaret vel expelleret. Ita A. 1313. Piſis obiit.

V. Poſt mortem *Henrici* gravia in creando Imperatore per Germaniam orta ſunt diſſidia. Quippe diviſi Electores Moguntinus, Trevirenſis, Bohemus, & Brandeburgenſis *Ludovicum Ducem Bavariæ*: Comes Palatinus, Colonienſis & Saxo *Fridericum Pulchrum* Ducem Auſtriæ elegerunt. Hinc graviſſimum tota Germania bellum, ac ea occaſione diſſidium illud inter Comites *Palatinos* ac Duces Bavariæ cœpit, quod in hunc uſque diem durat. Quippe *Ludovicus* fratrem ſuum majorem *Rudolphum* Electorem Palatinum, quod is *Fridericum Auſtrium* elegiſſet, omnibus ditionibus exutum in Angliam fugere compulit, ubi paulo poſt in exilio obiit. Hæc diſtractio duravit uſque ad A. 1323. quo *Fridericus* apud *Mildorffam* in Bavaria captus fuit, ac in carcere aliquot annis detentus tandem ſolo Imperatoris titulo retento omnem poteſtatem *Ludovico* ceſſit. Pacata Germania Pontifices Romani *Ludovicum* excommunicare,

atque ipsum non mitius quam *Fridericum* I. vel II. tractare, quæ controversia inprimis illustris fuit, ac prodierunt ejus seculi maxima ingenia *Wichelmus Ockam* Anglus, *Marsilius Patavinus* Italus, & alii, qui potestatem Imperatoris contra *Papam* præclarè defenderunt. *Occasio* hujus litis inter *Johannem* XXII. & *Ludovicum* IV. valde levis fuisse dicitur. Erat *Ludovico* à secretis quidam *Vlricus Augustanus*, qui in quibusdam literis *Papam* appellaverat *Bestiam*; In publicis comitiis Francofurti statutum, Pontifici R. nullum jus competere in Imperatorem: ejus excommunicationem non curandam, concilium esse supra Papam, consensum *Papæ* ad creandum Imperatorem non esse necessarium. Nihilominus *Clemens* VI. *Papa* *Ludovicum* denuo excommunicavit, ac id suis artibus effecit, ut *Carolus* IV. *Rex* Bohemiæ Imperator crearetur. Paulo post *Ludovicus* ab uxore sua intoxicatus cum veneni vim venando discutere vellet, repente equo delapsus extinctusque est.

VI. Post obitum *Ludovici* magna per Germaniam aliquandiu confusio fuit & tres ordine *Cæsares* contra *Carolum* IV. electi. Primo quidam *Edoardus* III. Angliæ Rex, qui occupatus bello Gallico electoribus gratias egit: deinde *Fridericus Severus* Mar-

Marchio Misniæ, qui accepta à *Carolo* pecunia jus suum persequi destitit, denique *Guntherus Comes Swartzenburgicus*, qui magno Francofurtum adducto exercitu, expectare ibi Carolum, ac ut moris, cum eo de imperio concertare constituit. Carolus non confisus vel causæ suæ vel viribus dolo Guntherum petiit, ac corrupto medico ejus venenum ipsi propinavit, cujus violentiam cum sentiret, accepta à *Carolo* pecunia & aliquot oppidis, in Thuringiam reversus est, ac paulo post obiit. Ita omnibus æmulis sublatis solus *Carolus* IV. Imperator mansit.

PERIODUS TERTIA.

CAROLUS IV. *eum in imperio Ordinem instituit, qui hodieque obtinet.*

I. Anno 1356. In libro qui appellatur Aurea Bulla, quæ est lex Imperii Romano-Germanici fundamentalis, à *Carolo* IV. Imperatore cum Electorum, Principum atque Ordinum consensu rogata ac promulgata 4. Id. Jan. A. 1356. Dicitur Aurea bulla ab aureo Imperatoris sigillo, quod appensum habet. Nam Bulla recentiori vocabulo sigillum publicis literis appensum significat. Eo in libro omnia continentur

quæ

quæ ad ordinem ac ſtatum Imperii pertinent, ac novus Imperator ſolenni juramento in eam jurare cogitur, tantaque ejus eſt authoritas, ut mutari & abrogari ab Imperatore ne quidem cum Electorum conſenſu poſſit. Occaſio ejus condendæ fuerunt frequentes Principum tum in creando Imperatore, tum in aliis ad Imperium pertinentibus rebus diſſentiones, quæ à tempore *Henrici* IV. perpetuo Germaniam adflixerant. His incommodis ut non in præſens tantum, verum etiam in futurum mederetur *Carolus* IV. omnibus ejuſmodi controverſiis perpetua ac immutabili lege finem impoſuit. Ac tum temporis numerus Electorum ſeptenarius conſtitutus fuit, cum hactenus confuſe, modo plures modo pauciores, poteſtatem creandi Imperatoris vel habuiſſent vel uſurpaſſent. Statutum quoque ad impediendam hereditariam ſucceſſionem, ne tres continui Imperatores ex una eademque familia legerentur. In hac ergo ſecunda periodo Imperium merè electivum: atque etiam *Ariſtocratia* temperari cæpit. Nam quod Bodinus probare conatur Imperium Germanicum eſſe merè *Ariſtocraticum*, & quod alii merè Monarchicum faciunt, vehementer errant, cum clariſsimum ſit jura majeſtatis, ex quibus de ſtatu judicandum eſt, inter Impera-

peratorem & Electores aliosque Ordines divisa esse. Nam ultima appellatio terminatur non apud Imperatorem, vel ejus Consilium aulicum, sed in Camera Spirensi, quæ totius Imperii tribunal est, idque duravit inde usque à temporibus Imperatoris *Maximiliani* I. qui fundavit curiam sive Cameram Spirensem, eamque constituit non communicativè sed abdicative, quemadmodum alia multa privilegia indulsit Principibus, quibus seipsum spoliavit. Ita potestas quoque condendi leges, semelque latas iterum abrogandi non est penes solum Imperatorem, sed penes totum Imperium. Tanta verò Cameræ hujus est authoritas, ut à revisoribus ad Imperatorem non detur provocatio neque gravatis in Camera liceat recurrere ad Imperatorem. Nihilominus Imperator habet concurrentem jurisdictionem cum camera. Præterea conventus publici ad comitia non indicuntur à solo Imperatore, neque jus pacis aut belli aut federum aut religionis soli competit Imperatori, sed communia Ordinum omniumque statuum sunt, nec solus Imperator de capite Principis judicare potest. Sic jus monetæ ad omnes imperii status transiit, ac jus vectigalium & tributorum penes eosdem est, ut nullum jam sit dubium, quin in Germania *Aristo-*

cra-

cratiam habeamus. Nihilominus Imperator peculiaria quoque majestatis jura sibi reservavit, quæ solus sine consensu Ordinum exercere potest. Ita solus Imperator potest conferre feuda regalia, Principes, Comites ac Reges creare, Academias erigere: solus caput imperii est, cui omnes Principes fidelitatem & obsequium jurant. Habemus ergo Monarchiam quoque. De eo nunc quæritur, Quænam forma præponderet? Aliqui nam prævalere volunt Aristocratiam, aliqui Monarchiam. In priore sententia est Arniseus, quæ etiam potioribus nititur rationibus, propterea quod potiora majestatis jura penes totum Imperium sint, minora penes solum Imperatorem.

2. *Carolus* IV. cum Bohemiæ suæ illustrandæ intentus esset, potiora Imperii vectigalia abalienavit, quæ Principes ad sese pertraxerunt, unde passim apud scriptores malè audit: eumque *Maximilianus* I. pestem imperii appellare solitus fuit. Promoturus filium suum Wenceslaum cuilibet Electorum 100000 flor. promisit. Cumque solvendo non esset, iisdem telonia maximè ad Rhenum oppignoravit, quæ in hunc usque diem extorquere ipsis Imperatores non potuerunt. Quippe Electores antequam Imperatorem novum admittant, jurare eum

co-

cogunt, ratum habiturum omnes donationes ac concessiones antecessorum suorum.

3. *Carolo* IV. successit Wenceslaus cognomine Ignavus, qui Veteres *Caligulas*, *Nerones* aliaque portenta pessimis moribus, ac tyrannide sua renovavit. Princeps profligatissimæ vitæ & alter seculi sui Gallienus imperii curam adeò neglexit, ut tandem, cũ nullis admonitionibus corrigeretur, Electores ipsum velut indignum & noxium deponerent, omnesque Imperii Ordines ab ejus fide & obedientia absolverent. Maximum Imperio damnum intulit quod Ducatum Mediolanensem, aliasque Imperii Provincias vendiderit. Vnde ab eo tempore tota Italia exempta esse cæpit, neque quisquam Imperatorum imposterum curavit eam imperio recuperare.

4. Contra Wenceslaum creatus fuit *Fridericus* Dux Brunsvicensis, qui cum Francofurtum properaret, in via Archiepiscopi Moguntini insidiis per Comitem *Mansfeldiæ* obtruncatus fuit. In ejus locum suffectus A. 1400. Rupertus Elector *Palatinus*, cui vulgò per errorem cognomen Parvi tribuunt. Verum enim ejus cognomen fuit voce Germanica *Klem*, id est, rigidus vel parcus, ex quo alii per errorem fecerunt *Klein*, seu parvus. Conabatur is ducto in Italiam

ex-

exercitu amiſſas ſub Wenceſlao provincias recuperare, ſed nullo cum ſucceſſu. Ei ſucceſsit A. 1410. Jodocus Moraviæ Marchio, patruus Wenceſlai, qui cum jam octogenarius eſſet 6. Imperii menſe extinctus fuit.

5. A. 1411. Imperator creatus fuit *Sigiſmundus* Hungariæ Rex, ſub quo Imperium graviter fuit commotum armis *Huſſiticis*, præterea diuturno Pontificum Romanorum ſchiſmate. Ac ſchiſma quidem in Concilio Conſtantienſi ſublatum fuit: Huſſitarum autẽ controverſiæ in Concilio Conſtantienſi haudquaquam componi potuerunt. Cum ergo contra fidem datam combuſti fuiſſent *Joh.* Huſs, & *Hieronymus* Pragenſis, Bohemi Duce *Joh. Ziſca* graviſsimam mortis eorum ultionem ceperunt, interfectis paſsim, quoſcunque deprehendebant, Monachis ac ſacerdotibus, cœnobiis templiſque everſis. Præcipue pugnarunt Huſsitæ pro uſu Calicis in S. C. unde paſsim per omnia templa, urbes ac pagos ingentes calices tanquã inſignia ſua propoſuerunt, ac propterea quoque Calixtini ſive ſub utraque ſpecie appellati ſunt. Et quanquam tota Germania totuſque Occidens contra eos conjuraret ac paſsim Crux tanquam contra Turcas prædicaretur, ipſi tamen admirabili re-

rum

rum suarum successu contra omnes exercitus usi fuerunt, ac nemo sustinere conspectum eorum potuit, ita ut ingentes exercitus velut panico terrore, audito tantum eorum nomine in fugam verterentur. Post mortem Ziscæ divisi in duas factiones Husitæ, quorum una Ducem sibi creavit Procopium Magnum, alterum nullum inveniri posse dictitans, qui jure Ziscæ succederet, se *Orphanos* appellavere. Hæc dissidia multum nocuerunt ipsorum causæ. Penitus tamen extingui ab eo tempore usque ad A.C. 1630. non potuerunt.

6. *Sigismundo* successit *Albertus* II. Dux Austriæ, Rex Bohemiæ & Hungariæ, à quo tempore imperium per 200. amplius annos in familia Austriaca perduravit. Defuncto intra biennium *Alberto* successit *Fridericus* III. qui diutissime imperio præfuit, Princeps tota vita pacificus, sed imperii negligentissimus. Ejus tempore A. 1453. Constantinopolis altera Imperii Romani per Orientem regia à Turcis capta fuit. Ejus filius fuit *Maximilianus* I. qui Burgundicam domum cum Austriaca matrimonio junxit, ex quo prognatus *Philippus Caroli* V. & *Ferdinandi* I. Imperatorum Pater, conditor Hispaniæ Regum atque Archiducum Austriæ.

7. A. 1519. *Carolus* V. Rex Hiſpaniæ, Archidux Auſtriæ, Dux Burgundiæ Imperator creatus fuit, ſub quo Imperium Germanicum ad eam adſcendit potentiam, ut cum antiquiſsimis Imperatoribus certare potuerit. Sub eo exortum illud in Eccleſia & Imperio propter religionem diſsidium fuit, cui occaſionem præbuit *Albertus Marchio* Brandeburgenſis, Moguntinus Archi-Epiſcopus. Cum enim is ad redimendum in curia Romana pallium ingenti opus haberet pecunia, indulgentias Monacho cuidam *Johanni Tezelio* in ſummum religionis Chriſtianæ contemptum divendendas commiſit. Huic inſolentiæ primus ſeſe oppoſuit apud Saxones M. Lutherus Monachus *Auguſtinianus:* ac cum plauſibilis contra indulgentias diſputatio eſſet, multi ſtatim Principum ac civitatum & magna populi pars ei favere cæpit, & religionis reformandæ ſtudio, & quod potentia *Caroli* V. ipſis ſuſpecta eſſet. Capita fuerunt *Joh. Fridericus* Elector Saxoniæ & Philippus Landgravius Haſſiæ. Cumque in comitiis Imperii pluralitate ſuffragiorum controverſiæ deciderentur, ac plures omnino contra Lutherum conjurarent Epiſcopi, Principeſque, altera pars numero minor proteſtatur contra eorum decreta, unde *Proteſtantium* nomen illis

illis impositum, *Carolus* V. summo conabatur studio gliscenti indies factioni occurrere, jam tum prævidens oriturum aliquando ex diversis in religione opinionibus gravissimum ac imperio perniciabile dissidium. Plurima habebantur in eam rem comitia, ex quibus maxima fuerunt Augustæ Vindelicorum A. 1530. ubi Protestantes fidei suæ confessionem exhibuerunt, quæ Confessio Augustana, ejusque sectatores Augustanæ Confessionis socii appellati fuerunt. Interea prætextu religionis variæ passim exortæ hæreses. Thomas Muncerus rusticum bellum A. 1525. concitavit. Successerunt Anabaptistæ; qui anno 1534. clandestina conspiratione pleraſque urbes Belgicas & Westphalicas occupare conabantur, ac negocium ipsis Monasterii successit, quam urbem novi regni sui, quod regnum Christi, Davidis, Sionis, sanctorum appellabant, sedem ac regiam constituerunt. Creatus fuit Rex *Joh. Bocold* sartor Leidensis, ac nisi Deus singulari providentia sua desperatissimis consiliis ipsorum frenos imposuisset, totum destruxissent immani barbarie imperium. Post has turbas incendium civilis belli inter Cæsarem Carolum ac Principes Protestantes erupit A. 1547. in quo superior *Carolus Johannem Fridericum* Saxo-

Saxoniæ Electorem ac Philippum Haſsiæ Landgravium captos in poteſtatem ſuam redegit, ac proteſtantes imperii Ordines terrore armorum ſuorum vel coëgit renunciare confeſsioni Auguſtanæ, vel librum *Interim* recipere. Ita enim appellabatur formula illa fidei, quam Imperator omnibus interim ſequendam proponebat, donec Concilium tollendo diſsidio cogi poſſet. Quod cum lentè ſuccederet, Proteſtantes reſpirare cæperunt, ac *Mauricio Saxonum* Electore duce creato, Cæſarem *Carolum* improviſo oppreſſerunt, tota Germania expulerunt, captivos dimittere Principes coëgerunt, ac tum temporis condita fuit A. 1547. tranſactio Paſſavienſis, in qua perpetuo edicto ſtabilitur plena libertas utriuſque in Germania religionis Romano-Catholicæ & Confeſsionis Auguſtanæ.

8. Ita in duas ſciſſa Germania & tota ferè Europa fuit factiones. Sed ipſi Euangelici incredibili cauſæ detrimento inter ſe diſſentire cæperunt. Primum ab Helvetia cæpit initium, ac de Cœna Domini Uldericus *Zwinglius* & *Lutherus* diſſentire cæperunt, inter quos concordia coire nulla ratione potuit. Quanquam in conventu Marpurgenſi A. 1529. lis ad tempus ſopita videretur. Deinde poſt obitum Lutheri cum

C Phi-

Phil. *Melanchthon* paulo mitius loqueretur, ac pacem Ecclesiæ quovis modo quæreret, exarsit in eum *Matthias Flaccius* Illyricus. Sed ne *Flacciani* quidem diu concordes manserunt. Quippe in gravem delapsus fuerat errorem Flaccius asserendo, *peccatum esse ipsam hominis substantiam*, quæ Manichæorum hæresis fuit. Ex hoc dissidio A. 1560. novum schisma inter Euangelicos natum. Occasionem præbuerunt Joh. *Marbachius* & *Hieronymus Zanchius*, qui cum simul docerent Euangelium Argentorati, dissentire de quibusdam capitibus, ac, ut plerumque in disputationibus fieri solet, magis magisque distrahere auditorum suorum animos. Eo demum tempore audita fuerunt *Calvinianorum* & *Lutheranorum* nomina, ac de duobus præcipue articulis odio implacabili disputatum, divina prædestinatione & *ubiquitate* corporis *Christi*. Præcipua tanti schismatis fax fuit *Joh. Andreæ Schmidlinus* Theologus Wirtembergensis, qui tandem procudit librum *Concordiæ*, ex quo velut equo Trojano longe acriora Theologorum odia provenerunt. Principes omni ratione conabantur hanc Euangelicorum discordiam compônere. Sed is Theologorum utriusque partis zelus, fervor, ac obstinatio fuit, ut nihil æqui impetrari posset.

Sese ergò mutuò atrocissimis calumniis, damnationibus, exsecrationibus divexarunt, quasi absolute impossibile esset has controversias componere vel mutuo tolerare. Ita Germaniam in tres habemus factiones divisam, *Romano*-Catholicos, *Lutheranos*, & *Calvinianos* seu Reformatos. Illorum caput est Elector *Saxoniæ*, horum Elector *Palatinus*, quos cæteri Principes quisque suo ordine sequuntur: reliqui subsunt imperio Papæ.

9. A. 1612. Germania in duas denuò partes divisa fuit, *Liguam* & *Vnionem*. Ligua complectebatur Principes Papisto-Catholicos. Unio *Euangelicos*. Inde A. 1618. natum fuit bellum *Bohemicum*, quod repente totam quam late patet, Germaniam miserabili ruina involvit. Renovati quidem conatus de syncretismo ac mutua tolerantia inter Euangelicos constituenda, præcipuis authoribus Rege Angliæ & Daniæ, ac habitum quoque in eam rem *Thoruni* fuit colloquium, sed Theologorum iræ nondum deferbuerant, atque illis nolentibus frustra tantæ rei successus sperabatur.

QUARTA PERIODUS.

Pax Monasteriensis *Imperii statum immutavit.*

I. Quoniam Rex *Galliæ* & *Sueciæ* magnam Germaniæ partem occuparunt, ille *Alsatiam*, hic *Pomeraniam*, Episcopatum *Bremensem* & *Verdensem*.

2. Quoniam *Septenarius* Electorum numerus auctus addito octavo, titulo Archi-*Thesaurarii*. Cætera in recenti memoria sunt.

DE ELECTORIBUS.

Electores alii sunt Ecclesiastici, *alii* seculares.

Fridericus II. dicere solitus fuit; Caput Orbis extulit Eccelesiam, & Caput Ecclesiæ coučulcavit caput Orbis. Pontifices Romani sexto demum seculo obtinuerunt primatum in Ecclesia cum hactenus tantum habiti fuissent Episcopi Romani. Seculo IX. attentare, ac primò in *controversiam*, mox in *compromissum* mittere cæperunt potestatem temporalem, quam Pontifex Romanus tanquam *caput Ecclesiæ sibi* non in

in spiritualibus modo, verum etiam in temporalibus vendicabat summum jus, de qua controversia supra dictum in *Frid* I. Barbarossa. Ex hoc fonte fluxit secularis *Episcoporũ* potestas, ac propterea tres in Imperio Electores Ecclesiastici, tres temporales: sed *Ecclesiastici* præcedunt, ut intelligatur Pontificis potestatem majorem esse potestate Imperii. Ex eodem fonte fluxit controversia de *Investitura* Episcoporum, quam Pontifex *Henrico* V. Imperatori extorsit, sed in Gallia usque in hunc diem propter pragmaticam sanctionem ab ipso *Ludovico S.* latam obtinere non potuit.

II.

Moguntinus *Collegii Electorum* Decanus, *ac Germaniæ* Archi-*Cancellarius:* Coloniensis *Archi-Cancellarius Italiæ;* Trevirensis *Archi-Cancellarius Galliæ est.*

Hinc patet solum Electorem Moguntinum solida frui potestate. Nam quid Italia & Gallia facit ad Imperium & annon tituli illi mera antiquæ potentiæ rudera sunt? Moguntini ergo summa per Imperium Germanicum potestas est. Qui perpetuus collegii Electoralis præses convocandi,

præsidendi, *proponendi*, ac *concludendi* potestatem habet.

III.

Electores temporales IV. *Rex Bohemiæ Archipincerna*, *Comes* Palatinus *Archidapifer*, *Dux* Saxoniæ *Ensifer sive Archimarschallus*, *Marchio Brandeburgicus Archi-Camerarius & recens* Palatinus *Rheni Archithesaurius*.

Dignitas Electoralis denotatur officiis quibusdam quæ Imperatori præstare Electores tenentur, eaque consuetudo admodum antiqua fuit, quemadmodum patet ex *Ligurino*, qui tempore Friderici Barbarossæ vixit, & Petro de *Antlo*, in quem extant commentaria Marquardi Freheri. Hodie octavum inventum munus Archi-Thesaurarii, quod Electori Palatino, cujus locum Bavarus invasit, in compensatione oblatum fuit.

IV.

Rex Bohemiæ *perpetuum habet suffragium*.

Quod notandum contra eos, qui non nisi

nisi in causa parium votorum, hujus privilegii usum adscribunt Regi Bohemiæ, quasi superpondii loco tribus Ecclesiasticis & tribus secularibus additus fuisset Bohemiæ Rex: Quod planè falsum est. Nam Rex Bohemiæ primum inter seculares & locum & suffragium habet, idque eo maxime tempore quo Domus Austriaca regno Bohemiæ potita est, quorum aliquot sibi ipsis tanquam Electores suffragium dederunt. Nota est controversia inter *Vladislaum* Regem Bohemiæ & *Maximilianum* I. Imperatorem. Cum enim præteritus fuisset *Vladislaus*, infensè protestatus contra injuriam, arma minitabatur imperio, nisi jus Electionis Bohemiæ Regibus imposterum intactum inviolatumque relinqueretur.

V.

Comes Palatinus *ab aliquot retro seculis primum inter Principes* Electores *locum obtinuit.*

De hoc acerrima controversia exorta fuit jam à centum quinquaginta retro annis inter Domum *Bavaricam* & Domum *Palatinam*. Origo ejus rei ita sese habet. Comites Palatini jam tempore Friderici Barbarossæ electionis jus obtinuerunt. Postea

iidem obtinuerunt Ducatum *Bavariæ*. Hinc mota quæstio an propter Ducatum Bavariæ, an propter Comitatum Palatinum obtinuerint jus electionis in imperio Controversia hæc decisa fuit in Aurea Bulla, in qua Electoratus perpetuo jure annexus fuit. Comitatui Palatino. *Bavari* propter veterem æmulationem obscurè controversiam moverunt sub *Maxim.* I. *Carolo* V. & sequentibus Imperatoribus, sed nihil unquam obtinuerunt, ac ne ausi quidem fuerunt publicè causam suam asserere usque ad tempora belli Bohemici, ubi *Gewololdus* quidam impudentissime contra Auream Bullam tanquam *gratia* erga Palatinos ac *præjudicio* erga Bavaros conditam disputare cæpit, quem Marquardus *Freherus* confutavit. Tandem Dux Bavariæ, pulso in exilium *Friderico*, quod Majores ejus dudum ambiverant, electionis jus & petiit & impetravit, obnoxiis Saxone & Brandenburgico, & repugnare non ausis. Controversia integris voluminibus disceptata, nec componi potuit, nisi Palatinus locum inter Electores obtineret.

VI. *Co-*

VI.

Comites Aſcaniæ *duas familias Electorales* Brandeburgicam *&* Saxonicam *condiderunt.*

Circa A. C. 1123. *Albertus* Urſus Comes Aſcaniæ à *Friderico* Barbaroſſa inauguratus fuit *Marchio* Brandeburgenſis, quæ ditiones, *Primiſlao Rege* Vandalorum, Slavorum & Henetorum defuncto, vacabant.

VI.

Electores Saxoniæ *à* Bernhardo *Alberti Vrſi filio deſcendunt.*

Ab uſque A. C. 1180. hac familia Aſcaniorum A. 1422. extincta Electoratus Saxoniæ ad *Fridericum* bellicoſum Marchionem Miſniæ ab Imperatore Sigiſmundo A. 1422. tranſlatus eſt, cujus nepotes *Erneſtus* atque *Albertus* patrias ditiones ita diviſerunt, ut *Erneſtus* Electoratum cum Saxonia & Thuringia, *Albertus* Miſniam obtineret. Inter has fratrum familias, quod fieri plerumque ſolet, occulta interceſſerunt odia. Nam cum *Joh. Fridericus* Elector Saxoniæ Lutherum defenderet, *Georgius* pa-

truus ejus acerrime Lutherum oppugnavit. Sed defuncto absque prole Georgio A. 1535. Misnia ad fratrem ejus *Henricum* Lutheri sectatorem pervenit, quo brevi defuncto successit filius *Mauricius*, Princeps Magnanimus ac religiosus, sed juventa ac ambitione fervidus. Cui cum inter ludendum rixæ contra Johannem *Fridericum* Electorem Saxoniæ exortæ fuissent, adeo componi illa consanguineorum odia non potuerunt, quin alter in alterius perniciem serio animum intenderet. Paulo post bellum *Smalcaldicum* exortum, in quo studia eorum aperte divisa. Quippe *Mauricius* partes *Caroli* V. defendebat, & absque eo fuisset, vix humanitus emergere *Carolus* potuisset. *Mauricius* debellato *Friderico* Electoratum Saxoniæ quocunque jure obtinuit. Cedere suo jure coactus *Fridericus* captivus, ac nisi id faceret, capitis condemnatus. Ex ejus posteritate hodieque supersunt Duces *Vinarienses*. Mauritius nihilominus egregium sese præstitit Principem, & religionis ac libertatis Germanicæ Palladium transactionem *Passaviensem* sua magnanimitate peperit, pulso Germania Carolo, ut supra dictum. Ejus posteri hodieque Electoratu Saxoniæ fruuntur.

VIII.

Ab Ottone *altero Alberti Vrsi filio descendunt* Electores & Marchiones *Brandeburgici.*

A. C. 1169. Ultimus ex hac familia fuit *Woldemarus* II. qui A. 1322. defunctus, cum frater *Johannem* decima quarta post ejus obitum die ipsius fata sequeretur, Marchiam Brandeburgensem in magnas turbas conjecit, nullo jam superstite hærede, obnoxiam seu invasioni externæ, seu Imperatorum libidini. *Ludovicus Bavarus* eo tempore imperabat intentus in omnes domus suæ augendæ occasiones qui vacuam possessore Marchiam filio suo *Ludovico Seniori* in feudum attribuit, tanta cum invidia vicinorum Principum, ut magnis novum illum Electorem bellis impeterent, præcipue quicunque ex Ascania supererant Saxoniæ Duces ac Principes Anhaltini. Tandem subornarunt molitorem quendam nomine *Johannem Reebock*, qui se Woldemarum dudum defunctum mentiebatur, habitu corporis ei adeo similis, ut passim pro vero Woldemaro haberetur. Non ignorabant quidem Principes dolum, sed odium contra *Ludovicum Bavarum* prævalebat, ut mal-

malle ad Electoratum promovere Molitorem, quam exosum sibi Principem tolerare. Inter has turbas extincto *Ludovico Seniore* Marchia ad *Ludovicum Romanum* fratrem ejus pervenit, qui pulso Marchia molitore Electoratum fratri suo *Ottoni* transmisit. Hic perpetuis involutus bellis Marchiam Brandeburgensem pro ducentis millibus aureorum Hungaricorum *Carolo* IV. vendidit, maligno, si ad nostra tempora exigas, precio. *Carolus* Imperator statim tradidit VVenceslao Ignavo filio, is Imperator factus *Sigismundo* fratri: qui, cum in Hungaria occupanda laboraret, *Jodoco* patrueli Moraviæ Marchioni pro 200000. aureorum Marchiam oppignoravit. Ita quasi ludibrium aliquod Marchiæ Dominos mutabat. *Jodocus* eam iterum *Wilhelmo Misniæ Marchioni* oppignorare, donec eam Sigismundus jam Imperator factus redimeret, ac *Friderico* Burggravio Norimbergensi pro 400000 aureorum in feudum daret ac venderet A. 1417. quam summam pecuniæ ut corraderet *Fridericus* Burggraviatum Noribergensem pro centum octoginta millibus florenorum vendidit. Ab hoc descendunt hodierni Marchiones & Electores Brandeburgenses. *Fridericus* I. Coloniam ad Suevum condidit. Ejus filius *Fridericus* II.
cum

cum ferreis dentibus jus in Pomeraniam partim armis, partim *Friderici* III. Imperatoris indulgentia acquisivit. Sed contra Lusatiam Bohemorum Regi tradidit: Cujus frater *Albertus* cognomine Achilles Germanicus domum Saxonicam, Brandeburgicam & Hassiacam arcto mutuæ hereditatis fœdere conjunxit. Ejus tres filii diversas Marchionum Brandeburgicorum stirpes condidere, quorum alii in *Voytlandia*, alii *Onoldsbachi*, alii in *Prussia* sedes habuerunt. Achillis Germanici filius *Joh. Magnus* cognomine *Cicero* Germanicus. Ejus successor *Joachimus* I. Academiæ Francofurtanæ fundatore. Tandem *Joh. Sigismundus* extinctis patruelibus *Prussiæ* Ducatum A. 1611. Regis Polonorum beneficio Marchiæ adjunxit, ac *Cliviam* quoque bello Juliaco occupavit, cujus nepos *Fridericus Wilhelmus* amplissimis hodie ditionibus potitur, utque diu omnes precamur.

Finis Germaniæ.

REGNUM BOHEMIÆ.

Periodus Prima.

CANON I.

Bohemia *indigenas Principes habuit.*

1. A *Zecho*, conditore gentis & Anno Christi 550. usque ad *Wenceslaum* II. & A. 1307. Frater Lechi Polonorum primi Ducis perhibetur fuisse Zechus. Sed quod jam in Polonia dictum antiqua hæc parum fidei merentur, ac multis involuta sunt fabulis.

2. Primo Duces suos habuerunt Bohemi, quorum decimus *Borivojus* à *Methodio* Moravorum Apostolo baptizatus religionem Christianam in Bohemiam introduxit A. 865.

II.

Bohemiæ *accessit* Moravia.

Moravia antiquum & potens regnum fuit, quod magnam Poloniæ, Hungariæ & Austriæ partem complectebatur. Exortum fuit circa A. C. 680: sed nomina regum non extant omnia. Circa A. 700. *Marothus* in Moravia regnavit. Ei successit A. 740. filius *Sua-*

Suathes apud Bonvinium *Decade* I. lib. 9. quem Dubravius *Suato-Plucum* appellat. Hic ab Hungaris secundo ipsorum adventu magna Pannoniæ parte exutus, regni sedem in Moraviam transtulit. Ultimus Moravorum Rex famosus ille *Suato-Plucus* secundus fuit, quem alii *Suendo-Copium*, alii *Sventopolcum* appellant. Hunc Imperator *Arnulphus* circa A. C. 898 evertit, à quo tempore Moravia in provinciæ formam redacta Polonis cessit, à quibus eam ad Bohemos transtulit *Pretislaus* circa A. C. 1040.

III.

Bohemia *Reges habere cœpit*.

Primum regii Imperii apud Bohemos initium A. 1086 fuit, quo *Vladislaus* Ducum vigesimus ab *Henrico* IV. Imperatore Rex Bohemiæ creatus fuit. Sed hæc dignitas crebro interrupta, neque quisquam successorum Vladislai per annos 180. usque ad tempora *Friderici* I. regio titulo usus fuit, quem *Vladislaus* A. 1159. concedente Friderico Barbarossa recepit, atque ad posteros continua serie transmisit.

IV.

Familia Ottogarorum *Bohemiam valde illustravit.*

Cum post mortem *Friderici* I. *Philippus* Sueviæ & *Otto* IV. Saxoniæ Duces de imperio contenderent *Premislaus* Rex Bohemiæ adeo sese partibus *Ottonis* addixit, ut cognomen sibi posterisque suis *Ottogarorum* pepererit voce Germanica *Gar Ottisch*, id est, totus *Ottonicus:* unde non recte scribitur *Ottocarus* quasi *Ottonicarus*, quod ex Dubravio rerum Bohemicarum celebri scriptore clarum. Premislao *Ottogaro* I. successit *Wenceslaus Ottogarus* II. Huic *Premislaus Ottogarus* III. qui regnum Bohemiæ ad summam amplitudinem deduxit; illudque à mari Balthico usque ad Hadriaticum propagavit. Nam post obitum *Friderici* Ducis Austriæ, sorore ejus Margaretha ducta, *Austriam:* ab *Vlrico* ultimo Duce Carinthiorum titulo emptionis *Carinthiam*, *Carniolam*, *Marchiam* Winidorum, *Slavoniam* & portum *Naonis* consecutus est. Veronenses, Feltrenses, Tarvisini & multi ex foro Julii sese ei sponte submiserunt. Hungaris *Stiriam* ademit, & in Prussia superatis Tartaris urbem *Konigsbergam* exstruxit. Videatur

Æneas

Æneas *Sylvius* Historiæ Bohemicæ cap. 27. Qua occasione omnes has provincias ipsi cum vita eripuerit *Rudolphus* I. supra in Imperatoribus dictum. Remansit tamen posteris ejus regnum Bohemiæ & Moraviæ, ac *Wenceslaus* II. ducta *Rixa* Poloniæ insuper Rex creatus fuit A. 1300. Eo mortuo Poloni defecerunt, & *Wenceslaus* III. secundo regni sui anno nefarie *Olomutzii* in Moravia obtruncatus familiam *Zechorum* sive *Ottogarorum* terminavit.

PERIODUS SECUNDA I.

Bohemi *exteros* Reges *habuerunt*.

Extinctis *Ottogaris* regnum Bohemiæ à variis competitoribus misere dilaceratum partim ad *Henricum* Ducem Carinthiæ, partim ad *Rudolphum Alberti* I. Imperatoris filium pervenit. Hæc dissidia durarunt usque ad A. 1312. quo regnum Bohemiæ ad domum Lutzelburgicam translatum fuit. Habuerunt ergo Bohemi reges exteros *primo* quidem ex domo Lutzelburgica *Johannem*, qui in prælio contra Anglos ad Cresiacum A. 1346. cæsus successorem habuit *Wenceslaum* cognomine *Carolum*, qui etiam Imperator hoc nomine factus Bohemiam omni studio illustravit. Post hunc *Wenceslaus*

Igna-

Ignavus Bohemiam pessime administravit, sub quo exorta propter religionem Hussitarum factio, Bohemiam ingenti calamitate adflixit. Hunc excepit frater *Sigismundus*, de quibus supra in Imperatoribus: *Secundo* ex Domo Austria *Albertum* II. & *Ladislaum* posthumum. Hoc repente extincto *Georgius Podiebracius* natione Bohemus regnum per 14. annos habuit: *Tertio*, ex Polonis *Ladislaum*, cujus filius *Ludovicus* Hungariæ & Bohemiæ Rex A. 1526. à Turcis ad Mohazium cæsus occubuit. *Quarto* Austriacos iterum *Ferdinandum* I. *Rudolphum* II. *Matthiam* & *Ferdinandum* II. sub quibus motus Bohemici exorti: *Quinto* ex domo Palatina *Fridericum*, quo intra vertentem annum everso, Austriaci iterum velut hereditario jure successerunt, *Ferd* II. *Ferd.* III. *Ferdinandus* IV. & qui hodie regnat *Leopoldus* I.

FINIS BOHEMIÆ.

REGNUM HUNGARIÆ.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Hunni maximum imperium condiderunt.

1. Quos hodie Tataros appellamus, antiquior ætas Hunnos vocavit, qui in locum priſcorum Scytharum per Aſiam ſucceſſerunt. Sed haud dubie nomen illud unius tantum populi peculiare fuit: propagatum jure commilitii ad totum exercitum. Prima ergo Hunnorum origo ex Ruſſia petenda eſt, in cujus imperio hodie occurrit provincia *Juhra*, cujus incolas lingua Hungarica teſtatur, uti qui coram vidit, Baro *Herberſtenius*. Cui facile crederemus, niſi obſtaret authoritas Monachi fide digniſſimi *Rubruquis*, qui legatione ad magnum Tatarorum Imperatorem celebris tradit ultra Moſcoviam in Aſia ſeptentrionali eſſe regionem Paſcatir, ex qua orti tum Hunni tum Hungari. *Juhros* autem diſtingui à *Paſcatiris* & Sinenſibus propiores eſſe.

2. Ut originem ſatis incertam omittamus circa A. C. 300. Hunnorum nomen primum auditum fuit, qui tandem ſub *Julia-*

no Apostata claustris suis erumpentes primo in *Tauricam* Chersonesum, ubi Gothi regnabant, invaserunt, & quemadmodum unda undam trudit, ita barbari barbaros in Imperium R. expulerunt. Gothi primo Thraciam & Græciam, dein Pannonias, tum Hispaniam, denique Italiam occuparunt. Hunni vestigia quasi Gothorum insecuti Pannonias primam quasi regiam occuparunt. Referuntur Hunnorum, qui Pannoniam sub 6. Ducibus ingressi sunt, decies centena & octuaginta millia hominum.

II.

Attila primus Hunnorum monarcha fuit.

1. Sigebertus Gemblacensis antiquissimus fere Hungaricarum rerum scriptor est. Is initium regni Hunnici ad A. C. 360. refert, ac primum Regem facit Balamber. Huic successisse *Mundzuch* sive *Bendeguz*. Huic *Octar* & Regilam; quibus extinctis regnum pervenit ad duos fratres Attilam & *Bledam*. Ab hac traditione dissentiunt Chronica Hungarorum, qui nullos agnoscunt reges ante Attilam, sed Duces tantum & capita tribuum: ac ne id quidem concedunt divisum fuisse inter Attilam & Bledam im-

imperium: sed accincto jam ad expeditionem Gallicam *Attila* constitutum fuisse regni Hungarici Vicarium Bledam. Et hæc sententia probabilior.

2. Verum initium regni Hunnorum incidit in A. C. 401. quo Attila omnium Hunnorum consensu Rex creatus fuit, de quo videatur *Nicolaus Olaus* & *Abraham Backschai* scriptores Hungari. Igitur Attila universum pene Occidentem, Germaniam, Pannonias, Gallias, Italiam partim in societatem suam traxit, partim armorum terrore perculit. Inprimis vero fortissimas gentes Gothos, Gepidas, Longobardos, Herulos, Alanos sibi consociavit dictus flagellum Dei & terror orbis. Infractus atroci in campis Catalannicis prælio, in quo centum octoginta Hunnorum millia cecidisse fertur. Non diu post Attila sanguinis profluvio extinctus universum orbem terrore nominis sui liberavit.

PERIODUS SECUNDA.

Hunni ex Europa in Asiam repulsi.

Occasio mors Attilæ: Causæ impulsivæ dissidium inter fratres & filios Attilæ. Instrumentales quamplurimæ potentes nationes, Gothi, Gepidæ, Longobardi,

quæ

quæ ablato capite, diſcordibus fratribus, amiſſum ſibi vindicabant imperium. Tres præcipue inter Hunnos erant factiones, quarum prima ſequebatur *Aladarium*, ſecunda *Chabam*, tertia *Hernacem*. Hi dum *Oſtrogothi Walamirum* creant, & prætextu juvandi fratres eos partim occidunt, partim Pannonia expellunt. *Aladarius* & Hernax in præliis ceciderunt. Supererat *Chaba*, qui quantum ſupererat Hunnorum, contraxit, ac in antiquam patriam ſuam Scythiam Septentrionalem ad avum, ut ferunt, Bendeguzum reverſus eſt: ſed ſpe reditus ſui facta.

II.

Reliquiæ Hunnorum Siculi ſunt.

Qui cum Chaba reverti in Scythiam vel non poterant vel nolebant, illi in Tranſſylvania & montanis illis regionibus ad Danubium remanſerunt, ac cum ſcirent exoſum eſſe nomen Hunnorum, illo abolito, *Siculos* id eſt reliquias ſeſe appellarunt, retentis in hunc uſque diem priſtinis moribus. Omnes æque cenſentur nobiles. Nullum ibi vel familiæ vel opum diſcrimen, neque quiſquam vel Regum vel Principum in eos hactenus uſurpare dominationem auſus fuit. Neque adhuc depoſuerunt memoriam Chabæ, quanquam in ludibrium verſam. Quippe ſti-

ſtipulantes ſive iniquam ſive impoſſibilem conditionem, ſeſe eam tunc præſtituros dicunt, ubi *Chaba* revertetur, quemadmodum Judæi, ubi Elias venerit.

III.

Poſt Hunnos regnarunt Oſt-Gothi, *Gepidæ & Longobardi.*

Hinc patet reſponſio ad illam quæſtionem, cur hodie in media Hungaria lingua Germanica ſive Saxonica obtineat? Quidam cauſam repetunt ab egreſſu puerorum Hamelenſium plus quam anili fabula. Gepidas fuiſſe Germanos, ut de *OſtGothis* & Longobardis nihil dicamus, ſatis conſtat. Et quanquam illæ gentes poſtea vel pulſæ ſint vel migrarint, nihilominus quaſi coloniæ quædam remanſerunt maxime Longobardorum, quos Saxones fuiſſe Corn. Tacitus ſatis innuit. Et hæc Saxonicæ linguæ apud Trans-Sylvanos origo.

PERIODUS TERTIA.

I. *Hunni ex* Scythia *in Pannoniam reverſi.*

Hic eſt ſecundus Hunnorum adventus, qui contigit A. C. 744. quo ſub ſeptem

ptem Ducibus iterum eruperunt. Ab his septem Ducibus, quorum quisque castrum in Dacia exstruxit, Transsylvania hodieque Germanis appellatur *Siebenbergen*, proprio nomine *Erdely*. Eo tempore late per Pannoniam regnabat *Suathes* Rex Slavorum Moravorum, de quo supra in historia Bohemica. Ita denuo potiti Pannonia Hunni sese cum Siculis & Avaribus conjunxerunt, unde *Hunnivarorum* mixtum nomen profluxit.

II.

Reges ex sua gente crearunt.

1. Inter septem Hunnorum Duces præcipuus fuit *Arphad* ex posteritate Chabæ sextus ab Attila, cui succeßit *Zulthan* filius, huic *Toxon*, huic *Gaiza*, huic *Sanctus Stephanus*, qui primus ab *Ottone* III. Rex Hungarorum creatus fidem Chistianam recepit ac tanto studio propagavit, ut Sancti nomen obtineret. Factum hoc A. C. 997. Priores ante Stephanum non Reges sed Duces appellantur, eorumque res obscuræ sunt per ducentos & amplius annos. Atrocia inter Carolingos & succedentes in Germania Imperatores ac Hungaros bella fuerunt. Quod enim Normanni à septentrione, id ab Austro Hungari fecerunt omnem Italiam

&

& Germaniam immanissime vastando. Carolus Magnus diuturno bello eos fregit, ac imperio utcunque subjecit. Defecerunt aliquoties, sed aperte sub Arnulpho, tanto perciti furore, ut non modo viri sed etiam fœminæ nomen suum in militia profiterentur. Ita Germaniam Galliamque, præterea Thraciam & Bulgariam, id est, utrumque & Orientis & Occidentis imperium miserabili clade perculerunt, & anniversarias in Italiam prædæ causa excursiones faciebant. Tandem *Henr.* Auceps ad *Mersburgum* Saxoniæ urbem ita eos cæcîdit, ut vix septem internecionis superessent nuncii, quos Imperator manibus, naribus & auribus amputatis in Hungariam remisit, documento ne ulterius à Germanis tributum expeterent. Geminavit cladem *Otto* I. A.C. 955. ad Augustam Vindelicorum & aliquot Hungarorum Reges suspendio affecit. Ab eo tempore Germaniam reliquerunt intactam.

2. Familia Sancti Stephani in Hungaria ab A. 997. usque ad 1301. continua serie regnavit, & reges produxit 23. quorum ultimus fuit *Andreas* III. cognomine Venetus.

III.

Accesserunt Dalmatia & Croatia.

Regnum Dalmatiæ & Croatiæ in Illyrico proprios habuit Reges, quorum ultimus fuit Zelimirus, qui ducta Ladislai Hungariæ Regis sorore ipsi moriens legavit Regnum, hæc *Ladislao* fratri circa A. 1080. & quanquam Dalmatæ post mortem *Ladislai* iterum ab Hungaria defecissent, creato rege Petro quodam, tamen *Codomannus* illum Petrum in prælio obtruncavit, & Dalmatiam recepit.

IV.

Tartari Hungariam destruxerunt.

A. 1242. Tatari Duce Bathi Hungariam invaserunt ac ope Cumanorum, qui magno numero in Hungaria exulabant, universum regnum ita destruxerunt, ut vix similis in omni historia calamitas occurrat. Extant peculiares destructionis Hungaricæ commentarii ab illis scripti, qui præsentes interfuerunt. Præcipuam causam dedit Rex *Bela*, qui neglectis populi sui monitis Cumanos à Tataris recens ex Scythia parva pulsos in Hungariam admisit: Cumque ipsorum Rex *Cuthen* tumultu populari ab Hun-

Hungaris occisus fuisset, Cumani omnes sese conjunxerunt Tataris, illisque totum regnum prodiderunt. Duravit hæc calamitas per triennium continuum exulante interea apud Dalmatas Bela Rege. Tandem regressis in Scythiam Tartaris Bela in Hungariam rediit & in transitu per Austriam obtruncasse vulgo dicitur *Fridericum* bellicosum ultimum Austriæ Ducem. Sed illam traditionem falsam esse observavit *Christoph. Forstnerus* in Notis suis ad 5. Annalium Taciti: ubi ex relatione indigenarum refert Fridericum Austriæ Ducem à Barone *Pottendorffio*, cujus uxorem adulterabat, in venatione fune ad id parato, equo detractum atque ita interfectum fuisse.

PERIODUS QUARTA.

I. *Hungaria exteros Reges habere cœpit.*

Extincta Attilæ in *Andrea* III. progenie Hungaria exteros Reges quærere cœpit. Familiæ in ea regnarunt primo Bohemorum, ex quibus petierunt Regem *Wenceslaum* seu *Ladislaum*: secundo *Bavarica*, ex qua *Otto* Dux Bavariæ, tertio Andegavensis sive Neapolitana, ex qua Carolus Martellus, *Carolus Robertus*, *Ludovicus* I. & *Maria*.

Sub Carolo Roberto regnum Hungariæ amplisſimum fuit, ac Dalmatiam, Croatiam, Serviam, Bulgariam, Boſniam, magnam Ruſſiæ partem, ac in univerſum 13. regna complectebatur: quarto Lutzelburgica. Nam extinctis Neapolitanis cum ſola ſuperesſet *Maria*, *Sigiſmundus Caroli* IV. Imperatoris filius ea ducta, ſimul Hungariæ regno potitus fuit: quinto *Auſtriaca*, ex qua Albertus & *Ladiſlaus* V. poſthumus; ſexto *Corvinorum*, ex qua Matthias Corvinus Hunniades: ſeptimo Polonorum, ex quibus *Vladiſlaus* II. ac *Ludovicus*: octavo *Auſtriaca* iterum, ex qua *Ferdinandus* I. & qui eum ſecuti Imperatores ſimulque Reges Hungariæ.

II.

Turcæ Hungariam vehementer debilitarunt.

Cum Turcæ ex Aſia in Thraciam intraſſent, continuis ferè bellis Hungariam adflixerunt: inprimis ſub *Sigiſmundo* & *Ludovico* ultimo, poſt fatalia illa ad Nicopolin, Varnam & *Mohazium* prælia. Repreſſit quidem *Matthias Corvinus* Hunniades, auxilio uſus Scanderbegi Epirotæ, Turcarum potentiam, ſed eo extincto majora incre-

crementa sumpsit, inprimis vero occasionem Turcis commodissimam præbuit mors *Ladislai* V. posthumi. Tum enim Ferdinandus Austrius ac Johannes Waivvoda Trans-Sylvaniæ de regno armis inter se contendebant, & nitebatur Johannes auxiliis Turcarum. Hoc prætextu Solymannus Budam regni sedem cum longe maxima totius Hungariæ parte occupavit, illamquè veluti arcem belli contra Christianos constituit.

III.

Trans-Sylvania peculiarem principatum constituit.

Olim Trans-Sylvania Hungariæ provincia per VVaiwodam seu Palatinum Principem regebatur, sed postquam *Johannes* Waiwoda regnum Hungariæ invasit, Trans-Sylvania peculiarem Remp. ac principatum sub clientela Turcæ constituere cœpit. Primus Trans-Sylvaniæ Principum *Stephanus Bathorius* postea Poloniæ creatus Rex, cui ordine successerunt Christophorus, Sigismundus, *Stephanus Botskai*, *Sigismundus Ragotzi*, *Gabriel Bathorius*, Bethlehem Gabor, Georgius Ragotzi primus, & Georgius Ragotzi secundus, qui hodieque principatum gerit. His Michael Abaffi cum Turcis pax; sed fre-

quentia cum Austriacis bella, quæ circa A. 1600. cœperunt, ac primus sese Cæsari opponere ausus fuit *Stephanus Botskai* circa A. 1606. dein Bethlehem Gabor durante bello Bohemico, denique A. 1646. Georgius Ragotsi.

FINIS HUNGARIÆ.

ITALIA.

PERIODUS PRIMA.

I. *Pontifices Romani Italiam ab Imperio abstraxerunt.*

Factum id ab eo tempore, quo extinctis Carolingis imperium ad Germanos translatum. Tum enim magis magisque extollere se Pontifices Romani, ac specie ecclesiastici juris Dominos sese ac Judices Imperatorum supremos constituere. Et hæc consilia maxime successerunt inter perpetua Germaniæ dissidia, cum Saxones, Suevi & Bavari pro imperio contenderent. Primum in *Henrico* IV. experimentum fecerunt Pontifices, quantum excommunicatione sua possent, quem cum in ordinem redegissent, eodem prætextu contra omnes ejus successores usi fuerunt, excommunicantes ordine *Henr.*

Henr. V. *Fridericum Barbaroſſam*, *Philippum*, *Ottonem* IV. *Fridericum* II. & *Ludovicum* IV. Bavarum, qui ultimus rabiem eorum ſenſit. Si qui ſagaciores erant ac pacis ſtudioſiores ex Imperatoribus, Italiam veluti maledictam terram declinabant, ſecuti exemplum *Rudolphi* Hapsburgici, qui rogatus cauſam, cur non contenderet in Italiam, cum Vulpecula Æſopi reſpondit,

quia me veſtigia terrent
Omnia te contra ſpectantia nulla retrorſum.

Et hanc Italiæ ab Imperio R. exemptionem confirmavit *Carolus* IV. ac Wenceſlaus Ignavus, dubium majore bono publico an detrimento.

II.

Diviſa eſt in varia Regna, dominia, Ducatus, Principatus & Reſpublicas.

Nulla terra Tyrannorum magis ferax, quam Italia fuit Per ſingulas pene urbes Tyranni dominationem adfectarunt, ſimiles plerique *Dionyſiis*, *Phalaridi*, *Buſiridi*, & ſi quos alios antiquitas propter injuſtitiam ac immanitatem celebrat. Extat vita Eccelini tyranni magnæ partis Galliæ Ciſalpinæ, quæ non ſine horrore immanitatis legi poteſt, & ad ejus exemplum cæteri ſeſe com-

posuerunt. Hanc Tyrannorum insolentiam auxerunt factiones Guelphorum & Gibellinorum: donec tandem extinctis tyrannis legitimi succederent principatus.

PERIODUS SECUNDA.

Resp. Veneta & antiquissima & optima hodie censetur.

1. Origo Venetiarum hæc fuit. Cum fama expeditionis Hunnicæ sub Attila universam perterruisset Italiam, honestissimi quique ex oppidis sinus Adriatici conjuges ac liberos suos in æstuaria ac insulas ex continente transtulerunt circa A. C. 421. Inde, cum jam certum esset, Attilam contra Aquilejam venire & vastitatem Italiæ minari, frequentius in illas insulas migratum fuit circa A. 452. donec tandem eversa jam Aquileja profugi passim atque extorres eo confluerent, animo sedes illas nunquam deserendi. Ita extructa urbs, quam Venetias appellarunt, tum quod profugi ex pluribus Venetæ regionis oppidis ibi consedissent, tum quod in pluribus insulis condita multiplex videretur urbs, tanta mox cepit incrementa, ut justam Reipublicæ formam adsumeret. Quoscunque enim Gothi & Longobardi continente pellebant, illi se

Vene-

Venetias tanquam in portum securitatis recipiebant.

2. Veneti primo habuerunt tribunos summa cum potestate pro numero Insularum, in quas dividebatur Urbs. Hic magistratus erat annuus, & ducentis annis duravit. His Duces successerunt circa A. 697. qua dignatione primus *Paulutius Anafestus* perfunctus fuit. Sed sub tertio Duce Hypato Urso institutum hoc immutatum & creati magistri militum annui, quorum potestas brevis Sexto enim anno post reditum ad creandos Duces, à quo tempore nunquam interrupta series eorum duravit. Sedes suas primo habuerunt Heracleæ, inde alibi, donec tandem sub Angelo Patriciano excisa Heraclea sedes Venetias ad Rivum altum translata, & tum diviso in Orientem & Occidentem imperio Resp. Veneta ab utriusque Jurisdictione exempta fuit, & nullum Imperatorem superiorem agnoscere cœpit.

II.

Imperium per maria, continentem & Insulas longissime extenderunt.

Quod in antiquo orbe fuit Tyrus, id in novo orbe censentur Venetiæ. Utraque

urbs maritimis viribus inclyta, mercatura dives, coloniis frequens, imperio valida. Cum ergo Veneti occupassent proximas in Continente regiones, imperium in Dalmatiam extendere cæperunt circa A. 990. quo tributo ab Imperatoribus Constantinopolitanis soluti sunt, ita quidem ut circa A. 1085. Vitalis Falierus Dux Dalmatiam & Croatiam pleno jure ab Imperatore Alexio impetrarit. Accessit sub Petro Polano Insula, Corcyra, quam hodie Corfu appellant. *Vitalis Michael* in bello contra Emmanuelem Imperatorem Chium adjecit. Ab eo tempore universi maris Adriatici Dominos sese vocarunt Veneti, illudque jus ipsis ab *Alexandro* III. Papa R. A. 1177. confirmatum, quod ecclesiam contra *Fridericum* Barbarossam strenue defendissent. Ab eo tempore quotannis Duces Venetiarum per annulum in mare projectum sibi sinum Adriaticum quasi despondent. Maximum incrementum Respublica cepit A. 1204. Cum enim Latini capta Constantinopoli imperium Orientis ad se transtulissent, Veneti, quorum præcipuæ in illa expeditione partes, plerasque Maris Mediterranei insulas sibi vendicarunt Duce *Henrico* Dandulo & tum accessit illis Creta seu Candia, Methone, Corone, Gallipolis, Eubœa, Naxus, Paros, Me-

los. Tum Imperium per Italiæ continentem propagatum. Cum enim plerasque urbes obtinerent Tyranni, Veneti prætextu libertatis plerasque occuparunt, Vincentiam, Veronam, Feldriam, Patavium, Udinum, Forum Julii, Brixiam, Bergomum, Ravennam, Cremam, Parmam, quarum aliquot iterum amiserunt. Ultimum incrementum hæc Resp. obtinuit A. 1487. quo Cyprus clarissima Insula Veneto Imperio adjecta hac occasione. Duxerat Jacobus Lusignanus Cypri Rex *Catharinam Marci Cornelii* Patricii Veneti filiam, quam Senatus solenniter adoptaverat. Extincto *Jacobo* filia cum filio posthumo sub tutela Reip. Venetæ per 16. annos administravit Cyprum, donec tandem translata Venetias testamento universam Insulam Reipublicæ legavit. Magnas tamen Veneti controversias propterea cum Ducibus Sabaudiæ habuerunt, qui ad se spectare regnum Cypri propter nuptias Charlottæ cum *Ludovico* Sabaudo hodieque contendunt.

III.

Hostes ejus præcipui in ipsa Italia Genuenses fuerunt.

Occasio gravissimorum inter Vene-

tas

tas & Genuenses dissidiorum eadem fuit, quæ olim Lacedæmonios & Athenienses commisit. Cum enim Veneti destructo Imperio Græco plerasque maris Mediterranei insulas occupassent, inprimis Candiam, Genuenses invidere ipsorum successibus, ac de maris dominio cum illis certare. Igitur A. 1207. primum inter duas potentes Respublicas exarsit bellum, quorum septem ordine gesta mira vicissitudine. Ultimum ad fossam Clodiam A. 1377. memorabile ingenti Genuensium clade, qui unico illo prælio veluti Athenienses ad Ægos Potamos dominio exciderunt. Ab eo tempore haud dubie superiores Veneti, ac Genuenses infausta militia abdicata, mercaturæ totos se manciparunt, ita ut si non potentissimi, saltem ditissimi per Italiam evaderent.

IV.

Respublica Veneta declinare cœpit.

Ab A.C. 1500. cum jam ferè millesimum annum attigisset, in summo potentiæ apice constitit, & post maximas bellorum tempestates haud parum declinavit. Ab A. C. 1500. usque ad A. 1530. perpetuis Gallorum, Austriacorum & Hispanorum bellis collisa fuit, & vix ullus à gravissimis diffi-

cul-

cultatibus liber annus. Præcipue *Maximilianus* I. eos in extremas angustias conjecit circa A. 1509. cum totus fere Orbis Christianus in Venetos conspirasset Cameracensi fœdere inter *Julium* II. Pontificem, *Ludovicum* XII. Galliæ, *Ferdinandum* Catholicum Hispaniæ Reges, ac ipsum *Maximilianum* I. Imperatorem, cum quibus reliqua sentiebat Italia. Victi Veneti ac universo continenti exuti vix quidquam præter urbem suam ac mænia retinuerunt. Tum primum Resp. prosternere se ad pedes Cæsaris, ejusque gratiam lamentabili oratione expetere cœpit. Statim etiam fortuna favit. Receptæ, quas amiserant urbes, denique continentis imperium brevi recuperatum. Ab eo tempore hoc Reip. suæ conservandæ arcanum habuerunt, ut parta conservarent, nec de novis acquirendis satagerent. Igitur inter Principes Christianos mediatorum sibi partes adsumpserunt: conciliandi Gallos & Hispanos studium præ se ferre, cum utrosque metuant: inprimis domum Austriacam non quidem aperto bello sed clandestinis fœderibus impetere. Et hac ratione integro seculo Rempublicam suam utcunque sustentarunt.

V. *Tur-*

V.

Turca aperte illi exitium molitur.

1. Hostes Reip. Venetæ alii sunt aperti, alii occulti. Occulti Rex Hispaniæ & Domus Austriaca, quibus non deesset voluntas opprimendi Venetos, nisi scirent Regem Galliæ ceterosque contra-Hispanos id haudquaquam laturos. Miris ergo artibus Rex Hispaniæ Turcas in Venetos concitare solet. Cum enim proprium Reip. Venetæ munus sit defendere mare Adriaticum à Pyratis, Hispani ex regno Neapolitano deprædari Turcas, eosque irritare. Cujus insigne exemplum dedit Dux Ossunæ Pro-Rex Neapolitanus circa A. 1612. qui etiam proditione intercipere urbem Venetam conabatur. Omnium gravissimum fuit, quod per Uskoccos in Remp. moliti sunt Hispani. Uskocci Dalmatiæ effera gens latrocinando vivunt, inter Turcas ac Venetos medii, sub clientela tamen Austriacæ Domus. Ab his plus quam immania contra Venetos crudelitatis exempla edita fuerunt circa A. 1612. & seqq. Hi Piratæ oppressis hinc inde Venetorum triremibus non contenti occidere homines, quosdam insuper coxerunt ac devorarunt. A nullo bello alieniores erant Ve-

Veneti quam ab illo. Per aliquot annos atrocissimas tolerârunt injurias dissimulando. Sed cum finis nullus esset, cum ludibrio ubique haberentur, A. 1615. armis vindicare Remp. suam aggressi sunt. Bellum in foro *Julio*, *Istria* & Dalmatia gestum. Tulerunt auxilia Belgæ & alii fœderati, & avocatis bello Bohemico Austriacis, gloriosam Reip. suæ securitatem pepererunt.

2. Sed Turca damnosior illis, negligentibus, tanquam alienum foret periculum, quod proximo infligitur, communem hostem, ceteris Christianis. Primo ergo Cyprum A. 1570. bello appetere *Selymus* secundus, Turcarum Imperator cœpit, & expugnatis ordine Nicosia, Famagusta & Thamasso, intra biennium universa insula potitus fuit, quanquam medio temporis atrocissimo navali ad Insulas Echinadas à Christianis prælio victus, in quo plus quam 30000. Turcarum perierunt. Ante sexennium eodem jure Turca Candiam invasit, quam in hunc diem deserti ab omnibus Christiani *Orbis* principibus sola Resp animo quam viribus majore ita defendit, ut ambiguum videatur, bellum illud in discrimen Turcarum an Venetorum crupturum sit.

RESPUBLICA GENUENSIS.

I. *Genua maris mediterranei imperium affectavit.*

Genuenses prohibiti Italiæ imperio summis viribus maria occupare aggressi sunt circa A 1000. Stimulabant eos vicini atque infesti Saraceni, quibus Corsicam magnamque Sardiniæ partem eripuerunt. Sed Sardinia à Pisanis expulsi, Corsicam in hunc usque diem retinent:nec contenti proxima invadere in ipsam TauricamChersonesum, quæ hodie Minor Tataria, coloniam deduxere, & ex *Theodosia Capham* fecere, emporium Ponti Euxini celeberrimum. Præterea in conspectu Constantinopolis obtinuerunt Peram & ex Insulis *Chium* ac *Lesbum*. Validæ insuper ipsorum opes in Palæstina & Cypro. Hinc perpetuæ inter ipsos ac Venetos æmulationes, donec tandem controversia diuturna ad fossam Clodiam decideretur, ut supra dictum.

II.

Creavit Duces.

Circa A. 1327. quorum primus Dominicus Fulgosus. Hic status duravit usque

ad

ad A. 1390. triennii tantum intercedente interregno.

III.

Fluctuavit inter exteros.

Caussa fuerunt factiones Guelphorum & Gibellinorum. Hac occasione in potestatem venit 1. *Caroli* VI. Regis Galliæ ab A. 1390. ad 1403. 2. Ducis Mediolani sub *Johanne Maria* Vice-Comite: quo interempto cum suos aliquandiu iterum habuisset Duces A. 1420. iterum ad Mediolanenses pervenit, & in eorum fide duravit annis 15. Hæc mutatio aliquoties iterata; cum civitas potens neque sese posset regere neque subesse aliis, donec tandem A. 1499. *Ludovicus* XII. Rex Galliæ eam occuparet, in cujus & successoris Francisci I. potestate permansit annis 23.

IV.

In libertatem restituta est.

A. C. 1522. *Carolus* V. Genuam impotenti Gallorum dominio liberavit, usus imprimis opera Andreæ Aureæ sive Doreæ Genuensis. Ab eo tempore nova Reip. forma constituta per tot annos hactenus florentissima. Creati Duces, quorum potestas bien-

biennio definita. Electionem sorti committunt. Duci adjunguntur octo Gubernatores, totidem Procuratores & V. *Syndici*. Hæc forma Reip. usque ad A. 1574. duravit, quo anno dissensiones graves inter populum ac nobilitatem extitere, quas *Maximilianus* II. Imperator, *Philippus* II. Rex Hispaniæ & Pontifex R. sustulerunt. Et sic Resp. Genuensis in hunc diem floret, neutrarum in bello partium, sed magis Hispano addicta, in cujus etiam clientela est.

DUCATUS MEDIOLANENSIS.

I. *Mediolanum Duces habuit.*

Origo Ducum cœpit A. 1395. sub Imperatore Wenceslao Ignavo, qui accepta pecunia Lombardiam Vice-Comitibus in perpetuum vendidit. Ante illa tempora varia Mediolanensium fortuna fuit, & urbs funditus à Friderico Barbarossa A. 1124. excisa, ipsumque solum conspersum ad perpetuam sterilitatem sale fuit. Emersit sub *Friderico* II. tantis incrementis, ut altera post Romam Italiæ urbs censeretur. Factiones in ea inprimis duæ erant Turrani ac Vice-Comites. Hi prævaluerunt & præfecturam in principatum perpetuum mutarunt. Hæc Vice-Comitum familia non ni-

ſi 55. annis duravit, extincta in Philippo *Maria*, qui cum prole careret legitima, Ducatum quatuor potentiſſimis competitoribus diſcerpendum reliquit, *Friderico* III. Imperatori titulo Imperii, Alphonſo Regi Siciliæ ex teſtamento, *Carolo*, *Ludovici* Ducis Aurelianenſis filio ex Valencia *Johannis* Galeacii filia, & *Franciſco* Sfortiæ genero ſuo per filiam illegitimam. Hac occaſione Vicini Principes Ducatum undique dilacerarunt, ac Veneti Placentiam, Cremam, Laudam; *Ludovicus* Sabaudiæ Dux Valenciam & Confluentiam, Carolus Aurelianenſis Aſtam occuparunt. Mediolanum, Novara, Comum, *Alexandria*, *Dertona* mutuo fœdere aliquandiu ſeſe defendebant, donec *Franciſcus* Sfortia partim fraude partim vi Ducatu potitus eſt, qui humili ortus familia ex gregario milite veluti alter Agathocles ad ſummam poteſtatem evaſit. Ejus ſucceſſor *Ludovicus* Sfortia *A. 1499.* à *Ludovico* XI. Rege Galliæ Ducatu exutus ac in carcere necatus fuit. Manſit Mediolanum in poteſtate Gallorum annis 13. quibus elapſis A. 1512. *Maximilianus* I. Imperator *Maximilianum* Sfortiam reſtituit, qui poſt triennium A. 1515. poſt prælium illud famoſum ad Marignanum à *Franciſco* I. everſus. Tenuerunt Mediolanum Galli uſque ad

ad A. 1522. quo *Carolus* V. *Franciscum Sfortiam* restituit, & captum A. 1525. *Franciscum* Galliæ Regem renunciare juri suo coëgit. Cumque A. 1535. *Franciscus Sfortia* sine liberis obiisset, *Carolus* V. Ducatum Mediolanensem tanquam feudum Imperii invasit, atque ad posteros suos Reges Hispaniæ transmisit.

STATUS ECCLESIÆ.

I. *Episcopi Romani magnam Italiæ partem obtinuerunt.*

1. Circa A. C. 700. Initium factum à *Johanne* VII. cui Aribertus Rex Longobardorum donavit Alpes *Cottias* & quidquid à Taurinis usque ad Ligurim & Genuam protenditur. Atque hæc est illa conficta *Constantini* Magni donatio, cujus vigore Romani Pontifices non modo in universam Italiam, verum etiam totum Occidentem supremum sibi adscribunt imperium.

2. Cum Reges Longobardorum crebras inimicitias exercerent erga Pontifices Romanos, ipsi Reges Francorum, veteres Longobardorum hostes, in Italiam evocarunt. Factum hoc à *Stephano* II. qui Pipinum Regem Francorum contra Aistul-

phum

phum Regem Longobardorum evocavit, & ab eo Exarchatu Ravennæ, Concha, Pisauro, Fano fortunæ, Urbino, Eugubio, multisque præterea in Piceno & Flaminia urbibus donatus fuit, quæ omnia Aistulpho erepta, *Stephano* Pipinus dedit. Hanc Pipini donationem *Carolus* M. confirmavit, & hæc insuper adjecit: Magnam Liguriæ partem, Corsicam, Parmam, Rhegium, Mutinam, Mantuam, Venetias, Istriam, Forum Julii, Beneventum, Spoletum. Ita sub Carolingis omnem suam temporalem potestatem obtinuerunt Papæ, & hoc prætextu jus sibi hodieque in omnes fere Italiæ principatus arrogant, tum quoque prætextu religionis Christianæ integra regna suæ potentiæ Pontifices subjecerunt, jam tum emergentibus his Pontificiæ tyrannidis decretis, Extra Ecclesiam Romanam non esse salutem, Pontificem esse successorem Petri, Caput Ecclesiæ visibile, Vicarium in hac terra Christi, Ejus esse Reges creare & conservare aut deponere. Hæc tyrannis primo introducta fuit specie convertendi Reges Paganos, nihil inde mali sibi metuentibus Christianis. Igitur Slavi, Moravi, Bulgari, Servii, Bosni, Croatæ, Dalmatæ: successu temporis Poloni, Dani, Norwagi, Sueci, Angli & aliæ nationes Pontifici

Ro-

Romano etiam in temporalibus ſeſe ſubjecerunt, quaſi beneficium æternæ ſalutis compenſare Chriſti vicario alia ratione non poſſent, quam ſe ſuaque omnia ipſius arbitrio ſubmittentes. Hac ſuperbia Pontifices invadere, armatos duplici gladio ſpirituali excommunicationis, temporali tum propriæ potentiæ, tum aliorum. Quippe, cum perpetua ſit inter Principes æmulatio, Pontifex R. ſeſe alicuci ſumper parti aſſociabat, & alteram vel terrore excommunicationis vel armorum vi ſibi ſubjiciebat. Ita tyrannis ab uno ad alterum pervaſit, & auſus fuit Pontifex excommunicare Imperatores, Reges Galliæ, Angliæ, Hiſpaniæ, omnium denique Ordinum ac conditionum homines: unde jure Canonico decretum Pontificem R. eſſe ſupremum Monarcham totius orbis non modo in ſpiritualibus, verum etiam in temporalibus, omnia regna & imperia eſſe ipſius feuda, eumque cuncta adminiſtrare poſſe, prout conveniens judicaverit eſſe Eccleſiæ. Principes poſt atrociſsima bella domiti tandem ſuo etiam conſenſu approbarunt hæc decreta. De Imperatoribus Romanis ſnpra dictum in *Henrico* IV. V. *Friderico* I. II. *Ludovico* IV. & aliis. Anno 1202. *Petrus* Rex Aragoniæ regnum ſuum eccleſiæ Romanæ feudatarium fecit Anno 1208.

1208. *Johannes* Rex Angliæ excommunicatus Angliam & Hiberniam præter S. Petri nummum Romanæ ecclesiæ feudatarias fecit. A. 1255. *Alexander* IV. Mendogum Regem Lithuaniæ ad fidem conversum coronavit, ejusque regnum sibi subjecit. *Vrbanus* IV. regnum Siciliæ à Manfredo & posteris *Friderici* II. ad Carolum Andegavensem transtulit. Et ita cum reliquis quoque regnis actum fuit. A. 1253. *Clemens* VI. Comitatum Avenionensem à *Johanna* Regina Neapolitana emit. *Alexander* VI. A. 1492. detecto novo orbe eum quasi summus Dominus inter Reges Portugalliæ & Castiliæ divisit. Julius secundus Ravennam, Imolam, Faventiam, Forum Julii, Serviam & Bononiam bello recuperavit. *Leo* X. Ducem Urbinatem ejecit, ejusque Ducatum *Laurentio* Medici cognato suo tradidit. *Sixtus* V. & *Gregorius* XIII. *Henricum* III. & IV. tum Galliæ Reges: *Pius* v. *Elizabetham* Angliæ Reginam excommunicavit, & regnum tanquam juris Ecclesiastici exposuerunt cuilibet occupanti, inprimis vero Regi Hispaniæ. *Paulus* V. A 1606 excommunicavit Venetos. *Vrbanus* VIII. A. 1640. & Innocentius A. 1648. Ducem Parmæ, cui etiam superiori anno vi armorum eripuit Ducatum Castren-

ſtrenſem. Poſtea tantum unus excommunicatus adhuc fuit Carolus Lotharingiæ Dux.

REGNUM UTRIUSQUE SICILIÆ.

PERIODUS PRIMA.

CANON. I.

Normanni condiderunt regnum utriusque Siciliæ.

1. Tancredus multorum parens liberorum, cum domi laboraret inopia, allectis in ſocietatem Normannorum pluribus militatum exteras regiones petiit? In Italiam delatus fortem Græcis operam contra Saracenos Siciliæ incubantes contulit. Sed propter iniquam prædæ diviſionem ab illis abalienatus, aliquot Apuliæ oppida occuparunt, & creſcenti indies potentia Drogo Trancredi filius A. 1039. Apuliæ Comitem ſeſe nominavit· cujus ſucceſſor *Wilhelmus Ferrobrachius* Calabriam & Capuam, *Robertus* Guiſcardus magnam Siciliæ partem adjecit, illamque fratri ſuo Rogerio Boſſo tradidit, qui ſeſe primus Siciliæ comitem appellavit. Extincta *Roberti* Guiſcardi progenie *Robertus* II. Siciliæ Comes Apuliam,

liam, Calabriam, Capuam quoque obtinuit & sese Siciliæ ac Italiæ Regem appellavit. Id molestè tulit *Innocentius* II. Pontifex, sed à Rogerio captus Neapolim & quæ adhuc Græci in Italia possidebant ei donavit, hoc tamen impetrato, ut Regis Italiæ titulo abstineret. Factum A. C. 1130.

II.

Ab his ad Suevos pervenit.

Extincta Normannorum Regum familia Siciliæ Regnum cum Ducatu Apuliæ & Calabriæ ad *Henr.* VI. Imperatorem A. 1192 pervenit, cui *Fridericus* II. successit, qui regnum Hierosolymæ partim conjugio, partim armis obtentum regno Siciliæ junxit, quo titulo hodieque Hispaniæ Reges utuntur. *Friderico* successit *Conradus* IV. cujus filium ac legitimum hæredem *Conradinum Manfredus* frater nothus regno Siciliæ per scelus exuit.

III.

A Suevis translatum ad Duces Andegavenses.

Clemens IV. *Pontifex* regnum Siciliæ donavit Carolo Duci Andegavensi, qui op-

mo constanter mansit. Cumque *Carolus* Andegavensis regno carere nollet, regem Neapolis sese appellavit, quæ prima ejus Regni origo.

V.

Iidem regno Neapolis potiti.

Neapoli regnarunt duæ Johannæ, monstrosæ libidinis, & supra fidem animo perfido & immani, quarum prior nupsit Andreæ Regi Hungariæ, eumque paulo post de fenestra suspendi jussit opera cujusdam fœminæ Catanensis, qua sce'erum Ministra utebatur: deinde *Ludovico Principi* Tarenti, mox Jacobo Principi Calabriæ, denique *Ottoni* Brunsvicensi nupsit, quibus omnibus vel repudiatis vel interemptis, *Ludovicum* Ducem Andegavensem adoptavit. Sed Carolus Princeps Dyrrachii & Johanam & *Ludovicum* Andegavensem regno expulit, & ad filium *Ladislaum* II. transmisit. Hinc fluxit perpetuum illud odium inter domum Aragoniam & Andegavensem. Hinc omnia bella, quæ Galli pro regno Neapolitano in hunc diem gerunt. *Ladislao* successit soror *Johanna* II. ejusdem plane ingenii: quæ, cum modo Alphonsum Regem Aragoniæ, modo *Renatum* Ducis Aurelianen-

ſis fratrem inſtitueret hæredem, cruentis factionibus univerſum regnum diſtraxit, donec illud poſt diuturnum bellum Alphonſo omnium ferè Regum optimo ac ſapientiſſimo cederet. Ita Aragonii utriuſque Siciliæ Reges facti ſunt.

PERIODUS SECUNDA

I. *Aragonii everſi.*

Occaſio fuit obitus Alphonſi Sapientis ſine prole legitima, qui cum regnum Neapolitanum & Siciliæ teſtamento legaſſet Ferdinando filio illegitimo, Reges Aragoniæ prætendere cœperunt reſtitutionem ſumptuum & fructum impendiorum, quæ expenſæ fuerant in occupationem regni Neapolitani. Hac occaſione uſus *Carolus* VIII. juvenis & rerum imprudens temerariam, ſed felicem expeditionem ſuſcepit in Italiam: & cum videretur potentior, exiſtimabat cauſam quoque ſe habere æquiorem. Expeditio illa fatalis fuit, de qua legi poteſt, qui præſens interfuit, Comineus. Alphonſus Rex Neapolis tempeſtatem imminentem metuens jam ſenior onus tranſtulit in *Ferdinandum* filium, qui regno exutus *Fridericum* patruum ſucceſſorem habuit. Is, Gallorum dominio intra breve tempus excuſſo,

cusso, universum regnum auxilio *Ferdinandi* Catholici Hispaniæ Regis recuperavit. Sed cui propter jus consanguinitatis plurimum confidebat, ab eo perfide deceptus fuit. *Ferdinandus* enim Architectus ille Monarchiæ Hispanicæ, cum videret everti posse cognatos suos reges Neapolitanos, clandestinam pactionem cum *Ludovico* XII. Rege Galliarum inivit, ita ut ille aperto bello, ipse simulato auxilio regnum Neapolitanum invaderet. Idque A. 1499. tam secreto artificio factum, ut momento *Fridericus* sese eversum senserit. Videns ergo sese conspiratione duorum potentissimorum Regum, quibus longe impar erat, eversum, rebus desperatis maluit sese apertis hostibus suis Gallis, quam perfido amico *Ferdinando* committere. Ipse abductus in captivitatem. Regnum Neapolitanum æqua portione inter duos Reges divisum fuit. Concordia haud diu mansit. Ortæ inter Gallos & Hispanos de finibus controversiæ, & infirmiores erant Galli, quam ut regionem maritimam longe dissitam diu defendere possent. Inprimis *Ferd.* Consalvus de Corduba Regis Hispaniarum in Italia præfectus incredibili virtute ac prudentia regnum Neapolitanum Gallis eripuit, dictus propterea magnus Capitaneus. De toto bel-

lo, quod inprimis memorabile, legendus *Franciscus* Guicciardinus summi judicii scriptor, qui ipse interfuit. A. 1504. totum regnum Neapolitanum exclusis penitus Gallis Hispano in hunc usque diem concessit.

II.

Neapolitani libertatem aliquoties affectarunt.

Primo quidem A. 1570. Causa: Inquisitio Hispanica, quam *Philippus* II. introducere conabatur. Hinc ingens tumultus & rebellio, de qua prolixe *Thuanus*. Secundo, A. 1647. quo anno novam erexerunt Remp. Nihil mirabilius isto tumultu. Occasio levissima. Quidam Piscator, cui nomen Thomas Angelus, orta forte rixa in foro inter regios ministros, & fœminam quandam, nescio quid, vendentem, concitato tumultu sese totius populi Neapolitani Ducem constituit, tanta majestate, ut nullus unquam Monarcha majori reverentia cultus fuerit à subditis, quam ipse ab ingenti Neapolitanorum multitudine, solo nutu ac gestu C. hominum millia componere admirabili omnium silentio poterat. Vix credibilia patravit, nisi recens fama, & tot, qui interfuerunt, adseveratio cre-

credere nos cogeret. Hæc omnis machina à Cardinali Mazarinio instructa fuit, prætextu regnum Neapolitanum Gallis recuperandi. Missa proinde sub Duce Guisio auxilia, Hispanorum rebus tamen non desperatis, cum ipsa quoque Sicilia tumultuaretur. Sed partim perfidia Gallorum, partim ipsius multitudiuis inconstantia omnes hi conatus, quantumvis illustres, in irritum ceciderunt. Mas Aniello conspiratione quorundam in ipso templo trucidatus: Populo confirmata privilegia. Sed necdum finis est papaverum eminentia capita decutiendi. Quotidie aliqui arripiuntur prætextu novæ conspirationis spectante populo & pœnam stultitiæ suæ luente. Vere judicavit *Trajanus Boccalinus* Neapolitanus propter tantam erga Principes suos perfidiam omni libertate indignos esse.

FLORENTIA.

Periodus Prima.

CANON I.

Florentia *sub statu Reip. maximas mutationes sustinuit.*

Nulla Resp. statum turbulentiorem quam Florentia habuit, perpetuis agi-

tata populi ac nobilium factionibus. Post A. 1250. ab Antianis summa cum potestate gubernata fuit. His abolitis successerunt Boni Homines. Neque horum diuturna potestas. Suffecti A. 1282. Priores Artium, quibus A. 1287. *Capitaneus* dictus *Gonfalonerius*. Circa A. C. 1300. factiones Guelphorum & Gibellinorum, Alborum & Nigrorum, Plebis & Nobilium recruduerunt, & adeo collapsæ Reip. vires, ut A. 1311. Roberto Siciliæ Regi sese subjiceret. Sed ne in ejus quidem fide ultra quinquennium manserunt, & Florentini proprios iterum magistratus creare. Paulo post iterum crearunt Principem *Carolum* Regem Neapolis Post cujus obitum recuperata libertate suis iterum exerceri turbis & factionibus, cum nunquam inter populum ac optimates conveniret. A. 1342. Gualtherius Gallus per tumultum creatus Princeps, cum dominationem affectaret, intra vertentem annum urbe ejectus fuit. Cumque finis nullus esset harum contentionum, tandem populus prævaluit, & adversam nobilium factionem oppressit.

PERIODUS SECUNDA.

I. Florentia *in Monarchiam mutata.*

Causa princeps illæ, de quibus diximus, factiones. Erat inter populares præcipuus *Sylvester Medices*, Mercator prædives & præcipuus nobilitatis adversarius. Hujus posteri indies auctis opibus tandem plus quem regias sibi compararunt opes, & favore populi ad summam potentiam & dignitatem emerserunt. Occasio fuit exilium Cosmi Medicis. Cum enim is A. 1433. à factione Nobilium iniquo judicio oppressus ac in exilium pulsus fuisset, altero statim anno à sua factione revocatus, Principem totius Reip. se constituit, sed salva libertate, & obscuram hactenus familiam Mediceam ad illud fastigium erexit, in qua hodie par magnis regibus versatur. Hujus Nepos Laurentius eadem moderatione & favore populi principatum tenuit, nequidquam reluctantibus Optimatibus, cum quo A. 1492. Pax Italiæ sepulta.

II.

Libertas improſpere repetita.

Occaſionem præbuit Petrus Medices *Laurentii* filius, qui cum præterito magiſtratu clandeſtinam cum *Carolo* VIII. Rege Galliæ tranſactionem iniviſſet A. 1494. reverſus in Urbem deprehendit, omnium animos implacabi'iter à ſe abalienatos. Igitur ſponte profugit, & à Florentinis hoſtis patriæ judicatus Principatu excidit. Libertas hæc duravit uſque ad A. 1512. quo Medicei à Ferdinando Rege Hiſpaniæ reſtituti. Cum vero A. 1572. Roma à *Carolo* V. expugnata, & ipſe *Clemens* VII. Pontifex ex familia Medicea captus à Cæſareanis fuiſſet, Florentini denuo libertatem auxilio Gallorum recuperarunt. *Clemens* VII. ut hanc injuriam ulciſceretur, mox cum *Carolo* V. hac conditione tranſegit, ut Florentiam domui Mediceæ reſtitueret; Idque factum A. 1530.

III.

Florentia Magnus Ducatus eſt.

Recepta Florentia Alexander Medices A. CIↃ IↃ XXXV. Dux à *Carolo* V. creatus fuit. Ei intra biennium cæſo ſucceſſit Coſmus;

mus, qui summa prudentia Princeps Ducatum suum per universam Hetruriam late extendit, & A. 1569. à *Pio* V. Pontifice Rex creatus fuit. Sed cum *Maximilianus* II. Imperator vehementer sese opponeret, mutatus ille titulus in Magni Ducis nomen, & Medicei ab eo tempore Magni Duces Etruriæ sive Thusciæ sive Florentiæ dicti. Huic successerunt *Ferdinandus* I. *Cosmus* III. & *Ferdinandus* II. qui hodie rerum potitur.

HELVETIA.

I. *Helvetii Confœderatam Rempublicam constituerunt.*

Causa fuit insolentia Præfectorum, quos nomine Imperii constituebant Duces Austriæ. Cumque illi ex libera Imperii gente subditos proprios facere per vim conarentur, opponere sese Helvetii, & primum inter se fœdus de pellendis Tyrannis pepigerunt tres Rustici, quorum quisque suum pagum in societatem traxit. Ita A. 1305. Switz, Uri & Underwalden fœdus inierunt. Cumque primi omnium essent Switsenses, quicunque eorum fœderi accedebant, à vulgo Switseri sive Eydtgenossen dicti sunt. His ordine accesserunt reliqui pagi A. 1332. Lucernates, A. 1351. Tigurini & Gla-

Glaronenses. A. 1354. Zugini & Bernates. Austriaci post ingentes suorum strages, cum Helvetii miraculoso successu pro libertate sua contra tyrannidem pugnarent, tandem subornarunt *Carolum* Audacem Burgundiæ Ducem, qui ingenti contra Helvetios moto bello tribus maximis præliis ab illis ordine profligatus & in ultimo quoque occisus fuit. Sed quod Græcis post bellum Persicum contra Xerxem, idem tunc Helvetiis accidit. Hactenus enim ignoraverant auri atque argenti precium, simulque voluptates omnes & luxum, tum vero ditati Burgundica præda insolescere & statim intestino bello collidi cœperunt. Ejus causa fuit iniqua prædæ divisio. Nam urbes potiorem partem sibi adscribebant fraudatis paganis. Ab una parte Tigurini, Bernates, Lucernates: ab altera Suitsenses, Urii & Underwaldii cum federatis quisque suis stabant. Hoc dissidium A. 1481 in federe Stanciano compositum fuit, quo decem loca certis legibus sese in perpetuum conjunxerunt. A. 1501. Basilea & Schafhusa: A. 1513. Abbatiscella federi accesserunt. Ita in universum numerantur 13. pagi, sive, ut vulgo appellantur, Cantones, quibus præterea sese, sed alio titulo, conjunxerunt *Constantia* ad lacum Acronicum; Sancti Gallenses,

Ge-

Genevenses, Rhæti, sive Grisones, & Valesii.

II.

Potentissimi Bernates sunt.

Berna à Berghtoldo Duce Zaringiæ ante 4. secula exstructa, inter omnes Helvetiorum pagos amplissimum territorium possidet. Præcipuum incrementum sumpsit A. 1454. in bello Sabaudico, quod pro civitate Genevensi contra Ducem Sabaudiæ Bernates gesserunt, & omnem tractum, qui appellatur *pays de Van* sibi subjecerunt.

CONFEDERATUM BELGIUM.

Periodus Prima.

CANON. I.

Septem Provinciæ Belgii Remp. constituerunt.

Vera causa fuit, quod *Phil.* II. vi armata per Hispanos & alios peregrinos milites extorquere à Belgis voluerit, quod comitia Ordinum publicæ utilitati adversari existimabant. Occasio fuit Inquisitio Hispanica. Causa Instrumentalis & Impulsiva

ſiva Ordines Generales & Princeps Auriacus. Ita A. 1581. ſeptem Provinciæ Regi Hiſpaniæ ejuſque hæredibus omnem fidem & obedientiam ſolenniter abjurarunt, inſtituta Republica, de cujus ſtatu legi poteſt Commentarius de ſtatu federatarum Provinciarum Belgii.

PERIODUS SECUNDA.

I. *Rex Hiſpaniæ in perpetuum his Provinciis renunciavit.*

Factum A. 1648. menſe Januario conſtituta inter *Philippum* IV. & Ordines Belgii perpetua pace.

REGNUM GALLIÆ.

CANON I.

Franci *Galliam mutarunt in Regnum* Franciæ.

De prima Francorum origine certi nihil conſtat. Prima eorũ mentio in tempora Imperatoris *Probi* incidit. Probabile autẽ eſt, varios populos à Romanis hactenus oppreſſos declinante Imperio ſeſe conſpiratione facta in libertatem vindicaſſe, & ab ea nomen *Francorum*, h. e. liberorum hominum accepiſſe, idque factum intra Caracal-

læ

læ ac Probi ætatem. Complectebatur Francia *Chamavos*, *Vsipios*, *Tencteros*, *Dulgubinos*, *Bructeros*, *Ansibarios*, *Cattos*, *Cheruscos*, *Chaucos*, *Chassuarios*, ut ex tabula itineraria, & aliis scriptoribus mediæ ætatis patet. Ita prima Francia complectebatur majorem Germaniæ partem & termini ejus ad Septentrionem Oceanus, ad Ortum, Albis & Sala, ad Meridiem, Alemannia; ad Occasum, Rhenus. Atque hinc ratio reddi potest, cur Galli hodieque omnes Germanos appellent Alemannos, quia antiquis temporibus universa dividebatur in *Franciam* & *Alemanniam*. Insulse ergo Franci hodie negant, sese origine Germanos esse, & hoc modo omnium Historicorum traditioni contradicunt. Primus Francor. Rex communi opinione censetur fuisse *Pharamundus*, quanquam potiori jure *Marcomiro* illa prærogativa debeatur, qui A. C. 418. Rex Francorum electus fuit, eique intra Annum defuncto succesit Pharamundus. Ad hujus tempora refertur origo legis *Salicæ*, cui tanquam unico fundamento innititur mascula Regum Franciæ succesio. Sed nullis certis argumentis evinci potest Pharamundum ejus legis authorem fuisse, ac omnibus subductis rationibus probabilis eorum sententia, qui ejus originem non ad certum aliquod tem-

tempus vel Authorem restringunt, sed à longa consuetudine paulatim in jus abiisse putant. Illud verum est, Salicam appellari hanc legem à *Saliis*, quadam Francorum gente inprimis celebri, qui ita videntur dicti, quod sedes suas haberent ad flumen Saxoniæ, dictum *Salam*, vel ad *Isalam*, ubi hodieque habemus *Trans-Isalaniam*, & *Sallandiam*, id est, Regionem *Saliorum*. Verba legis Salicæ hæc fuerunt, *In terram Salicam Mulieres non succedant*. Excludebat ergo fœminas ab universa hereditate, omnemque successionem ad solos masculos restringebat. De hac lege post multa secula gravissimæ ortæ sunt controversiæ, inter Anglos & Gallos. Negant enim Angli, ullam unquam fuisse Legem Salicam, & eam merum figmentum esse *Philippi Valesii* dicunt. Hinc illa jocosa. Interrogatus à Pontifice quodam Gallus, ubinam scripta inveniretur Lex Salica? respondit, ab altera parte donationis Constantini. Et Anglus, dicente Gallo, se nescire, ubi scripta esset Lex, qua excluderetur à successione in Regnum Galliæ is, qui natus esset extra Regnum, Invenies, inquit, illam ab altera parte Legis Salicæ. Sed fuisse revera Legem Salicam ante *Philippum* Valesium ex eo patet, quia sæpius Regiæ filiæ à successione in

Re-

Regnum exclusæ fuerunt, quod fieri non potuisset, nisi per Legem aliquam, sive Consuetudinem. Sed cum Lex Salica in universum omnes fœminas excluderet, illa nimis lata consuetudo, tanquam iniqua, & impia abrogata fuit primo in *Allodialibus*, deinde etiam in feudalibus bonis, quæ hodieque apud Gallos deficientibus masculis devolvuntur ad fœminas. *Pharamundi Successor Clodio Comatus* sedem suam habebat in castro Thuringiæ Disberga, ex quo patet Thuringiam illis tribus à Sala usque ad Rhenum extensam fuisse. Sub eodem *Franci* in Galliam Belgicam irrumpentes; Cameracum, Atrebatum, & reliqua usque ad *Somam*, Romanis eripuerunt, sed ab *Aëtio* & *Majorano* Ducibus Rom. iterum ejecti, antiquas in Germania sedes repetierunt.

II.

Merovingi apud eos primo regnarunt.

Ab A. C. 450. ad Annum 750. ita ut præcise 300. annos expleverint. Conditor hujus familiæ fuit *Meroveus*, qui trajecto Rheno sedes cum suis *Francis*, ad Axonam fluvium posuit. Inde permixtus Gallis Romanam linguam cum Germanica, qua Franci utebantur, in eam faciem corrupit, quæ ho-

hodieque recepta est. Hic Meroveus cepit Tornacum, Cameracum, Rhemos, Suessiones, Aurelianum, Coloniam Agrippinæ, ac pene totam Galliam regno suo adjecit. Sub ejus filio Clodoveo longe majora incrementa regnum Franciæ sumpsit, qui cunctis inter Sequanam, Rhenum & Ligerim oppidis potitus Romanorum dominationi in Gallia finem imposuit, ac præterea Thuringiam, Alemanniam, Burgundiam, Aquitaniam & Gothiam Gallicam sibi subjecit. Primus etiam Francorum regum Christianã fidem amplexus est, ac regnum maximum & latissimum filiis suis sibi succedentibus reliquit, nimirum universum Rheni tractum, ab ipsis fontibus ejusdẽ usque ad Oceanum cum omnibus regionibus in ripa Gallica sitis, & trans Rhenum ipsam Alemanniam usque ad Sueviam, atque inde ultra Danubium, Rhætiam, cum Nigra Sylva, vulgo Schwartzwaldt & lacu Brigantino, Algova, & parte Helvetiæ inter Rhenum ac Ursam amnes, Franciam præterea Orientalem, i.e. *Austrasiam* & *Thuringiam*. Hæ regiones uno nomine appellabantur Francia, & medio Rheno dividebantur in duas partes, quarum Occidentalis, Westrasia, itemque Neustria, & à sermone Latino Romania, Orientalis vero appellabatur Austrasia seu Francia Teuto-

ni-

nica, quæ appellationes frequenter occurrunt apud Ottonem Frisignensem, Gottfr. Viterbiensem, Gregor. Turonensem, & alios ejus ætatis scriptores.

III.

Divisum Regnum in 4. regna fuit.

1. Prima divisio facta fuit post obitum Clodovei A. 514. Cum enim quatuor reliquisset filios, in totidem partes Regnum divisum fuit. 1. Regnum Franciæ, cujus sedes Lutetia Parisiorum. 2. Regnum Belgicæ, cujus sedes Urbs Suessionum. 3. Regnum Aurelianense. 4. Regnum Austrasiæ, cujus sedes urbs Mediomatricum, seu Metz. *Theodoricus* Austrasiæ R. Anno C. 527. etiam regno Burgundiæ, quod magnam partem Galliæ Lugdunensis complectebatur, potitus fuit. Extinctis tribus fratribus sine prole mascula superstes solus *Clotharius* Rex Suessionum universa iterum Francia potitus fuit. A C. 558.

2. Eo exstincto A. C. 564. secunda divisio regno Franciæ in easdem quatuor partes facta fuit, nisi quod Burgundia regno Aurelianensi accessit, donec A. 568. *Clotharius* II. extinctis fratribus suis iterum Monarchia Franciæ potiretur, à quo tem-

pore

porc aliquoties Regnum Franciæ divisum fuit in 2. duo regna Austrasiæ & Franciæ. Ex regno Austrasiæ sola hodie superest Austria, quæ nomen illud retinuit.

IV.

Merovingi à Majoribus Domus potestate & regno exuti sunt.

Anno 687. primo in Gallia instituti fuerunt *Majores Domus*: quod officium complectebatur totam potestatem regiam præter titulum & coronam. In eorũ manu & pax & bellum: ac qui ab eo tempore regnaverunt reges non nisi titulo tales fuerunt. Quod ergo sub *Caliphis Saracenorum* fuerunt Sultani, hoc in Gallia Majores Domus, qui postea sub *Carolingis* dicti fuerunt Comites stabuli, sed paulatim omnem suam potestatem ita amiserunt, ut nihil præter nomen ipsis restaret, quod superioribus annis omnino concidit. Maximus ex his majoribus Domus fuit *Carolus Martellus*, princeps omnium, quos Gallia unquam habuit, pugnacissimus, *Caroli* Magni avus, qui multoties oblatum titulum Regis animose contempsit, dicens, malle se Regis Dominum quam Regem esse. Ultimus *Merovingorum* Regum fuit *Chilpericus* IV. cognomine stupidus, qui à *Zacharia*

ria Pontifice R. exauctoratus ac in cœnobium detrusus fuit. Atque ita regnum à Merovingis ad *Carolingos* translatum fuit. Quod exemplum Pontifices R. imposterum in consequentiam traxere, ac penes se esse Reges creare & deponere hujus facti argumento asseruerunt. Præcipue tamen in causa *Henrici* III. quo nemo Regum Galliæ fuit similior Chilperico. Hæc regni à Merovingis ad Carolingos translatio tanquam fundamentum Pontificiæ potestatis habitum fuit.

V.

Regnum Galliæ sub Merovingis diu fuit electivum.

Hæc est sententia Hottomanni sive potius Philippi Marnixii, Domini de Sancta Aldegonda, qui censetur esse author Vindiciarum contra Tyrannos, quæ editæ sunt nomine Stephani Junii Bruti, eamque probat ex Gregorio Turonense & Aimonio, à quibus dicitur Pharamundus electus, itemque *Pipinus*, ejusque liberi *Carolus* & *Carolus Magnus*. Præterea ipsos Ordines Galliæ potestatem habuisse abdicandorum Regum. Ita Childericum propter flagitia & libidines publico consilio regno expulsum, itemque Childericum alium Anno

C. 578.

C. 578. *Theodoricum* A. 657. & A. 890. Ordines neglecto Carolo *Ludovici* Balbi filio elegerunt Ottonem. Hanc sententiam confutat Bodinus 6. de Rep. cap. 5. productis ex Agathia & Cedreno, scriptoribus Græcis, rationibus. Sed profecto testimonia illa paulo longius petita sunt, ac nisi ex Gregorio Turonense & Aymonio antiquissimis ac indigenis Francorum historicis probari possit regnum Galliæ sub Merovingis fuisse hereditarium, frustra ad Græcos, quorum in rebus Germanicis & Gallicis pudenda ignorantia est, provocatur. Ipse Bodinus præclarum argumentum suppeditat antiquæ regum apud Gallos electionis ex archivis Rhemensis *Bibliotheca*, in quibus traditur duos Episcopos Laodunensem & Balluacensem rogare populum in regis coronatione solitos, num regem initiatum regnare velint, & responsum uno ore omnibus ter acclamantibus, Laudamus, Volumus, Fiat. Nam quæ Bodinus ad enervandum hoc argumentum profert, non expediunt ipsam difficultatem, sed omnino comprobant regnum Franciæ fuisse aliquando electivum. Cur enim alias rogaretur populus proculdubio ex antiquissima formula, Num velit regem regnare? Cur itidem acclamarent illi, Laudamus, Volumus, Fiat: quæ de simplici approbatione vel

vel etiam voto accipi non possunt. Præterrea ipse mos creandi primos Francor. Reges ostendit regnum illud sub initia electivum fuisse. Quippe Rex novus scuto militari impositus ac humeris sublatis ostendebatur populo, quem ritum omnes scriptores antiqui vocant electionem. Quod quidam dicunt electionem in illo casu accipi pro elevatione, id & absurdum & plane inusitatum est, inprimis ridicula probatio, quam adfert Arniseus ex Annalibus Germanicis, in quibus dicitur ad Annum 1077. Rudolphus indigena Sueviæ in regẽ elevatur, quod ille putat perinde esse, ac in regem eligitur, id quod extra controversiam est: sed contra ipsum manifeste pugnat. Si enim perinde est elevari ac eligi: E. prisci Gallorum Reges elevati, fuerunt quoque electi. Huic ergo responsioni tanquã inutili subjunxerunt aliam, nim: electionem illa ætate acceptam esse per approbationem, ad quod probandum producunt Canonem *Concilii* III. Toletani, cujus hæc sunt verba: Si quis ad regiæ majestatis ambit pervenire fastigia, quem nec electio omnium præficit, nec *Gothicæ* gentis ad hunc apicem attollit nobilitas, sit consortio Catholicorum privatus: quæ probatio iterum est infirma, cum certissimum sit antiquum regnum Gothorum fuisse ele-

electivum; & ipse Covarruvias scriptor Hispanus, Theologus ac ICtus summus hoc anathema accipit de libera electione regum Gothorum ante tempora *Pelagii* I. Ex quo Arniseus perquam absurde concludit, dicens, Si *Covarruvias* hoc anathema recte accipit de electione Regum Gothorum ante *Pelagium* I. tum sequitur maledictos esse omnes reges, quicunque inde à Pelagio in Castilia, Lusitania, Aragonia, Navarra, Legione rerum feliciter potiti sunt. Quasi vero antiquæ Gothorum leges obligassent cunctos ipsos successores, cum tamen *Rodericus* in fatali illa destructione regni Gothici suo sepulchro & nomen & leges Gothorum intulerit. Sed, inquit Bodinus, vulgari proverbio dici Regem Francorum immortalem esse. Sed unde probabit hoc proverbium jam obtinuisse tempore Merovingorum, ac ut maxime id concedas, num vero consequitur, quæcunque à vulgo dicuntur statim vera esse. Sic vulgari proverbio dicitur, regem Francorum esse regem Asinorum, neque tamen illud verum esse concedent Franci. Arniseus his verbis concludit suum argumentum. Electionis ergo verbum per consensum interpretantes omnes Gallorum, seu Francorum Reges à stirpe successisse, excepto eo casu, quando necessi-

ſitas ex electione remedium adferre cives coëgit. Cum autem nullum idoneum argumentum hujus acceptionis adferatur, nondum recedere poſſumus à propria acceptione vocabuli Electionis. Unum tantum ſupereſt argumentum pro hereditaria regum Franciæ ſucceſſione, quod nim: multoties regnum illud inter filios æquali portione diviſum fuerit, cujus diviſionis argumenta ad Canoné præcedentem allata ſunt. Et verum quidem eſt diviſionem patrimonii proprium hereditatis conſequens eſſe. Non tamen omnis diviſio neceſſario & ſponte infert abſolutam ſucceſsionem. Quis enim ignorat plures interdum ſimul eligi reges? Ac ubi diſtincta regna ſunt, diverſos quoque eligere reges poſſunt. Sic olim Navarreni & Aragonii diſcordes ſeceſſione facta ſeparatos habere cœperunt reges eoſque electivos. Ita cum Auſtraſia, Burgundia, Neuſtria, & Francia ſeparata fuiſſent regna, aliquoties pro numero regiæ prolis diverſos ſibi præfecerunt reges:

FINIS PERIODI PRIMÆ.

PERIODUS SECUNDA.

I. *Sub* Carolo Magno *Regnum Franciæ florentissimum fuit.*

Conditor secundæ familiæ Regum Francorum fuit *Pipinus* cognomine *Parvus* seu Brevis. Sed non ab eo, verum à filio *Carolo* denominata Dynastia fuit. Incrementum regni Francorum consistit primo in Italia, quam *Pipinus* evocatus à Zacharia Pontifice R. eripuit Longobardis. Secundo, in ipsius Imperatoris Romanorum diu desueto & tum demum revocato titulo. Tum enim inde usque ab A. C. 475. extinctum fuisset axioma Imperii Romani in Occidente. Carolus M. A. C. 800 ipso die nativitatis Christi Romæ à *Leone* III. Pontifice proclamatus fuit Imperator & coronatus acclamante populo R. *Carolo Augusto* à Deo coronato diu felici, vita, salus & victoria. Circa hunc actum magnæ occurrunt controversiæ. Pontifices enim Romani dicunt à *Leone* III. propria authoritate & potestate translatum fuisse Imperium Romanum à Græcis ad Latinos ac nominatim Francos. Nam ut omittam, quæ Pontifices hinc inde usque à *Gregorio* VII. inique ac tyrannice propterea patraverunt contra Imperatores Ro-

Romanos, ausus adhuc fuit *Pius* V. superiori seculo ad *Maximilianum* II. Imperatorem scribere, esse facultatem regios titulos conferendi Ecclesiæ, & ab ipsa in Germanos pervenisse imperium. Electores nullo jure nisi ex concessione Pontificis posse eligere Imperatorem: multos Imperatores à Pontificibus promotos, multos depositos, non esse rem novi exempli, ut regna à Pontifice modo dentur, modo auferantur. Et ante illa tempora *Thomas* de Aquino scripsit: *Tantum in Germania duraturum Imperium, quantum Romana Ecclesia expediens judicaverit*, quæ adeo falsa sunt & tam male deducuntur ex coronatione *Caroli* M. ut plane contrarium evidentissimum sit. *Carolus* enim Magnus suis armis ac victoriis Germaniam, Italiam ac magnam Hispaniæ partem domuit. Ejus majestatem comiter colebant, quotquot Regum in Europa erant, adeo ut à Persis quoque & Afris legati ad eum cum preciosis donis mitterentur. Cum ergo ad tantam pervenisset potentiam, præclarum consilium cepit fractas Imperii partes iterum conjungendi per conjugium cum Irene, Constantini *Leonis* IV. Imperatoris Constantinopolitani vidua. Ac jam res transacta erat per tabulas clandestinas, cum Græci Proceres inveterato contra Latinos

ac præcipue Francos odio refragari & tanquam induceretur patriæ servitus ab extera Francorum gente, Irenem ipsam imperio amovere & totum *Caroli* Magni negocium disturbare. Non tamen *Carolus* deposuit cogitationes de, Imperio per Occidentem instaurando, cum nosset populi R. eo spectare vota & suffragia, nec Pontificis Romani aliæ in toto illo negocio partes fuerunt, quam *Ministeriales*. Coronavit ille Imperatorem tanquam Episcopus Ecclesiæ, non vero eum creavit tanquam Dominus Romæ vel Italiæ, & extant hodieque epistolæ *Leonis* Papæ ad *Carolum Magnum*, quas primum evulgaverat Matthias Flaccius Illyricus. Sed ante aliquot annos demum ex antiquissimis membranis edidit *Hermannus Conringius*, ex quibus patet *Leonem* III. sibi haudquaquam arrogasse aliquod Jus vel Imperium in Carolum M. cum illum ubique humillimo obsequio colat ac veneretur. Præterea constat ex omnium historicorum fide Pipinum patrem *Caroli*, ipsumque *Carolum Exarchatum* Ravennæ aliasque per Italiam urbes liberaliter donasse Pontifici Zachariæ & *Leoni*, sed hac conditione, ut jura majestatis ac potestas eligendi Romani Pontificis penes ipsos eorumque posteros remaneret, quibus rebus, inquit Bodinus,

non

non modo libenter Pontifex annuit, ſed etiam ut Pipinus Imperatorem ſe appellaret, pene perſuaſit. Qua ergo cum impudentia aſſerunt Pontificii ſcriptores penes ſe fuiſſe jus transferendi Imperii, qui tamen ante tempora Pipini ne oppidulum quidem proprio jure ac dominio poſſederunt, ſed omnia ſua incrementa, opes ac poſſeſsiones & ipſum illud Divi Petri patrimonium Carolingorum liberalitati debent. Hæc ergo eſt illa donatio, quam Canoniſtæ plus quam Diabolica malitia transformarunt in donationem Conſtantini Magni, eamque tot fabulis, tot mendaciis exornarunt, ut Batrachomyomachia Homeri longe majorem fidem mereatur. De *Carolo* M. obſervandum contra temerariam Gallorum negationem eum & nativitate, & habitatione, & lingua & moribus fuiſſe Germanum, quod ſumma malitia negat Bodinus c. 7. methodi hiſtoriar. cui non alium opponimus teſtem, quam ipſius *Caroli* M. Cancellarium atque etiam generum Eginhardum ſcriptorem vitæ *Caroli* Magni, ex quo luce meridiana clarius eſt *Carolum* M. fuiſſe Germanum, ac totam fere ætatem ſuam tranſegiſſe *Aquiſgrani*, vel Ingelhemii prope Moguntiam, ut omnino *Carolus* M. poſſederit Imperium, non tanquam Rex Francorum, verum ut Rex Occi-

dentis, neque dici debet translatum Imperium à Francis ad Germanos, cum æquali jure participaverint de eo & Germani & Franci. Observandum quoque regnum Galliæ sub Pipino, *Carolomanno* & *Carolo* Magno fuisse electivum, idque confitetur Bodinus, cujus verba sunt libro 6: c. 5. Siquidem *Carolus* primum dein *Carolomannus*, uterque Pipini filius, nobilitatis suffragio reges creari voluerunt, id fecisse constat, ut Imperium adversus Merovcorum reliquias, potentiorum opibus & gratia tuerentur. Quocunque fine id fecerint, satis est eos regum creandorum potestatem detulisse ad Proceres, si potiorem censuissent successionem hereditariam nunquam id facturi. Habuit ergo regnum Galliæ sub *Carolo* Magno summum suum fastigium, ac mox eo extincto declinare, contabescere, denique & emori familia *Carolingorum* cœpit, ut quod *Alexander* M. Macedonibus suis, idem *Carolus* Gallis fuerit. Sub eo regnum Galliæ sincere factum fuit hæreditarium una cum toto Imperio: Germania & Italia, ac omnia privati instar patrimonii inter filios ejus ac successores per lubitu profusa. Præterea accessit ratio Galliæ per *Carolum* M. Saxonia victo Wittekindo: Bavaria, Thassilone in monasterium detruso, quæ duæ regio-

giones ab eo tempore duces vel etiam reges ex domo Francica habuerunt.

III.

Plerique per Galliam, Belgium & Germaniam principatus ab illis conditi.

Carolus M. Wittekindo ultimo Saxonum regi ad fidem converso Ducatum Saxoniæ, Westphaliæ & Angriæ dedit, ex quo comitatus Oldenburgensis & alii quamplurimi orti sunt. In Gallia *Thursinus* A. C. 779. Comes Tholosæ, Burdegalæ, Narbonæ & Provinciæ factus est, ex quo descendere Comites Pictonum, Phocensium, & Castelli boni. Pannoniam filio suo *Carolo*, Italiam Pipino & Bernhardo utramque regni titulo attribuit. Sub *Lothario* II. regnum Austrasiæ appellari cœpit Lotharingia, quæ etiam divisa fuit in comitatum Burgundiæ & Arelati. Sub *Carolo Calvo* comitatus Flandriæ, Hollandiæ, Zelandiæ, Geldriæ, & regnum Provinciæ, itemque Ducatus Fori *Julii*, *Spoleti*, &c. initium habuerunt. Atque ita plerique Principes originem suam referunt ad tempora Carolingorum.

IV.

Duodecim Pares ac Parlamenta sub iisdem originem habuisse videntur.

Ita vulgo tradunt, & Pipinus *Caroli* M. Pater Parlamentũ Parisiense instituisse dicitur, *Carolus* M. 12. Pares Franciæ, quorum sex ecclesiastici, Remensis, Laodunensis, Lingonensis, Bellovacus, Noviodunensis, Cataulonensis, sex seculares Burgundus, Normannus, Aquitanus Duces, Flander, Campanus, Tholosanus Comites. Sed ex ipsa enumeratione patet longe posteriorem esse horum originem. Neque enim tempore *Caroli* M. ullus Burgundiæ vel Normandiæ Dux, neque Comes Flandriæ vel Campaniæ fuit, ut omnino statuendum sit originem & Parium & Parlamenturum longe esse recentiorem. Constat sub Merovingis atque etiam *Carolingis* magnam comitiorum in Francia authoritatem fuisse, adeò ut *Hottomannus* in *Franco-Gallia* multis argumentis ostendat reges Francorum antiquos nullam habüisse partem nisi in comitiis. Quam diu floruerunt comitia vel nullus vel rarus usus Parlamentorum & Parium fuit, ut origo eorum referenda demum videatur ad Tertiam Periodum & familiam Capetingorum.

V. De-

V.

Decreverunt Carolingi *divisione regnorum, mutuis dissidiis & propria ignavia.*

Extincto *Carolo* M. successit *Ludovicus, Pius*, qui A. C. 817. inter tres filios regnum divisit, ita quidem ut *Lotharius* Francorum *Pipinus* Aquitaniæ, *Ludovicus* Bojariæ & Germaniæ reges fierent. Sed duo posteriores hac divisione non contenti A. 838. fratrem suum *Lotharium*, post gravem illam in pago Altissiodorensi pugnam ad novam & secundam divisionem adegerunt, & ipse *Ludovicus* Pius à collegio Episcoporum ab imperio spoliatus & in carcerem conjectus fuit, donec à Principibus in integrum restitueretur. Ab eo tempore Francorum regna variis divisionibus exorta, hæc fuerunt, Regnum *Franciæ, Neustriæ, Lotharingiæ*, Burgundiæ, Austrasiæ, Aquitaniæ, Bojariæ, Germaniæ, Italiæ, Saxoniæ, Provinciæ, donec tandem omnia sub *Carolo* III. Crasso iterum conjungerentur, qui primus post *Carolum* Magnum Galliæ, Germaniæ, Italiæ R. & Imperator fuit. Eo extincto divelli iterum ac dilacerari Monarchia Francorum in 6. partes. Nam *Arnulphus* Germa-

niam ac Imperium occupavit, *Berengarius* & *Guido* Italiam, Burgundiam *Rudoplhus*, Belgium *Rudolphus*, *Provinciam Guido*, Aquitaniam *Otto*, & ab eo tempore *Carolingi* quasi decursa periodo sua marcescere, ac primo quidem amittere Germaniam ac Imperium, quod post obitum *Ludovici* IV. ad *Conradum* Ducem Franconiæ Orientalis delatum fuit, à cujus etiam tempore apud Germanos perduravit. Fuit ergo varia & plerumque misera *Carolingorum* post obitum *Caroli* M. fortuna, cum Normanni, Hungari, Slavi invasiones horrendas quotannis facerent, & ipsi mutuis sese conficerent bellis: inter quæ gravissimum illud fuit, quod inter tres filios *Ludovici Pii* pro divisione regnorum gestum fuit. Nam unico prælio totius Franciæ nobilitas periit, neque recuperare imposterum antiquam fortunam ulla ratione potuit.

VI.

Sub Carolo *Simplice ortus est comitatus Frisiæ.*

A.C. 913. Quod supra origo comitatus Hollandiæ relatus fuit ad tempora *Caroli* Calvi & Annum Christi 863. ex opinione recepta eaque falsa est. Demonstrant enim

enim ex publicis tabulis ac instrumentis *Janus Dousa* l. 5. Bataviæ, & *Vbbo Emmius l.* 5. Historiæ Frisicæ Comitatus Hollandiæ originem non esse referendam ad *Caroli Calvi* sed Simplicis tempora; sub quo *Dietericus* Vir Nobilis & strenuus origine Frisius obtinuit comitatus titulo magnam antiquæ Frisiæ & Bataviæ partem, terras quotidianis Normannorum incursionibus fere devastatas, eo fine ut defenderentur contra barbaros. Et notandum male vulgo appellari Comitatum Hollandiæ, quem *Carolus Simplex* Dieterico dedit, cum dicendus sit Comitatus Frisiæ vel Westfrisiæ: quod Dousa loco citato & Heda in historia Ultrajectina probant. Ratio duplex, tum quia totus ille terrarum tractus sub *Carolingis* Frisia dictus, tum quia omnes Comites à *Dieterico* I. usque ad quintum ejus nominis, Frisiæ vel West-Frisiæ Comites appellantur, sub quo comitatu præter Frisiam Hollandia, Zeelandia, Trajectum & aliæ ditiones usque ad urbem *Neomagum* censebantur. Nam *Neomagum* priscus regni Frisiæ limes fuit, quod comprobatur ex vetusto saxo, cui inscriptum: *Hucusque jus Stauriæ.* Vulgo dicunt *Stauriam* accipi pro tributo. Absurde: Quis enim existimet jus tributorum in Imperio Germanico vel *Francico* termi-

minatum fuisse ad Neomagum? Omnino ergo Stauria urbem Frisiæ regni principem *Staveram* denotat, cujus hodieque supersunt reliquiæ. Atque hinc *Lambertus Schaffnaburgensis* Rhenoburgum & Flardingam, recentioris Hollandiæ municipia, vocat Frisiæ urbes. Scripsit autem ille tempore *Henrici* III. Imperatoris, & *Hermannus* Contractus coævus *Friderico* I. Barbarossæ Trajectum urbem Frisiæ appellat. Videatur Lipsius lib. 1. Lovanii. Quod si jam Hollandiæ nomen tempore *Caroli Calvi* vel Simplicis fuit, id potius Normannis quam Frisiis adscribendum erit. Quippe constat à Danis utrumque nomen & Hollandiæ & Zeelandiæ fluxisse, in quorum regno hodieque extant cognomines provinciæ Hallandia & Seelandia, Selandos esse coloniam Danorum egregie probabit M. Zuerius *Boxhornius*.

VII.

Britannia sub Carolingis *ex regno in Comitatus ac Ducatus formam redacta fuit.*

Armorica Veteris Galliæ provincia tempore *Valentiniani* III. vel, ut alii volunt, *Gratiani*, incolas ex Britannia accepit tum

à

à *Maxima* tyranno evocatos, tum ab Anglo-Saxonibus pulsos. Hi Britanni regnum condiderunt in Gallia, quod Minor Britannia appellatur. Primus Rex circa A.C. 380. fuit *Conanus*, à quo longa serie in Britannia Gallica usque ad A. C. 300. regnatum, ea tamen conditione, ut hi Britanniæ Minoris Reges essent Vasalli Regum Franciæ, à quibus multoties defecerunt. Controvertitur inter Historicos, Regesne Britanni habuerint, an vero Duces. Dubium movet *Gregorius Turonensis* scriptor ea in re fide dignus, quippe qui ipsius Britanniæ Archi-Episcopus fuit, & jura illius regni nec potuit, nec debuit ignorare. Is lib. 4. Hist. Francicæ cap. 4. ita inquit: Semper Britanni sub Francorum potestate post obitum Clodovei fuerunt, & Comites, non Reges appellati sunt. Obiit autem Clodoveus A. 511. Huic repugnant tot alii Historici, *Sigebertus* Gemblacensis, *Lambertus* Schaffnaburgensis, *Otto* Frisingensis Regino, Chronicon Fuldense, & alii multi, qui Reges Britonum usque ad A. C. 900. recensent. Solutio facilis: Gregorius Turonensis loquitur de stylo Curiæ Francorum, in qua Principes Britonum non nisi Comites appellati: cæteri scriptores loquuntur secundum stylum curiæ Britonum, qui suum

Prin-

Principem appellarunt Regem. Et hoc non esse inusitatum multis exemplis ostendi potest. Ita Princeps Russorum a Russis non nisi Magnus Dux appellatur, Livones autem eum vocarunt Regem, quod testatur Sigismundus Baro Herberstenius. Ita Vandalorum & Normanorum Principes indifferenter ab hoc Reges, ab alio Duces appellantur. Post tempora Alani, qui ultimus fuit Britonum Rex, successerunt Comites ac dein Duces, qui durarunt ad A. C. 1500.

PERIODUS TERTIA.

CANON I.

Capetingi hodieque regnant.

Sub ultimis *Carolingis*, orti ex posteris Wittekindi Ducis Saxonum *Hugo* Magnus & *Hugo* Capetus, Comitatum Parisiensem obtinuerunt, cujus ea fere fuit Potestas, quæ olim sub *Merovingis Majorum Domus* seu Comitum stabuli. Hugo Magnus ille est, à quo derivatum fuisse Hugonottarum nomen *Thuanus* & *Strada* tradunt. Post obitum ergo *Ludovici* V. seu potius VI. *Hugo* Capetus Comes Parisiorum exclusa *Caroli* Magni stirpe regnum Franciæ invasit. Restabant ex *Carolingis* duo

duo adhuc *Carolus* Dux Lotharingiæ & filius ipsius *Otho*, quibus duplici prælio victis regni possessionem ademit Capetus. Atque hinc est, quod hodieque Lotharingiæ Duces se veros *Caroli* Magni successores, atque etiam legitimos regni Galliæ hæredes jactant, contra vero omnes Capetingos pro invasoribus & Tyrannis habent; de qua controversia stante adhuc Ligua, & florente Guisiorum potentia sub *Henr* III. integri editi fuerunt libri, neque aliunde fluxit humanitus loquendo ipsa *Ligua* & Hugonottarum per Galliam factio, quam ad reprimendam hanc antiquam *Carolingorum* prætensionem. Quippe cum jam fere extincta Valesiorum familia soli ex *Capetingis* restarent Bourbonii, inter ipsos ac Guisios *Carolingos* ortæ fuerunt æmulationes de successione in regnum. Guisii Pontificem Romanum, Hispanum aliosque Principes Pontificios in societatem suam asciverunt. Bourbonii, quorum caput *Ludovicus* Princeps Condeus, itemque Henricus tum temporis Rex Navarræ ad partes Protestantium ac Hugonottarum se contulerunt. Tantas controversias etiam antiquissima aliqua injuria in regnis hereditariis excitare potest.

II. *Sub*

II.

Sub iis comitiorum authoritas abolita.

Fatetur hoc *Hothomannus* cap. 17. Franco-Galliæ, idque refertur ad ipsum Hugonem Capetum, quem ferunt, quod videret illa regna, quæ nimium indulgent comitiis plerumque ad Aristocratiam delabi, paulatim enervasse jura comitiorum. Sed si credimus *Philippo* Comineo, qui non potuit esse peritissimus rerum Gallicarum, res longe aliter se habet, & Comitiorum authoritas usque ad tempora *Ludovici* XI. integra stetit. Verba Cominei lib. 9. Commentariorum hæc sunt: Primus omnium *Ludovicius* XI. pro suo arbirratu pecuniam imperavit sine consensu populi. Ut autem voluntate Principum sibi liceret exigere pecuniam per ipsorum ditiones, promittebat eis pensiones annuas. Magnum ille profecto vulnus inflixit Galliæ, quod non facile curabitur, suæque & successorum saluti male consuluit. Nam priorum Regum nemo Galliam sic afflixerat, ut ipse. Sunt & alia apud eum authorem loca, ex quibus patet, magnam adhuc Galliæ libertatem & satis strictam Regum potentiam fuisse usque ad tem-

tempora *Ludovici*. XI. qui velut alter Tiberius pessimis artibus evertit Parlamenta & Comitia. Inprimis memorabilis est locus Cominei: Haud dubie vero multum imminuta fuit potestas Ordinum inter bella Anglica, cum ingentibus præliis præcipuæ familiæ extinguerentur, remanentibus illis solum, qui vocantur Principes Sanguinis, quibus cum agnatum sit jus succedendi in regnum, non præsumuntur quidquam quod ad diminutionem potestatis regiæ spectat, affectare vel consentire velle. Successerunt in locum comitiorum velut ludibria quædam 12. Pares & Parlamenta. Ac quam recens sit Parium Franciæ ordo exinde colligitur, quod eorum vix ulla mentio occurrat ante tempora *Philippi* II. & *Philippi* III. id est, A. C. 1100. ac nonnulli Franciæ historici institutionem Parium referunt ad tempora *Ludovici* VII. & A. C 1179. Utcunque autem origo Parium se habeat, id satis constat, non adeo magnam eorum fuisse authoritatem: & inservire potius Regum libidini, quam iisdem adversari solebant, ut nimirum haberent instrumenta servitutis etiam Principes. Videndum nunc an major Parlamentorum fuerit authoritas. Principio non est judicandum ex ipsa voce, & Parlamenta, prout hodie obtinent, vix

um,

umbram priscæ libertatis retinuerunt. Alia longe ratio est Parlamentorum Angliæ, penes quæ summa totius regni potestas est: quæ non sunt stata, ordinaria vel ulli loco aut ordini hominum affixa, sed libere ex tota universitate à solo populo viritim eliguntur. At vero Parlamenta Galliæ nihil aliud sunt, quam Collegium ICtorum, neque eliguntur à populo sed à solo Rege, suntque curiæ stabiles ac perpetuæ ad controversias potius privatas ac minores, quam regni negotia, constitutæ. Una autem ratio eaque validissima est, cur nullam sibi adscribere possint potestatem Parlamenta Galliæ, quia Regis stipendiarii sunt An enim credibile est Regem suis stipendiis ex infimo hominum Ordine conductum, qui sibi imperent & jura majestatis exerceant? Nam quod Bodinus Parlamenta Galliæ comparare audet cum comitiis Germanorum Principum, id adeo stolidum est, ut refutatione non indigeat. Hinc Parlamenta Galliæ sunt nihil aliud, quam instrumenta Regum, per quæ pro lubitu possunt decipere populum. Quod Rex promisit ratum non est, nisi confirmetur à Parlamento & quod Reges libenter vellent esse infectum hoc rejiciunt in Parlamenta. Sic *Franciscus* I. in Hispania captivus renunciaverat omni juri suo in Flan-

Flandriam & Burgundiam. Eo vix dimiſſo Parlamentum Pariſienſe refragari, irrita Regis promiſſa pronunciare: adeoque fidem ſemel datam frangere haud invito *Franciſco*, cui nihil gratius accidere poterat, quam quavis recti ſpecie liberari à tam damnoſa conditione. Igitur Reges Galliæ agunt & decernunt vel contra Parlamenta vel cum illis, prout commodum & utile. Sic *Henricus* IV. in cauſa pacificationis inter Hugonotas & Catholicos cum Parlamentum manibus pedibuſque refragaretur exercitio libero utriuſque religionis, reſpondit: Condidi edictum & volo ut id obſervetur: Mea voluntas vobis debet eſſe ratio. Ego nunc ſum Rex, & loquor ut Rex, & à vobis obedientiam ut Rex exigó. Secundo Parlamenta Galliæ prout hodie ſunt à ſingulis denominata urbibus originem ſuam referunt ad tempora *Ludovici* X. Huttini & A. C. 1314. Is primus Parlamentum Pariſiis conſtituit, quæ plerumque ordinaria comitiorum ſedes fuerat. Hoc exemplo per alias quoque provincias paulo poſt Parlamenta nata ſunt, Burdegalæ in Aquitania ſeu Gaſconia, Tholoſæ in Languedocia, Gratianopoli in Delphinatu, Divione in Burgundia, Aquis Sextiis in Provincia, Rothomagi in Normannia, Rhenneſii in Britannia, quibus

tan-

tandem accesserunt duo Metense in Lotharingia, & Pavense in Bearnia. Hæc omnia Parlamenta æqualem potestatem habent, nec unum alteri subjicitur, nisi quod major in Parisiensi authoritas propter ordinariam Regis præsentiam, urbisque & ditionis amplitudinem.

III.

Præcipui hostes fuerunt primo Angli deinde Hispani.

1. Cum Normanni sub Wilhelmo Conquestore A. 1069. Angliam expugnassent, formidabilis eorum potentia regibus Galliæ esse cœpit, cum in Gallia amplissimum Normanniæ Ducatum tenerent. Cumque hæc insita mortalibus natura sit recentem aliorum fortunam ægris oculis introspicere, *Philippus* I. Rex Francorum prima belli contra Anglos initia fecit, quod acrius sub *Ludov.* VI. Crasso exarsit inter ipsum & *Henr.* I. Regem Angliæ. Initium tenue fuit, è ludo inter filios utriusque Regis ac mox pro unico oppidulo ortum. A quo tempore per quinque secula vel apertum bellum vel infida pax inter Anglos & Gallos fuit, incredibili cum Galliæ damno, cum Angli amplissimarũ Normanniæ & Aquitaniæ provinciarum

rum Domini facilem insuper exscensionem facerent, Galli vero vel nunquam vel rarissime pedem in Angliam inferre auderent, nisi quatenus Scotorum fœdere intromitterentur. Hæc odia aucta fuerunt sub *Ludovico* VII. cum uxorem ejus *Eleonoram* Aquitaniæ hæredem propter adulterii suspicionem repudiatam *Henricus* II. Angliæ Rex duxisset, atque eo matrimonio præter Normanniæ & Andegavi Ducatum tota insuper Aquitania potitus fuisset. Certum erat duas tam potentes Reges simul in Gallia regnare non posse. Ergo alter in alterius perniciem perpetuo intentus fuit. Hinc aucta per utrumque bellum rebellio, cum subditi ab uno ad alterum facile tutumque perfugium haberent. Conatus fuerat Pont. Romanus hæc & alia Principum Christianorum dissidia expeditione sacra in Palæstinam vel sopire vel extinguere. Sed tum maxime animi inflammati sunt. Quippe cum *Phil.* II. Galliæ & *Richardus* I. Angliæ Reges simul in Palæstinam profecti fuissent, ibi orta æmulatione ad bellum gerendum in Europam reversi sunt. Prior *Philippus*, qui Richardo in reditu per Leopoldum Austriæ Ducem intercepto, Normanniam aliasque Anglici juris provincias impune occupavit, & universam Angliam

misere conturbavit, maxime extincto jam Richardo. Cum enim *Johannes* Arthurum Richardi fratris sui filium legitimum Ducatus Normanniæ hæredem nefarie obtruncasset, ac cæsi cadaver in mare abjecisset, *Philippus* II. Rex Franciæ eum tanquam vasallum suum ad causam dicendam Parisios evocavit: cumque in persona comparere nollet condemnatus & omnibus in Gallia provinciis spoliatus fuit. Quod eo facilius *Philippo* successit, quoniam universa Anglia *Johanni* tum temporis rebellabat, contra quem *Ludovicus Philippi* filius & postea VIII. hujus nominis Galliæ R. à Baronibus Anglis ad regnum evocatus fuit. Sed hæc tamen præludia quædam fuere majoris alicujus belli inter utramque gentem, quod A. C. 1336. inter *Philippum* Valesium & *Edoardum* III. exortum fuit. Prætextus ejus lex Salica, de qua jam supra dictum Eam negabat Anglus, asserebant Galli. Sed Judex omni lege violentior gladius constitutus. Hoc bellum ad 200. annos varia vicissitudine continuatum, & nunquam majores Gallia clades, quam in illo passa fuit. *Edoardus* insignia titulumque regni Galliæ, ut Flandros in partes pertraheret, recepit. Pugnatum ad Slusas Flandriæ oppidum navali prælio, in quo 30000.
Gal-

Gallorum mari hausta sunt. Successit alia longe funestior ad Cresiacum pugna, ubi itidem 30000. Gallorum occisa, & tum præter magnam Galliæ partem Caletum quoque ab Anglis expugnatum. Levia hæc videbantur, nisi successisset clades longe atrocior in Pictonibus. Ducebat *Joh.* Francorum Rex sexaginta millia pugnatorum contra *Edoardum Walliæ* Principem, in cujus exercitu vix 8000. numerabantur. Deprecari conscientia virium & infirmitatis suæ Anglus & tutum modo abitum omnibus restitutis petere: abnuere *Franci*. Igitur desperatio in virtutem vertit, & Angli communitis tota nocte castris tanta fortitudine primum Gallorum impetum exceperunt, ut momento in fugam versi ipsum Regem suum Johannem cum multa nobilitate captum relinquerent. Eo tempore quasi nullus superesset Gallis Rex, omnia seditionibus, & Procerum factionibus implicata sunt. Dimissus post longum carcerem *Johannes*, *Pictones*, *Sanctones*, *Petrigorios*, *Lemovices*, *Pontiniacos*, Caletes cum comitatu Guinarum, Normannia insuper, Andegavo, Turonibus & Aquitania, id est, plus quam dimidiam partem regni Galliæ *Edoardo* in perpetuum & absoluto jure addixit, ac Galliam sua præsentia utcunque refocillavit.

De-

Deprehensum hactenus fuerat innumeris cladibus, nihil aperto Marte contra Anglos Galliam efficere posse. Ergo *Carolus* V. *Johannis* filius deposita pelle leonina vulpinam adsumpsit, ac plura non pugnando sed literas scribendo, pacem faciendo, consiliis, quam quisquam regum in Gallia recuperavit. Sensit *Edoardus* III. hebetari vim armorum suorum, ac sese armatum ab inermi, victorem à victo superari indoluit. Nihilominus tamen memor humanæ fragilitatis pacem Galliæ indulsit. Hic est ille *Carolus* V. qui Sapientis cognomen ac felicis jure meritoque tulit, sed successor ipsius *Carolus* VI. sua seu stulticia seu amentia (ut alii volunt) omnia iterum subvertit & amisit. Nam à Proceribus Gallis captus & *Henrico* V. Angliæ Regi traditus fuit, qui abusus seu captivitate seu stoliditate Regis ab eo impetravit, ut exheredato proprio filio *Carolo* VII. adoptaretur. Sic Regnum Franciæ in solidum ad Anglos pervenit, ac *Henricus* VI. Quinti filius, sexennis puer Parisiis in primario templo Franciæ Rex solenniter coronatus fuit. Ab eo tempore pessum ire res Anglorum in transmarinis regionibus, ac ipsum cœlum favere Gallis. *Carolus* VIII. quem Angli contemptim appellabant Regem Biturigum per *Johannam* puel-

puellam Lotharingam, soluta Aurelianensis urbis obsidione, passim concidere Anglos, intestinis Lancastrensium & Eboracensium odiis distractos. Universam Franciam recepit *Carolus* A. C. 1450. ut nihil jam in continenti Anglis reliquum præter Caletum esset. *Carolus* appellatus Victor, Augustus, Patriæ liberator, & regni restaurator. Ab eo tempore Angli Gallia exclusi, quam interdum procul ostentatis armis terrere, nunquam vero ullam in eo recuperare provinciam, ac ne unicam quidem tueri urbem potuerunt. De Expeditionibus *Edoardi* IV. videatur Comineus. *Henricus* VIII. ultimus regum Angliæ A. 1514. cum exercitu in Galliam trajecit, sed nulla memorabili re gesta domum revertit, tandem A. 1559. *Franciscus* Guisiæ Dux brevissimo tempore Caletum regnante *Maria* expugnavit, tanto cum Reginæ *Mariæ* dolore, ut paulo post extincta fuerit. Tum temporis interrogatus à Gallo Anglus, ecquandonam reversuri in Galliam Angli essent? pie & prudenter respondit, Quamprimum nostris peccata vestra majora fuerint.

2. Quasi permutatione armorum facta Anglorum bellis Hispanica successerunt sub *Carolo* VIII. Francorum & *Ferdinando Catholico* Hispanorum Regibus. Occasio fuit

expeditio *Caroli* VIII. in Italiam pro Regno Neapolitano suscepta. Cumque eodem tempore *Ferdinandus* capta Granada, & Occidentali India per Columbum detecta Monarchiam quandam animo conciperet, Galli omnibus modis sese his conatibus opponere & nolle pati superiorem. Hæc odia eo demum tempore summum incrementum ceperunt, quo per conjugium *Johannæ* cum *Philippo Austrio Hispaniæ* Rege Burgundia totumque Belgium ad Hispanos pervenit. Hæc omnium bellorum prima causa, quæ jam 150. annis Galliam & Hispaniam colliserunt, inprimis tempore *Caroli* V. & *Francisci* I. *Henrici* II. *ac* IV. *&* *Phil.* II. denique *Ludovici* XIII. *ac* XIV. & *Phil.* IV.

IV.

Sub Philippo Valesio accessit Delphinatus.

Eo ipso tempore, quo maximas ab Anglis calamitates sentiebat Gallia, amplissimus Allobrogum principatus regno accessit, adverso quodam casu, qui Humbertum principem ejus ditionis afflixit. Habebat is unicũ filium nomine *Delphinum*, qui repente extinctus, orbitatem Patri miseram, lætam

Phi-

Philippo Valesio successionem reliquit. Humbertus eâ conditione principatum suum regno Galliæ adjunxit, ut primogenito filio ad perpetuam nominis sui memoriam nomen Delphino esset. Ipsa exinde regio Delphinatus dicta.

V.

Sub Carolo VIII. *Regnum Neapolitanum accessit.*

Inter omnes Regum Franciæ res, quæ recentiori contigerunt memoria, maxime memorabilis est expeditio Italica à *Carolo* VIII. suscepta. Antiquum in Neapolim jus inde usque à temporibus *Caroli* Andegavensis prætendunt Reges Galliæ, quod instauratum fuit à *Johanna*, quæ adoptavit *Ludovicum* Ducem Andegavensem A. C. 1381. Sed hoc jus eversum fuit victricibus Arragoniorum Regum armis, qui ab eo tempore in Sicilia ordine & pacifice regnarunt usque ad A. C. 1494, quo anno fatalis illa *Caroli* VIII. expeditio cœpit, quæ magnarum in Europa mutationum causa fuit. Non enim Neapolim modo, verum universam Italiam concussit, quæ undique à Tyrannis oppressa nihil aliud quam liberationem quocunque modo anhelabat. Atque

hujus tempestatis varia præcesserunt præsagia, & *Hieronymus* Savanarola Vir prophetico spiritu instructus expresse prænunciaverat adventurum Regem Galliæ. Locus memorabilis apud Comineum extat quinto Belli Neapolitani libro. Supra dixi, inquit, de *Hieronymo*, qui *Florentinis* inter alia multa prænunciaverat etiam de Regis *Caroli* VIII. adventu, quem excitatum esse dicebat à Deo, ut per vim & arma statum ecclesiæ emendaret, ac simul Italiæ tyrannos mulctaret. Et quoniam divinitus ea sibi monstrata esse dicebat, in plurimorum incurrebat reprehensionem, & lib. 3. *Hieronymus* prædixerat Galliæ Regem venturum esse cum exercitu, & excitatum à Deo, ut Italiæ Tyrannos mulctaret; ideoque fieri non posse ut ei resisteretur, Pisas quoque venturum dixerat, & fore ut Florentinæ Reip. status immutaretur, quod accidit profligato Petro Medices, de cujus etiam Patre *Laurentio* locutus antea fuerat, Ad hæc divinitus sibi patefactum esse dicebat, oportere statum Ecclesiasticum per vim armorum emendari. Hic *Hieronymus* quia veritatem dixerat, paulo post combustus fuit. Venit tamen *Carolus* VIII. ut prædixerat, & prophetias ejus implevit. Passim ei apertæ fuerunt portæ, & incredibili cum exultatione populi exceptus

fuit

fuit tanquam liberator ac instaurator Italiæ. Historia nota est ex Cominei quinque libris de bello Neapolitano,& inde quoque Thuanus historiam suam auspicatur. Intra aliquot annos omnia iterum amissa fuerunt, nec quidquam Gallis remansit præter ossa & reliquias exercituum suorum in Italia.

VI.

Sub Ludovico XI. *introducta servitus.*

Jam supra dictum fuit magnam olim regni Galliæ libertatem fuisse, & mera adulatio est, quod multi recentiorum scribunt reges Galliæ ante multa secula absolute imperasse. Audiamus Comineum, cui major debetur fides, quam mille adulatoribus. Verba ejus lib. 10. Comment. hæc sunt: Sunt Principes, quibus hoc frequens est in sermone, ut dicant, habere se privilegia, ut quantum velint, exigant à populo. Certe Galliarum Rex omnium minime causam habet, ut istud de se jactet. Nec enim vel ipsi vel cuivis alii licet. Qui vero comparandæ gratiæ causa potestatem hanc illi tribuunt, ii certe parum liberaliter agunt, & provide. Paulo post mortem *Ludovici* Regis convenerunt omnes Galliæ Ordines, ut de summa

Imperii statuerunt. Non deerant id temporis imperiti quidam & tenuis conditionis ac nullius usus homines, qui dicebant ejusmodi conventus ad crimen læsæ majestatis pertinere, quod regum imminuatur eo ipso potestas. Verum qui sic loquuntur, scelere se polluunt, gravissimeque dubio procul & Deum & Remp. offendunt. Nam ejusmodi voces solum spectant ad privatam utilitatem eorum, qui nullo suo merito vel virtute authoritatem obtinent, qui ad nullam rem honestam idonei, clandestinis susurrationibus Principum aures demulcent, & gratiam eb'andiuntur, qui conventus idcirco metuunt, ne ipsorum detegatur improbitas. Aurea hæc Cominei sententia est, ex qua plus discas de statu antiquo Galliæ, quam ex centum mendacissimis adulatorum chartis. Ac observanda insuper hæc ejus verba. Non sic loquebatur *Carolus* V. Galliarum Rex, neque vero aut *Ludovicum* aut ejus filium scil. *Carolum* VIII. qui nunc præest, sed ipsorum familiares audivi non semel in eam loquentes sententiam. Et prudenter quidem ipsorum judicio, sed revera faciebant hoc partim adulatione, partim inscientia rerum. Quibus autem artibus introducta in Galliam à *Ludovico* XI. servitus fuerit, ex toto Cominei textu notum est,
id-

idque recentiores Galliæ scriptores non diffitentur, qui expresse dicunt primum *Ludov.* XI. authorem fuisse regiæ in Gallia libertatis ac potestatis, i. e. publicæ servitutis.

VII.
Sub Ludovico XII. *accessit Mediolanum.*

A. 1499. *Ludovicus* Morus Dux Mediolani ejectus, ac paulo post captus vitam in carcere finiit. Mox Mediolanum *Maximilianus* filius ejus recuperavit, & paulo post iterum à Gallis captus in carcere quoque expiravit. A. 1525. *Franciscus Sfortia* à *Carolo* V. in Ducatum Mediolanensem restitutus est, quo mortuo A. 1535. in potestatem Hispanorum pervenit, exclusis in perpetuum Gallis.

VIII.
In Henrico III. *extincti Valesii.*

Causa princeps fuit iniquissima fidelium persecutio, quâ cœpta *Henr.* II. in hastiludio, *Franciscus* II. ulcere capitis, *Carolus* IX. sanguinis profluvio, *Franciscus Alenconius* mærore animi ac insania, *Henricus* III. ille lanienæ Parisiensis Architectus cultro Mo-

Monachi confossus periit, ac intra paucos annos florentem Capetingorum domum infelici exitu terminavit. In summa Deus in familia *Henrici* II. horrenda iræ suæ argumenta edidit.

IX.

Post obitum Francisci II. *summa regni Galliæ conversio secuta est.*

1. A. 1560 emerserunt duæ per Galliam factiones Hugonotarum & Guisiorum. Nomen Hugonotarum primo auditum fuisse dicitur Cæsaroduni Turonum, impositum Protestantibus, ut supra dictum, ab Hugone Magno Comite Parisiensi, cujus nomine pro terriculamento puerorum per aliquot secula in Gallia usi fuerunt. Videatur Thuanus lib. 24. Histor. & Strada *Decade* I. lib. 3. Videantur etiam illa quæ supra ad Periodi secundæ Canonem ultimum dicta sunt. Religio ergo in duas divisit partes Galliam, quorum una antiquitate, & regis majorisque partis tum favore tum auxilio nitebatur, altera initio exiguis viribus, contempta, oppressa, ex ipsis calamitatibus incrementum sumpsit. Haud dubie *Caroli* IX. ætas minorennis, tutela *Catharinæ* Mediceæ matris, Guisianorum authoritas, procerum in-

ter

ter se dissidia ac factiones, ingens gliscenti dissidio momentum addiderunt. Qui ergo hactenus occultati per familias, ac incogniti latebant, in Principis Condei, aliorumque Procerum tutelam recepti, prodire in publicum, causam suam defendere, ac, si quidem vis ingrueret, arma ostentare. Accedebant Elisabethæ Anglorum Reginæ, Principum insuper Germaniæ, *Johannæ* & *Henrici* Navarræ regum, denique provinciarum Belgicarum eandem ob causam tumultuantium promissa auxilia. Ita aliquandiu mutuo metu partium Gallia utcunque in pace conservata. Mox *Jacob* Esavum supplantare, ac duæ hæ factiones non jam de gloria, sed de salute certare.

2. Igitur A. 1569. 3. Februarii *Carolus* IX. cum Matre *Catharina* Medicea ab una, & *Isabella Hispaniæ Regina*, *Philippi* II. uxor, & *Ferdinandus* Toletanus Dux Albæ ab altera parte Bajonæ in Gasconia convenerunt. Summus ac præcipuus scopus erat, consilia ac potentiam utriusque regni, pro opprimendis per Galliam Hugonotis, per Belgium Geusiis, per Germaniam Protestantibus, capere. Atque hic conventus veluti malignorum siderum constellatio fuit, ex quo horrenda paulo post bella, omni pacis ac concordiæ spe abrupta, occasio-

nem sumpserunt. Videatur Strada Dec. 1. l. 4. *Thuanus* lib. 3. 6. Cum quotannis per Galliam novum sive bellum sive Pax esset, ac utriusque partis æque magno cum damno pugnaretur, duo pro enervandis Hugonotis consilia prævalere visa sunt, sive ut instituto colloquio erroris convincerentur, sive ut, pace facta, spe amplissimorum præmiorum inescati repente omnes obtruncarentur. Institutum ergo fuit colloquium Possiacenum A. C. 1561, in quo præcipuæ partes Cardinalis Lotharingi & *Theodori Bezæ* fuerunt. Aderat Rex, Regina Mater, omnium procerum ac totius aulæ splendor. Beza quasi *Paulus* aliquis coram Festo & Agrippa causam Euangelii tanta cum spiritus divini vehementia defendere, tanto eloquio exornare, ut nemo adversariorũ dicentis sustinere vim, vel refragari posset. Ac professus ipse Cardinalis Lotharingus fuit, optare se aut mutum in illo conventu fuisse Bezam, aut, qui aderant, omnes surdos. Eventus colloquii hujus longe alius fuit, quam sibi promiserant Pontificii, ac quamplurimi etiam, qui diversa sentiebant, mitius de Hugonotis sentire. Secutum ergo statim fuit bellum A. 1562 inter *Franciscum* Guisiæ Ducem, & *Ludovicum* Bourbonium Principem Condeum: cæsa in prælio ad Druidum urbem

in Normannia utriusque partis millia novem. Ipse Condeus equo collapso in Guisianorum potestatem venit. Post brevem pacem iterum arma commota, ac *Lud* Condeus eo potentiæ partes Hugonotarum deduxit, ut ipsam Lutetiam Parisiorum obsideret, ac *Annam* Momorancium Galliæ Connestablium ex urbe erumpentem cruento prælio ad S. *Dionysium* profligaret A. 1567. Biennio post Tertium Bellum successit, in quo Princeps Condeus fortissimus Heros ad Jarnacum fortiter pugnans in prælio captus, ac contra fidem datam à Montesquio *Henrici* Andegavensis Ducis Excubiarum Præfecto sclopeto trajectus occubuit, eique in imperio Hugonotarum successit *Caspar Colineus Galliæ Admiralius*, ac eo ipso anno memorabilis illa ad *Mancontuream* pugna commissa fuit, jamque ita invaluerant *Euangelicorum* partes, ut bello plerumque superiores essent.

3. Igitur deposita pelle leonina vulpinam adsumpserunt *Guisiani*, ac A.C. 1570. facta in perpetuum pace, de nuptiis quoque *Henrici* Regis Navarræ cum *Margaretha Caroli* IX. sorore actum fuit, & earum prætextu pellecti Lutetiam *Caspar Colineus*, & plerique alii Reformatæ Religionis Proceres, 24. Augusti die *Bartholomæo* sacra, crude-

delissime trucidantur, ac eo momento horribilis per universam Galliam laniena cœpit, aususque fuit *Carolus* IX. publice atrocissimi illius parricidii invidiam in se recipere, ac æterna nominis sui cum infamia profiteri, se volente ac jubente tot hominum millia interfecta. De quo quale judicium fuerit aliorum Principum Pontificiorum, inprimis *Maximiliani* II. Imperatoris, apud Thuanum & alios legere est.

4. Hæc nefaria proditio ac conspiratio Hugonotas plane in desperationem egit, ac illi ab eo tempore ferro & flamma ita devastare Galliam, ut plures arcium, templorum, monasteriorum ruinæ extiterint, quam in laniena Parisiensi homines interfecti: ac plane ultio tanto scelere digna sumpta fuit. Ergo omnes iterum furiis consurrexerunt Hispani, Guisiani, ac icto inter se federe novo, quod Liguam sacram dixerunt, instaurare antiqua bella, ac pervicacissimis armis exscindere *Hugonotas*, quorum Dux erat *Henr.* Rex Navarræ. Et cum Valesia Domus in *Henrico* III. ad ultimam deducta fuisset orbitatem, Guisiani velut ex *Carolingis* oriundi affectare nihil dissimulato ambitu regnum, ipso *Henrico*, socordia adiisque vitiis, in tantum delapso contemptum, ut merum Guisianorum ludibrium esset. Utque explerent ani-

animum suum *Sardanapali* hujus opprobrio, in omnibus ad Ligerim oppidis spargi curarunt, leprosum esse *Henricum*, ac ut illa peste liberaretur, conquisitis undique formosis pueris, in eorum sanguine abluendum, jamque missos undique Conquisitores, qui per universum illum tractum pueros raperent. Tum demum velut ex alto sopore excitatus statuit dignas de sceleratissimis Liguistis pœnas sumere. Convocata A. 1588. Blesis comitia, in quibus, cum *Franciscus* Guisius, ipsius frater *Ludovicus* Cardinalis vultu alacri ac superbo comparerent, ingredientem conclave *Franciscum* *Henricus* à satellite suo pugionibus confodi, ac altera die post *Ludovicum* fratrem ejus strangulari jussit. Utriusque cadaver igne crematum, cineresque in Ligerim dispersi sunt.

5. Hinc detonare Romanus Pontifex, excommunicare Henricum, pleraque omnis Gallia ad Liguistas deficere. *Henricus* tum demum deprehendit suam totiusque regni salutem in Hugonotarum fide ac virtute sitam esse. Ergo quos hactenus implacabili odio prosecutus fuerat, ad eorum gratiam se jam recipere, eorum opem contra rebelles implorare, ac quod petiit, facile impetravit. Cumque *Henricum* Navarræ Re-

gem.

gem proximum agnatione, ac indubium successorem, sed à Pontifice excommunicatum heredem declarasset, ejus exercitu adjutus Lutetiam Parisiorum Liguistarum metropolim obsidere cœpit. Jamque obsessi laborare fame, cum *Jacobus Clemens* Ordinis Prædicatorum Monachus in regis conclave prætextu secretarum literarum admissus eum primo Augusti A. 1589. anno ætatis 37. regni 15. confodit, illaque die translatum à Valesiis ad Borbonios regnum fuit.

X.

Borbonii hodieque regnant.

Ab A. 1589. in hunc usque diem.

REGNUM HISPANIÆ.

CANON. I.

Fundatum est à West-Gothis.

Sub Honorio Imp. & Regibus Gottorum Athaulpho, Segerico, Wallia, Theuderico. Causa principalis fuit Honorius: impulsiva duplex: Una quidem ut barbaros, Gothos, Francos, Alanos, Suevos, Vandalos extra Italiam inter se committeret, adeoque mutuis bellis & dissidiis attereret. Altera, ut urbem Romam atque Italiam à *West-Gothis* sub *Alarico*, & Athaulpho, seu

ſeu *Adolfo*, occupatam liberaret. Conſtituerat enim Athaulfus urbem Romam delere ac novam de ſuo nomine Gothiam appellare, ibique ſedem regni ſui ponere. Ita enim ſtatuebant Imp. Rom. deleri non poſſe niſi exciſa urbe Roma: quemadmodum olim eadem Mithridatis ſententia fuit.

II.

Hi primum ex Italia migrarunt in Galliam Narbonenſem ſive Provinciam.

A.C. 411. Rege Gothorum Athaulpho. Sedes regni Narbona. Totus ille tractus appellatus LandGothia i. e. regio Gothor. vel Gothlandia, quæ vocabula progreſſu temporis corrupta fuerunt in Languedociam & Cataloniam.

III.

Ex Narbonenſi Gallia migrarunt in Aquitaniam ſeu Vaſconiam.

A.C. 417. Rege Gothorum Wallia. Sedes regni *Tholoſa.*

IV.

Ex Aquitania migrarunt in Hiſpaniam.

A. C. 429. Rege Gothorum *Theuderico.* Re-

Regia sedes Toletum. Ab eo tempore reges West-Gothorum perpetuo assumpserunt cognomen *Flavii*. Vera hujus rei ratio hæc est, quia nomen *Flavius* fuit perpetuum cognomen omnium fere Imperator. Romanorum posteriorum, in Occidente quidem usque ad Augustulum, & in Oriente ab Imper. Martiano per aliquot secula. Ergo horum Imperator. exempla imitati in Italia Ost-Gothi & Longobardi, in Hispania West-Gothi, ut significarent se esse pares Imperatoribus Romanis, se quoque Flavios appellarunt.

V.

Tandem tota Hispania potiti sunt.

A. C. 585. Rege Gothor. Fl. Recaredo, seu Richardo. Nam antehac majorem tantum partem Hispaniæ possederant, Galletiam adhuc tenentibus Suevis. Hic Recaredus primus Regum Hispaniæ cognomen habuit Catholicus, quod primus Regum Gothorum Orthodoxus fuisset, Priores enim omnes Arriani.

VI.

Complectebatur regnum Gothorum Aquitaniam & Galliam Narbonensem, totam insuper Hispaniam &

ma-

magnam Africæ Tingitanæ seu Mauritaniæ partem.

Hoc regnum uno nomine vocabatur *Gottia* seu *West-Gottia*: ejusque partes fuerunt *Gottia Gallica*, i.e. Aquitania & Narbonensis Gallia: *Gottia* Hispanica, quæ universam Hispaniam, & *Gottia* transmarina, quæ Mauritaniæ Tingitanæ partem complectebatur.

VII.

Destructum fuit à Mauris.

A. C. 713. sub ultimo rege Gothorum *Roderico*. Causa principalis fuit Vitiza penultimus Rex, qui cum liberum hactenus regnum mutasset in tyrannidem, omnes urbes ac castella mænibus nudavit, antiquam Gothor. militiam destruxit, ac subditos suos exarmavit, unde effœminati ac voluptatibus mutuisque dissidiis corrupti facilem de Hispania victoriam Mauris concessere. Impulsiva, Comes *Julianus* præfectus Septæ in Africa, cujus filiam *Cabam Rodericus* stupraverat. Instrumentales fuerunt *Muza* & *Tharif*, missi ab *Walid Calipha Saracenorum* cum exercitu ex Africa in Hispaniam.

VIII. *Ab*

IX.

Ab his Gothis universa Nobilitas Hispanica originem suam ducit.

Id quod sibi suisque Hispanis honori duxit *Carolus* V. Imperator: & ignominiosum in Hispania aliunde quam à *Gottis* genus suum derivare.

PERIODUS II.

CANON I.

Mauri potiti universa Hispania.

Anno 713. Mauri appellantur omnes Saraceni Africani à Mauritania, unde primo in Hispaniam profecti fuere, atque hinc fluxit vocabulum *Mohr*, quo Europæi Germanicæ nationis Æthiopem designant, quia sedes Æthiopum in Africa, & Africani Europæis primum per hanc Mauror. irruptionem in Hispaniam innotuerunt. Hi Mauri Hispaniam appellarunt *Andalusiam*, quæ *Andalusia* ita appellata à Vandalis fuit. Ita Arabes & Turcæ hodieque regem Hispaniæ appellant regem Andalusiæ. Ab hoc tempore lingua Hispanica Vetus & Arabica ita confusæ fuere, ut hodie tertia fere pars linguæ Hispanicæ sit Arabica, ac pleraque flumina & oppida nominibus Arabicis appellentur.

II. *Go-*

II.

Gothi mox iterum regnare cœperunt.

Causa principalis impulsiva fuere montes *Asturiæ*, *Cantabriæ* & *Pyrenæi*. Hinc fiducia Gothis, cum sese inexpugnabiles scirent, ac paulatim ex antris & speluncis suis progressi, *Mauros* parvis præliis lacessere, victores longius progredi, denique præda atque opibus aucti jam infracta Maurorum virtute, nova regna, velut ex ruderibus erigere cœperunt. Nomen autem Gothorum plane tum temporis extinctum fuit atque in usum revocatum nomen Hispanorum, quod in hodiernum diem durat.

III.

Primum Regnum Hispaniæ fuit erectum in montibus Asturiæ, Gallicie & Cantabriæ.

A. C. 716. Primus Rex fuit Pelagius ex veteri regum Gothorum sanguine, ac Roderici ut volunt cognatus. Nomen regni certum non extat, nisi quod in montibus Asturiæ situm fuit. Sedes quoque regia certa nulla, sed in speluncis ac antris primam majestatem Pelagius exercuit. Sub *Alphonso* I. seu Casto, regia in urbem *Ovetum* translata, unde

unde dicti reges Oveti. Sub Ordonio sedes Oveto translata in urbem Legionem, unde dicti reges Legionis. Insignia fuit *Leo aureus* in campo rubeo. Est autem antiqua hæc regum Hispanor. historia admodum obscura, incerta, dubia ac confusa, & ipsa regna admodum exilia fuerunt, donec progressu temporis magnam iterum Hispaniæ partem Mauris eripuerunt.

IV.

Secundum regnum conditum fuit in montibus Pyrenæis.

Circa A. 724. Primus Rex fuit *Garsias Ximenius* seu *Innicus*. Occasio præclara ejus victoria, quam de Mauris reportarat. Sedes oppidum Insa: Insignia rubra parma nulla pictura distincta: Titulus regni *Suprarbia* & *Ripagorza*. Deinde sub *Garsia Innico* secundo capta fuit *Pompejopolis* seu *Pampelona* & in eam sedes regni translata, unde dictum regnum *Pampelonæ*, & peculiari nomine regnum *Navarræ*, vel ab urbe Navaret, quæ sita est cis Pyrenæos in Bearnia vel à *Navis*, qua voce lingua Vasconum denotantur loca plana & campestria, quoniam regnum Navarræ complectitur planiciem à montibus *Pyrenæis* protensam.

Hujus

Hujus regni & initia & antiquitates admodum sunt obscuræ & incertæ. Qui tamen certissima de illis tradit est *Hieronymus Blanca* in historia Regum Aragoniæ.

V.

Tertium regnum excitatum fuit in Jaccætanis *montibus.*

Titulus fuit *Aragonia*, quæ ita dicta vel à fluvio Aragone eam mediam secante vel ab Hispania Tarraconensi. Ita enim temporibus Romanor. tractûs ille appellatus fuit. Primo comitatus fuit: primusque Comitum *Aragoniæ* Aznar *Galindus:* inde *Garzias Innicus* Rex *Suprarbiæ* & *Ripagorzæ* ducta Vrraca Fortunii Ximenii Comitis Aragoniæ sexti & ultimi filia, Aragoniam cum Suprarbiæ regno conjunxit, ejusque successor Sanctius *Kasa Abarca* primus se regem Aragoniæ appellavit A. C. 895. à quo tempore nomen regni Suprarbiæ & Ripagorzæ abolitum, ejusque loco regnum Aragoniæ & *Navarræ* introductum fuit, quæ hodieque durant.

VI.

Quartum regnum excitatum fuit in Celtiberia.

Titulus fuit Castella seu Castilia: primo fuit

fuit comitatus: ejusque comites Judices appellati, qui propter Ordonii, Secundi Regis Legionis, quatuor Castellæ comites fraude circumventos in carcere necantis crudelitatem defecerunt: cumque postea iterum redacti fuissent in potestatem regum Legionis, *Ferd. Gondi-Salvus* fortissimus vir A. C. 930. comitatum Castellæ in libertatem restituit. Tandem per conjugium *Sanctii Majoris* Regis Navarræ cum *Sanctii Ferdinandi* Comitis Castellæ filia ad regnum Navarræ & Arragoniæ pervenit, ejusque filius *Ferdinandus Magnus* primus se vocavit regem *Castellæ.*

VII.

Quintum regnum excitatum fuit in Lusitania.

A. 1139. Primo fuit comitatus, quem Henrico comiti Limburgensi Rex Legionis & *Castiliæ Alphonsus* VII. in feudum dedit. Titulus *Portugallia* deductus ab oppido maritimo *Portugale.* Hujus *Henrici* filius Alphonsus victis uno prælio 5. Maurorum regibus appellatus fuit Rex Portugalliæ. Sedes *Olisipo* sive Lisboa. Regnum illud primo fuit feudale regibus Legionis & Castiliæ.

VIII. Mau-

VIII.

Mauri regnarunt in Andalusia.

Regnum eorum cœpit A. 724. Sedes regia fuit *Corduba*. Titulus regni *Calipha*. Primus Maurorum in Hispania *Calipha* fuit *Muhavia*, qui Hispaniam liberavit à subjectione *Calipharum* Syriæ.

IX.

Ex his majoribus Hispaniæ regnis quamplurima Minora exorta sunt.

Id quod inprimis factum collapso regno *Cordubæ*. Tum enim Mauri intestinis dissidiis distracti tot fere regna excitarunt, quot in ipsorum imperio magnæ urbes. Eo ergo tempore quælibet fere urbs proprium regem habuit, ex quibus potiora regna fuerunt Cordubæ, Seviliæ, Murciæ; Valentiæ, Saragossæ, Deniæ, Algezyræ, Jaënis, Algarviæ & alia minora quamplurima. Ad regna Christianorum accessit unicum tantum, nimirum Galliciæ. Atque hinc factum, quod reges Hispaniæ tot in suo titulo regnis superbiunt. Nam in sola Hispania regna numerant 12. vel etiam 14. quorum tamen interdum tam exigua potentia est, ut vix magnitudine sua adæquent Velaviam.

X. *Hæc*

X.

Hæc regna inter se & contra exteros perpetuo pugnarunt.

Inter se: vel Christiani cum Christianis, vel Mauri cum Mauris, vel cum Christianis Mauri: Cum exteris: tum contra *Carolum Magnum*, tum ac inprimis contra Reges Africanos. Atque hinc factum, quod cum nulla ab armis cessatio unquam daretur, Hispani omnium fere gentium pugnacissimi evaserint. Nunquam enim aratrum nisi armati duxerunt, & crebro ab opere rustico ad aciem ac in prælium ipsis prosiliendum fuit, quemadmodum hodieque in Hungaria propter continuas Turcarum incursiones fieri solet.

XI.

Gubernatio fuit Monarchica.

Titulus apud Mauros Calipha & Emirelmumenina, i. e. Princeps credentium, deinde Melic, i.e. Rex: apud Christianos Rex & interdum Imperator, quo titulo Imperatoris Hispaniæ, usus fuit Sanctius *Major*, deinde *Alphonsus* VI. tum *Alphonsus* VII. qui se etiam Augustum appellavit, ac contendit Imperium Romanum translatum fuisse non ad

ad Germanos, ſed ad Hiſpanos. Ex Regibus Aragoniæ titulo Imperatoris uſus fuit Alphonſus cognomine Bellator. Reginæ & regia ſoboles peculiari nomine dictæ fuerunt *Infantes*, non à voce Latina Infans, qua puerum & minorennem denotamus. Nam *Infantes* in Hiſpania dicuntur etiam provectæ ætatis Viri, fœminæque, ſed à voce Cantabrica quæ ſignificat proximum ſucceſſorem regni, & ita hodieque primogeniti filii vel filiæ regum Hiſpaniæ vocantur *Infantes*.

XII.

Apud Mauros Monarchia fuit ſimplex ac abſoluta, apud Chriſtianos mixta & limitata.

Mauri enim aſſueti in Africa abſoluto dominio illum morem quoque in Hiſpania ſervarunt. At vero Hiſpani originem trahentes à Gothis liberrima gente, ac præterea ſua ſponte ſibi eligentes reges, perpetuis inſuper bellis exerciti non tulerunt ab initio Monarchiam abſolutam & illimitatam, ſed eam certis legibus ac conditionibus aſtrinxerunt, quas, niſi excidere regno vellet, infringere non poterat. Et quanquam ſucceſſu temporis creſcente indies regum potētia decreſceret Hiſpanorum libertas, nihilominus

 ho-

hodieque Hiſpani privilegiorum ſuorum tenaciſſimi ſunt, neque majora ſibi imperari patiuntur tributa, quam cum legibus eorum convenit. Si quid amplius petit Rex, id illi non tanquam debitum, ſed tanquam gratuita donatione indulgetur: idque prout viſum fuerit Ordinibus.

XIII.

Omnium liberrimi fuerunt Aragonii, & hodieque ſunt Cantabri, Biſcaini ſeu Vaſcones & Catalonii.

Admiranda plane ſunt quæ de ſumma regni Aragoniæ libertate traduntur. Primo enim ipſorum regnum fuit Electivum, idque duravit uſque ad *Petrum* cognomento ab Acinace, qui ab Ordinibus impetravit, ut regnum ex electivo fieret ſucceſſivum & hæreditarium. Et quia caput, quod inter leges Aragonum agebat de electione regis, ſtricto acinace diſcidit, dictus fuit *Petrus* ab acinace. Nihilominus cautum fuit libertati etiam introducta ſucceſſione hereditaria. Quippe condita fuit lex titulo Unionis in hæc verba: Si Rex patrias leges violet, Aragonis liberũ eſto citra crimen læſæ majeſtatis fœdera inter ſe & cum vicinis pro conſervanda libertate inire, aliumque regem eligere.

Se-

Secundo quia habuerunt magiſtratum ſupra ipſum Regem, & cui ipſe Rex ſubjectus erat. Hic magiſtratus vocabatur Juſtitia Aragonum, coram quo reges in genua procumbebant, & capite aperto jurabant ſe omnia privilegia & leges Aragonum ſanctè obſervaturos: & tum hæc formula pronunciabatur à Prætore nomine Populi: Nos qui tanti ſumus quanti vos, & plus quam vos poſſumus, regem vos eligimus his atque his conditionibus. Inter vos & nos unus majore eſt imperio quam vos. Igitur rex Aragoniæ à quolibet ſubditorum ſuorum poterat accuſari apud Juſtitiam penes quam ſolum abſoluta erat poteſtas explicandi leges, ejuſque explicationi ſine ulteriore provocatione ſtandum erat. Idem ſolus judicabat an parendum eſſet regiis mandatis nec ne, & ipſe Rex, quotieſcunque dubitabat, juſtumne eſſet aliquid & legitimum an ſecus, cogebatur ſententiam juſtitiæ exquirere. Tertio quia comitiorum in Aragonia tanta erat poteſtas, ut vel unius diſſenſus omnia potuerit impedire, adeoque niſi ad unum omnes conſentirent, omnes videbantur diſſentire, quod hodie nullibi quam in Polonia adhuc obtinet. Privilegia Aragonum in quæ Rex jurare cogebatur, præcipua hæc fuerunt. 1. Ne nova vectigalia niſi de conſenſu populi

imponeret. 2. Ne arces ac regni castella exteris committeret. 3. Ne quis subditorum torqueri posset nisi in casu adulteratæ monetæ. 4. Ne impediret partem justitiæ Aragonum. 5. Ne diceret jus nisi adhibito subditorum consilio. 6. Ne bellum, pacem, inducias, resve alias majoris momenti absque consensu publico faceret, ita ut in toto orbe nullum regnum quoad libertatem comparari potuerit cum Aragonio, neque ullius magistratus tanta fuerit potestas, quantam Justitia Aragonum habuit, qui etiam bona cum venia Grammaticorum non hæc sed hic Justitia appellandus est, quemadmodum Hungari olim Reginam suam *Mariam* noluerunt appellari Reginam sed Regem, quæ etiam in publicis edictis appellata fuit *Rex Maria*. Quod Cantabros spectat, illi hodieque liberrimi vivunt, neque ullum Regem sed Dominum tantum agnoscunt, neque licet regi Hispaniæ absque bona ipsorum venia vel magno cum exercitu fines Biscajæ ingredi. Catalonii quoque, quantam curam libertatis suæ gerant ante octo annos satis ostenderunt: quippe qui propter minimas injurias à militibus Hispanis acceptas ad Gallos defecerunt, conquesti infracta privilegia sua & libertatem.

XIV. *Hæc*

XIV.

Hæc regna admodum lente incrementa ceperunt.

Omnium maxime regnum Legionis extensum fuit, cui diversis temporibus utraque Castilia Vetus ac Nova accessit. Sub *Ferd.* III. regna Cordubæ & Seviliæ, sub *Alphonso* IX. quidquid erat Maurorum in Bæticæ Angulum seu regnum Granatæ compulsum fuit. Sub *Henrico* III. A. C. 1390. accessere Insulæ Fortunatæ seu Canariæ, per quas via in Novum Orbem sive Americam aperta. Regno Aragoniæ accessit sub *Alphonso* I. regnum Cæsar-Augustæ seu *Sarogossæ*. Sub *Jacobo* I. expugnatore adjunctæ fuerunt Insulæ Baleares Majorica & Minorica, quorum regem nomine Retabohig *Jacob.* arreptum barba ex latibulo, quemadmodum se facturum juraverat, protraxit: Murciæ insuper ac Valentiæ regna sub *Petro* III. Per vesperas Siculas A. 1282. Sicilia. Sub *Jacobo* secundo A. 1324. Sardinia. Sub *Alphonso* Sapiente anno 1442. regnum Neapolitanum ad Aragonios pervenere. Portugallia sub *Alph.* III. anno 1270. aucta fuit Algarbia, comitatus titulo. Primus autem *Dionysius* se scripsit regem Algarbiæ, & pro ejus symbolo additus insignibus Por-

tugalliæ clypeus purpureus aureis castellis resperfus: Sub *Joh.* I. accessit A. 1415. Septa Africæ urbs. A 1425. Insulæ Madera & Porto Sancto, præterea tres Canariæ, Tenerifa, Palma, & Magna Canaria: sed eas Papa *Eugenius* IV. A. 1431. regi Castiliæ adjudicavit: sub *Alphonso* V. in Africa Alcazar, Arcilla, Tingis seu Tanger & alia, unde Africanus cognominatus fuit. Sub *Joh.* II. regnum Guineæ.

XV.

Hæc regna varie conjuncta atque divisa fuerunt.

Prima magna conjunctio contigit A. C. 1000. in qua Sanctius Major R. Navarræ omnia regna Hispanica, quæ in potestate Christianorum erant, conjunxit & 34. annis retinuit. Cumque 4. reliquisset filios, 4. quoque regna inde emerserunt. Regnum Aragoniæ, Navarræ, Castiliæ, Suprarbiæ & Ripagorzæ, quod ultimum regnum mox pervenit ad Castiliam, neque ab eo tempore ejus nomen auditum fuit: sed omnis Hispania quatenus erat in potestate Christianorum divisa fuit in quatuor regna, Castiliam, Navarram, Aragoniam & Portugalliam, inter quæ regna nunquam stabilis potuit iniri con-

concordia, quamquam subinde vel armis, vel matrimonio conjungerentur, donec tandem advenit fatalis periodus intra A. C. 1480. inclusive usque ad Annum 1500.

TERTIA PERIODUS.

I. *Domitis Mauris Hispani per universum orbem arma & dominationem circumtulerunt.*

Causa remota fuit matrimonium inter *Ferdinandum* Regem Aragoniæ & *Elisabetham* seu Isabellam Reginam Castiliæ, ex quo matrimonio quatuor consecuta fuerunt. Primo perpetua unio inter regna Castiliæ & Aragoniæ. 2. Excidium omnium Saracenorum in Hispania, & 3. detectio Novi orbis sive Americæ, & 4. ipsa Monarchia Hispanica, i. e. potentissimum Hispanorum per universum orbem imperium. Prima conjunctio facta fuit A. 1479. quo anno Aragonia sese submisit regno Castellæ & ab eo tempore paulatim omnia privilegia sua ipsamque tandem justitiam amisit, documento mortalibus quo plura patrio conjungantur dominio regna, eo magis diminui ipsius authoritatem, quemadmodum preciosum aliquod unguentum multo aceto affuso corrumpitur: ita cum regnum Aragoniæ,

quamdiu fuit ſolitarium, gemma quædam fuerit, conjunctum cum Caſtilia omnem ſplendorem amiſit, ut hodie nonniſi nomen ejus in titulo regum Hiſpaniæ ſuperſit: reliqua unico hoc matrimonio inter Ferdinandum & Iſabellam amiſſa ſint.

II.

Reges Hiſpaniæ prætendunt jus in novum orbem.

Hoc jus nititur primo prærogativa detectionis. Primi enim Hiſpani verſus Occidentem & Orientem detexerunt novum Orbem. 2. donatione *Alexandri* VI. Papæ R. qui univerſum novum mundum donavit (quod facile ipſi erat de alieno) regibus Hiſpaniæ. Et ne oriretur diſſenſio inter reges Portugalliæ & Caſtiliæ Papa R. accepto globo & primo Meridiano conſtituto ſecundum Ptolemæum in Inſulis Fortunatis ſeu Canariæ, 180. gradus Geographicos verſus Orientem adſcripſit regibus Portugalliæ, & 180. gradus verſus Occidentem attribuit regibus Caſtiliæ, hoc titulo ut converterent barbaros ad fidem Chriſtianam. Sed cum Portugalli per ſummam ignorantiam & imprudentiam exiſtimarent ſibi factam eſſe injuriam, ſcilicet adhuc ignari

ri orbem esse rotundum, magna importunitate extorserunt, ut primus Meridianus ab Insulis Canariis removeretur per 300. circiter miliaria versus Occidentem. Atque hinc factum quod *Meridianus* I. hodie apud omnes Geagraphos non in Insulis Canariis, sed in Asoribus locum habet. Causa hujus mutationis non est declinatio acus nauticæ, sed illa ipsa divisio inter Lusitanos ac Castilianos, cujus terminus omnino constitui debet primus Meridianus. Ex hac mutatione Lusitani obtinuerunt Brasiliam, quia nim. tota Brasilia incidit in Meridianum Insularum Asorum. Sed Castiliani longe majus commodum retulerunt. Quippe illi ab eo tempore vindicarunt sibi jus in magnam partem Indiæ Orientalis, nimirum Insulas Philippinas, quas hodieque retinent, & Moluccas, aliasque.

III.

Reges Castiliæ & Aragoniæ Monarchiam totius Hispaniæ adfectarunt.

I. TITULO.

1. Hispaniæ. Nam capta Granata Ferdinandus & Isabella vocarunt se reges Hispaniæ, magno cum damno & præjudicio re-

gum Navarræ & Lusitaniæ, in quos ipsi hoc titulo jus aliquod & prærogativam sibi vendicabant.

2. Regum Catholicorum. Nam *Alex.* VI. Ferdinando & Isabellæ tribuit titulum regum Catholicorum. Ille autem titulus omnium amplissimus est. Nam quod Papa in ecclesiasticis, idem Rex Catholicus in temporalibus est. Papa in fidem, hic in omnia regna dominatur. Et hujus tituli prætextu Rex Castiliæ hactenus pro maximo totius orbis Monarcha se gessit.

II. Armis. Restabant duo in Hispania regna Portugallia & Navarra. *Ferd.* I. Navarram tanquam infirmiorem aggressus fuit. Regnabat ibi *Joh. Albretanus* studiosus partium *Ludovici* XII. Regis Galliarum: Cumque Ludovicus XII. bellum gereret contra *Julium* II. Papam R. atque etiam publicis nummis excusis profiteretur se deleturum nomen Babylonis, *Ferdinandus* prætextu federis professus fuit se non posse alias sequi partes nisi ecclesiæ. Ergo *Julius* II. excommunicavit *Joh.* Albretanum & ejus regnum prædæ exposuit occupanti. Occupavit autem illud *Ferd.* & hodieque tenent ejus posteri. Quanquam autem non sit magni momenti regnum, quippe in quo vix 20000 focorum extant, & quod vix

100000.

100000 hominum continet, tamen reges Galliæ hodieque utuntur titulo regum Navarræ, illudque regnum perpetuis bellis ab Hispano reposcunt.

IV.

Arrogarunt sibi quoque prærogativam inter omnes reges Christiani orbis.

Primo enim Ferdinandus præcedentiam disputavit *Henrico* V. Regi Angliæ, sed eo tempore nihil obtinuit, deinde controversia illa decisa fuit sub *Carolo* V. qui cum simul esset Imperator & Rex Hispaniæ haud dubie habuit præcedentiam inter omnes reges Christiani orbis. Itaque illo vivo nulla mota fuit controversia. Sed cum ipsi *Philippus* II. successisset titulo regis Hispaniæ, neque minoris esse vellet authoritatis quam Pater suus *Carolus*, prærogativam regis Galliæ à multis retro seculis indubitatam cœpit in dubium vocare, non alio argumento, nisi quod se longe potentiorem esse prædicaret. Et hæc controversia in hunc usque diem perdurat. Papa R. non audet pronunciare inter litigantes tam petentes, & neutra pars alteri quidquam concedit. Plerique tamen omnes reges & Principes, exceptis, qui à domo Austriaca dependent, dant præcedentiam Regi Galliæ. V. *Ma-*

V.

Maxime crevit eorum potentia matrimoniis.

Hoc singulare in Hispanis, quia ipsorum Monarchia non tam armis quam conjugiis aucta fuit, qui est modus acquirendi maxime naturalis atque innocens. Tria inprimis conjugia eam auxerunt. 1. *Maximiliani Cæsaris* cum Maria *Caroli* Burgundiæ Ducis unica filia, quæ totum Belgium traduxit ad domum Austriacam. 2. *Philippi* I. cum *Johanna* filia *Ferd.* & *Isabellæ* Regum Castiliæ & Aragoniæ, quo conjugio Hispania, Belgium, & Austriacæ provinciæ conjunctæ fuerunt. Ex quo conjugio nati sunt *Carolus* & *Ferdinandus*: quorum *Carolus*, mortuo Patre *Philippo*, Rex Castiliæ & Princeps Belgii factus, *Ferdinando* Catholico A. 1516. in regno Aragoniæ, Siciliæ, Neapolis & Sardiniæ: *Maximiliano* avo A. 1519. in Imperio Germanico successit. Tertium *Caroli* V. cum Isabella filia Emanuelis Regis Portugalliæ, cujus filius fuit *Philippus* II. qui inde jus suum derivavit in Regnum Galliæ. *Ducatus Mediolanensis* post mortem *Francisci Sforziæ* ultimi Ducis A. 1536. tanquam feudum Imperii devolutus fuit ad

Caro-

Carolum V. Imperatorem & ab eo nequicquam repugnante Gallo, collatus in *Philippum* filium. In Africa Regnum Tunetanum factum fuit tributarium, cum *Carolus* V. A. 1535. suis armis restituisset Muleiassem regem Tunisii. In America cum plurimis aliis provinciis expugnarunt A. 1521 regnum Mexico, A. 1533. regnum Peruviæ.

VI.

Maximum incrementum accessit per Portugalliam.

Quod unum in Hispania restabat regnum & per cujus conjunctionem cum Castilia Monarchia Hispanica ad summum fastigium ascendit. Cujus conjunctionis occasio fuit mors *Sebastiani* Regis Portugalliæ, qui in expeditione Africana Anno 1578. cum toto exercitu occubuit. Cumque nullam reliquisset prolem, regnum Portugalliæ pervenit ad patruum ipsius *Henricum*, quo intra annum defuncto Portugallia exposita fuit quamplurimis competitoribus qui in eam jus sibi esse asserebant. Sex autem præcipui fuerunt. *Philippus* II. Rex Hispaniæ, *Johannes* Dux Braganzæ, *Antonius* Prior Gradensis, *Alexander Farne-*

nesius Dux Parmæ, *Emanuel Philibertus* Dux Sabaudiæ, & *Catharina* Medicea Regina Galliæ. Sed hæc nonnisi ludibrii causa actionem suam instituit. Repetebant enim jus suum ab Alph. I. Rege Portugalliæ; qui cum uxori suæ Comiti Bononiensi superinduxisset aliam factum inde dicebat Catharina, ut omnes qui post *Alphonsum* I. regnaverunt, spurii fuerint. Adeoque ad se devolutum regnum per Comitem Bononiensem. Nullus potiori jure nitebatur, quã *Joh.* Dux Braganzæ. Sed potentia *Philippi* omne jus subvertit, qui instructo exercitu ingressus Portugalliam, universum regnum brevi tempore subegit. Et quanquam Lusitani contra eum elegissent *Antonium*, atque evocatis in auxilium Anglis Gallisque strenue aliquandiu partes ejus defenderent, nihil tamen ad summam rei effecerunt: sed Portugallia penes Castilianos mansit. Ex tot ergo tantisque provinciis componitur superbus ille titulus quo Reges Hispaniæ utuntur, nim. D.G. Rex Hispaniæ, Castiliæ, Legionis, Aragoniæ, Navarræ, Hierusalem, Neapolis, Siciliæ, Majoricæ, Minoricæ, Sardiniæ & Insularum & Continentis Indiæ, & Oceani maris Rex, Archi-Dux Austriæ, Dux Burgundiæ, Lotharingiæ, Brabantiæ, Lucemburgi, Geldriæ, Mediolani, Comes

Hapf-

Hapſburgi, Flandriæ, Arteſiæ, Hannoniæ, Hollandiæ, Seelandiæ, Namurci, Zutphaniæ, *Marchio* S. I. Dominus Friſiæ, Salinarum, Mechliniæ, Ultrajecti, Trans-Iſalaniæ & Groningæ: Magnus Dominus Aſiæ atque Africæ.

VII.

Mox tamen mole ſua nimia laborare & magnis damnis affici cœpit.

Vaſtiſſimum enim illud imperii corpus cum membra ejus late diſperſa eſſent neque ulla inter ſe proportione coagmentata, paulatim contabeſcere & velut emori cœpit. Nam Hiſpania velut caput exhauſta fuit. Primo Incolis. Quæ enim ante ſeſquiſeculum frequentiſſime habitabatur, ac ingenti hominum multitudine abundabat, adeo nunc exhauſta eſt, ut fere in ſolitudinem redacta videatur. Nam qui rationem multitudinis iniverunt, in tota Hiſpania non plures eſſe referunt incolas, quam in Italia, i. e. circiter 8. vel 9. milliones, & ſub *Philippo* II. in Hiſpania cenſu habito præter Regem, Duces, Marchiones, eorumque aſſeclas non niſi 1125390. undecies centena & viginti quinque millia trecenti nonaginta omnis generis viri ab A. ætatis 18. ad 50. re-

reperti fuerunt, qui sane numerus pro magnitudine regionis admodum exiguus est. Et tempore Sebastiani in illa Portugalliæ parte quæ omnium frequentissime habitatur non nisi 18000. reperta illorum qui arma ferre possent. Causæ autem hujus infrequentiæ præcipue sex sunt. 1. Judæorum expulsio, quorum A. 1492. 800000 sive sexcentum & septuaginta mille familiæ ejectæ fuerunt. 2. Expeditiones in N. O. Orientalem per Lusitanos, Occidentalem per Castilianos. 3. Bella Italica, Gallica, Belgica, & quod Rex Hispaniæ exteras Provincias nonnisi Hispano milite defendere solet. 4. Moriscorum i.e. Novorum Christianorum ex Mauris ejectio, quos *Phil.* III. A. 1601. unico edicto tota Hispania pepulit. Et tum temporis 900000. hominum excesserunt. 5. Inquisitio Hispanica, cujus metu quamplurimi homines sese ex Hispania subducunt. 6. tributorum multitudo, unde populus maxime, Agricolæ desertis agris vel in bellum sese conferunt, vel habitatum alio migrant. Et huic infrequentiæ ut obviam iretur *Phil.* III. A. 1623. maxima privilegia indulsit illis qui in Hispaniam habitatum venirent, inprimis vero illis, qui ante annum ætatis 18. nuptias contraherent, & multos liberos procrearent.

Se-

Secundo Opibus. Nam Hispania universum orbem suis opibus divitem reddit, ipsa autem sola paupertate laborat. Omnes enim thesauri Indici quamprimum recta in Italiam vel Belgium destinantur, ibique perdurant. Et confessus fuit *Phil.* II. paulo ante obitum se intra annos non adeo multos. miliones 5594. inutiliter prodegisse & nullum exinde operæprecium tulisse, nisi regnum Portugalliæ, quod tam facile iterum amitti possit, quam occupatum sit.

Tertio Regnis atque Provinciis.

VIII.

Mauri ab Hispanis defecerunt.

Anno 1570. Mauri Granadenses spe auxiliorum Turcicorum & Africanorum incitati, defecerunt à *Philippo* II. ac proprium sibi Regem crearunt; sed paulo post à *Ludovico* Requesenio fraudibus circumventi & devicti fuerunt.

IX.

Inprimis debilitata fuit defectione provinciarum Belgicarum.

In quibus recuperandis per 80. amplius

an-

annos totius Imperii sui vires frustra occupavit. De causis hujus defectionis videantur scriptores rerum Belgicarum.

X.

Portugalli quoque & Catalonii defecerunt.

A. 1640. Portugalli crearunt sibi Regem *Joh.* Braganzæ Ducem asserentes eum solum, verum ac legitimum regni hæredem esse: *Philippum* vero injustum usurpatorem & Tyrannum. Ita Imperium Hispanicum dimidia sui parte imminutum fuit. Catalonii se in clientelam regum Galliæ tradiderunt.

XI.

Aragonia privilegiis suis spoliata.

Occasionem præbuit *Antonius* Perez, intimus secretarius *Philippi* II. quem cum suspectum haberet *Philippus*, ipsique vim intentaret, profugit in Aragoniam patriam suam, ibique à *Philippo* pervocavit ad Justitiam Aragonum. Causa antecedens remota fuit constitutio Inquisitionis, quod erat collegium 17. virorum, cui Justitia Aragonum quotannis tenebatur rationem factorum reddere. Nam antiqui Aragoniæ Reges

ges cum sibi velut frenum quoddam impositum viderent per Justitiam, variis artibus paulatim eandem enervare, ac tandem evertere conati sunt. Igitur A. 1469. specioso libertatis titulo impetrarunt, ut quotannis instituerentur Censores, qui examinarent Justitiam. Facile enim futurum prævidebant, ut inter multos Censores aliquos sibi conciliarent, eorumque auxilio formidabilem Justitiæ potentiam infringerent. Constitutum ergo fuit collegium 17. Virorum, titulo Inquisitionis, ad quod *Philippus* in casu *Antonii Perez* ab ipso Justitia tanquam suspecto provocavit. Nihilominus Aragonii summa pertinacia se *Philippo* opposuerunt, qui perinde comparato exercitu eos rebelles declaravit, *Saragossam* expugnavit, ac antiqua Aragonum privilegia subvertit. *Joh.* Nuca ultimus Justitia securi percussus, reliqui in servitutem redacti.

XII.

Hispani potentia Gallo inferiores: successu & prudentia superiores.

Potentia consistit in pecunia & milite. Utroque superat Rex Galliæ. Propterea quia cum regnum ipsius undique conjunctum sit, neque per sparsas provincias distrahatur, validam ab omni parte in Hispanum impres-

pressionem facere potest. Hispanus undique expositus invasioni nullibi totis viribus pugnare potest. Nihilominus Hispani successu & toto bello superiores plerumque sunt, non ob aliam rationem, quam quia ipsi natura patientes, Galli impatientes: illi lenti, hi præcipites, illi consilio, hi impetu, illi cunctando, hi pugnando valent Cum autem vulgari proverbio tardus assequatur celerem, & testudo quoque lentissimum animal, superarit in fabulis Æsopi aquilam, mirum non est illam ipsam Gallorum levitatem, festinationem ac furorem retundi ab Hispanorum lentitudine. Unde observatum Hispanos semper superiores fuisse, quoties de pace agebatur: idque patet ex illis quæ inter *Ferd.* Catholicum & *Lud.* XII. inter *Carolum* V. & *Franciscum*, inter *Philippum II.* & *Henricum II.* acta fuere. Nam solus *Henricus II.* in pace Veronensi restituit regi Hispaniæ 300. oppida nullo accepto redhostimento, nisi vanis promissis & nuptiarum, in quibus periit, ferali pompa.

FINIS REGNI HISPANIÆ.

RE-

REGNUM BRITANNIÆ.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Britannia varie divisa fuit.

In Majorem & Minorem. Vtraque in diversas subdividitur partes, Major in Septentrionalem & Meridionalem. Septentrionalis habuit duo regna Pictorum & Scotorum: Meridionalis novem: duo Cambrorum, septem Anglo-Saxonum.

II.

Regna Pictorum & Scotorum incertæ originis sunt.

Quæ enim vulgo traduntur de adventu Pictorum & Scotorum ex Scythia vel Hispania, incerta plane sunt & fabulosa. Camdenus demonstravit Pictos esse veros ac genuinos Britannos, quia nim. Brit lingua Cambrica significat hominem picturatum, quos Romani appellarunt Pictos vel Pictones. Scoti haud dubie originem traxerunt ab Hybernia, quorum mores ac linguam hodieque referunt Sylvestres seu Montani Scoti. Inter Pictos ergo ac Scotos diuturna fue-

fuerunt bella, quorum quidem ultimum ex levissima causa ortum fuit, quod nim. Picti Scotis canem eripuissent. Hoc bello Picti à Scotis deleti fuerunt, eorumque & nomen & regnum in Britannia extinctum circa A. C. 839. à quo tempore universa Britannia Septentrionalis appellata fuit Scotia, illique accessit magna Northumbrici regni pars una cum metropoli Edimburgo, prolatis Scotiæ finibus usque ad flumina Tuedam & Solvejam.

III.

Inter Scotos & Gallos antiquissimum ac perpetuum fedus est.

Quod cœpit circa A.C. 500. sub *Carolo* M. Francorum & Achajo Scotorum regibus. Occasio fuere perpetuæ inter Scotos, Anglos ac Francos inimicitiæ. Et hoc fedus in hunc usque diem continuatur, neque unquam ruptum fuit, nisi circa A. C. 1570. sub Regina *Maria*, quæ cum esset ex domo Guisia ac tyrannidem in Scotia affectaret, Gallorum auxilia evocavit, quos Angli paulo post iterum ejecerunt.

V.

Extincta priscorum Regum familia magne

gnæ in Scotia de ſucceſsione contentiones exortæ ſunt.

A. C. 1285. mortuo ſine prole *Alexandro III.* Scotorum Rege, duo inprimis prætendebant jus *Joh. Baleolus*, & *Robertus Bruſſius*, quorum *Johannes* Anglorum, *Robertus*, Scotorum favore nitebatur. Cumque *Joh. Baleolus* clandeſtinis pactis ſe & regnum Scotiæ ſummiſiſſet *Edoardo I.* Anglorum Regi, qui electus fuerat inter diſſidentes partes arbiter, pronunciavit is pro *Johanne* eumque ad regnum ſuis viribus promovit. Sed cum conditiones quaſdam promiſerat implere nolentibus Scotis neque poſſet neque vellet, ab Anglis captus atque abductus fuit & tota Scotia in Anglorum poteſtatem pervenit; fuitque aliquandiu per delegatos quoſdam, qui regentes dicti tanquam provincia gubernata. Interea *Robertus* in montibus ac ſpeluncis latitabat, ex quibus tandem progreſſus exigua manu & incredibili felicitate ac fortitudine Anglos tota Scotia ejecit, fuitque coronatus Rex Scotorum A. 1305. Ei ſucceſſit filius *David*, qui totam fere ætatem vel in exilio Gallico, vel in carcere Anglico tranſegit.

VI.

Tandem regnum pervenit ad familiam Stuartorum.

Primus ex illa Rex electus fuit A. 1370. *Robertus Stuart*, cujus posteritas hodieque superest. Observandum omnes ejus familiæ Reges violentâ morte periisse, de quo videatur libellus nuper editus *Rampsaligheden van't huyss Stuardt.*

VI.

Regnum Scotiæ neque opibus neque potentia cum regno Angliæ comparandum est.

Causa duplex: 1. sterilitas. Nam Scotia suos incolas omnes non potest alere: unde in varias orbis partes emigrare coguntur, præsertim vero in Poloniam, quæ appellatur mater Scotorum, & in qua 10000. & amplius ejus nationis habitant. 2. Barbaries. Maxima enim Scotiæ pars inculta & barbara est maxime versus Occidentem & Septentrionem: cujus incolæ appellantur homines altæ terræ seu Sylvestres Scoti. Durissima gens & pugnacissima: sed ad seculi nostri cultum atque humanitatem multo minus ad opes parandas adduci non possunt,

con-

contenti cibis quos natura producit, aqua & avena.

VII.

Britannia Meridionalis complectebatur regna Anglo-Saxonum & Cambrorum seu Wallorum.

Causa hujus divisionis fuit evocatio Saxonum: impulsiva quotidianæ Scotorum & Pictorum invasiones: adjuvantes, Britannorum vitia & Saxonum pugnacitas. Nam eo tempore, quo barbari Romanum Imperium occupabant, evocatæ ex Britannia fuerunt legiones Romanorum, quibus abductis Scoti & Picti omnem Britanniam ferro & igne divastare cœperunt: Cumque nihil virium esset ipsis amplius resistendi, Vortigernus Rex eorum missis in Germaniam legatis Saxones, quorum illo ævo summa potentia erat, in Britanniam contra Scotos & Pictos evocavit, qui repulsis hostibus cum cognovissent & insulæ fertilitatem & Britannorum vidissent infirmitatem consilium ceperunt occupandæ Britanniæ. Igitur evocatis suorum pluribus ex amicis hostes facti intra paucos annos universam Britanniam exceptis tantum locis montosis & inaccessis expugnarunt.

VIII.

Anglo-Saxones ſeptem regna conſtituerunt.

Primum fuit regnum Cantii, fundatum A. 449. ab Hengiſto: ſecundum Suthſexiæ fundatum anno 488. ab Ella. Tertium Weſt-Saxonum fundatum anno 519: à Cerdicio: Quartum Eaſt-Saxonum fundatum A.547.ab Ida, quod ſubdiviſum in regnum Deiræ, & Berviciæ, quorum illud denominatum fuit ab urbe Deira, quam hodie appellant Durham, alterum ab urbe Bervvica: ex quo patet vitioſe illud regnum à pleriſque Hiſtoricorum appellari Berniciam, cum omnino dicendum ſit Bervvicia: quemadmodum perpetuo appellat *Joh.* Major in hiſtoria Scotorum. Quintum Nordanhumbriæ. Sextum fuit regnum Eaſt-Anglorum fundatum A. 575. ab Uffa. Septimum regnum Merciorum fundatum A. 656. à Penda.

IX.

In hac Heptarchia ſemper penes unum aliquem Monarchia fuit.

Nam venerabilis Beda teſtatur hos 7. Saxonum reges ſemper aliquem habuiſſe,

cujus

cujus majestatem velut supremi Domini communiter agnoscerent. Fuitque illa Monarchia ambulatoria, & modo penes hanc, modo penes aliam gentem, non successione, sed armis ac potentia quærenda.

X.

Hæc septem regna Saxonum tandem in unum coaluerunt.

A. C. 800. sub Rege West-Saxonum *Egberto*, qui primus factus fuit perpetuus Monarcha septem regnorum, ac abrogato Saxonum nomine universam gentem appellari voluit Anglos & regnum Angliam.

XI.

Gubernatio semper fuit per Parlamenta.

Omissis illis quæ ex *Joh. Cæsare* adferri possunt pro Comitiis, Conciliis seu Parlamentis Britannorum certissimum est Anglo-Saxones Antiquos non imperasse nisi cum consilio & consensu populi sui, quod probatur 1. in genere, quia fuerunt origine Germani, de quorum antiquo & naturali imperio Tacitus præclare in Germania cap. 11. Verba sunt: De minoribus rebus Principes consultant, de majoribus omnes,

ita tamen, ut ea quoque quorum penes populum arbitrium est, apud Principes tractentur. Illud ex libertate vitium, quod non una nec jussi conveniant, sed & alter & tertius dies cunctatione coëuntium absumitur. Ut turbæ placuit, considunt armati. Mox Rex vel Princeps prout ætas cuique, prout nobilitas, prout decus bellorum, prout facundia est, audiuntur. auctoritate suadendi magis quam jubendi potestate. Si displicuit sententia, fremitu aspernantur, sin placuit, frameas concutiunt. Licet apud concilium accusare quoque & discrimen capitis intendere. Hæc Tacitus de antiquorum Germanorum regnis: inter cujus ætatem & initia regni Anglo-Saxonum vix 300. anni intercedunt, ac cum Saxones usque ad A. C. 800. obtinuerint illum morem, quem Tacitus suo tempore apud eos fuisse scribit, quis dubitet, quin in Britannia quoque eundem retinuerint? Huc accedit alter locus illustris apud eundem authorem, 13. Annal. 54. Verritus & Malorix nationem Frisiorum regebant, in quantum Germani regnantur. A Frisiis autem originem quoque suam trahere Anglos Ubbo Emmius fuse ostendit.

2. In specie. 1. quia Saxones non nisi communi consensu in Britanniam evocati teste Gil-

Gilda Sapienre & Nennio, qui eo tempore vixerunt. Verba ſunt: Initum eſt conſilium, quid agendum, placuitque omnibus cũ ſuo Rege Vortigerno, ut Saxonum gentem in auxilium vocaret. 2. quia tempore Alfredi Regis Saxonum leges cõditæ fuerunt à Communi Concilio Epiſcoporum & Senatorum: & Beda teſtatur multis in locis in Concilio publico ſervaſſe Reges, Sacerdotes privatos (per quos intelligitur totus populus) & optimates ſuum quemque ordinem. Sic Ethelbertus, Rex Cantii Cantuariæ cum Optimatibus convocato ibidem communi concilio tam Cleri quam populi deliberavit de negociis regni. Sic de Ina rege Weſt-Saxonũ legitur, quod per commune concilium, & conſenſum & Principum & Comitum, & Sapientum Seniorum & populorum totius regni gubernarit. Ita *Egbertus* primus Monarcha omnium Anglorum coram Pontificibus & Proceribus Majoribus totius Angliæ Londini conſilium cepit contra Danicos Piratas. Et in hanc rem occurrunt innumera loca apud antiquos hiſtoricos rerum Anglicarum. Sed nullum clarius argumentum, quam in Rege Alfredo, ut jam dictum, & cujus tempore conqueſti fuerunt Angli de raris Parlamentis, quæ tamen debebant ſingulis annis bis celebrari Londini. Et hæc

priorum Regum acta omnia confirmata fuerunt ab Edoardo Confessore in suis legibus,quæ in hunc usque diem pro fundamentalibus apud Anglos habitæ fuere. Agnoverunt ergo prisci Anglo-Saxonum Reges supra se aliquem majorem nim. regnum suum, & tam stricte obligati fuerunt subditis suis per juramentum,ut in legibus Sancti *Edoardi* cap. 17. quod est de Officio Regis, dicatur expresse, quod nisi fecerit, nec nomen regis in eo constabit. Ita Rex primo præstabat juramentum regno, & deinde Archi-Episcopus conversus ad populum quærebat, An consentire vellent. Et si consentirent, tunc & ipsi præstabant regi homagium. Hinc antiqui Saxonum I.Cti illum Canonem, Rex non habet parem, ita limitant, nimirum, in justitia exhibenda, sed in justitia suscipienda eum dicunt esse minimum de regno suo. Et ita speculum Saxonicum, quod conscriptum fuit ante adventum Normannorum, dicit, De factis regum non debent nec possunt Justitiarii nec privatæ personæ disputare. Veruntamen Rex in populo regendo superiores habet, qui debent ei frenum ponere.

XII. *Fue-*

XII.

Fuerunt plerumque electiva.

Probatur 1. Ex illa formula, An populus consentire vellet. 2. Quia multi reges magna instantia petierunt à Parlamento, ut eorum liberi succederent in regno. At vero hæredes secundum jus commune non opus habent confirmatione vel approbatione. 3. Quia nunquam apud antiquos Saxones, neque etiam primis Normannorum temporibus juramentum fidelitatis extensum fuit ad regis hæredes vel successores, sed ad solum regem in tempore. 4. Quia frequenter vel primogeniti filii, vel propiores cognati præteriti fuerunt & regnum ad illos translatum, qui non poterant prætendere hæreditatem: Ita ut illa formula Regi & Hæredibus non reperiatur recepta fuisse ante dissidium Eboracensium & Lancastrensium i. e. circa A. C. 1400.

XIII.

Post Anglo-Saxones Dani regno potiti sunt.

Circa A. C. 800. Dani & Normanni omnem Occidentem piratica sua infestarunt, præcipue Belgium. Britanniam &

Galliam, donec tandem A. 1013 Sueno Rex Danorum Anglia potiretur. Sed primo anno iterum pulſus fuit ab Ethelredo. Sed A. 1016. Canutus Magnus recuperavit dimidiam partem regni Angliæ, Altera penes Edmundum cognomine ferreum latus remanente, qui defunctus A. 1017. totam Angliam Canuto reliquit. Atque hic eſt Canutus ille potentiſſimus Danorum Rex alio nomine dictus *Lamprecht*, qui tria regna Daniam, Angliam & Norwegiam ſimul poſſedit. Permanſit Anglia in poteſtate Danorum Annos 26. nim. uſque ad Annum 1042. quo tempore omnes Dani conſpiratione Anglorum ſimul trucidati fuerunt, & Regnum reſtitutum *Edoardo* Confeſſori legitimo Regi.

XIV.

Inde Anglia ad Normannos pervenit.

A. 1065. Occaſio fuit Exilium *Edoardi* Confeſſoris in Gallia, in quo GulielmoNormanniæ Duci tanquam cognato ſuo permiſit ſucceſſionem in regnum Angliæ, quæ tranſactio confirmata fuerat ab *Haraldo* filio illegitimo *Edoardi*. Sed cum *Haraldus* poſt obitum *Edoardi* regnum occupaſſet, *Wilhelmus* cum exercitu trajecit, jus ſuum armis

armis vindicaturus. Prælium commissum in Suffexia, in quo superiores Normanni & Anglorum 60000. occisi una cum ipso *Haraldo*. Ita *Wilhelmus* regno potitus titulo Conquestoris, ita tamen ut non in eo, sed electione populi jus suum fundaret. Omnes enim leges & Historici ejus temporis testantur ipsum post obtentam victoriam consensu populi regem creatum & electum. Videantur leges Sancti *Edoardi* & *Regis Wilhelmi*.

XV.

Sub his regibus regnum diu fuit electivum.

Idque probatur ex vetusto libro Cadomensi, in quo describitur obitus *Wilhelmi* Conquestoris. Verba hæc sunt *Wilhelmi*: Neminem regni Angliæ constituo hæredem. Non enim tantum decus hereditario jure possedi. In eo testatur *Wilhelmus* se nullũ relinquere regni heredem, propterea quod non jure successionis sed armorum ac electione venisset ad regnum: neque primogenitum, cui tamen successio seu hæreditas debebatur, sed secundogenitum *Wilhelmum Ruffum* proceribus commendavit, qui etiam electus à populo succesſit. Et ita *Henricus* I. *Stephanus*, *Henricus* II. *Richardus* I. *Jo-*

hannes electione pervenerunt ad regnum: idque clarissimum est ex historia coronationis *Johannis*, in qua Archi-Episcopus in pleno Parlamento hæc verba protulit: Audite universi. Noverit discretio vestra neminem habere jus successionis ad hanc coronam nisi unanimi consensu regni post invocationem Spiritus S. electus, & secundum morum eminentiam prælectus. Sed si quis ex prioris regis stirpe dignior fuerit & melior aliis propius & promtius in electionem ejus est consentiendum, quemadmodum jam contingit in Comite *Joh.* hic præsente. Videatur *Matthias* Paris West-Monasteriensis & alii ejus temporis, ex quo patet, qualis fuerit successio antiquorum regum Angliæ; nimirum si Rex aliquis haberet liberos, superiores aliis virtute, sapientia aliisque dotibus vel saltem cæteris pares, eos fuisse primarios regni candidatos & reliquis aliis prælatos. Et talis successio hodieque obtinet in regno Daniæ, Poloniæ, & in ipso Imperio Romano.

X·VI.

Hæc Normannica invasio regnum vehementer immutavit.

Imprimis linguam. Nam *Wilhelmus* omni

omni modo conatus fuit abolere linguam Anglo-Saxonicam & Normannicam introducere, & in eum finem leges Normannica lingua ſcriptas introduxit, & publicas cauſas ea agi voluit. Decrevit quoque ne ullus Anglus munia publica gereret. Soli Cantii ſuam libertatem & antiquas leges armis defenderunt, unde proverbium, Cantii & omnes *Christiani* nunquam fuerunt domiti.

XVII.

Regnum Manniæ eodem tempore exortum fuit.

Inſula Mona medio mari inter Angliam & Hiberniam ſita, eo tempore quo Normanni Britanniam infeſtarunt, titulo regni ornata fuit, qui tamen in poteſtate Anglorum fuerunt. Complectebatur autem illud regnum varias inſulas maxime *Hebrides*: unde Rex Manniæ appellatus fuit Rex Inſularum. Memorabiles ſunt leges quæ in parvis illis inſulis obtinebant, inprimis compendioſæ ad finiendas lites. Inter eas hæc eſt, Furtum gallinæ majus eſt furto equi & tauri; cujus legis ratio reddi poteſt ex illis quæ Juſtinus lib. 2. de Scythis tradit: Et quia gallina facilius occultari poteſt quam bos vel equus. Omnes controverſiæ brevi tempore fi-

finiuntur absque scripto vel advocatis. Sed in gravissimis casibus 12. eliguntur, quos vocant ClavesInsulæ, quorum arbitrio atque sententia partes stare coguntur. Apud eos hodieque obtinet vera stipulatio, nimirum per traditionem stipulæ, quod majus fidei signum, quam si magni precii res traderent. Multa ergo præclara hi Insulani retinuerunt instituta, ac longius remoti fuerunt à vitiis cæterorum Britannorum. Duravit hoc regnum usque ad tempora *Alexandri* III. Regis Scotorum, qui insula potitus fuit A. 1266. Sed mox ipsa Mannia emptione pervenit ad Anglos. *Hebrides* autem manserunt in potestate Scotorum.

XVIII.

Angli Hibernia potiti.

A. C. 1172. sub Rege *Henrico* II. Antiquissimis autem temporibus Hibernia divisa fuit in quamplurima regna, quorum tamen quatuor præcipua Regnum Ultoniæ, Lageniæ, Momoniæ & Conachtiæ. Inter hos reges plerumque potentior sese nominavit Monarcham Hiberniæ, quemadmodum etiam in Heptarchia Saxonum factum diximus. Cum ergo Monarchia Hiberniæ pervenisset ad *Rodericum* Regem

Co-

Conachtiæ, *Dermitius* Rex *Lageniæ*, vir ſceleratus, uxorem *Ororicii* Regis Methiæ per vim abripuit. Hujus feminæ raptus finem impoſuit omnibus regnis Hiberniæ. Nam *Ororicius* apud *Rodericum* Hiberniæ Monarcham accuſavit *Dermitium* tanquam raptorem, ejuſque auxilia ſolicitavit. Hinc bellum: in quo inferior *Dermitius* ad Regem Angliæ *Henr.* II. confugit, à quo etiam ſuſceptus & bonam ſpem habere juſſus eſt. Videbat enim Rex Angliæ Hiberniam non niſi propriis diſſidiis expugnari poſſe. Cum ergo R. Angliæ publico edicto omnibus ſuis ſubditis liberam dediſſet poteſtatem arma capiendi pro *Dermitio*, *Richardus Strankbous* Comes *Pembrokiæ*; Vir magni roboris & animi, in Hiberniam cum exiguis copiis trajecit. *Wexfordia* prima urbium Hibernicarum ab Anglis capta atque ibi arx belli contra Hibernos conſtituta. *Dublinum* ipſe *Dermitius* Anglis tradidit. Ita cum quotidie plures ex Britannia trajicerent, littoralia Hiberniæ paulatim occupata & præſidiis firmata, præſertim cum Waterfordia etiam expugnata fuiſſet, donec tandem A. 1172. omnes Hibernorum Reguli ſeſe ſubmitterent *Henr.* II. qui ſe vocavit Dominum Hiberniæ.

XIX.

Factiones Lancastrensium & Eboracensium gravissime adflixerunt Angliam.

Hæ factiones alio nomine appellantur ab Historicis Rosa Rubra & Rosa alba, quarum origo hæc fuit. Post obitum *Henrici* III. *Edoardus* I. Rex Angliæ factus est & prælatus fratri majori *Edmundo* Duci *Lancastriæ*, ex quo fundamento postea ferales illæ factiones Rosæ albæ & Rosæ rubræ exortæ sunt. Nam *Eboracenses* sese vocabant *Rosam albam*, Lancastrenses *Rosam rubram*, quarum factionum studia inprimis recruduerunt circa A. C. 1455. sub *Henrico* VI. ex Lancastrensibus, quem *Edoardus* IV. Rosæ albæ Princeps seu Dux *Eboracensis* A. 1460. regno depulit. Sed intra decennium *Henr.* VI. iterum ex carcere liberatus *Edoardum* IV. in Flandriam fugavit, quem *Carolus Audax*, cujus sororem duxerat paulo post restituit A. 1471. Atque tunc *Henr.* VI. in carcere necatus fuit, Princeps tanta vitæ sanctimonia, ut etiam à Pontifice in sanctorum catalogum relatus sit. Post mortem *Edoardi* IV. *Richardus* frater ejus flagitiosissimæ vitæ cum tutorem ageret *Edoardi* V. Regis mi-

minorennis, eo cum fratre nefarie occiſo, atroci tyrannide regnum occupavit: & occaſionem dedit roſæ rubræ ſeu Lancaſtrenſibus repetendi jura regni. Erat autem caput *Lancaſtrenſium Henricus* Comes Richmondiæ, qui victo ad Leceſtriam & occiſo *Richardo* III. Rex Angliæ factus fuit A. 1485. dictus *Henricus* VII. Cumque unica tantum ſupereſſet filia ex factione *Eboracenſium*, nimirum *Elizabetha*, illa in uxorem ducta *Henr.* VII. roſam albam & roſam rubram conjunxit ac ſemina factionum illarum in perpetuum extinxit, unde hodieque inter inſignia regum Angliæ duplex roſa, alba & rubra conſpicitur. Quanquam vero Margaretha *Edoardi* IV. vidua, *Caroli* Audacis Burgundiæ Ducis uxor flagrantiſſimo contra Lancaſtrios odio nihil non tentaret adverſus *Henricum* VII. ſubornatis pro *Edoardo Warwicenſi Clarentiæ Comitis* filio obſcuriſſimis nebulonibus, quodam *Lamberto* & *Joh. Lincolnenſi* & *Petro Warbeckio*, qui ultimus omnium aſtutiſſime perſonam ſuam egit ac ſe Regem Angliæ in Hibernia ac Scotia fecit, tamen prævaluit fortuna *Henrici* VII. cujus etiam tanta fuit ſapientia ut ſeculi ſui *Salomon* appellatus fuerit, de quibus rebus lectu digniſſima eſt hiſtoria *Henrici* VII. ſcripta à *Franciſco Bacone*.

Veru-

Verulamio. Extinxit ergo *Henr.* VII. has factiones tribus potissimum mediis, primo conjungendo familiam suam *Lancastrensium* cum Eboracensi per conjugium *Elizabethæ Edoardi* IV. filiæ: 2. *Edoardum Warwicensem Clarentiæ* Ducis filium adhuc puerum Londini in foro publice securi percutiendo, & 3. *Richardo Polo* consobrino suo cum *Margaretha Clarentiæ* filia nupto, per quod conjugium sui generis reliquias fecunda prole auxit: Et ab eo tempore regnum pacatum mansit.

XX.

Cambria titulo principatus Walliæ ad regnum Angliæ pervenit.

A.C. 1254. sub *Henrico* III. Nam cum Britanni à Saxonibus pulsi omnem amisissent regionem campestrem & planam, profugerunt versus Occidentem in altissimos montes, atque ibi natura locorum tuti & inexpugnabiles substiterunt condito peculiari regno quod Cambriam appellarunt. Ultimus eorum Rex fuit *Cadwallader*, cum quo omnem spem recuperandi Britanniam amiserunt. Post eum Cambria divisa fuit in *Meridionalem* & *Septentrionalem*, quarum utraque peculiares suos reges habuit, quibus circa

circa A. C. 1140. extincto regum nomine Principes successerunt, quorum ultimus *David* Londini propter rebellionem securi percussus fuit. Ac tum temporis Cambria plene in potestatem regum Angliæ pervenit, quam *Henr.* III. *Edoardo* filio suo titulo principatus Walliæ donavit, atque ab eo tempore primogeniti filii regum dicti fuerunt Principes Walliæ. Nam antiqui Saxones propter linguæ diversitatem appellarunt Cambros voce Germanica Wallos, qua hodieque utimur in denotandis hominibus barbaræ & nobis non intellectæ linguæ. Stante antiquo regno Cambriæ Offa Rex Mericorum fossam & vallum inter *Sabrinam* & Deam flumina struxit, & Cambriam à reliqua Britannia separavit lege lata qua capitale erat si quis Cambrorum trans illam fossam cum telo comprehenderetur. De Cambris notandum quod diligentissime conservent genealogias suas, ut nullus fere rusticorum sit, qui non genus suum ab ipso Noa deducere possit.

SECUNDA PERIODUS.

CANON I.

Omnia regna Britannica conjuncta sunt.

Anno C. 1603. post obitum *Elizabethæ* per *Jacobum* VI Regem Scotiæ. Causa remota hujus unionis fuit matrimonium *Margarethæ* filiæ *Henrici* VII. cum *Jacobo* IV. Rege Scotorum. Nam cum per 12. secula perpetua inter Anglos & Scotos bella fuissent, neque armis alterutra gens domari posset, tandem cogitatum fuit de matrimonio, quo universa Britannia aliquando conjungeretur, idque inprimis operam dedit *Henr.* VII. ex cujus filia descendens *Jacobus* VI. jure sanguinis *Elizabethæ* succeßit. Et quanquam *Henr.* VIII. inter alias pacis cum *Jacobo* V. Rege Scotorum conditiones etiam hanc tulisset, ut ejus filio *Edoardo* VI. *Maria* unica regni Scotiæ hæres nuberet, res tamen à Gallis impedita fuit, quorum artibus factum, ut *Maria* spreto *Edoardo*. *Franciscum* II. Regem Galliæ duceret: atque hæc novi belli inter Scotos ac Anglos causa fuit. Causa proxima *Elizabetha*, ultima ex stirpe *Wilhelmi* Conquestoris, quæ propterea innupta mansit, ut universa Britannia in unius

unius poteſtatem concederet: atque hinc *Jacobum* VI. ſucceſſorem & hæredem teſtamento ſcripſit. Et hac ratione 360. Inſulæ Britannicæ in unam Monarchiam coaluerunt titulo regni Magnæ Britanniæ. Nam inter alias conditiones, quibus Anglia & Scotia conjunctæ ſunt, etiam hæc fuit, ut titulus utriuſque regni eſſet impoſterum *Magna Britannia*, idque ad evitandam adverſarum nationum æmulationem, cum nec Angli Scotis nec Scoti Anglis poſtponi vellent. Et tum impletum fuit vaticinium antiquiſsimum *Merlini* famoſiſsimi apud Britannos Magi, qui prædixit fore ut abolito Anglorum nomine Britanni iterum in Inſula regnarent.

TERTIA PERIODUS.

I. *Regna Britannica iterum ſeparata ſunt.*

Anno 1649. Cauſa fuit bellum civile inter Regem & ejus ſubditos primo Scotos, ſecundo Anglos. Ex quo bello tria conſecuta ſunt, 1. Rebellio & Defectio Hiberniæ. 2. Regis captivitas & mors, & 3. Separatio Angliæ & Scotiæ, quarum illa titulum liberæ Reipublicæ aſſumpſit, hæc adhuc incerta fluctuat.

APPENDIX DE CAUSIS MOTUUM Ac Mutationum in Britannia.

CANON I.

Quemadmodum in obſcura nocte rectam viam invenire peregrino difficillimum, ita cauſas maximorum motuum & mutationum in Britannia nemo niſi arcanorum gentis peritus facile pandet: Et tam varii fuerunt effectus, ut una omnibus cauſa adſcribi nequeat. Sed quantum humana concipere poteſt prudentia, fons & origo omnium motuum dependet à duabus factionibus quæ cœperunt temporibus *Elizabethæ*, quarum una appellabatur *Puritana*, altera *Epiſcopalis* ſeu *Proteſtans*. Harum factionum origo admodum fuit exilis. Nam cum prima religionis reformatio ſub *Edoardo VI.* cœpta mox iterum abrupta ejus morte fuiſſet, Papiſmus à *Maria* reſtitutus intra quinquennium iterum ab *Elizabetha* ſublatus fuit. Quemadmodum autem ab uno extremo ad alterum difficilis ac periculoſus eſt progreſſus, ita quoque *Elizabetha* pleraſque

que

que Pontificias reliquit ceremonias contenta purgasse doctrinam & crassas superstitiones. Hinc retenti Episcopi cum omnibus dependentiis. Missa quoque potius translata in linguam Anglicam quam sublata. Id multis displicuit, sed sine graviori offensa, cum & *Elizabethæ* imperium esset moderatissimum, & Episcopi ejus temporis viri pii, hostes impietatis & superstitionis, alieni ab ambitu & dominatione, multo minus ullam affectantes in dissentientes tyrannidem. Et erant ea tempora, in quibus difficillimum erat aliquid in Ecclesia mutare propter perpetua bella contra Hispanos, Pontificem R. & Gallos. Sub extrema tamen *Elizabethæ* emerserunt factiosa nomina, & res à verbis & scriptis ad odia & animorum divisionem deducta fuit. Hæc semina: sed quæ facile corrigi potuissent ne tam pestilentem fructum producerent. Sed quamprimum Jacobus in regnum successit, jam aperte regnum in duas diversas partes dividi cœpit. Quippe Scotia ex qua ad regnum vocatus *Jacobus* Episcopis carebat, & improbabat Hierarchiam Anglorum, ac nisi occultam spem fecisset *Jacobus* sibi quoque non omnino improbari Episcopatum, non tanto applausu in regnum Angliæ receptus fuisset. Rex factus convocavit utramque

par-

partem ac publica disputatione inquiri voluit retinendusne esset Episcopatus an vero abolendus? Disputatum, sed magno cum præjudicio pro Episcopis, quorum partes Rex aperte amplectebatur. Igitur gratia & favore Principis superiores Episcopi tollere cristas, secus sentientes non tantum improbare velut errantes, verum odio prosequi tanquam malitiosos & Regis ac Monarchiæ hostes. Ita Episcopi occupato Rege non destiterunt dominationem tum in spiritualibus tum in temporalibus affectare. Sed validior erat Anglia quam ut tam facile admitteret mutationem. Igitur primum aggredi visum Scotos, & habita Synodo Perthensi A. 1616. restituti Episcopi, qui jam fere per 50. annos exularant. Prætendebat Rex uniformitatem. Et nisi Ecclesia Scotica in omnibus conformaretur Anglicæ, nunquam unionem regnorum fore perpetuam ac stabilem dicebatur. Ulterius progressus non fuit.

II.

Hæc omnia non suffecissent ad tantas tempestates concitandas nisi accessisset quoque gravis Reipublicæ corruptio: cujus initium cœpit cum ipsa morte *Elizabethæ*. Principia *Elizabethæ* fuerunt duo, 1. Perpe-

petuo defendere partem Proteſtantium contra Pontificios. 2. potentiam Hiſpanorum quibuſcunque poſſet modis debilitare & frangere. Hinc *Francis*, Belgis, Luſitanis perpetua contra Hiſpanos auxilia tulit. Hæc duo principia ſtatim funditus evertit *Jacob.* pace facta cum Hiſpano, & Proteſtantibus calamo quidem, quod etiam privati poſſunt, ſed non gladio defenſis. Hinc paulatim corruptio in Aula, & ipſa Anglorum gens per ſe bellicoſa deſuetudine armorum res novas cupere & affectare.

III.

Sub *Jacobo* ergo fumare Anglia, ſub *Carolo* autem erumpere flamma cœpit, cujus maximum irritamentum fuit conjugium ejus Hiſpanicum tentatum & affectum: Gallicum autem perfectum. Nam cum duxiſſet uxorem & religione & moribus diverſam, non potuit non inde magna corruptio derivari in aulam atque etiam animum ejus. Id certum eſt Anglos hoc conjugium pro ſigno magnæ alicujus calamitatis habuiſſe, qui cum à tot retro ſeculis inimiciſsimi ſint Gallorum, tum maxime his ultimis annis eos abalienavit religio. Et *Carolus* quidem, de quo, vivo parente, Angli neque boni quid neque mali judicabant, quippe qui ſectabatur

tur vitam quietam, remotam à vitiis juvenilibus & ab omni fastu vel ambitione, statim initio regni sui multum fefellit opinionem populi sui, *Buckinghamio* in ampliorem quam apud Patrem fuerat, gratiam recepto, & Episcopis non jam per gradus sed uno impetu ad summum in rebus humanis fastigium promotis. Nam vivo Jacobo nemo Episcoporum ausus fuisset suum officium à gratia Dei deducere, sed fatebantur se solius Regis arbitrio stare, quod sub *Carolo* immutatum.

IV.

Bellum Rupellense infelix, res Germanicæ lentis consiliis & occulta proditione fractæ, Parlamenta infectis rebus temere abrupta abalienationem hactenus sanabilem in animo populi produxerunt ad summam desperationem, neque hoc ignorabat Rex, atque ideo decreverat nullum amplius convocare Parlamentum. Interea temporis vacuo ærario cum quod per temeritatem effusum per scelera implendum esset, ministri ejus varias excogitare artes, populo tributa novo exemplo imponere, provocantes majestatis crimine & carceribus macerare, omnium impunitatem ex sola Regis prærogativa sperare. Ipse Straffordius, qui po-

postea pro rege decapitatus fuit, acerrime ab initio se his corruptionibus opposuit, atque etiam carcerem pertulit.

V.

Hæc quasi fundamenta magnorum motuum fuerunt. Et nihil jam deerat Scotis atque Anglis nisi occasio, qua sese ab iniquissima Episcoporum & malorum consiliariorum tyrannide in libertatem vindicarent, quæ etiam data fuit A. 1637. Quo anno Episcopi novam Liturgiam, novos canones, & in universum novam religionem introduxerunt, sed tam malo successu, ut primus tumultus in urbe *Edimburgensi* exortus, momento totam Scotiam corripuerit. Una omnium vox ut tollerentur Episcopi, ac leges & Parlamenta restituerentur. Hi Regem falsis rumoribus occupare, denique ad arma impellere. Neque segniores Scoti, gnari totam Britanniam oppressionum & tyrannidis fessam, ac longe maximam populi partem contra Episcopos & malos consiliarios conspirare. Rex quanquam exercitum sumptibus Episcoporum & aliis illegitimis executionibus conscripsisset, tamen plus sibi ab eo quam à Scotis metuebat. Quippe rudis miles aperte impetum fecit in Episcopos, in Papistas, & satis

oftendit ſeſe idem ſentire cum Scotis. Pax ergo facta cum Scotis iis conditionibus quas ipſi ferebant. Abrogati in æternum Epiſcopi, reſtituta Parlamenta, Scoti pro fidelibus ſubditis, & eorum hoſtes pro hoſtibus regni declarati A. 1639.

VI.

Quemadmodum flamma extincta, niſi ipſe fomes tollatur, facile novum oriri poteſt incendium, ita Scotis pacatis effectus quidem ad tempus ſublatus, ſed cauſa remanſerat, & ſcintillæ primi belli ex Scotia in Angliam delatæ. Quæſitum tamen remedium in tempore haud dubie profuturum, niſi malignitas quædam interveniſſet. Id erat novi Parlamenti convocatio, eo fine, ut non tantem ſymptomata morbi, verum ipſa cauſa & prima radix tolleretur. Cauſa qua rex impulſus fuit, ſumma & inevitabilis neceſſitas. Nam cum Scotis in proxima pacis tranſactione, in ſumptuum compenſationem promiſſa fuiſſent ducenta Sterlingarum librarum millia, exhauſto regis ærario non reſtabat aliud remedium, quam ut Parlamenti liberalitate ipſis ſatisfieret. Et hac occaſione Parlamentum convocatum fuit Londini 3. Nov. A. 1640. Ipſe Rex paulo ante mortem profeſſus fuit, male ſe egiſ-

ſe,

ſe, quod Londinum ſedem Parlamento elegerit, urbem magnam & facilem tumultibus. Sed vix credibile eſt tantam tempeſtatem, quæ per univerſam gentem diffundebatur, potuiſſe unius loci mutatione evitari. Initia magni hujus conventus incredibilem ſpem faciebant boni ſucceſſus. Nam & ipſe Rex profitebatur ſe in ſolidum committere regni negocia magno ſuo conſilio, & quidquid hactenus peccatum, tam promte emendaturum, quam ſe invito vel ignorante illa acciderint. Parlamentum eodem adfectu ipſi reſpondebat. Hinc lætitia in populo & omnes vitam ſuam eouſque productam, quo libero fruerentur Parlamento, ſibi impenſe gratulabantur. Primum negocium fuit ſatisfacere Scotis. Parlamentum profitebatur ſibi tantum fidei non eſſe apud populum pro illa pecuniæ ſumma. Metuere omnes, ne, quod tam frequenter factum, impetrata pecunia Parlamentum diſſolveretur. Quod ſi Rex promitteret non ſe ante dimiſſurum hoc Parlamentum, quam omnes regni difficultates expeditæ fuerint, tum ſe ultro omnia hæc debita perſoluturos. Rex, quod nemo unquam ſperaviſſet, acceptis his conditionibus ſeipſum exuit poteſtate dimittendi Parlamentum, & ipſis liberum fecit continuare ſeſſiones ſuas, quam-

diu placeret. Haud dubie, nulla res damnosior regi fuit, quam hæc. Sed ea temporum erat angustia, ut aliter se ex tot difficultatibus quam hac ratione expedire non posset. Quemadmodum nautam videmus in naufragii periculo ne preciosissimis quidem gemmis parcere, dummodo salvus ad littus enatare possit.

VII.

Mox ergo suspiciones, diffidentia, abalienatio inter regem & Parlamentum oriri. Nam Episcopi & mali consiliarii videntes actum esse de sua dominatione, & rationem ipsis reddendam administratæ Reipublicæ, vel capitis periculo primo omnium conabantur regem pari periculo involvere, & si aliter fieri non posset, saltem præclare cum ipso occumbere. Hinc Regem variis suspicionibus & metu impleverunt, facili ipsius natura ad credenda accipiendaque quævis, si periculosa, & à Puritanis profecta forent. Prima indicia abalienati Regis erumpebant profectione Regis in Scotiam decima Augusti 1641. Intermedio temporis circa finem Octobris erumpit inaudita rebellio Hibernorum, in qua spacio 6. mensium ducenta hominum millia perierunt. Atque hoc fuit classicum tantorum bellorum quæ in hunc diem durant.

VIII. Nam

VIII.

Nam hac occasione Rex suspectus factus fuit, quasi ex aula plena Jesuitis & aliis desperatis hominibus fluxisset atrox illud facinus, & suspicio aucta, quod Hiberni admodum sero & lente, insuperque satis frigide rebellionis damnarentur impressis non nisi 40. exemplaribus, cum tamen Scoti ad primos motus per omnia templa in Anglia proclamati fuerint Dei & regis hostes: ex quo populus, jure an injuria non disputo, colligebat longe in majori gratia esse apud Regem Hibernos, Papistas rebelles, horribiles homicidas, quam sint Scoti, Religione Protestantes, & in quorum toto bello vix 100. perierunt etiam aperto prælio homines.

IX.

Ita totam Britanniam novi belli flamma corripuit: Rex ex Scotia Londinum reversus 2. Decembris A. 1641. reperit multum imminutam affectionem populi, & exhibita ipsi declaratio fuit à Parlamento, quæ omnes causas malorum Britannicorum complectebatur, simulque remedia ostendebat: Atque hinc jam incipit apertum atque irreconciliabile odium inter Regem & Par-

lamentum, quæ accendit uxor ipsius moribus Gallicis & ab Anglorum libertate natura sua aliena. Utcumque se res habeat, prætextu popularium tumultuum, sive proprio motu, sive etiam aliorum impulsu Parlamentum suum deseruit, & missa in Hollandiam uxore, arma ibi ad bellum faciendum coëmi curavit. Ipse neglectis obtestationibus subditorum suorum *Eboracum* concessit. Ita caput à corpore divisum non potuit non totius regni interitúm procurare.

X.

Rex Eboraci specie custodum corporis copias colligere & exercitum conscribere, Parlamentum proponere conditiones pacis, quæ, nisi Deo aliter fuisset visum, omnino acceptabiles esse debuissent. Præcipuum caput controversiæ erat militia. Parlamentum urgebat in tanta rerum Britannicarum confusione, & tanta exterorum conspiratione opus esse omnino totam gentem armare, & omnes qui arma ferre possent contra hostilem invasionem instruere. Idem Rex volebat, sed controversia erat de Ducibus. Rex eos pro suo arbitrio legere, Parlamentum vero alios admittere, quam qui ipsis probabantur, nolebant. Et ad hanc quo-

quoque exiguam omnino, si adfectus ponas & præjudicium, discrepantiam varia proposita fuerunt remedia, quæ & Regi satisfacere potuissent & Parlamento, si mens non læva fuisset.

XI.

Cum Rex perseveraret in suo proposito, Parlamentum provocare cœpit ad suam authoritatem, & sibi Rege vel seducto vel nolente commissam esse regni curam ostendit, neque se salutem populi deserturos propter solam Regis voluntatem. Ab eo tempore acerrime disputari cœptum est, quantum juris Rex, quantum etiam Parlamentum habeat. Extant utriusque partis scripta plena prudentiæ Politicæ & saluberrimorum præceptorum. A verbis ad verbera, à scriptis ad arma mox deventum fuit, hac occasione.

XII.

Erat Hulla Eboracensis Ducatus oppidum natura loci & ingenio munitissimum, & in quo asservabatur armamentarium totius Angliæ. Ad id intercipiendum Rex cum inermi comitatu quasi obiter invisurus accessit. Sed Præfectus ejus *Hothamus*, præclusis portis regi, prospiciens de vallo re-

ſpondit non ſe poſſe intromittere regem niſi intellectaParlamenti voluntate. Rex voti ſui irritus non ante receſſit, quam *Hothamus* proclamatus fuiſſet traditor & rebellis. Urbem quoque collectis hinc inde copiis obſidere, & vim intentare cœpit. Hoc rumore Londinum delato, ſtatim ad arma conclamatum, approbatum Hothami factum, & judicatum fuit Regem pravo conſilio ſeductum moliri bellum contra Parlamentum ſuum: quod ſi facere pergeret, negligentem muneris ſui regii, & quicunque partes ejus ſequerentur, hoſtes regni fore. Ita utrinque exercitus conſcripti, & Parlamenti Dux creatus Robertus Comes Eſſexiæ.

XIII.

Ita bellum utrinque cœpit menſe Julio Anni 1642. Regiæ partes haud dubie initio infirmiores fuerunt, atque etiam contemptibiles Parlamento. Sed paulatim defectione nobilium, urbium ac provinciarum ita auctæ, ut non tantum æquales, verum etiam ſuperiores fierent. Primus ergo belli annus inter mutuas colluctationes exactus, ac nihil magis memorabile quam immenſum argenti & auri pondus collatum ex tota Anglia in uſum belli. Qui ſpectarunt, Solomonis theſauros non potuiſſe eſſe majo-

res

res referunt. Adeo certatim omnes quidquid opum possidebant, ultro contulere. Hæc omnia alimentum potius bello præbuerunt, quam optatum successum. Nam exteri spe prædæ ac stipendiorum magnitudine invitati gregatim in insulam advolarunt nulla publici boni cura ac ne odio quidem, tantum ut bellum traheretur, & ipsi ditiores in patriam suam remearent. Hoc bellum tres inprimis magnas periodos habuit. Prima fuit ab initio usque ad annum 1643. & mensem Augustum. Quo tempore intra unius anni spacium ita mutata fuit fortuna belli, ut Rex ex contemptibili metuendus, ex victo victor repente evaserit tam admirabili successu, ut circa finem Julii 1643. nihil restaret Parlamento, quam aliquot urbes & propugnacula, nullus exercitus, nullæ copiæ, mera desperatio superesset. Eo momento debellari potuisset Anglia, si Rex tam victoria scivisset uti quam vincere. In solo Londino restabat belli momentum. Ea capta urbe haud dubie transactum fuisset, & ipsa urbs aperta & contra omnem vim indefensa erat. Quod ergo olim Spartani, idem tunc Londinenses fecerunt: cumque in horas metuerent irruptionem regiorum, repente veluti divino spiritu afflati communire urbem suam, ac quasi va-

ſtum illud corpus defendi poſſet, exſtruere propugnacula cœperunt Ibi vidiſſes viros fœminaſque omnis ætatis, ſexus ac condi-tionis ad tympani ſonum cum vexillis atque ligonibus velut ad bellum progredi. Inter-ea Deus omnia conſilia regis conturbavit. Nam cum finire bellum intra unicum men-ſem potuiſſet, ipſe omiſſo capite rerum Glo-ceſtriam obſedit, oppidum Sommerſetiæ exiguum, quod defendebatur à fortiſsimo Viro Edoardo Maſsio. In hac obſidione for-tuna totius belli circumacta fuit, & Rex enervatus, fractuſque, Parlamenti condi-tio deſperata, iterum ad meliorem ſtatum evecta fuit. Nam cum Regem detineri ante Gloceſtriam innotuiſſet, Londinenſes quid-quid reſtabat opum & virorum conferre, exercitum reparare, eo ſucceſſû, ut obſeſsis jam ad extremum deductis Rex obſidionem ſolvere coactus fuerit: & cum ſe reciperet prope Nuberiam, alterum commiſſum fuit prælium 19. Septembris, in quo victor fuit Eſſexius.

XIV.

Secunda periodus ab obſidione Gloce-ſtriæ uſque ad primam obſidionem urbis Oxonii deducitur, quo tempore Scoti atque Hiberni in partes traducti. Nam circa fi-
nem.

nem Augusti, cum Regis partes ubique superiores essent, Parlamentum missis in Scotiam legatis, illam gentem auxilio evocavit. Initum ergo fuit fœdus, & Scoti cum firmo exercitu media hieme Angliam ingressi sunt. Hiberni contra regiis partibus sese adjunxerunt. Ab eo tempore Parlamenti fortuna indies augeri, Regis decrescere, quanquam mira rerum vicissitudo esset. Sed haud dubie prævaluerunt Parlamentarii in maximo illo prælio ad *Eboracum*, quod factum 17. Julii 1644. in quo totius nobilitatis, quæ regias partes sequebatur, flos cecidit, ac illorum ad 8000. interfecta fuerunt. Secuta urbis Eboracensis, quæ post Londinum secunda totius Angliæ est, deditio, simulque omnes Septentrionales Provinciæ præter paucas arces in potestatem venere. Interea Scotiam adfligebat Montrosius exigua manu admirabili successu pugnans: ita ut regiæ partes iterum prævalerent non tam sua virtute, quam discordiis hostium. Nam eo potissimum tempore Parlamentum in duas factiones distractum fuit, *Presbyterianos* & *Independentes*: quæ ortæ sunt ex controversiis de regimine Ecclesiastico. Nã cum Episcopis sublatis Synodus convocata fuit ex Scotia & Anglia ad deliberandum de reformanda Ecclesia, Theo-
lo-

logorum magna pars adprobabat regimen Ecclesiarum Scoticarum, Helveticarũ, Gallicarum, Belgicarum & Germanicarum: ut nim. per Presbyteros, classes & Synodos sacra administrarentur. His sese opposuerunt sex septemve alii magis odio Scotorum, quam quod res tanti momenti esset: ac profecto in summa rei conveniebant omnes; de formulis tamen ac circumstantiis litigabatur. Cæterum hujus dissidii occasione mutatio longe gravissima & in Ecclesia & in Rep. consecuta fuit. Tum audita primum vox Independentium fuit, quo nomine appellabantur omnes, qui sese Scotorum opinionibus opponebant, & pro libertate conscientiarum disserebant. Hæ factiones magis Politicæ quam Ecclesiasticæ fuerunt, & Rex certissimam exinde cõcipiebat spem victorię & successus rerum suarum; idque sine dubio contigisset, si occasione, quæ tam pulchra offerebatur, in tempore uti, quam eam longa mora corrumpere maluisset. Hic status rerum fuit circa finem Anni 1644. & tum in Parlamento suscepta fuit res desperati consilii, eaque felicissimo successu ad exitum perducta. Nam cum hujus plurimos habuissent Duces, & divisos exercitus, decreverunt omnibus imperium abrogare, & novum exercitum conflare sub uno Duce. Hæc

con-

consultatio per 4. menses protracta fuit, antequam convenire possent. Tandem creatus fuit Imperator *Thomas Fairfaxius*: decretus fuit militum numerus ad 20000. mense Aprili 1645. copiæ exauctoratæ, & miles partim dimissus, partim in nova sacramenta adactus fuit. Sed cuncta tam lente succedebant, & tanta omnium cum aversatione, ut omnino actum videretur. Vix 12000. mense Majo in campum produci potuerunt, ac in tanto numero non nisi unus veteranus miles & unus nobilis fuit, ceteri omnes Tyrones, pueri, & quorum vix centesimus unquam hostem aspexerat. Regii putabant eos vix laturos conspectum suum, victoriam certe animo præconceperant. Hic exercitus primo in Occidentem traductus fuit, & ibi prospero successu *Tauntonam* oppidum à regiis obsessum liberavit. Inde *Oxonium*, urbs regiarum partium princeps 10. Maji obsideri cœpta pessimo consilio, cum interea Rex valido cum exercitu universam Angliam perterreret. Metus inprimis auctus fuit expugnata primo impetu *Lecestria*, atque hinc trepidatio omnes pervadere ac desperatio. Jussus statim solvere Oxonii obsidionem Fairfaxius & contra Regem pugnare. Prælium commissum fuit 14. Junii. A. 1645. in comitatu *Northam-*

thamptoniæ prope pagum *Nasebin*. Ibi miraculose & contra omnium hominum spem victus fuit Rex. Omnis ipsius peditatus ab 8000. hominum captus, secretæ ipsius literæ in potestatem redactæ, denique fortunæ ipsius ultimus finis impositus fuit.

XV.

Sequitur *Tertia Periodus* à 14. Junii, 1645. usque ad 16. Augusti 1646. quo temporis spacio regiæ partes non jam per gradus, sed uno impetu collapsæ sunt. Perpetuæ Parlamenti victoriæ, expugnationes urbium, ac ne quidem ullus adversus casus prosperum armorum cursum perturbavit. Quicquid restabat Regi militum, compulsum fuit in extremum *Cornubiæ* angulum: atque ibi quinque equitum millia in deditionem accepta, vigesimo Junii *Oxonium* deditum, cum paulo ante obsidionem Rex mutato habitu & in servi personam mutatus in castra Scotorum evasisset, & ab illis *Novocastrum* abductus fuisset. Ultimum Regis præsidium castellum Cornubiæ firmissimum Pendennis 16. Aug. deditum fuit, ac tum toti bello finis impositus, & ad majorem tragœdiam ac totius regni conversionem perventum fuit. Rex à Scotis non hostili animo, neque ut captivus, sed ut Rex

ac-

acceptus fuit. Statim motis castris cum toto exercitu Novocastrum properavit, & jam evasisse omnes difficultates ac denuo triumphare sibi videbatur. Magnis ea res motibus jactata fuit, & factionum studia acrius accendebantur. Quippe Presbyteriani, quorum partes Scoti sequebantur Rege in potestatem redacto nihil amplius de opprimenda altera factione dubitabant, ac tantis infortuniis mitigatus Rex nihil illis denegaturus videbatur. Hæc spes mox imminuta paulo post in totum evanuit, cum Rex quanquam captivus nihil de pristina seu constantia seu pervicacia remitteret. Hæc ipsius lentitudo Scotos studio ejus sub initia flagrantes multum abalienavit, & cum Angli Regem tanquam in suo solo, & à suis stipendiariis captum reposcerent, Scoti primo reluctari, paulatim manus dare, & tandem accepta ingenti pecunia regem Anglis tradere, qui sub initia in liberiori custodia, paulo post arctiori constrictus fuit. Duo valida consilia pro ejus liberatione suscepta sunt. Primum à Presbyterianis, quorum capita erant *Wilhelmus Waller* & *Edoardus Massus*, qui tracta in partes suas majore parte Parlamenti ac civitate quoque Londinensi clam exercitum conscripserunt oppressuri *Fairfaxium*, & haud dubie res in effectum pro-

producta fuisset, nisi pridie ejus diei detecta fuisset. Tum vero exercitus Londinum traductus ac in urbem intromissus omnia consilia turbavit partim fugatis partim captis qui conscii erant. Alterum longe validius à Scotis & variis Angliæ provinciis maximo apparatu susceptum. Nam Wallia, Cantium, Essexia, & Septentrionales Provinciæ simul conspirabant pro liberando Rege, ac dum in illis opprimendis exercitus occupatur, interea Scoti cum exercitu 30000. duce *Hamiltonio* in Angliam irrumpunt. Hic iterum ex summis difficultatibus plus quam humana felicitate emerserunt, qui contrarias partes sequebantur, Nam Scotorum exercitus momento victus, 5000. occisa, 9000. capta una cum ipsis præcipuis Ducibus, quorum plerique omnes in potestatem venere, *Dux Hamiltonius*, Comes Holandiæ, Arthurus Capell, Goringius, Laughorn, Bowel & Bojer, quorum plerique etiam ultimo supplicio paulo post affecti. Interea cum Rege de conditionibus pacis actum, ac in omnibus ita fere convenerat, ut merito deplorandum sit propter res nihili regem iterum occasionem componendi bellum civile amisisse. Igitur ab eo tempore non jam ut cum Rege, verum ut cum capitivo actum fuit. Ex carcere in carcerem detrusus, male habitus, ac tan-

tandem mense Januario 1649. Londinum tractus, capitis accusatus, & cum sese defendere nollet, condemnatus, ac 30. Januarii securi percussus fuit, ac cum ipso imperium regium sepultum. Quarum mutationum causas nemo mortalium vel satis justas vel sufficientes reddere potest. Quod ergo Imperator Mauricius dixit, cum in conspectu ejus primo uxor, dein liberi capite plecterentur, *Justus* es Domine, & justa sunt judicia tua, idem ad hanc tragœdiam non inconvenienter applicari potest.

FINIS HISTORIÆ BRITANNICÆ.

TRIA REGNA SEPTENTRIONALIA.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Dania, Norwegia & Suecia frequenter conjuncta & disjuncta regna fuerunt.

Prima & Antiquissima conjunctio trium regnorum septentrionalium facta perhi-

hibetur sub Suibdágero Rege Norwegiæ. Sed antiquissima illa adeo incerta & fabulosa sunt, ut major illis fides quam Amadisi commentis adhiberi non possit. Constat tempore Taciti Suiones (ita enim Suecos appellat) nec non Sithones (qui Norwagi sunt) reges habuisse proprios : ac in Suecia absolutam fuisse Monarchiam hæc verba Taciti in Germania sua ostendunt cap. 44. Apud Suiones unus imperitat nullis jam exceptionibus, non precario jure parendi. Sed hæc servitus paulo post mutata in libertatem videtur. Ita enim Adamus Bremensis vetustissimus rerum septentrionalium scriptor de Suecis. Reges habent ex genere antiquos, quorum tamen vis pendet in populi sententia. Sithones seu Norwagi γυναικοκρατίαν habuerunt. Videatur Tacitus in Germania cap. 45.

II.

Norwegia olim complures habuit Reges, donec in unius potestatem perveniret.

1. Nomen ejus temporibus Carolingorum Nordmannia. Ejus incolæ Normanni. Cumque illi Reguli inter se discordes essent, ac ipsa Scandia nimia hominum mul-

multitudine abundaret, exonerare se Normanni & veluti sacrum Ver in exteras regiones mittere cœperunt: quod inprimis circa A.C. 800. factum. Hinc illa Piratarum Normannorum immensa agmina per Gallias, Britannias, Germanias latrocinio infamia, ut precibus Christianorum solennibus addita tunc fuerit hæc formula, A furoribus Normannorum libera nos Domine. Nec ante destiterunt, quam Carolo Simplici Gallorum Regi *Neustriam*, Rollo Dux Normannorum eriperet, quæ hodieque Normannia appellatur.

2. Primus universæ Norwegiæ Rex A.C. 878. factus fuit Haraldus cognomine Harfagerus f. Comatus, conditor regiæ Harfagerorum familiæ, quæ per sex secula continuis successionibus in Norwegia regnavit, donec in Olao A.C. 1388. extingueretur.

III.

Islandia Norwagorum colonia est.

Acriter controvertunt Geographi, num Islandia priscorum sit Thule, de qua extant disceptationes Arngrini Jonæ Islandi & Johannis Isaacii Pontani. Res tanti non est, ut in ejus examine inhærendum sit. Id potius inquisitione dignum, an quam hodie Islandiam vocamus sive Thule sit sive non inco-

incolas habuerit ante Norwegorum adventum? Id quod Pontanus contra Arngrinum satis luculenter probat, & certe fieri vix potest, quin jam antiquissimis temporibus ex Scotia, Hibernia, Norwegia, vicinis regionibus, ipsa ingens & habitabilis regio incolas acceperit. Quicquid sit, pulsi ab *Haraldo Harfagero* aliquot Norwegiæ reguli circa A.C. 900. sese cum familiis suis in Islandiam transtulerunt, & confluentibus quotidie aliis, paulatim tota habitari cœpit. De numero incolarum conjectura ex eo fieri potest, quod jam A. 1090. censu habito inventi fuerint in Islandia Meridionali mille, in Occidentali 1100. in Boreali 1200. in Orientali 700. eorum tantum, qui tributa Norwegis præbebant, omissis pauperioribus. Initio liberi fuerunt Islandi ac suam habuerunt Rempub. donec Norwegiæ Reges jus in eos tanquam suæ originis prætenderent, in quorum etiam potestatem postea concesserunt, & sub eorum sceptro hodieque pacatam vitam agunt, remoti à turbis & bellis reliquarum regionum. Quis enim hibernum illud mare nulla spe prædæ ingrediatur. Nihilominus Turcæ Piratæ interdum in ea exscensionem faciunt, ac inde homines in Africanam captivitatem abripiunt.

IV. *Gron-*

IV.

Gronlandia Islandorum colonia hodie periit.

1. Supra Islandiam ingenti terrarum tractu sub ipso circulo Arctico ac frigida Zona Gronlandia jacet, regio antiquis non plane incognita, quibus notum fuit mare Gronium, & in eo regiones. Primus ex Islandia *Ericus Ruffus* traduxisse colonos in Gronlandiam adhuc desertam perhibetur, eumque secuti plures, ita ut tandem Gronlandia divideretur in Orientalem & Occidentalem, quarum illa 11. hæc 8. parochias habuit.

2. Ex Gronlandia Americam Septentrionalem primos accepisse incolas, & Mexicanos Norwagorum per Gronlandiam propaginem esse Hugo Grotius ante aliquot annos nugacissime commentus fuit, ejus quidem opinionis non ipse sed Abrahamus Mylius primus inventor fuit, ex quo omnia sua argumenta præterito nomine hausit ac pro suis venditavit. Extant doctissimæ contra eum Johannis de Laet observationes, ubi ostendit nec rationem temporum, nec morum, nec linguæ, nec antiquorum traditionem pati, ut origo Mexicanorum à Gronlandis deducatur.

3. Hu-

3. Hujus Gronlandiæ omnis & notitia & memoria periit circa A. C. 1416. à quo tempore diu intermissa illa navigatio fuit. Causam referunt duplicem, tum magnam, qua Norwegia exhausta fuerit, pestilentiam, tum ingentem vim glaciei, quæ ex mari Tartarico tempestatibus ejecta omnes in Gronlandiam aditus obstruxerit. Hodie aperta quidem iterum via, sed nulli apparent in Gronlandia homines, nullum humani cultus vestigium, ut vel extinctos omnes fuisse necesse sit, vel ad interiora ac remotiora migrasse.

4. Reges Daniæ, quemadmodum in Islandiam, ita in Gronlandiam quoque dominium sibi asserunt: sed ab eo tempore, quo Gronlandi perierunt, Reges Scotiæ, Angliæ, Galliæ, Hispaniæ negare illis hoc jus, ac communem omnibus in eo mari navigandi & piscandi jus asserere, qua libertate hodie Batavi quoque frustra prohibente Rege Daniæ utuntur.

V.

Reges Norwegiæ jus prætendunt in insulas Orcades.

1. Orcades & Hebrides insulæ ad Scotiam sitæ incolas ex Norwegia acceperunt, ac

ac illius regibus diu ſubjecti manſerunt. Unde cum aliquoties bella inter Scotos ac Norwegos ob earum poſſeſſionem orirentur, tandem Aquinus Rex Norwegiæ eas ceſsit *Alexandro* III. Regi Scotiæ.

2. Sed cum ne ſic quidem ceſſarent controverſiæ, *Chriſtianus* I. Rex Daniæ, Sueciæ & Norwegiæ, *Jacobo* III. Scotiæ Regi eas cum filia in dotem dedit, de qua tranſactione authenticas ſe vidiſſe tabulas Buchananus tradit. Ita Orcades à regno Norwegiæ avulſæ in Scotorum poteſtatem venerunt.

VI.

Helſingia potens per Norwegiam & Sueciam regnum fuit.

Hujus regni quanta fuerit amplitudo, exinde patet, quod ad Sundam Daniæ fretum hodieque Helſenburg & Helſinora veteres Helſingici regni reliquiæ extent, utà Scania uſque in Potniam, Lappiam ac Scrick-Finniam extenſæ fuerint. Tandem à regibus Sueciæ deſtructum fuit, ac in provinciæ formam redactum. Nulla præterea ejus memoria ſupereſt.

PE-

PERIODUS SECUNDA.

CANON I.

Tria Regna Septentrionalia denuo conjuncta.

1. *Olavus* Daniæ Rex A. C. 1380. defuncto *Haquino*, Norwagiæ quoque Rex factus fuit, à quo tempore duo hæc regna Dania & Norwegia perpetuo conjuncta manserunt. Ei succeſsit Margareta mater, Semiramis Danorum, quæ *Albertum Megalopolitanum* Sueciæ Regem A. 1389. prælio victum cepit, ac regnum ejurare coëgit. Ipſa trium regnorum, quod intra aliquot ſecula factum non fuerat Regina omni modo laborare, ut perpetua hæc & ſtabilis ad poſteritatem trium potentiſsimorum regnorum conjunctio maneret. In eam rem convocati trium regnorum Ordines perpetuum inter ſe fœdus ac unionem ſub uno Rege pepigerunt A. 1395. Præcipua fœderis conditio hæc erat, ut in creando novo Rege Dania ac Suecia alternis vocibus primum ſuffragium haberent. Margarethæ ſucceſsit Ericus Pomeraniæ Dux, huic Chriſtophorus Comes Palatinus.

2. Defuncto Chriſtophoro ortum inter Suecos

Suecos ac Danos de creando Rege diſsidium fuit, cujus cauſa generalis naturale illud inter utramque nationem odium fuit. Singularis, quod Dani in electione Chriſtophori primum ſuffragium contra pacta Calmarienſia uſurpaſſent. Ergo Sueci peculiarem ſibi Regem *Carolum Canuti* filium A. 1448. Dani vero & Norwegi *Chriſtianum* I. Comitem Oldenburgenſem elegerunt. Hoc diſsidium novem continuos annos duravit. Cum vero *Carolus Canutus*, deſerto regno Sueciæ, clam cum theſauris ſuis Dantiſcum aufugiſſet, *Chriſtianus* I. etiam à Suecis Anno 1457. Rex ſuſceptus ac coronatus fuit.

3. A. 1459. Ducatus Sleſwicenſis cum Holſatia ad Reges Daniæ pervenit. Cum enim *Adolphus* Dux Sleſwicenſis & Comes Holſatiæ abſque prole obiiſſet, *Chriſtianus* I. Rex Daniæ, quod ſorore ejus Heilwiga natus eſſet, ei in ditionibus illis ſucceſſit, magis vi quam jure. Nam propior hæres erat *Adolphus* X. Comes Shauenburgenſis, quem Chriſtianus datis 43000. florenorum, & tribus in Holſatia præfecturis à prætenſione removit. Nihilominus Comites Schauenburgenſes aliquoties Regibus Daniæ quæſtionem moverunt, & *Ferd.* II. Imperator illis inveſtituram Holſatiæ dedit, quæ

etiam non minima belli inter ipsum ac *Christianum* IV. causa fuit.

4. A. 1469. Sueci denuo cœperunt tumultuari conquerentes *Christianum* I. pactis conventis non stetisse. Revocatus ergo ab exilio ad regnum fuit *Carolus Canutus*, eique A. 1470. mortuo succeſsit *Steno Stur* non quidem Regis, sed Gubernatoris titulo. Hoc mortuo A. 1497. Johannes Rex Daniæ *Christiani* I. filius iterum tria regna Septentrionalia conjunxit, quæ tamen unio non nisi sexennium duravit, semper reperientibus novas querelarum causas Suecis. Igitur A. 1503. denuo sibi gubernatorem creaverunt Virum Nobilem *Swantonem*, cui A. 1513. succeſsit Steno Stur junior, ac perpetua inter Danos ac Suecos bella fuerunt: donec A. 1520 cæso in pugna Stenone *Christiernus* II. Sueciam subjugaret.

PERIODUS TERTIA.

I. *Dania & Norwegia ac Swecia iterum dividi cœperunt.*

Anno 1523. Causa fuit immanis barbaries *Christierni* II. qui quosvis veteres Tyrannos immanitate sua superavit, ac horrenda laniena Stockholmiæ edita, proceres ipsos perfide ac tyrannice obtruncavit, quorum

rum facinorum auctor jactabatur venefica quædam vetula, cui nomen Sibricht, quæ regis animum incantamentis occupasse creditur. Cumque non mitius in Dania regnaret *Christiernus*, tandem utriusque regni incolæ justis furiis in Tyrannum insurrexerunt, eumque omnibus exutum regnis perpetuo carceri manciparunt, in quo post 36. annorum miseram captivitatem A. 1559. animam exhalavit.

II.

Dania & Norwegia reges sibi ex Holsatiæ Ducibus crearunt.

Ejecto *Christierno* II. *Fridericus* I. Dux Holsatiæ, creatus fuit Daniæ & Norwegiæ Rex, qui renunciare omni suo in Sueciam juri, ac fedus cum Erico Suecorum Rege contra Christiernum Tyrannum ejusque defensores inire cœpit. Eo mortuo A. 1537. magnæ inter Danos exortæ de novo Rege creando controversiæ cœperunt, qua usus occasione Christiernus captivus per emissarios suos auxilia cogere, ac ipsam Hafniam regni caput in sua etiamnum captivi verba adigere. Contra ejus factionem electus *Christiernus* III. *Friderici* I. filius regnum brevi pacavit, & ad posteros *Fridericum* II.

Christianum IV. *Fridericum* III. qui hodie regnat, transmisit.

III.

Apud Suecos Trollorum familia regnare cœpit.

Inter alios obsides, quos *Christiernus* II. ex Suecia abduxerat, fuit quoque *Gustavus Ericsonius* ex nobili Trollorum familia, qui ingemiscens patriæ suæ calamitatibus ex Dania inter venandum habitu piscatorio assumpto Lubecam clam evasit, & ab illis in Sueciam clam traductus *Dalecarlios* montanam & asperrimam gentem ad arma contra Christiernum concitavit, atque ita popularibus suis vexillum ad libertatem ostendit. Cumque magna Sueciæ parte expulisset Danos, communi Ordinum suffragio Rex creatus fuit: Princeps prudentissimus & fortissimus, qui prima Suecicæ potentiæ fundamenta jecit. Cumque videret illam creandi reges libertatem paci publicæ noxiam esse, ab Ordinibus impetravit, ut Suecia ex electivo regno fieret hereditarium. Ei succesit Ericus qui gravissimum per 8. annos cum *Friderico* II. Rege Daniæ bellum gesit, ac tandem propter tyrannidem regno spoliatus & in carcerem conjectus misere

ſere obiit. Poſt hunc regnavit *Joh.* III. qui Livoniam Ruſſorum tyrannidi ereptam regno ſuo adjecit, ac Suecicum Imperium late per Finlandiam, Ruſsiam, Ingriam ac Livoniam protulit. Ejus filius Sigiſmundus A. 1587 creatus fuit Poloniæ Rex, ſed hac conditione, ut Livoniam regno Poloniæ in perpetuum uniret. Hic A. 1593. Patri in Suecia quoque ſucceſsit. Sed quod eſſet Pontificius ac Jeſuitas cum religione R. Catholica in Sueciam clam introduceret, denique vim ac arma abnuentibus inferret, opponere ſe illi patruus *Carolus* cœpit, cujus flagrans apud Suecos gratia & authoritas erat. Hinc acres ſecutæ inter Suecos & Polonos controverſiæ, quæ mox in grave ac diuturnum bellum eruperunt. *Carolus Sudermanniæ* Dux primum Sueciæ gubernator, ac tandem A. 1601. Rex electus fuit, & imperium Sigiſmundo abrogatum. Hic *Carolus* hujus nominis IX. perpetua contra Ruſſos, Polonos & Danos bella geſſit, ac ſuam gentem armorum quotidiano exercitio ad bellum hocce Germanicum quaſi præparavit. Cauſa belli Danici erat, quod *Carolus* in univerſam Lapponiam ſibi arrogaret jus, ac à maritimis Vimmarchis tributa exigeret, tum quod uteretur titulo Regis Vandalorum. *Carolo* ſucceſſit *Guſtavus*

Adolphus A. 1611. omnium, quos unquam Suecia habuit, Regum maximus ac victoriosissimus, qui contemptam hactenus Suecorum fortunam ad summam incredibili successu amplitudinem extulit. Ei in prælio cæso A. 1632. filia Christina suffecta fuit, quæ post difficillimum bellum, parta spe pacis tota in regno suo exornando versatur, ac frigidum illum Septentrionis angulum ita illustrat, ut cum cultissimis imposterum certare possit.

FINIS TRIUM REGNORUM SEPTENTRIONALIUM.

RUSSIA.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Imperium Russiæ condiderunt Waregi.

Anno C. 753. Per Waregos Russi intelliguntur quicquid nationum mari Balthico adjacet, Finnos, Suecos, Livos, Russos, Vandalos. Ex his nationibus delati in Russiam tres fratres Ruricus Novogardiam, Scineus Biale-Gosioro, Truborus Plescoviam tres celebres Ducatus condidere. Extin-

tinctis abſque prole Scineo & Truboro ſolus Ruricus Ruſsiæ Monarcha factus fuit, conditor familiæ ducum, quam Bealam vocant, unde *Fletcherus Eliſabethæ* Angliæ Reginæ Legatus conjecit Ruricum ex Hungaria ortum, ubi Belæ nomen frequens. Abſurde. Rurico ſucceſsit Ihor filius ſive Jehor, quem Cedrenus & alii Græcorum hiſtorici vocant Inger Regem Ruſſorum, quo intra juventam defuncto mater ejus Olha ſeu Helena principatum ſuſcepit, Ruſſorum Semiramis. Poſt Olham regnavit Suatoſlaus ſeu Stoſlaus, Græcis Sphendoſtablus, qui domita Bulgaria imperium Ruſsiæ uſque ad Pontum Euxinum & Thraciam oſtendit. Male Thuanus lib. 21. Hiſtoriarum Sphendoſtablum hunc cum Rurico confundit. Eo mortuo Ruſsia pro numero filiorum in tres diviſa Ducatus, Xiovienſem, Pazinacenſem, & Novogardienſem. Solus fratribus ſuperſtes Vladimirus A. 976. Ruſsiæ iterum Monarcha factus, ducta Anna Baſilii Conſtantinopolitani Imperatoris filia religionem Chriſtianam ſecundum fidem & ceremonias Græciæ in Ruſsiam introduxit, A. 989. Ab eo tempore univerſa Ruſsia Græcam religionem conſtanter retinuit, neque ullis artibus cum Latina ſive Romana Eccleſia conciliari potuit. Hic Vladimirus urbem

Vladimiriam exſtruxit, & in ea ſedem imperii Ruſsici poſuit. Obiit A. 1005. Cumque 12. reliquiſſet filios, Ruſsia in 12. Ducatus diviſa fuit; ex quibus præcipui Novogrodenſis, Roſtovienſis, & Wolodimirienſis. Hæc diviſio duravit uſque ad A. 1033. quo Jaroſlaus ſolus ſuperſtes univerſam Ruſsiam iterum conjunxit. Sed A. 1052. iterum in 5. partes diviſa fuit, Ducatum *Smolensko*, *Vladimiriæ*, *Kioviæ*, *Czerniceioviæ* & *Pereaſlaviæ*. Ab eo tempore variis Ruſsia diviſionibus ac diſsidiis dilacerata fuit.

II.

Diviſa fuit in Ruſsiam Albam & Ruſſiam Nigram.

Duo præcipui Ruſsiæ Ducatus fuerunt *Kiovia* & *Vladimiria*, quibus qui potiebantur illi veluti Monarchæ Ruſſorum erant. *Kiovia* ſedes erat Ruſsiæ Nigræ, Vladimiria Ruſsiæ albæ. Quæ ratio hujus appellationis ſit certo tradi non poteſt. Baro Herbeſteinius à veſtimentis petitum nominis diſcrimen putat: ſed ratio illa inſufficiens: caſu potius ita diſtinctos fuiſſe credimus, quemadmodum Turcis ac Orientalibus ſolemne. *Vladimirienſes* Duces alio no-

nomine appellantur Susdalienses à Susdal, in quam ex *Vladimiria* sedes regni translata.

PERIODUS SECUNDA.

I. *Russia Tataris subjecta.*

ANno 1224. & sequentibus Tatari ex Scythia in Russiam irruperunt duce *Batti*, qui universam potestati suæ subjecit, ac Russiæ Duces omnes in miseram servitutem redegit. Hæc Tatarica servitus usque ad tempora Basilii & A. C. 1500. per tria fere secula duravit. Imperatores Tatarorum Zavolhensium duces pro arbitrio Russis dabant, ac quanta ipsorum in Russos dominatio fuerit, apud Herberstenium, Petrum Petræum, & alios rerum Moscoviticarum scriptores prolixe legi potest.

II.

Russia Nigra Poloniæ accessit.

Circa A. 1300. Quippe tum capta à Polonis *Kiovia* & devastata fuit, neque se amplius erigere Russia aut ad antiquam adspirare potentiam potuit, donec ante biennium Duce *Chimilenski* antiquam ex parte recuperaret libertatem.

III.

Rusʃiæ albæ caput urbs Moʃcovia facta fuit.

Circa A. C. 1325. Georgius ʃedem imperii ex urbe Uladomiria in urbem Moʃcoviam tranʃtulit, à quo tempore Ruʃsia etiam Moʃcovia appellatur. Nihilominus Vladimiria in hunc uʃque diem primum in Magni Ducis titulo locum obtinet, ʃecundum demum Moʃcovia.

IV.

Ruʃsia Tatarorum jugo liberata.

Factum id à *Johanne* Baʃilide, qui cum reliquos Ruʃsiæ Duces in ordinem redegiʃʃet, primus ʃeʃe Magnum Ducem appellavit, & Tataros Ruʃsia feliciter expulit. Hic eʃt ille *Johannes* Baʃilides, qui Ruʃsicum Imperium ad tantam magnitudinem evexit, & Novogardiam A. 1477. expugnavit, cujus urbis quanta fuerit potentia ex antiquo proverbio patet, Quis poteʃt contra Deum & magnam Novogardiam? Ejus ʃucceʃʃor Baʃilius, qui ab Imperatore Tatarorum Precopenʃium *Mendlikirei* A. 1515. victus & tributarius factus eʃt. A. 1518. provincias glaciali Oceano vicinas Betʃoram, Papinam, Sama-

Samagediam, Ugrojam, Obdoram & Condoram subegit, ac Moscoviticum Imperium usque ad flumen Obi ac Novam Zemblam extendit. Sub eo Ducatus quoque *Smolensko* & *Pleskovia* accessit. Quo rerum successu inflatus Basilius *Tzarum* seu Imperatorem sese appellavit. Extat apud Heiberstenium prolixa de titulis Principum Russiæ dissertatio, ubi negat Magnum Moscoviæ Ducem recte appellari posse Regem. Id certum Russos non semper eodem uti titulo. Nam in legationibus ad Polonos non nisi magnum Ducem sese vocat. Quoties vero cum Imperatore & Pontifice Romano, Turca, Regibus Sueciæ ac Daniæ, Tzâr, i. e. Regem & Imperatorem sese vocat. Sub ejus filio *Joh. Basilide* II. duo regna Tatarica Casan & Astracan accessere, ac Imperium Moscoviticum usque ad mare Caspium & Persiæ fines prolatum fuit. Et hoc summum Russiæ incrementum. *Joh.* Basilides omnium Tyrannorum immanissimus fuit, de cujus vita ac moribus scripti commentarii omnem pene fidem superant. Ei successit A. 1484. *Theodorus* seu *Fedor Jaanowitz* ingenio socors, qui socium in imperio fecit Borisium Fedrowitzium. Hujus Theodori opus est vallum illud ingentis longitudinis inter Tatariam Precopensem & Ruſ-

& Rusiam, quod defectis arborum truncis superingesta terra constat, ad prohibendas Tatarorum quotidianas invasiones, quemadmodum pari consilio Chinam muro à Tataria interseptam novimus.

PERIODUS TERTIA.

I. *Novam Imperatorum Rusiæ familiam condidit Michael Fedrowitz.*

1. Post excessum *Theodori Russia* per integrum decennium inauditis jactata fuit tempestatibus, ac theatrum horrendarum miseriarum fuit, cujus tragœdiæ quam luctuosa continuatio tam levia initia & fœdi exitus fuerunt. Fuerat *Johanni Basilidi* filius alter nomine *Demetrius*, quem iracundus Pater, nescio qua occasione baculo percussum sive interemerat, sive relegaverat. Id satis constat *Demetrium* ante Patrem obiisse. Cum *Theodorus* negligentius administraret Rusiam, quam populi ingenium fert, atque insuper careret legitima prole, Jesuitæ in *Polonia* mirum exorsi sunt facinus. Habebant illi in collegio quodam suo juvenem origine Russum, cui nomen *Gregorius Strepius* sive *Grisca Utrepaja*. Hunc à prima juventute ad futuram tragœdiam egregie instruxerunt, ac præceptis imperii ita

ita informarunt, ut totam Rusſiam miſere deceperit. Quamprimum mors *Theodori* innoteſcebat, qui A 1605. defunctus, Boriſio adfine Imperium invadente, ex privata ſchola progreſſus *Gregorius* Demetrii dudum defuncti nomen ac perſonam adſumere, ſeſe legitimum hæredem jactare, invaſorē Boriſium; atque apud mutabile vulgus plus fidei reperire, quam ipſi crediditſent fraudis architecti. Favebat præter Pontificem Romanum Rex Poloniæ *Sigiſmundus* non ignarus omnia hæc ſimulari: ſed tanti erat hoſtilem Rusſiam quocunque modò turbari. Breviſsimo tempore Griſca Utrepaja tanquam genuinus Demetrius univerſæ Rusſiæ Monarcha fit, nullo Ruſſorum quidquam mali ſuſpicante. Statim celebrantur nuptiæ inter ipſum & Palatini Sendomirienſis filiam, ac Poloni in Rusſia paulo inſolentius ſeſe gerere, quam exteros & hoſtes antiquos deceret Ipſe Pſeudo-Demetrius quanquam ſatis appoſite perſonam ſuam gereret, tamen intra aliquot menſes manifeſtam præbuit ſuſpicionem non ex vero Rusſiæ Ducum ſanguine ortum, qui tam alienus ab eorum moribus eſſet. Cur enim præferret ſuæ nationi Polonos? Cur in religione Græca exercenda negligentior eſſet? Sed hoc præcipuum fraudis argumentum fuit, quod, cum om-

omnes Russi circa Meridiem somno indulgeant, omni aula & civitate altum stertente, solus Demetrius pervigil plateas obiverit. Haud diuturna interposita fuit mora: statim conspirarunt proceres Rusiæ, & adorti ex improviso Polonos magnum eorum numerum una cum ipso Pseudo-Demetrio interfecerunt. Quo peracto facinore exposita cæsorum corpora in publico urbis Moscoviæ foro, & nuda, ultimisque affecta contumeliis ab omnibus aspiciebantur & contrectabantur, ut ne quisquam amplius dubitaret revera extinctum Demetrium sive verum sive falsum.

2. Cæso Pseudo-Demetrio Russi A. 1606. Basilium Ibanowitz Zuci magnum Ducem elegerunt. Mox in Occidentalibus Provinciis crebrescere fama miraculo evasisse Demetrium ac propediem in regnum reversurum. Quippe eo ipso tempore, quo Moscoviæ interficiebatur Demetrius, sparsa late fama fuit, conspiratum quidem à sicariis in vitam ejus fuisse, ceterum per medios hostes elapsum in Polonia auxilii quærendi ergo versari. Tam subtiliter hic dolus instructus fuit, ut quidam ludimagister oppidi Sogotiæ, cui nomen Joh. denuo assumeret personam jam secundum interfecti Demetrii, adjutus auxiliis Cosaccorum.

Digna

Digna lectu ſunt, quæ de eo tradit Petrus Petræus in Chronico rerum Moſcoviticarum.

3. Contra hunc PſeudoDemetrium II. in Septentrionali Ruſſia tertius emerſit Demetrius, ſcriba quidem Moſcovita, qui ab Ipanogrodenſibus, Jamenſibus, Coporienſibus, & Meskovienſibus pro Magno Duce & vero Demetrio receptus fuit. Sed ejus imperium mox evanuit, ac ſuperſtes ipſi manſit Pſeudo-Demetrius Secundus. Interea Moſcovitæ ſenſerunt ſibi illudi à Pſeudo-Demetriis ac meros impoſtores eſſe qui illud nomen adſumerent. Igitur pertæſi motuum horum A. 1612. exterum Principem quærere cœperunt. Sed diviſis ſtudiis alii ex Polonia, alii ex Suecia. Quippe durantibus his in Moſcovia turbis ſpecie ferendorum auxiliorum Poloni ab Auſtro, Sueci à Septentrione Ruſſiam late vel vaſtarunt vel occuparunt. Sueci auxiliabantur Zuſcio; Poloni Demetrios, quicunque eſſent, defendebant. A. 1610. *Jacobus de la Gardie* magnus exercituum Suecicorum Imperator, quod nulli unquam conceſſum, & ipſe & centuriones ejus gladiis ſuis accincti magnum Ducem Zuſcium viderunt & allocuti ſunt. A. 1611. Poloni urbem Smolensko, Sueci urbem Novogardiam expugnarunt,

ac

ac eo tempore irritum fecerunt illud proverbium ſuperbum & inſolens, Quis poteſt contra Deum & magnam Novogardiam? Sex millia Suecorum ingentem urbem, in qua amplius 100000. Ruſſorum aperta oppugnatione ceperunt. Igitur Ruſſi Auſtrales capto & in Poloniam miſſo Zuſcio Magno Duce *Uladiſlaum Sigiſmundi* Poloniæ Regis filium nuper defunctum magnum Ruſſiæ Ducem crearunt. Septentrionales vero *Carolum Philippum Guſtavi Adolphi* Suecorum Regis fratrem. Uterque egregie deceptus fuit à Ruſſis. Poloni urbem Moſcoviam A. 1612. funditus incendio & ferro everterunt, ac tum temporis inæſtimabiles Ruſſorum Principum theſauri ab antiquo congeſti perierunt. Sueci Polonos iterum ex Moſcovia ejecerunt; quo facto, cum Ruſſi viderent ſeſe non niſi prædam & ludibrium eſſe exterorum, ex propria iterum gente Imperatorem quæſiverunt. Primus hujus conſilii & author & adminiſter homo ex infima plebe in urbe Pleskovienſi lanius fuit. Eo authore creatus Magnus Dux *Michael Fedrowitz* florens ætate ac virtutibus juvenis, qui ſtatim eundem lanium quæſtorem ſuum conſtituit. Huic ſeſe oppoſuit Pſeudo-Demetrii Secundi vidua, *Margaritha Gorgona*, quæ ducto Iwan Martinowitz Ca-

Carusci Cosaccorum Duce, Provincias Orientales Russiæ Casan, Astracan, Siberiam, Rezan, Colugiam & alias Provincias titulo regni pro filio suo adhuc impubere Pseudo-Demetrio IV. occupavit. Duravit hoc regnum per biennium, donec tandem Demetrius IV. cum matre sua & Patre captus & à Rusßis interfectus fuit. Ita solus superstes Michael Fedrowitz primo omnium pacem cum Suecis sancivit, à quibus ipsi restitutus fuit Magnus Ducatus Novogardiæ. Sueci omnem Livoniam, Ingriam, Careliam, & multas ad Mare Album Provincias in perpetuum retinuerunt.

4. Hic Michael Fedrowitz miserrime adflictum Rusßiæ imperium prudentia, moderatione animi, ac perpetua cum vicinis pace ita recreavit, ut nunquam felicior fuerit, quam sub ipso. Unam accepit eamque atrocem A. 1634. à Polonis calamitatem. Cum enim obsediſſet Smolensko, ingens ipsius centum millium exercitus à paucis Polonis ad turpißimam coactus fuit deditionem. Nota historia est. Ab eo tempore armis plane abstinuit Michael, amator exterorum, & supra quam ejus gentis ingenia ferunt, summa humanitate excultus. Obiit A. 1645. 12. Julii, eique succeßit filius Alexius Michalowitz adhuc minorennis, sub

quo

quo horribilis iterum seditio Moscoviæ A. 1648 fuit.

Finis Russiæ.

REGNUM POLONIÆ.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Polonia primo Duces habuit.

Ab A. C. 550. Primus vel gentis vel Reipub. conditor perhibetur Lechus, quem cum fratre Zecho ex Croatia sive Illyrico profugum in SarmatiaPolonos condidisse ac à campestri regione, quam Pole appellant, Polonos appellasse. Id haud dubie fabulosum, quod ex Illyrico originem gentis deducunt, cum Sarmatæ sint, quorum ab omni hominum memoria in Scythia Europæa & Asiatica amplæ sedes. Id consensu traditur familiam Lechi in Polonia 150. annis principatum in Polonia tenuisse, cujus sedes erat Gnezna ipsius Lechi opus. Post ejus excessum 12. primarii Viri, qui rem Polonam administrarent jure Aristocratico, electi, quos sua lingua Waiwodas Latine Palatinos appellant.

II.

Secundam familiam condidit Cracus.

A. C. 700. Hic ſtructa Cracovia ad Viſtulæ ripam, eo ſedem regni ex Jezna tranſtulit. Variæ fabulæ de hoc Craco traduntur ab illis, qui originem ejus Romanam ex Gracchis eſſe volunt. Huic Lechus II. & Virago Venda ſucceſsit, poſt quam iterum 12. Palatini, & quæ ſequuntur ſatis incerta & multis fabulis involuta.

III.

Tertiæ familiæ author Piaſtus eſt.

A. 830. Poloni regnum detulerunt ad ruſticum quendam, cui nomen Piaſtus, à quo certior Poloniæ hiſtoria incipit. Hujus familia diutiſsime regnavit uſque A. 1386. Ex hac Mieciſlaus primus religionem Chriſtianam in Poloniam introduxit, cujus ſucceſſorem Boleſlaum Chobrium *Ottho* III. Imperator Romanus Regem creavit, à quo tempore Polonia regnum fuit. Regius titulus iterum ſub Boleſlao Audace, qui ſanctum Staniſlaum Epiſcopum Cracovienſem nefarie occiderat, iterum amiſſus: quippe co-

eorum temporum ea fuit superstitio, ut existimarent neminem posse esse Regem absque consensu Pontificis Romani. Cumque Polonia propter cædem Stanislai excommunicata esset, abstinuerunt à condendo Rege, & titulo Principum contenti fuerunt. Ita per 215. annos Polonia principatus tantum fuit usque ad Premislum & A.C. 1295. Primus enim Premislus post tam diuturnum interregnum Gneznæ regium diadema recepit, & ad successores suos perpetua serie transmisit.

IV.

Silesia à regno Poloniæ defecit.

Cum inter *Wenceslaum* Bohemiæ Regem & *Vladislaum* IV. cognomine Locticum graves exarsissent contentiones de regno Poloniæ, à nonnullis creatus fuit Rex Henricus Dux Glogoviensis in Silesia. Cumque is ad regnum pervenire non posset, Silesiam saltem à Polonia abalienare conatus fuit. Ita omnes Silesiorum Ducatus, quorum 17. sese in clientelam Johannis Regis Bohemiæ dediderunt, nec recipere Silesiam Poloni ab eo tempore potuerunt, quæ hodieque regni Bohemici provincia censetur.

PERIODUS SECUNDA.

I.

Poloniæ Lithuania accessit.

A. 1386. Causa antecedens fuit deficiens Piasti in Casimiro Magno posteritas, quod factum A. 1370. Ita regnum Poloniæ ad *Ludovicum* Regem Hungariæ sorore Casimiri genitum pervenit. Quo sine prole extincto *Sigismundus* Marchio Brandeburgensis successor quidem utriusque regni constitutus, sed ad neutrum pervenit propter animi superbiam ac insolentiam morum, nec Poloni tamen consentire poterant in Regem. Reliquerat *Ludovicus* Hungarus filiam *Hedwigim*, sed qui cum tali sponsa regno potiretur, discrepabant. Utriusque expectationem tertius procus inopinato sese ingerens, barbarus quidem & Dæmonum cultor, sed ingens potentiæ ac opum Jagello Lithuaniæ Magnus Dux intervertit. Hic duabus conditionibus Hedwigis conjugio potitus fuit, Christianam amplectendo religionem, & Poloniæ Lithuaniam conjungendo.

II. *Li-*

II.

Lithuania Magnus Ducatus est.

Lithuaniæ nomen ante A.C. 1200. fere incognitum & ipsa gens contempta vicinorum Russorum & Polonorum servitio pressa fuit, adeo ut propter inopiam nonnisi vilissimas res in tributum penderent. Primus A. 1252. Mendogus Vir militia clarus principatum gentis hujus oppressæ sumpsit, & felici armorum successu eam à vicinorum contumeliis vindicavit. Huic successerunt complures brevi omnes imperio, donec A. 1279. Vitenen miles obtruncato Domino suo Duce Lithuaniam occuparet. Huic A. 1300. successit Gediminus, qui fines Lithuaniæ longissime per Russiam protulit & à finibus Prussiæ usque ad pontum Euxinum protendit, unde Magni Duces appellati. Hunc excepit A. 1325. Olgerdus, cujus filii fuerunt Jagello & Skirgello. Cum ergo Jagello major natu regno Poloniæ per matrimonium potitus fuisset, primo omnium Lithuaniam exterminato idolorum cultu fide Christiana imbuere cœpit, idque pro illorum temporum conditione satis prospere successit. Sed in conjungenda cum Polonia Lithuania major difficultas. Opponebant se enim illi Skirgello frater & Vidoldus patruelis.

truelis. Denique frustra reluctanti extorserunt Lithuaniam, quæ suos retinuit magnos Duces usque ad A. C. 1501: quo demum tempore *Alexander* Lithuaniæ Dux creatus Rex Poloniæ unionem tam diu desideratam ad finem perduxit, à quo tempore idem & Poloniæ Rex & Lithuaniæ Dux censetur. Familia Jagellonis, qui in baptismo Vladislai nomen accepit, extincta fuit in *Sigismundo* Augusto A. 1576.

PERIODUS TERTIA.

CANON I.

Borussia & Livonia regno Poloniæ accesserunt.

1. In expeditione, quam *Frid.* Barbarossa A. 1190. in Palæstinam suscepit, exortum fuisse sacrum quendam Ordinem, quem Teutonicum à patria, Hierosolymitanum à loco, Cruciferum ab insignibus appellarunt, notum est. Amissa terra sancta, cum hi Equites potentia & opibus plurimum valerent, à Conrado Duce Masoviæ contra Barbaros, Borussos, Lithuanos, Livonos, & Russos evocati fuerunt hac conditione, ut quicquid Barbaris eriperent tanquam suum possiderent. Itaque A. 1226 in Borussiam Cruciferi venerunt ac intra 56.

an-

annos universa potiti sunt, sede quasi regia ab Ordinis Magistro Mariæburgi posita, tanto rerum successu, ut A. 1311. Dantiscum cum tota Pomerellia, denique Samogitia accederent, & Ordo 55. civitates, 48. arces, ac 19000. pagorum possiderent. Ex tantis opibus ac potentia lapsi in superbiam suos tyrannice & avare opprimere, Principumque vicinorum odia in se concitare, præsertim Polonorum. Hinc civitates Borussiæ ab ipsis deficientes in *Casimiri* Regis Poloniæ clientelam sese tradiderunt, ac post grave bellum A. 1466. divisa Borussia in duas partes fuit, Superiorem ac Inferiorem, quarum illa Regis Poloniæ, hæc Cruciferorum, sed beneficio Regum Poloniæ. Moleste tulerunt Imperatores Germaniæ nobilissimam provinciam à suæ gentis hominibus ad exteros devolvi. Unde *Maximiliani* I. instinctu *Fridericus Saxoniæ* Dux & Ordinis Magister à Polonis defecit; sed frustratus auxiliis rem infectam deseruit. Ei successit *Albertus Marchio* Brandeburgensis, trigesimus quartus & ultimus Ordinis Magister, qui transactum cum Ordine videns, deposito Cruciferi habitu, A. 1525. à *Sigismundo* Poloniæ Rege Dux Prussiæ creatus fuit, & Academiam Regiomontanam fundavit. Cujus extincto filio *Alberto*

Fri-

Friderico Johannes Sigismundus Marchio & Elector Brandeburgensis succesit, & Ducatum illum tanquam feudum Polonicum ad Nepotem suum transmisit.

2. Ad Livoniam convertendam & contra barbaros defendendam *Innocentius* III. A. 1104. Ordinem Ensiferorum instituit, qui paulo post à Cruciferis in societatem recepti. Præcipua horum contra Russes bella fuerunt, à quibus fracti atque insuper intestinis disidiis debilitati Polonos respicere cœperunt, in quorum potestatem *Godhardus Ketlerus* ultimus Ordinis Ensiferorum Magister A. 1561. pervenit, à Sigismundo Augusto Dux Curlandiæ & Semi-Galliæ creatus, in qua dignatione posteritas ejus hodieque durat.

PERIODUS QUARTA.

CANON I.

Extinctis Iagellonidis regnum Poloniæ exteros Reges habere cœpit.

1. Cum Jagellonis posteritas per 186. annos regnasset, tandem in *Sigismundo Augusto* A. 1571. extincta fuit. Poloni post biennii interregnum *Henricum* Ducem Andegavensem *Caroli* IX. Regis Galliæ fratrem elegerunt. Qui cum regios

reditus nimiis largitionibus vehementer attenuasset, intellecta fratris sui morte & pertæsus morum Polonicorum cum nonnisi tres menses ac dies 26. regnasset, furtim aufugit, ac insciis omnibus in Galliam evasit. Poloni ea contumelia irritati evocare ipsum, cumque non compareret, regnum ipsi abrogare, & Rempublicam suam ad interregnum revocare. Post biennii novum interregnum divisis Polonorum studiis, aliqui *Maximilianum* Imperatorem, plures *Stephanum Bathorium* Trans-Sylvaniæ Principem ad regnum evocarunt. *Maximiliano* favebant Dantiscani; unde à *Stephano* arcte obsessi, sed irrito conatu. Magnas deinde res contra Russos in Livonia & Lithuania *Stephanus* gessit, & vix similem Poloni regem habuerunt. Sed undecimo regni anno absque prole extinctus Poloniam in novum interregnum conjecit, in quo iterum discordes Proceres alii *Maximilianum Austriacum*, alii *Sigismundum Joh.* III. Suecorum Regis ex *Sigismundi Augusti* sorore filium designarunt, qui succederet. *Maximilianus* à *Zamoscio* regni Poloniæ Cancellario in Silesia captus regno renunciare coactus fuit, quod in potestate *Sigismundi* permansit.

II. *Po-*

II.

Polonia Sueciæ conjuncta, mox avulsa.

Conjunctio A. 1593. mortuo *Johanne* III. Rege Sueciæ ac Patre *Sigismundi* facta fuit. Mox ortæ inter Suecos & Polonos controversiæ, quibus occasionem dederunt Jesuitæ sese contra juramentum à *Sigismundo* præstitum in Sueciam prætextu religionis R. Catholicæ intrudentes. Accesserunt alia irritamenta. Quippe pravo consilio seductus *Sigismundus* peregrinos milites Sueciæ cervicibus imponebat, & partem Livoniæ à patrio regno ad Polonos transferre conabatur. Hinc conquesti Ordines Sueciæ violata ab illo juramenta & pacta, gubernatorem crearunt *Carolum Ducem Sudermanniæ* patruum *Sigismundi*. Cum indies novis injuriis exacerbarentur animi, tandem *Sigismundo* regnum publice abrogatum, illudque in *Carolum* hactenus gubernatorem translatum A. 1599. qui etiam A. 1607. Sueciæ Rex coronatus fuit. Hac occasione diuturna illa inter Polonos ac Suecos exorta fuerunt bella, quæ nondum pace, sed induciis tantum ad tempus composita sunt.

III.
Polonia ingenti motu concussa.

A. 1647. Causa antecedens obitus Vladislai Regis: proxima duplex, Jesuitæ Russis templa sua eripientes ac liberum religionis exercitium impedientes: tum nobilium in rusticos tyrannis, quos instar vilissimorum mancipiorum immaniter tractabant, & pro lubitu tanquam bestias obtruncabant. Hinc velut in furorem acti per Russiam & Lithuaniam contra Dominos insurgere, Jesuitas aliosque sacrificulos ingenti numero interficere, Cosaccos & Tataros in Poloniam & ad prædæ societatem evocare. Hæc mala incrementum sumpserunt ex propriis Polonorum dissidiis, qui, quod plerumque in interregnis fieri solet, de Rege creando disceptantes communem interea hostem repellere vel noluerunt vel non potuerunt. Metuebat tota Europa, ne illa Tatarica barbaries usque ad mare Balthicum omnem Poloniam raperet: atque ita neglecto agrorum cultu generalis Occidenti fames, quam haud leviter Provinciæ jam sentiebant, induceretur. Post longas contentiones creatus tandum Rex Vladislai frater *Joh. Casimirus*, qui segnibus ad bellum gerendum Polonis in Russia à Cosaccis circumventus eas condi-

ditiones pacis accepit, quas præsens necessitas & suprema Reipublicæ lex salus populi suadebant. Sic utcunque hodie Polonia respirat, ita cessante bello, ut nondum tamen pax sit.

FINIS POLONIÆ.

TURCIA.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Turci Persia potiti.

1. Turcæ gens pastoritia primas sedes habuerunt in Scythia ad fluvium Jaxartem supra Persiam. Ex illa regione, quæ in hunc diem Turkestan appellatur, circa A. 1000. in Persiam emigrarunt Duce Selghuko, cujus posteri Selghucidæ dicti.

2. Ad regnum Persiæ hac occasione pervenerunt. Cum Mahmudus Rex Persiæ & Indiæ *Michaëlem* filium Selghuk Ducem Turcarum captivum abduxisset, ex Mawaranachar omnes Turcæ eum insecuti in planicie Chorasan consederunt. Quod cum displiceret Mahmudo, filius ejus Masud successor regni Turcas bello lacessere cœ-

pit, qui irritati A. 1038. *Togrul-Bekum* filium *Michaëlis* Regem crearunt, & occiso Masudo tota Persia potiti sunt. Hæc prima Turcici regni origo à scriptoribus Græcis & Latinis monstrosis fabulis involvitur: & quidquid ab hac narratione discordat, falsum est.

II.

Regnum Turcarum divisum in Occidentale & Orientale.

Causa fuit discordia inter Patrueles vel fratrueles *Togrul-Beki.* Ex quibus, incertum qua cognatione, ortus Cuthlumuses traditur occupasse Armeniam, Cappadociam, Pontum, aliasque imperii Græci provincias regiò titulo: Id factum oportet circa Annum 1060. vel 70. Nam Græci tam confuse hæc narrant, ut nihil certi de eo statui possit: Et quæ Leonclavius de hac re habet, omnia quoque vel incerta vel falsa sunt.

III.

Occidentalis Turcia à Christianis destructa fuit.

A. 1098. in Expeditione pro recuperanda Terra Sancta sub Godefrido Bullioneo, de qua supra. Tum temporis Turcarum Oc-

Occidentalium Imperator fuit Solymannus, incertum filius an nepos Cuthlumusis. Regia ejus Nicea Bithyniæ Metropolis: qua à Christianis capta Solymannus universo regno exutus in Persiam profugit.

IV.

Orientalem destruxerunt Tatari.

Post TogrulBekum in Persia regnarunt Muhammed, Olbarselan Græcis Axan, Melickschah, Mahmud, Barkiamk Latinis corrupte Belgiarok, Muhammed & Mahmud Abulkasem. Sub hoc destructum fuisse traditur regnum Turcarum in Persia partim intestinis dissidiis, partim conspiratione vicinorum. Vera totius rei narratio nondum constat & meræ tenebræ apud scriptores earum rerum reperiuntur. Id certum nullam Turcarum Regum mentionem in Persia post hunc Mahmudum fieri. Et quantum in re obscura conjicere licet, Chorasmii Persia interea potiti, quos Schinguiskan primus Tatarici Imperii conditor circa A. 1224. penitus evertit.

PERIODUS SECUNDA.

I. *Turcæ in Asia Minore regnarunt.*

Cum Turcæ in Persia partim à Chorasmiis, partim à Tataris everterentur, multi eorum in Asiam Minorem profugerunt: & cum latrocinando opes sibi ac potentiam aliquam acquisivissent, collapsum in Asia Minore Turcarum imperium instaurarunt, Id factum fuisse ab *Aladino* ex posteritate Selghuki, tradit Leonclavius. Sed & hic densæ tenebræ, ac ne ipsi quidem Turcæ in tanta imperiorum temporumque confusione suæ originis & successionis rationem reddere possunt. Id certum est post Solymannum in Cappadocia & vicinis provinciis regnasse ipsius sive filios, sive cognatos, quorum frequens mentio fit in expeditionibus Christianorum in Palæstinam. Sed hos pro veris Regibus à Turcis non agnosci tradit Leonclavius, qui initium regni Turciæ Occidentalis, quod à regia appellatur regnum Guniæ seu Iconii, facit à Keikosroë. Sed cum hæc omnia tam sint incerta & confusa, quid refert aliorum errores diu recensere. Vera series Imperatorum Turciæ, qui sedem habuerunt Guniæ, hæc est: A. 1191. Rucradin: A. 1200. Asadin. 1204.

Ja-

Jathathin. 1212. Azadin, 1219. Aladin Chibabeth. 1239. Gaith Eddin, 1260. Kaikubad, ſeu Raikonadius, 1270. Aladin, 1299. Saheb ultimus. Hoc regnum Turcarum circa A. 1240. & 1260. vehementer à Tataris ex Perſia erumpentibus debilitatum, ac tantum non everſum fuit: Quod utcunque recollegit ac vindicavit Aladin ſive ſecundus ſive tertius, in quo A. 1298. extincta fuit poſteritas Selghuki, quæ hactenus in Perſia & Aſia Minore regnavit.

Periodus Tertia.

I. *Turcæ vaſtiſsimum Imperium erexerunt.*

Conditor ejus fuit *Oſman* filius Ertho-Grul natione Turca, cujus majores ex Perſia in Aſiam à Tataris expulſi apud Sultanos Guniæ tantam obtinuerunt gratiam, ut ſpem conciperent imperii conſequendi. Cum ergo Aladinus A. 1298. ſine liberis obiiſſet, Turcarum Proceres univerſum imperium inter ſe diviſerunt, unde nata ſunt Novem Regna Turcica. Præcipua tamen authoritas & potentia fuit penes Oſmanem, cui Bithynia obvenerat. Sedes regni ejus Burſia Bithyniæ urbs ad Montem Olympum. Inter hos Turcarum Reges perpetua

fuerunt bella, donec oppressis minoribus tres tantum remanerent potentiores, Osmaniæ, Caramaniæ & Dulgadiriæ. Inter hos diu certatum, & præcipue implacabiles Osmaniorum hostes erant Caramanni. Hi quoque ab Osmanidis eversi: atque ita omnis potestas Turcarum ad eos in solidum translata.

II.

Pervenerunt in Europam.

A. 1363. sub tertio Imperatore Morad sive Amurad. Causa præcipua fuerunt perfidi & avari Genuenses, qui cum possiderent urbem Peram seu Galatam è regione Constantinopolis, una nocte aliquot millia Turcarum, accepto in singula capita pretio in Europam trajecerunt, à quibus mox Adrianopolis capta, & eo sedes regia translata fuit.

III.

Fracti à Timuro.

Timur vulgo *Tamerlanes* Tatarorum potentissimus Imperator victo ad montem Stellam in Galacia Abujesid, seu Bajazeth Gilderum Imperatore Turcarum quarto universum regnum Turcicum Asiaticum in pote-

poteſtatem ſuam redegit A 1401. Eo tempore plane actum videbatur de regno Turcico, in carcere apud Timurum extincto Bajazethe, & filiis ejus inſuper diſcordibus. Ac niſi fatalis quædam ſocordia tum temporis occupaſſet Græcos, recuperare non modo Adrianopolin, ſed univerſam Aſiam potuiſſent. Nihilominus ita volentibus fatis ex illo difficultatum mari emerſerunt Turcæ, ac ſub Muhammede primo, Morado ſecundo & Muhammede ſecundo Imperium Turcicum quam latiſſime per Aſiam & Europam propagarunt.

IV.

Potiti Imperio Orientis.

A. 1453. 29. Maji Conſtantinopolis à *Muhammede* II. Imperatore Turcarum expugnata, atque occiſo Conſtantino XV. Palæologo Imperium Græcum penitus everſum & ad Turcas tranſlatum fuit, qui àb eo tempore ſuam regiam Conſtantinopoli fixerunt. Incredibile dictu, quantum terrarum ſub *Mahammede* II. Turcæ occuparint, nimirum tria Imperia, 4. regna, Provincias 20. & 200. Urbes.

V.

Everterunt Kircassios, Mamaluccos in Ægypto.

Ægyptus à Caliphis pervenit ad Turcomannos, sub Saladino,ut supra dictum. Turcomanni emptos à Tataris ex Mengrelia, Gurgestan, & Kirkasia Christianorum pueros armis eruditos custodiæ corporis sui ac defensioni regni præfecerunt titulo Mamalukorum. Mamaluk idem est, quod Mancipium regium. Hi Mamaluki cum viderent Turcomannos otio & voluptatibus enervatos consilium ceperunt regni ad sese transferendi: Idque feliciter factum A. 1382. 26. Nov. Tum enim Kircassi seu Mamaluki primum ex sua gente crearunt Regem nomine Berkukum. Atque ita longa serie perpetuo ex Mamalukis Reges Ægypti creati, quorū vicesimus primus nomine Canso vulgo Campson Gaureus in prælio contra *Selimum* I. Turcarum Imperatorem A. 1516. in Syria occubuit. Huic successit Thomambajus, qui ab eodem Selimo A. 1517. in Ægypto victus, captus,ac 4. Aprilis miserabiliter in porta Urbis Alcahiræ occisus fuit. Ita extinctis Kirkassis seu Mamalukis Ægyptus, Arabia, Palæstina ac Syria Turcis accesserunt.

VI. *Hun-*

VI.

Hungariam invaserunt.

Causa fuit interitus *Ludovici* Regis Hungariæ, qui A. 1526. ad Oppidum Mohazium à Copiis Solymanni Turcarum Imperatoris cum omni exercitu obtruncatus fuit 29. Aug. Hinc dissidium: & de regno contendebant Joh. Waiwoda Trans-Sylvaniæ ac Ferdinandus Archi-Dux Austriæ. Ille Turcam, hic fratrem *Carolum* V. auxilio advocarunt. Solymannus omnium Turcarum Imperatorum potentissimus & bellicosissimus prætextu defendendi *Johannis* longe maximam partem Hungariæ occupavit tanto cum fastu, ut universa Europa trepidaverit. Et quasi imitaturus Proavum suum *Muhammedem* II. qui captà Constantinopoli universum Orientem subegerat, Viennam Austriæ ac Imperii Metropolim A. 1529. 26. Septembris cum trecentis millibus obsedit. Qua expugnata haud dubie totius Germaniæ prædam affectasset. Defendit eam pro Cæsare *Philippus* Comes Palatinus. Nulla similis legitur obsidio, quæ exacte describitur in singulos dies à Sebastiano Franck in Chronico suo. Amissis in obsidione octoginta hominum millibus Turca obsidionem solvit 15. Oct. ac universam Eu-

ro-

ropam terrore suo liberavit. Nihilominus hoc bellum Hungaricum tota Solymanni vita duravit per 40. continuos annos, & potest is alter Turcarum Saladinus appellari, ac Christianorum flagellum. Obiit in obsidione Zigethi A. 1566.

VII.

Occuparunt Africam & Cyprum.

Cum *Carolus* V. ejusque filius *Philippus* regnum Tunetanum aliquoties occupassent, tandem *Selimus* II. A. 1574. universam Africam, i. e. regnum Tunetanum, Tripolitanum, Algieranum & Thremisenum usque ad fines Fezz & Marocco occupavit, & hactenus ejus successores quiete retinent. Idem Selimus A. 1570. Cyprum Venetorum Insulam oppugnare cœpit, ac intra biennium expugnavit.

VIII.

Imperium Turcarum declinat.

Quemadmodum omnes res naturales suis terminantur finibus, ita indomitam quoque Turcarum potentiam divina providentia duobus fluminibus Danubio & Euphrate terminavit: intra quæ veluti fatales limites hactenus sese continuerunt. Conatus quidem

dem fuit *Amurathes* III. extendere limites in ipſam Perſiam, & ab A. C. 1580. uſque ad noſtra tempora pervicaciſſimo bello Perſas aggreſsi fuerunt majori ſemper cum damno quam emolumento. Primum argumentum declinantis Turcarum potentiæ fuit, quod Hungariam Germaniamque intactas relinquerent, quas ne quidem turbulentiſſimis temporibus & externo hoſte urgente aggredi audent. Igitur ab A. C. 1600. Turcarum arma vel hebetata vel contra Polonos, Tataros, Perſas ac Afros exercita exiguo cum fructu. Alterum argumentum præbuerunt tumultus Janizarorum, quorum eouſque erupit audacia, ut A. 1622. 12. Maji Imperatorem ſuum Oſmanem ſecundum, Juvenem improvidum & infelicem publice velut vile aliquod mancipium ſtrangularint. Quam Tyrannidem ante biennium A. 1648. in Ibrahimo eadem licentia iterarunt. Ex quo patet collapſa Imperatorum apud Turcas poteſtate, omnem poteſtatem in milite ſitam eſſe. Ut ſe à ſocordiæ infamia vindicarent Turcæ ante aliquot annos Candiam Venetorũ Inſulam aggreſſi ſunt, tam infelici cum ſucceſſu, ut ſola illa Reſp. totius Imperii Turcici vim non ſuſtinuerit modo, verum etiam infregerit. Hodie Turcis præeſt *Muhammed* IV.

puer

puer duodecennis, ſub quo magnam Imperii Turcici vel in melius vel in deterius converſionem ſeu metuimus ſeu ſperamus.

REGNUM PERSIÆ.

PERIODUS PRIMA.

Regnum Perſiæ filii Bojæ inſtaurarunt.

Anno 932. Cum Caliphæ Saracenorum Perſiæ regno diu potiti fuiſſent, tandem decreſcente indies eorum authoritate *Sultani* per provincias paſſim rebellare ac propria regna condere cœperunt, ita ut omni fere poteſtate ſpoliati Caliphæ ſolam antiqui nominis majeſtatem retinerent. Inter præcipuos autem, qui regnum Perſiæ invaſerunt, fuerunt filii Bojæ, qui genus ducebant ex priſcis Perſarum Regibus adeoque ab ipſo Dario Hyſtaſpis. Sed adeo ſub aliena dominatione decreverat hæc familia, ut *Bojas* propter ſummam paupertatem piſcatura familiam ſuam ſuſtentare cogeretur. Ejus tres filii Alis, Haſen & Achmed militiam à juventute ſequebantur, & in caſtris lixarum atque calonum inſtar ſerviebant. Inter eos præcipuus fuit Alis, qui collecta prædonum manu cum multa ſtrenue gereret, Martawigo Imperatori Aſſyriæ ſeſe ſocium adjunxit, & paulo poſt confirmatis jam vi-

viribus ab eo deficiens, Persiam, Irakam, Kermanem aliasque late provincias occupavit, easque cum fratribus suis divisit, confirmatus in Novo Regno à Calipha Muktafibilla. Ita Bojitæ per universam Persiam summum acquisiverunt imperium & Veterum Regum tot jam seculis interruptam prosapiam instaurarunt. Calipha Mucius Lilla Alin cognomine Amaduddaulam appellari jussit Regem Regum. Ejus posteri Persiam varia fortuna per 127. annos obtinuerunt, quorum ultimus Melecram.

Periodus Secunda.

Bojitis successerunt Turcæ.

Anno 1055. Primus Turcarum in Persia Rex fuit Togrul-Bek, de quo in Turcia.

Periodus Tertia.

I. *Post Turcas in Persia regnarunt Tatari.*

Anno 1224. Cum enim in Persia defecisset familia Togrul-Beki vicinæ gentes Chorasmii, Georgiani, Armenii, Arabes, Indi regnum illud in multas dilacerarunt partes, donec erumpens ex Scythia Schinguis-khan, pulsis Chorasmiis, universam occupa-

cuparet Persiam. A. 1260. Ulakukan Paulo Veneto Allau Rex Persiæ factus, illud ad familiam suam transtulit, ex qua aliquot Reges Christianam fidem amplexi Turcas universa Syria & Palæstina expulerunt, de quo videatur Haito Armenus & alii Belli Sacri scriptores. Ultimus horum Regum fuit Abuzaid Baheder Chan, qui obiit Anno 1337.

II.

Tamerlanes Persiam recuperavit.

Post mortem Regis Abuzaid regnum Persiæ à proceribus dilaceratum in varia regna fuit, præfectis per provincias suas dominationem invadentibus. Inter hos potentissimus fuit, quem Europæi vocant Gempsam magnum Parthorum Sultanum: quod nomen, ut pleraque alia, corruptum est: & videntur per eum intelligere, qui ab Arabibus appellatur Scha Schasia, cujus obitus incidit in A. 1372. Ejus filii Persiam in 4. diviserunt regna Schirazi, Kirmanis, Iezdæ & Isphahanæ. Potentissimus autem inter hos fuit Scha-Alansur, quo superato Tamerlanes universam sibi subjecit Persiam.

PERIODUS QUARTA.

Tataros dejecerunt Turcomanni.

Anno 1406. Occaſio fuit obitus Tamerlanis & filiorum ejus diſcordia ac ſegnicies. Tum ergo Turcomanni paſtoritius Armeniæ populus extollere caput ſummamque rerum Perſicarum ad ſe transferre. Erant autem Turcomannorum factiones duæ. Una Karakionlu ſeu Nigrorum Arietum,altera Akionlu Arietum alborum. Ex Karakionlis primus Rex Perſiæ fuit Kara-Iſſuph ſeu Niger *Joſephus*, qui Tamerlanis ſucceſſorem evertit. Hanc familiam dejecerunt poſt 50. circiter annos Akojunli Perſia potiti Anno 1468. Primus ex ipſis regnavit Ozun Azenbec Europæis Uzum Caſſanus, Græcis Cazanes longus. Hic eſt ille tantopere decantatus Uzum Caſſanes, cum quo Reſp. Veneta ſolenne fedus contra Turcas pepigit. Ex Akojunlis octo ordine regnarunt, quorum ultimus fuit Sultan Morad.

PERIODUS QUINTA.

Hodie in Perſia regnant Sophiani.

Ab A. 1500. Conditor familiæ Sophianorum fuit quidam Scheeg Sophi,coæta-

taneus Tamerlanis, ſanctitatis opinione celebris, qui genus ſuum deducebat ab Hali Muhammedis genero. Ejus Nepos tempore Uzum-Caſſanis fuit Haidar Princeps Urbis Ardevil in Media, quem res novas molientem Jakkubbus filius Uzum Caſſanis in prælio interfecit, ejuſque caput canibus devorandum objecit. Reliquerat is duos parvos filios, qui fugientes Tyrannidem Jakkubbi in Inſu'a quadam Maris Caſpii delituerunt, ibi à ſacerdote quodam clam educati. Ex his major natu Iſmael Sophi cum vix annos pubertatis attigiſſet, maximas res moliri ac paternæ necis ultionem ſuſcipere cœpit. Cumque factionem ſuam hinc inde per Perſiam deliteſcentem clam de voluntate ſua edocuiſſet, adjutus inſuper inteſtinis regum Perſarum diſsidiis repente cum exercitu progreſſus ſeſe appellare Regem, proſcribere omnes, qui in prælio, in quo cæſus pater ejus Aidar fuerant: in Turcomannos ac familiam Uzum-Caſſanis atrociter ſævire, quorum etiam cadavera igne comburi, & diſpergi oſſa ac cineres juſsit. Cum urbem Tabris cepiſſet, interfecti in ea omnes canes, quod caput Aidaris devoraſſent. Gerebat is ſe pro ſucceſſore Halis, adeoque & Prophetam ſe & Regem eſſe jactitabat, condiditque Religionem Turcicæ infenſiſſimam.

ſimam. Quanquam enim utrique & Turci & Perſæ eundem Alcoranum pro norma religionis ſuæ habeant, tamen opinionibus ac ceremoniis immane quantum differant & ſeſe mutuo contemnant, ac pro peſſimis Hæreticis habeant. Hinc perpetua inter Oſmanidês Turcas & Sophianos Perſas bella geruntur: Chriſtianorumque amicitiam tanquam contra communem hoſtem colunt Sophiani. Vocantur alio nomine Kiſil-Baſileri i. e. Rubra Capita, quod Iſmael Sophi inſtituiſſet veluti ſectæ ſuæ proprium inſigne rubram tiaram, ex qua 12. faſces dependent. Ita breviſsimo tempore univerſa Perſia in poteſtatem Iſmaelis pervenit. Ei A. 1525. ſucceſſit filius Scha Thamas perpetuis Turcarum bellis exercitus. Huic Aidar Anno 1575. qui decima quinta regni ſui die imperii ſucceſſorem habuit *Iſmaëlem* II. & ipſum brevis Imperii. His ſuffectus A. 1577. Scha Muhammed Godabenda: ſub quo Turci Perſiam vehementer adflixerunt, occupata iterato urbe Tabris, quæ regum hactenus ſedes fuerat: Unde illa in Urbem Caſbin ac tandem Hiſpahanam, ubi hodieque eſt, tranſlata. A. 1585. Emir Hemptza Mirza in Perſia ſucceſſit, qui octavo imperii ſui menſe manu tonſoris ſui juſſu procerum interfectus fuit: Et ita Scha-

Abas,

Abas, quo nullus post Ismaelem Sophi Major in Persia Rex Imperio admotus, Princeps & prudentia & humanitate & rerum gestarum magnitudine quibusvis comparandus. Cum eo Imperator *Rudolphus* A. 1600. fedus contra Turcas pepigit hoc uno infelix quod proprium filium tanquam affectati regni falso insimulatum interfecit. Nec diu postea superstes fuit & ætate & animi dolore fractus. Utque aliquo modo luctui suo satisfaceret, Nepotem suum Scha Sephi hæredem ac successorem regni sui declaravit. Obiit A. 1629. Scha Sephi ex carcere ad regnum primo persuaderi non poterat mutatum in se avi sui animum & existimabat se ad necem duci, cum jam solio imponeretur. Hic Scha Sephi mox in crudelissimum Tyrannum degeneravit, Princeps vinolentus ac furiosus, qui perpetuo strictum in sinu suo acinacem habebat, quo proceres suos levi de causa obtruncabat. Turcas obsidione Urbis Bagdad primo feliciter depulit. Deinde tamen illam urbem amisit. In unius castelli Erzerum expugnatione 50000. hominum amisit: cum præ furore stricto acinace ipse ad mœnia procurreret, nec aliter contineri posset, quam si Miles sine intermissione castellum oppugnaret. Obiit A. 1641. eique successit filius *Scha-Abas* II. puer

13. an-

13. annorum, qui hodieque inter varias turbas regnat.

TARTARIA.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Tatari universa Scythia potiti.

1. Quos Antiquitas Scythas, eos recentior ætas Tataros appellavit, quod nomen antiquius est, quam vulgo traditur. Prima mentio Imperii Tatarici in A. C. 400. incidit apud Emircontum scriptorem rerum Persicarum. Regum commune nomen fuit Hakon, unde Latini & Græci suos Chaganos deduxerunt, quo nomine appellant omnes reges Scytharum, Hunnorum, Avarum & Turcarum.

2. De origine Tatarorum apud multos ea invaluit opinio, quod à decem tribubus Israelitarum, quæ ex captivitate sua nominatim reversæ non leguntur, originem ducant: quam opinionem multis argumentis propugnat Postellus & Brerewoodus Anglus. Sed levissimis nituntur argumentis, & multi prolixe ostenderunt nihil falsius fingi posse.

4. In eo plures consentiunt Tataros tribum

bum quandam sive Hordam Scytharum fuisse ita appellatam à fluvio Tater. Qua autem ratione nomen illud unius tribus universæ Scytharum genti impositum fuerit, nemo exactius ostendit, quam Monachus Rubruquis ante 4. secula in Tatariam à Rege Galliæ missus. Quippe tradit Tataros, cum in exercitu Mogolum seu Scytharum militarent perpetuo præmissos fuisse, & sparsa adventus eorum fama, cum populus passim inclamaret Tataros adventare, nomen illud paulatim universo exercitui mox toti genti impositum: quæ opinio etiam hinc capit fidem, quod ipsi Scythæ sese in hunc diem non Tataros, sed Mogolos appellant.

4. Reges antiquorum Tatarorum à Persis frequenter appellati Reges Chinæ sive Hakon Chini. Rationem reddit Texaira hanc: Quod Persæ omnes regiones Orientales appellent Chini: unde cum Tatari ex Oriente adventarent, eos appellarent Chinas, unde etiam ipsius regni Chinensis postea ad nos deflexit nomen.

II.

Imperium Presbyteri Johannis appellatum.

1. Post aliquot secula iterum innotuit no-

nomen Tatariæ Magnæ, cujus meminit Zaccuth Judæus in Chronico suo ad A. C. 1000. ejusque reges appellat magnorum Tatarorum Reges Christianos. Fidem Christianam in Tataria, India & China olim viguisse satis constat. Sequebantur autem errorem Nestorianorum, quorum Patriarcha hodieque usque in Chinam sectæ suæ præest.

2. Europæi hos reges Tatarorum Nestorianos appellarunt Presbyteros *Johannes*, quod nomen *Marcus Paulus* Venetus, cui omnem illius tractus notitiam debemus, primus in Europam ex Asia reversus transtulit. Ex eo reliqui hauserunt, ac innumera de illo Presbytero *Johanne* confinxerunt: præcipue *Johannes Mandevil.* Ex hoc errore mirum est, quot alii fluxerint. Quidam enim Imperium Presbyteri *Johannis* in media Africa, alii in extrema Asia collocabant. Sebastianus Munsterus in Cosmographia existimat Paulum Venetum non posse excusari ab errore, quod contra fidem recentiorum imperium Presbyteri *Johannis* in Asia collocet. Sed Venetus omni culpa vacat. Quippe exertim tradit non suam hanc sed vulgi opinionem esse lib. 1. c. 51, 64. lib. 2: cap. 30. *Josephus* Scaliger nomen Presbyteri *Johannis* deducebat à Persica voce Preste Chan, quam significare hominem A-

postolicum seu Christianum existimabat, atque ut hanc opinionem defenderet, in opere de emendatione temporum editionis primæ absurdissime statuit, hos Tataros in Asia eosdem esse cum Abyssinis in Africa, ac pulsos in Africam ex India trajecisse, ibique illud condidisse imperium, quod hodie Abyssinum seu Presbyteri *Johannis* appellamus. Hunc errorem in secunda editione melius edoctus correxit. Unde autem fluxerit nomen illud Presbyter *Johannes*, alibi dicemus.

PERIODUS SECUNDA.

I. *Mogoles Tartaria potiti.*

Anno C. 1187. Occasionem præbuit *Johannes* Unad Cham seu Unkam, Rex Magnæ Tatariæ Nestorianus, qui cum videret indies succrescere potentiam Mogolum, qui Tatarica tribus erant, statuit eas passim per provincias distribuere, ut distractis viribus minus nocere possent. Quod consilium cum innotuisset Mogolibus divelli nolentibus ex Provincia Karokoram versus Septentrionem in campestria Bargu migrarunt & tributum Unkamo negarunt. Princeps eorum fuit Suko-Badur, cujus filius Temukin in aula Unkami velut obses educabatur, ac proditionis apud Regem falso insi-

insimulatus ad populares profugit, divinaque simulata vocatione ad imperium, Rex creatus mutato nomine Schinguis Khan i.e. Rex Regum appellatus fuit. Primus hic Tatarici Imperii, quod omnium toto orbe amplissimum fuit, conditor habetur, & barbaros Scythas hactenus inopem agentes in re pecuaria vitam, legibus & disciplina militari instruxit. Præcipue id omnibus persuasit suis successorumque suorum mandatis, qualiacunque essent, cæca obedientia parendum esse. Tulit multas alias constitutiones, quæ Tatarica lingua Jasak Schinguis Khan, i. e. Leges Regiæ appellantur teste Haitone Armeno cap. 17. Ita instructo exercitu contra Unkam in Tendukanis campis prælium commisit, victumque majori parte ditionum spoliavit, non tamen penitus evertit. Schinguis Khan ex Tataria Persiam ac Indiam pervasit, & usque ad fluvium Tigrim ac Volgam cunctis potitus est regionibus.

II.

Summus eorum Imperator Magnus Khan est.

Cum Schinguis Khan quatuor haberet filios, singulis quidem aliquam partem ditionum suarum assignavit, primogenitum

vero Magnum appellari Chanum regemque regum voluit, cujus imperio reliqui omnes fratres subessent. Ita Magni Chani fuerunt Octai seu Hokota, Gayu sive Gino Mango, Cublai seu Cobila, in cujus aula per 17. annos sese vixisse perhibet M. Paulus Venetus. Ultimus qui commemoratur est Timur, quem falso confundunt cum Tamerlane, sicut ex temporum ratione patet. Ab eo tempore nihil hactenus nobis innotuit de Magnis Tatariæ Chanis, quorum etiam destructum videtur Imperium.

III.

Regna Tatarica fuerunt vel Occidentalia, vel Orientalia, vel Septentrionalia.

Filio suo Tuksi Schinguis Khan omnes provincias Occidentales ad fluvium Volgam dedit, nim. Deschts, seu Tatariam desertam, Russiam, Cumaniam, Bulgariam, Gothiam, Alaniam, aliasque. Tuksi ante Patrem defuncto successit seu filius seu nepos Bathu, cujus per Hungariam, Poloniam, & Silesiam, quas regiones immaniter destruxit circa A. 1230. notissimum hodieque nomen est De ejus successoribus varia traduntur, sed confusa & falsa.

IV. Oc-

IV.

Occidentalis Tataria divisa in Regnum Zavolhense & Crimense sive Præcopense.

Circa A. 1400. Causa hujus divisionis fuit Expeditio Tamerlanis in Tartariam Desthensem seu Occidentalem. Cum enim is evertisset Tuktamischum Imperatorem Tatariæ desertæ, Crimenses seu Præcopenses Tatari peculiarem sibi creaverunt Regem, neque ab illo tempore subesse Zavolhensibus voluerunt.

V.

Crimenses Turcis subsunt.

Conditor Crimensis seu Præcopensis Imperii fuit familia Kireorum, ex qua oriundus Azi Kirai, Schicachmeth Zar, filium Tick-Tamisch ex Taurica seu Crimea expulit, seque contra eum Regem Tatarorum appellavit. Ab eo tempore Crimenses perpetuis excursionibus Lithuaniam, Poloniam, Russiamque infestarunt. Anno 1584. Selymus Turcarum Imperator eos sibi tributarios ac imperio obnoxios fecit, quod in hunc diem agnoscunt. A. 1648. cum Cosaccis regnum Poloniæ gravissime adflixerunt, ac præda

aucti Praecopenses nunc suum quoque Regem rebellione premunt.

VI.

Ex Zavolhensi Imperio regna Casan, Astracan, & Nagai originem ducunt.

1. Cum Crimensibus Tataris successisset rebellio contra Zavolhenses, aliae quoque Hordae defecerunt, & singulae proprios sibi creaverunt Reges. Casanense Regnum nomen accepit ab oppido & fluvio Casan, obscurum quidem sed late tamen patens. Quippe sub ea Mordwa, Keremissi, Nagorni & Logovi & Siberia. Hoc regnum Basilius Magnus Dux Russorum A. 1518. sibi tributarium fecit, dato illis Rege Scheale. Mox ab eo ad Mendlikirajum Regem Praecopensium defecerunt, qui illis imposuit fratrem suum Sap-Kiray Anno 1521. Sed A. 1552. Joh. Basilides hoc regnum recepit, quod etiam hodieque Russis subest.

2. Astracanense regnum denominatur ab urbe Astracan sita ad ostium Volgae, qua se in Mare Caspium exonerat. Ipsa autem Astracan à primo conditore hujus nominis denominata fuit. Reges ejus sub tutela & tributo Crimensium fuerunt. A. 1554. etiam hoc regno *Joh.* Basilides potitus, frustra illud recuperare conantibus Turcis, qui

non.

non ſemel cum clade à Ruſſis repulſi.

3. Najagenſes circa A. 1440. hac occaſione exorti. Cum Imperator Zavolhenſium interfeciſſet Okkah, virum quendam fortem, ejus triginta, quos reliquerat, filii ſeceſſione facta juxta caſtrum Sarai defecerunt, & brevi tempore adeo creverunt, ut hodie pro numeroſiſſima & maxima Horda habeantur. Dividuntur autem in tres principatus Caſſunenſem, Schichmamajenſem, & Schidajenſem. Tandem ſubmiſerunt ſe quidem *Johanni* Baſilidi Duci Ruſſorum, ſed abſque tributo.

4. Tot defectionibus debilitati Zavolhenſes, ita hodie diminuti ſunt, ut nec nomen quidem amplius ſuperſit.

VII.

Orientalis ſive Schagadajenſis complectitur regiones ad fluvium Oxum.

Schagadai tertius filiorum Schinguis Khan à Patre provincias Mawaranachar, Coraſmiæ, aliaſque accepit, quæ impoſterum ab ipſius nomine Schagadai dicta. Miſſus à fratre ſuo Hokta in Indiam, amiſſo omni exercitu vix ipſe incolumis evaſit. Sedem regni Samarcandæ poſuit, & converſus ad fidem Chriſtianam templum *Joh.* Baptiſtæ in illa urbe ſtruxit teſte Paulo Veneto. Ei

ſucceſſit filius nomine Barak, poſt quem ſeries regum Scha-Jadajæ interrupta eſt uſque ad A. 1350. quo tempore Samarkantæ regnavit Soyorgat Mech, quem ſcriptor vitæ Tamerlanis Achmed Arabſiades alio nomine vocat Huſſeinum. Nam unum eundemque eſſe Huſſein & Soyorgat inde patet, quia uterque Rex Scha-Jadajæ obiit A. 1370. utrique Tamerlanes in regno ſucceſſit.

PERIODUS TERTIA.

CANON I.

Imperium Tataricum inſtauravit Timurus.

Anno 1370. Cum hactenus Tatarorum res mutuis diſſidiis prope collapſæ fuiſſent, Timurus cognomine Lenck i. e. claudus, vulgo Tamerlanes, velut alter Schinguis Khan eas iterum ad ſummam & longe majorem quam unquam majeſtatem deduxit; de quo inter Europæos ineptiſſimæ vulgo jactantur fabulæ, ut quod Præcopenſis Tatarus fuerit, Lamim dictum; quod in Caramania ſcholam frequentarit; Batti filium, & quæ ejus generis alia ſunt. Extat vita ejus ſcripta Hiſpanice, ſed fabulis Amadiſii quam hiſtoriæ propior. Veram autem de eo hiſtoriam ſcripſit Arabica lingua Achmed Ara-

Arabsiades & Emirkond Persarum historicus. De origine ejus duæ inter hos opiniones sunt. Achmed eum ex obscura familia pauperem, latronem: Emirkond ex regia Schinguis Khanis familia, cujus majores perpetua serie summi militiæ in Scha-Jadaja Duces fuisse vult. Ille odio, hic amore, uterque nimio affectu abreptus. Quicunque fuerit Timur, id satis constat ipsum latrocinando ad regnum Scha-Jadajæ pervenisse: quo potitus statim animum ad totius Tatariæ ac universi orbis Imperium adjecit, tam admirabili omnium rerum successu, ut omnium terrarum à China usque ad Poloniam Dominus fieret, adeoque universam Asiam, quod nemini à condito orbe contigerat, solus possideret. Præcipua ipsius bella fuerunt Persicum, Tataricum, Desthense, Indicum, Ægyptium & Turcicum, quod postremum omnium maximum fuit, & Christianis procul dubio saluberrimum. Quippe cum Bajazethes Turcarum Imperator gravissime illis incumberet, jamque Constantinopolin obsedisset, Tamerlanes eum in Asiam retraxit, victumque penitus evertit, ut supra dictum.

II.

Id mox iterum defecit.

Causa antecedens fuit mors Tamerlanis, quæ incidit in Annum 1404. Quo sublato variæ gentes, quas hactenus solum Timuri nomen & terribilis potentia in officio continuerat, deficere ac posteros ejus opprimere cœperunt. Ita Kara Issuph Persiam, Khelaludi Indiam, alii Tatariam desertam, alii Turciam Asiaticam invaserunt.

III.

Posteri Tamerlanis retinuerunt regnum Schagadai, & Indiam.

Filiorum Timuri natu maximus fuit Scha Rogh qui in Turkestana Schagadai, Mawaranachar, Persia, Gasna & Indostana late regnavit, Princeps pacificus ac moderatus. Ei successerunt Olog Abdel Atif & Abdulla.

IV.

Illud divisum in regnum Chorazan & Mawaranachar.

A. 1451. Sed mox A. 1452. conjuncta fuerunt, iterumque post obitum Regis Abuzaid A. 1470. divisa.

V. Ex

V.

Ex Regno Chorazanis ortum est regnum Magni Usbek.

Nomen Tatariæ Vsbek admodum recens esse oportet. Neque enim ante A. 1500. mentio ejus in historiis ulla occurrit. Primus Usbekorum Rex, cujus apud Texeiram ex Emirkond mentio fit, vocatur Budak, quo pulso, atque etiam Baburo cognato suo, qui in Mawaranachar late regnabat, in Indiam ejecto, Schabek seu Sabakan Rex Chorazanæ Usbekanum Imperium vel condidit vel instauravit: quod hodie complectitur, quidquid inter Persiam, Indiam, Chinam & Kathajam terrarum jacet. Ita nomen Vsbek extinxit Schagadajam. Contra hunc Schabek Ismael Sophi gravissimum gessit bellum, eumque tota Chorazana expulit. Ita sedes regia translata in urbem Boccaram. Hodie autem plerumque in urbe Balch versantur Magni Usbeki & infensissimi Persarum hostes sunt. Hi Usbekenses Tatari ante biennium expugnasse putantur regnum Chinæ.

VI.

Ex regno Mawaranachar ortum est re-

gnum Magni Mogolis in India seu Indostana.

A. 1526. Conditor ejus fuit Babur Rex Mawaranachar, qui pulsus A. 1500. à Schaibek in Indiam exul profugit, ac ibi res novas moliri compertus in Persiam se recepit tantaque in paupertate vixit, ut rustico opere victum sibi quærere cogeretur. Tandem à Schah Thamas Rege Persarum copiis quibusdam adjutus Indiam expugnavit, quæ ab illo tempore regnum Magni Mogolis dicta fuit, à Tataris, qui proprio nomine Mogoles appellantur, vulgo corrupte Mogores. Succesit Baburo A. 1530. filius Homajon, quem ex India ultra Gangen, quæ hodie Bengala & Potana adveniens Tzeer Khan tota iterum India expulit. Homajon exemplo Patris in Persiam fugit, & ejusdem Scha Thamas armis primo in regnum Candahar & Kabul A. 1550. quinquennio post in ipsam Indostanam pulsis Potanensibus restitutus est. Sed sexto regni mense, cum fractis cervicibus repente exspirasset, successorem habuit A. 1555. filium Acbar, qui regum Indiæ potentissimus, evasit, ac multis præclare gestis A. 1606. regni quinquagesimo anno obiit. Succesit Selimus Muhammed Schi-Hangir, & huic inter maximas turbas

Anno

Anno 1627. Chorum cognatione Schaſchihan, qui hodieque Monarchiam Mogolum in India moderatur.

VII.

Septentrionalia magnam partem hodie nobis ignota ſunt.

Quidquid ſupra Usbekiam & Chinam ſitum eſt Tatariæ, vulgo putatur eſſe Imperium Magni Chani, ut loquuntur. Sed de illius ſeu nomine ſeu potentia hactenus ne à proximis quidem gentibus quidquam explorari potuit. Ruſſorum Imperatores nuperis adhuc annis expeditos miſerunt viatores, qui ultimum illum Aſiæ tractum explorarent. Et illi quidem progreſsi à fluvio Obi perpetuo verſus Orientem tractu tandem pervenerunt ad celebrem illum murum, quo China à Tataris Septentrionalibus diſterminatur, retulerunt varias ibi habitare gentes parvis diſtinctas regnis vel Principatibus, barbaras plerumque & incultas, præcipuam vero Mogolum ampliſsimam eſſe nationem. Hi ſunt illi Mogoles, ex quibus Schinguis Khan prodiit. Diſtinguuntur in flavos & nigros. Ad fluvium Kittam, unde Cataia denominatur, regnat Rex Altinus, qui haud dubie ex poſteris vel ſucceſſoribus illius Altunchani ſive Unkami, de quo ſupra. REG-

REGNA INDICA.

CANON I.

Schabek condidit regna Indiæ Orientalis.

1. Hic est ille de quo can. V. præcedente. Admodum confusa sunt, quæ ab historicis ea de re referuntur. Quippe tradunt potentissimum quendam regem occupata universa pene India potiorem ejus partem dedisse consobrino suo, contra quem quinque conspirarint Præfecti, illoque in carcerem detruso inter se distribuerint regna Indiæ. Extat hujus rei prolixa narratio apud Garsiam ab Horto in historia Aromatum cap. 28. & apud Linschotium c. 28. Sed narratio Garsiæ peccat in temporum seriem, neque ulla ratione conciliari potest cum aliorum traditionibus. Error inde natus, quod confundunt duplicem Schabek, seu ut alio nomine appellatur Scha Holam, quorum proximus vixit circa A. 1500. alter vero circa A. 1530.

II.

Regna Kunkam sex numerantur.

Totus ille tractus, qui inter imperium Magni Mogolis & regna Malabar situs est, appel-

pellatur uno nomine Kunkam, ac hodie dividitur in ſex regna. Primum eſt regnum Decan, cujus Reges appellantur communi nomine Imad Maluco, i. e. Columna Regni, pro quo Luſitani corrupte pronunciant Madre Maluco. Secundum eſt regnum Amdenager, cujus Reges vocantur Niſa Maluco, i. e. Haſta regni. Tertium eſt regnum Braganadar, cujus reges vocantur Cotteb Maluco i. e. Vertex Regni. Quartum proprio caret nomine, cujus primus Rex nomine Verido natione Hungarus obiit A. 1510. Quintum eſt regnum Vizapor, cujus Rex Muhadum Koja: Sextum eſt regnum Goæ, cujus primus Rex appellatus fuit Saheb Adelkan, i. e. Dominus, Rex Juſtitiæ, ex quo Portugalli corrupte fecerunt nomen Sabajo & Hidalkan. Hodie præcipuum inter hæc eſt regnum Dekan, cujus reges appellantur Neſam Schah. Perpetua gerunt bella contra Magnum Mogolem & Portugallos. Ultimus, cujus notitiam habemus, ſucceſsit A. 1625. filius Melec Amberis. Regnum Goæ obtinent Luſitani.

REGNA MALABAR.

I. *Malabar diviſa fuit in varia regna.*

Regnum Malabar antiquiſsimum eſſe cenſetur uni Regi ſubjectum, quorum ul-

ultimus Sarama Perymal, circa A. C. 900. à Mahumedanis seductus ultro abdicato regno, Meccam peregrinatum concessit, ibique sanctitatis opinione vitam finiit. Cumque liberis careret, regnum suum fidissimis ministrorum distribuit. Videatur Scaliger l. 5. de Emendatione temporum, & Lindschoten c. 12. Indiæ Orientalis.

II.

Kalecutum inter regna Malabar imperium obtinuit.

I. Uni ex intimis amicorum suorum Sarama Perimal tribuit titulum Zamori i. e. Imperatoris, cui reliqui tanquam supremo Domino subjacerent. Is A. C. 907. exstruxit urbem Kalecuth & in ea imperatoriam sedem, posteri ejus in hunc diem, quanquam multum imminuta authoritate, retinent. Nomina Imperatorum propria ignorantur, nec nisi confuso Zamorum nomine memoria eorum extat. Unus tamen nomine Ganser memoratur ab Aloisio Cadamusto, quem regnasse tradit circa A. 1498. Potentia eorum decrevit circa A. 1500. infracta potissimum à Portugallis, qui sedem mercaturæ Calecuto Cochimum vicinam urbem transtulerunt. Ita hoc regnum ex maximo mi-

minimum factum, Retinuerunt tamen ejus Reges titulum Zamori, seu Imperatoris.

2. Regna Minora fuerunt Cochin, Canonor, Baticola, Chala, Onor & Culon cum aliis quibusdam minoribus, quorum pleraque hodie Lusitanis parent.

REGNA NARSINGÆ.

Regna Narsingæ sunt Negapatan, Malipur, Bisnagar, Orixa.

Quem tractum nautæ vulgo appellant Choromandel, is complectitur regna Narsingæ, quæ etiam Bisnagar appellantur. Regis Narsingæ tanta perhibetur esse potentia, ut regnum ejus intra sex menses vix circumiri posit. Ceterum historia non hujus modo, verum & aliorum per Indiam regnorum tota fere adhuc nobis ignota est, Mercatoribus potius de pipere quam historia solicitis. Nomen & titulus regum est Virapanai, Regum Malibur Vengabatir.

REGNUM PEGU.

Regnum Pegu miserrime desolatum fuit.

Anno 1600. Hoc regnum unum ex amplissimis per Indiam fuit, ac universam ad

ad fluvium Gangem Indiam complectebatur. Circa A. C. 1560. quidam præfectus Provinciæ Tanguth rebellare contra Dominum suum cœpit, ac felici expeditione regno Pegu insuper Brom, Melindai, Calan, Mirandu, Ava, Aracan,& Makin singula regna adjecit. Hoc successu elatior regnum quoque Siam bello petiit, cujus causam fuisse Elephantem album, quem Siamenses Peguensibus negaverant, refert Lindschoten cap. 17. Sed potentia injuste acquisita perennare non potuit. Primo enim defecit patruus Regis regno Ava præfectus, quem tamen in bello A. 1598. sua manu interfecit. Sequente anno defecit regnum Siam, ac ingruentibus undique innumeris calamitatibus, fame, peste, bello ita destructum fuit regnum Pegu, ut A. 1600. per multa miliaria nil nisi continua hominum cadavera spectantibus cum horrore occurrerent. Nunquam similis accidit integræ gentis internecio,& quæ de Judæorum sub Romanis, Hungarorum sub Tataris excidio leguntur, levia præ his sunt. Videatur historia Indiæ Orientalis scripta à Petro Jarrige p. 850. Ita regnum Pegu penitus desolatum pervenit ad Regem Aracan. Hodie tamen ita instauratum est, ut nulla tantæ cladis supersit memoria.

REG-

REGNUM CHINÆ.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Regnum Chinæ antiquissimum perhibetur.

Secundum traditiones Chinensium, prout illas refert *Joh.* Gonzales de Mendoza, initium illius regni incidit in tempus ante diluvium & A. M. 1417. Non vero ut Scaliger & ex eo Ubbo Emmius falso supputant.

Hoc initium satis arguit aliquid in serie Regum vel numero annorum erroris commissum. Primus regni conditor perhibetur fuisse Vitey, cui omnium artium inventionem adscribunt Chinenses. Ergo antiqua illa tanquam incerta omittamus.

PERIODUS PRIMA.

Tatari China potiti.

Anno 1267. Kublai seu Kobila Tatarorum magnus Khan expeditione in Chinam suscepta Regem ejus Facfur pepulit ac universa China potitus fuit. Ita refert, qui præsens huic expeditioni interfuit scriptor fide dignus M. Paulus Venetus, à quo dissen-

ſentire pleriſque Mendoza videtur. Nam Regem Tatarorum, à quo ſubacti Chinenſes, vocat Uzou, Regem Chinæ Tepin, ex quo colligunt hanc rem contigiſſe demum A. 1280. non vero 1260. ut Venetus vult. Error hinc natus, quod initium Bonog Regis Sinæ putant præciſe incidere in A. 1580. id quod Mendoza nuſpiam tradit. Verum hoc tantum: Eo quo ſcripſerit tempore, nim. A. 1580. Bonog fuiſſe juvenem annorum 25. Ipſe autem Mendoza cum ſcriberet, non in Sina verſabatur, ſed in urbe Americæ Mexico, ut neceſſe ſit aliquot interceſsiſſe ad minimum annos, antequam hujus rei notitiam ex China habere potuerit. Atque hinc tota ſupputatio Regum Sinenſium apud Scaligerum, Emmium alioſque vitioſa eſt. Obtinuerunt Sinam Tatari Annis 92. ſub novem Regibus.

PERIODUS TERTIA.

Chinenſes Tataros expulerunt.

Circa A. 1360. Cum enim Tatari impotenter dominarentur, Chinenſes jamdudum pertæſi barbaram gentem conſpiratione facta Duce Homvu univerſos expulerunt, atque ita antiquum regnum ſuum inſtaurarunt, creato Rege eodem Homvu, qui

novas

novas leges contulit, illamque imperii formam instituit, quæ ad nostram usque memoriam continuata fuit. Ab eo duodecimus fuit Rex Bonog. Ceteri ut & omnis fere Sinensium historia adhuc nobis ignorantur.

PERIODUS QUARTA.

Tatari denuo expugnarunt Sinam.

Anno 1647. Tum enim irruptione facta Urbem Paquin obsederunt, eaque capta Regem Sinensium strangularunt, ac postea universo regno potiti perhibentur. Cumque potentissimus superesset Pirata, qui solus illis sese opposuit, illum fraude circumventum ac in potestatem redactum ferreæ caveæ incluserunt, ac per universam Chinam spectaculo circumduxerunt.

REGNUM MALACCA.

Regnum Malacca admodum recens est.

Cum tractus ille insaluberrimus sit diu incultus mansit, nec nisi casæ ad littus piscatoriæ septem vel octo reperiebantur, donec numerus cõfluentibus ex Pegu, Siam, Bengala, plurimis augeretur: inter quos tandem convenit, ut novam urbem, Remp. linguam, legesque conderent. Urbs Malacca dicta, quæ brevi tempore ita crevit, ut

cum maximis & cultiſsimis totius Indiæ certaret. Id admirabile, quod Malaccani novam penitus linguam excogitarunt, delectis aliarum gentium elegantiſsimis vocabulis, cujus tanta eſt ſuavitas & elegantia, ut hodie per univerſam Indiam communis ſit, ac nemo habeatur doctus vel moribus excultus, niſi ejus peritus ſit. Vartomanus lib. 6. c. 17. tradit Malaccam circa A. 1420. à Rege Kini conditam & ejus incolas à Javanis originem traxiſſe. Reges habuit Mahumedanos, ſub quorum ultimo Alphonſus Albuquerckius eam Regi Luſitaniæ ſubjecit: quibus iterum à Batavis ante aliquot annos erepta fuit.

REGNA INSULARUM INDIÆ ORIENTALIS.

REGNUM JAPON

PERIODUS PRIMA.

Japonia Dairis paruit.

Japonios tradunt à Sinenſibus originem traxiſſe ante octo circiter ſecula: cum hactenus inſulæ illæ incultæ fuiſſent. Regna habuit 53. quæ omnia uni parebant Monarchæ, quem Dairum appellabant, ac veluti Numen aliquod venerabantur.

PE-

PERIODUS SECUNDA.

Illis successerunt Imperatores.

Anno 1600. Cum enim authoritas Dairorum jam inde ab A. 1500. propter intestina dissidia multum fuisset diminuta, Reges Provinciarum passim rebellare ac suo arbitrio vivere cœperunt. Præcipuus ex his fuit Nubunanga Rex Voaris, qui A. 1570. Urbe Meaco capta potentissimus totius Japoniæ Rex evasit: ita tamen ut adhuc cognosceret authoritatem Dairi. Ei A. 1586. succesit Taxiba Quaba Condonus eodem titulo. Huic Taikosamma qui A. 1600. Imperator Japoniæ à Dairo sponte se abdicante declaratus novam Monarchiam condidit, de cujus factis, potentia ac magnificentia stupenda referuntur. Ei successit A. 1607. filius Fidery Samma, qui cum adhuc minorennis esset, tutelæ Ongoschionis commissus fuit, à quo, cum jam ad annos pubertatis pervenisset, A. 1616. nefarie obtruncatus fuit. Successit ipse Ongoschio intra vertentem annum extinctus. Huic A. 1617. Kombosamma: Huic A. 1631. Chiongon, qui hodieque imperat.

REGNA ALIARUM INSULARUM.

I. *Singulæ Insulæ peculiares Reges suos habent.*

Quarum innumeræ: præcipuæ Sebuth, Moluccæ, Philippinæ, Borneo, Gilolo, Timor, Banda & aliæ, quarum historia tota fere ignota est.

II.

In Iava est Regnum Bantam Madaran.

Pontentissimus in Insula Javan ille Rex est, quem vulgo vocant Regem Madaran.

III.

In Sumatra sunt Pedir & Agein.

Insulam Zeilon jam circa A. C. 1290. uni Regi subjectam fuisse *Marcus Paulus* Venetus lib. 3. c. 25. & Haito Armenus cap. 6. tradunt: post quæ tempora Zingalæ (ita appellantur Zeilonenses) trucidato Rege suo Insulam in multa regna diviserunt, quorum quatuor ad A. 1500. Vartomanus numerat. Plures autem fuerunt, quorum præcipuus Colmugi, cui cæteri omnes tributum pendebant. Circa A. C. 1580. Ton-

Tonſor quidam, cui nomen Maru Ragu interfecto Rege præcipuo, ceteris pulſis totius Inſulæ Monarcham ſeſe conſtituit ſede Regia in Urbe Candi poſita. Cum hoc Fimala Rege Zeylon Ordines fedærati Belgii fedus inivere ac ſocietatem circa A. 1600. Ei ſucceſſit Fimala Derma, SuriAda, qui à Portugallis baptizatus Chriſtiano ritu, Johannes de Auſtria dictus fuit. A. 1647. Regem Waed Madale ſimiliter baptiſatum dictumque Theodoſium nupera fama tulit vera an falſa adhuc incertum.

IV.

Maldivæ unum Regem habent.

Earum numerantur ad 11000.

FINIS ASIÆ.

AFRICA.

REGNUM ABYSSINUM.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Abyſsini ex Arabia in Africam tranſgreſsi.

Id factum fuiſſe antiquiſsimis temporibus neceſſe eſt. Abaſsinos Arabiæ Felicis populos fuiſſe & in Æthiopiam Africanam tranſgreſſos ex Uranio Stephanus teſtatur. Arabes eos vocant Habaſsi. Ipſi autem ſeſe Chaldæos profitentur, & ea in ſacris lingua utuntur. Quod quidem mirum videri non debet, cum ex Aſſyria in Æthiopiam coloniæ deductæ ſint. Videatur Niceph. l. 9. cap. 18. Scaliger de Emendatione temporum lib. 7.

II.

Antiquiſsimi eorum reges incerti ſunt.

Extat quidem catalogus Regum Abyſſinæ: ſed cui parva fides debetur. Reginam Sabæ, quæ ad *Salomonem* acceſsit, eorum ordini inſerunt manifeſto errore: cum illa in Arabia felice regnarit. Id certiori fide ex Stra-

Strabone, Pliniq; & Dione Cassio discimus fuisse sub Ægypto Æthiopum regnum γυναικοκρατούμενον, cujus reginæ communi nomine Candaces appellabantur, à quarum una, cujus 8. cap. Act. mentio fit, per Eunuchum à *Philippo* baptizatum Christianam religionem se accepisse gloriantur Abyssini. Sub *Justiniano* I. Imperatore Rex Æthiopum Axunitarum fuit Adad seu *David*, qui ad fidem Christi conversus: à quo tempore illa Æthiopia inter medios barbaros religionem Christianam sed innumeris deformatam erroribus retinuit.

PERIODUS SECUNDA.

I. *Reges Abassiæ titulo Presbyterorum Johannis innotuerunt.*

Ab A. C. 1200. Tum enim jactari à peregrinantibus per Europam fama cœpit, esse in remotissimis terris potentissimum Regem Christianum nomine Presbyterum *Johannem*. Sed de loco concordare non poterant: aliis in Asia, aliis in Africa, aliis utrobique ponentibus. Id in universum vulgus credebat regionem illam omni modo felicissimam esse. Ibi prata semper virentia, & nullo labore quæsitas dapes, ibi Elysios Poëtarum campos, ut fabula illa in

Proverbium quoque abierit, quo Belgæ hodieque florentiſsimum regionis ſtatum vocant Paep Jans land, pro quo Germani dicere ſolent Schlaraffenlandt. Tandem circa A. 1500 detectus error & repertus in media Africa ille tamdiu quæſitus Presbyter *Johannes*: Cujus quidem nomen ex Perſica voce Preſter Chan, i. e. Rex Mancipiorum deductum, quod mancipia Abyſſena toto Oriente frequentiſsima ſint Ipſi Æthiopes quatuor nominibus appellant Imperatorem ſuum 1. Belulgian, i. e. lapidem precioſum ac præfectum. 2. Haſe, i. e. Electum, cum in ſolio regio collocatur. 3. Neguz, cum coronatur. 4. Maſih, i. e. Unctum, cum à Patriarcha oleo ſacro inungitur. Circa A. 1400. regnavit Zarah *Jacob*, qui legatos ſuos Romam ad Papam *Eugenium* IV. miſit. Poſtea abruptum commercium, donec Luſitanis in Indiam Orientalem navigantibus *David* cognomine Lepdanadengil eorum opem contra Turcos & Saracenos imploraret, à quo tempore Europæi illud frequentare cœperunt, præſertim cum Abaſſeni portum Ercocco in mari rubro adhuc tenerent. Videatur Paulus Jovius lib. 18. Hiſtoriarum.

II. Poſ-

II.

Dicuntur posse Nilum ab Ægypto avertere.

Cum quæreretur cur Abyssinis penderent tributa Saraceni, Ægyptii & Turcæ, responsum fuit causam hanc esse, quod, cum fontes Nili in Abyssina sint, ipsumque flumen illud, à cujus incrementis pendet fertilitas & salus Ægypti, per illud regnum labatur, eo intercluso & diverso, posse universam Ægyptum fame urgeri. Sed hæc non nisi inanis & incredibilis fabula est. Quis enim credat tam vastum flumen posse diverti à suo cursu? Et pone posse, non minori damno afficeretur Æthiopia quam Ægyptus, denique nihil eo terrore commotos fuisse Turcas, eventus docuit.

III.

Turcæ majorem partem Habassiæ occuparunt.

Itaquidem, ut ex tot provinciis nonnisi quatuor hodie supersint Imperatori, ceteris vel à Turca vel à barbaris Afris occupatis.

REGNUM MONOMOTAPÆ.

Monomotapa dividitur in quatuor regna.

Verum Monomotapæ nomen eſt Mocaranga. Titulus communis regum Mana: unde nomen Manamo Tapa, i. e. Rex Motapa, ſicuti Manacongo & ſimilia. Olim tota Mocaranga unum regem agnoſcebat: ſed ſuperiori ſeculo Rex, cum ſe tot Regnis gubernandis imparem videret, inter quatuor filios eadem diſtribuit & majori natu dedit regnum Manamotapæ, ſecundo regnum Quidevæ, tertio regnum Sedandæ, quarto regnum Chicangæ. Tribus poſterioribus poſt Patris obitum nunquam perſuaderi potuit, ut fratris majoris authoritatem agnoſcerent. Inter eos quatuor Reges, Quidevæ potentiſsimus hodie eſt.

REGNA AFRICÆ VARIA.

I. *Singulæ fere urbes ſingulos reges habent.*

Qualia ſunt Buttua, Sophala, Quiloa, Batta, Prava, Magadoxo, Angoſcia, Moxemuga, Mombaza, Melinda, Monſia, Zanzibar & alia quamplurima, quæ communi nomine, appellantur regna Caffrum:

rum: i.e. infidelium, quod eorum incolæ adhuc pagani ſint.

II.

Madagaſcar varios reges habet.

Hæc Inſula totius Africæ maxima circa A. C. 1290. regem non habebat: ſed 4. ſenioribus Ariſtocratico jure parebat teſte Marco Paulo Veneto lib. 3. c. 39. Noſtro tempore in plurima dividitur regna, ſemper inter ſe hoſtilia.

REGNA CONGO.

PERIODUS PRIMA.

I. *Regna Congo conjuncta fuerunt.*

Olim ſingulæ provinciæ ſingulos habebant reges, nimirum Sunda, Panga, Batta, Songo, Bamba, Angola, Mathama, ſive Climbeba & Bemba: donec tandem univerſa in unius Regis Bembæ poteſtatem concederent: quod diu ante A. 1400. factum fuit.

II.

Variæ provinciæ defecerunt.

Factum ante adventum Portugallorum. Provinciæ quæ defecerunt à Congen-

ſibus & propria regna conſtituerunt, ſunt Angola, Loango, Chizzama, Matama, & Anzica.

III.

Rex Angolæ potentiſſimus.

Hoc regnum antiquo & vero nomine appellatur Ambondæ. Circa A. 1500. quidam Procerum nomine Angola Luſitanorum ope cæteros regulos ſubegit & ſeſe Monarcham conſtituit, à cujus etiam nomine regio Angola dicta, cui ob rerum geſtarum magnitudinem cognomen Inenc, quod eſt, Magnus, datum: cui A. 1560. ſucceſſit Tambi Angola, & ei A. 1518. Quilonge Angola, qui adhuc vixit circa A. 1600. Tanta horum regum potentia eſt, ut plus quam 1000000. hominum in aciem producere poſſint.

Regnum Congo Agages ſeu Jacchiæ deſtruxerunt.

Cauſam referunt Congenſes in ſuſceptam religionem Chriſtianam. Luſitani in eandem contemptam ac neglectim habitam. Res ita ſe habet. Luſitani in circumnaviganda Africa occupati mercaturam

cum

cum Congensibus exercere, ac familiarem notitiam contrahere cœperunt; qua occasione fides Christiana paulatim apud eos introducta tanto cum successu, ut ipse *Joh.* II. Portugalliæ Rex eo navigaret, & Regem Congo converteret, qui A. 1491. baptizatus *Johannis* nomen accepit. Intra breve tempus totum fere regnum non tantum fidem, verum etiam vestitum moresque Lusitanorum suscepit. Hæc mutatio gravissimis motibus occasionem præbuit, & suspecta barbaris hæc peregrinitas erat. Primi Anziges defecerunt, gens qua nulla Africam magis barbara colit. Secuti exemplum Congenses, quorum longe maxima pars ab Alphonso Rege, qui *Johanni* successerat, defecit. Sed rebellibus cunctis superior tandem factus fuit Alphonsus, cui successerunt ordine *Petrus*, *Franciscus*, *Jacobus*, *Henricus* & Alvarus primus, sub quo Agages sive Jacchæ populus interioris Africæ ferocissimus A. 1560. regnum Congo invaserunt, illudque ingenti cæde exhaustum occuparunt. Rex Alvarus cum suis, qui cladi superstites erant in exiguam insulam fluminis Zaire compulsus extremas ibi sustinuit ac ineffabiles miserias, barbaris interea toto regno crudelissime grassantibus. Cum hic rumor pervenisset ad Sebastianum Regem

Portugalliæ, misso cum copiis *Francisco* de Govia Jacchis bellum intulit tam felici successu, ut paulo post tota Congo expellerentur. Ita restitutus regno suo Alvarus, cui circa A. 1580. successit *Alvarus* II. post quem, quis in Congo status fuerit, nondum intelleximus.

REGNUM FEZ & MAROCCO.

PERIODUS PRIMA.

CANON I.

Regnum Fez condiderunt Ommiadæ.

Circa A. C. 800. Cum enim familia Ommiæ per Abbazidas Caliphatu Syriæ dejecta fuisset, partim in Africam partim in Hispaniam superstites se receperunt, ac ibi novos Caliphatus condiderunt. Ex iis oriundus Idris ad Montem Atlantem in Mauritania urbem Fez condidit, & in ea sedem regiam posuit, adsumpto Caliphæ titulo.

II.

Occuparunt Cretam, Siciliam, Sardiniam, Corsicam, Maltham partemque Italiæ.

Hi Saraceni Africani circa A. C. 820. om-

omnes pene insulas maris mediterranei sua piratica infestarunt & vel graviter adflixerunt vel penitus occuparunt, præcipue Cretam ac Siciliam. In Creta condiderunt urbem Candiam, à qua toti Insulæ impositum nomen. Sicilia A. C. 828. in potestatem Saracenorum venit, mansitque 250. annis.

PERIODUS SECUNDA.

Zeneti Mauritania potiti.

Circa A. 950. Zeneti fuerunt Africæ populi, qui familiam Idris penitus exstirparunt. Eorum duce familiæ Mec-Naza & Magraoa, quæ regnarunt C. annos & quod excurrit.

PERIODUS TERTIA.

Lautunii Almoravidæ pepulerunt Zenetos.

Anno C. 1052. Lautunii Africæ populus ad Montem Atlantem creato Rege, Zenetorum imperio finem imposuerunt, ac in Africa & Hispania omnium latissime imperare cœperunt. Primus Regum fuit Abul Thessefin seu Texifus, qui sedem regni posuit in urbe Achmed. Ejus successor *Josephus*, qui universam Africam usque ad Ægyptum & Ni-

& Nigritarum regionem sibi subjecit, transfretato in Hispaniam exercitu pene universam occupavit, de quo Rodericus Toletanus in historia Hispanica & Saracenica. Condidit quoque urbem Marucco, quæ regni sedes deserta Fessa imposterum esse cœpit.

PERIODUS QUARTA.

Almoravidas pepulerunt Almohadæ.

Anno C. 1139. Ludimagister quidam, cui nomen Abdalla Elmohadi specie religionis reformandæ, comparato exercitu *Abrahamum* ultimum Regem Almoravidum prælio superavit, ac ad tantam adegit desperationem, ut se de rupe quadam in mare cum equo præcipitaret. Ita potitus Africa Ludimagister Regem se fecit ac paulo post defunctus successorem habuit Abdelmumen, cujus tanta fuit potentia, ut in sola Africa regnum ejus in longitudine 90. dierum iter complecteretur, & in Hispania usque ad Aragoniam magnam Castiliæ & Lusitaniæ partem occupabat. Ejus successor *Jacobus* Almansor majus adhuc incrementum addidit.

Pe-

PERIODUS QUINTA.

I. *Almohadas destruxerant Merini.*

Circa A. 1210. Causa ejus ruinæ fuit ingens clades, quam Muhamed Enazir in Hispania ad Navas Tholosanas accepit amissis suorum 200000. Unde profugus in Africam ac paulo post mœrore animi extinctus jacturam omnium regnorum fecit. Hanc calamitatem auxit dissidium inter filios ejus, quorum cum reliquisset decem discordes inter se, occasionem præbuerunt defectioni provinciarum singulis pene præfectis nova regna constituentibus. Ita ex naufragio imperii Almohadum nata sunt varia per Hispaniam & Africam regna, nimirum regnum Granadæ, Fez & Marocco, Thremesen, Tunes, Tripolis & alia minora.

II.

Granada magnam Hispaniæ Bæticæ partem complectitur.

Cujus regni initium cœpit A. 1237. Cum enim Muhamed Aben-Hud Rex Andalusiæ occisus fuisset, Mauri Hispanienses creato Rege Muhamed Alhamar sedem regiam ex urbe Almeria transtulerunt Granadam. Contra hos reges Granadæ perpetua

tua gesserunt bella reges Castiliæ, donec tandem *Ferdinandus* Catholicus capta A. 1492. urbe Granada finem regno Maurorum in Hispania imponeret, ut supra dictum.

III.

Regna Tunis & Thremesen occuparunt Turcæ.

1. Regni Tunetani primus conditor fuit Ibrahim filius Zachariæ, quem Thuanus male vocat Abul-Feritz, qui diu postea demum regnavit. Series Regum Tunetanorum non extat integra. Nam quæ apud Fazellum, Thuanum, Ubbonem Emmium & alios reperitur, manca atque corruptissima est, ita quidem ut ab Ibrahimo usque ad Buffarem qui ei successisse dicitur per 200 annos interrupta sit series regum. Regnavit Buffares circa A. C. 1430. ac Regnum inter tres filios suos divisit. Regnum Biled-Ulgerid dedit Hammar, Bugiæ Abdul-Azizo, Tuneti Huthmeno. Regnum Bugiæ duravit usque ad A. 1510. quo id Petrus Navarrus jussu *Ferdinandi* Regis Castiliæ destruxit. Huthmen duos reliquit filios, quorum major natu Esaias in regno Tunetano successit, alteri dedit Tripolim regio titulo, quod regnum itidem à *Petro* Navarro ever-

eversum fuit. Ex Regibus Tunetanis clarissimus apud Europæos & notissimus est Muleasses, quem *Carolus* V. à suis pulsum A. 1534. restituit, & aliquoties ejus causa in Africam cum exercitu trajecit, de quo prolixe Sleidanus, *Paulus Jovius*, & Thuanus. Varia inde regni Tunetani fortuna fuit, inter Turcas, Afros & Hispanos fluctuantis, donec A. 1573. *Joh.* Austriacus Tunetum expugnaret, ac sese ejus regem constituere omni modo conaretur, nisi conatibus ejus *Philippus* II. Hispaniæ Rex data Belgii præfectura obstitisset. A. 1574. Tunetum Imperio Turcarum accessit.

2. Regnum Thremesen, quod alio nomine Telensinum appellatur, perantiquum fuisse censetur, & jam circa A. C. 900. cœpit secundum *Leonem* Africanum. Sed antiquitas illa obscura est, ac ipsum regnum sub potestate Almohadum, quibus deficientibus A. 1210. regnum invasit Gamzar filius Zejen, quem Mariana vocat Gomaranza, Thuanus Gomarazanam. Ejus posteri varia fortuna regnarunt, crebro à Regibus Maroccanis & Tunetanis adflicti. Nomina regum fere omnia desiderantur. Ultimus fuit Habdulla, quem Barbarossa pirata superiori seculo evertit.

3. A Regno Thremeseno defecit Urbs Alge-

Algeria proprio constituto Rege: quorum ultimus nomine Selimus à celebri illo pirata Horuccio Barbarossa A. 1515. occisus fuit. Ita regno Algeriæ potiti piratæ, & ab eo tempore usque in hunc diem commune omnium piratarum maris mediterranei receptaculum est. Horuccio A. 1516. successit Cairadin seu Hariadenus Barbarossa, de cujus facinoribus plena *Caroli* V. historia. Is prædo cum sese partibus Turcarum adjunxisset, Siciliam, Italiam, & alias *Caroli* V. provincias miserrime devastavit.

IV.

Merini obtinuerunt regnum Fez.

Initium Merinensium incidit in A. C. 1269. Distinguendum enim inter eorum principatum & regnum. Principatus A. C. 1210. in *Buccar Merino* cœpit, ejusque successores Principum titulo contenti fuerunt, donec capto Marocco *Jacobus* filius Abdullæ sese A. 1269. regem appellaret. Integra regum Merinorum series non extat, sed sparsim eorum nomina, quanquam non omnia ex Leone Africano colliguntur. Ultimus fuit Abdulla.

PERIODUS SEXTA.

I. *Merinis successerunt Oattasseni.*

Anno 1420. Extincta Merinorum familia Hascenes *Scheriphius* regnum Fez occupavit, quem intra annum dejecit *Said Abra* ex familia *Oattas*, quæ varia fortuna regnavit usque ad A. C. 1548.

PERIODUS SEPTIMA.

Oattassenis successerunt Scheriphii.

Cum sub Oattassenis circa A. C. 1500. regnum Fez defectione provinciarum vehementer debilitatum fuisset, Hamed Scheriphius prætextu religionis & belli contra Portugallos miris artibus regnum Maroccanum occupavit A. C. 1512. de quo prolixe Thuanus lib. 7. Huic Hamedi frater erat Muhammed Scheriphius junior quidem ætate, sed virtute, prudentia, comitate, aliisque virtutibus longe superior, qui deprehensa fratris socordia, cum hactenus Susiæ præfectus fuisset, A. 1527. ibidem regnum invasit ac interpellatus propterea à fratre non modo factum defendit, verum etiam thesauros patrios secum dividi ac filium suum successorem constitui voluit. Renuentem fratrem

trem armis ad regni divisionem compulit, ac familiam Scheriphiorum ita in imperio confirmavit, ut tandem extincto Hamede rege Fez, qui ultimus familiæ Oattasseno-rum erat, totius Mauritaniæ regnum solus consequeretur A. 1548. Et hæc familia Scheriphiorum hodieque regnat. Nam quamvis Oatasseni rege creato Buacone auxiliis *Caroli* V. & *Philippi* Regum Hispaniæ non semel tentarent recuperationem regni, superior tamen semper fortuna Scheriphiorum evasit. Muhammedi A. 1557. successit filius Abdalla, qui censu militum suorum instituto octoginta equitum & decies centena millia peditum in regno suo ad bellum conscripsit, de quo Thuanus lib. 20.

II.

Dissidium inter Scheriphios regnum Portugalliæ gravissime adflixit.

Hujus dissidii causa hæc fuit. Cum Muhammedes Scheriphius tres filios relinqueret Abdallam, Melicum, & Hammedem, Abdallæ successionem tanquam primogenito deferri voluit, & post ejus mortem cæteris ordine fratribus, exclusis Abdallæ liberis. Sed cum Abdalla, spe successionis fratribus erepta, Provincias inter liberos distribuisset, atque ei A. 1574. exclusis Patruis, filius Mu-

Muhammedes Niger ſuccederet, Melicus & Hammedes hac injuria irritati bellum civile in Africa concitarunt, quod varia per aliquot annos fortuna geſtum. Muhammedes Niger amiſſa Fez & Marocco in vicinos montes ſeſe recepit & Sebaſtianum Portugalliæ Regem ad auxilia ferenda contra patruos evocavit, qui infelicisſimo conſilio, ambitione ac juventa fervidus in Africam cum exercitu trajecit, & commiſſo prælio regnum Portugalliæ penitus evertit A. 1578. Id prælium tribus Regibus fatale fuit. Cæſi in acie Sebaſtianus Portugalliæ Rex & Muhammedes Niger. Abdalla Melicus victor præ nimio gaudio repente extinctus fuit & regnum fratri ſuo Hammedi reliquit. Videatur Thuanus lib. 57. & 65.

III.

Scheriphii perpetuo inter ſe diſcordes ſunt.

Ab eo tempore, quo exorta inter Patruos ac Nepotes de ſucceſsione in regnum controverſia perpetuis Mauritania Scheriphiorum bellis jactatur, de quibus Thuanus lib. 129. alii hiſtoriæ noſtri temporis ſcriptores.

IV. Re-

IV.

Rebellavit contra eos quidam Hamed Ben Abdalla.

A. 1612. Nam contendentibus inter se de regno Scheriphiis quidam Mulei Hamed Ben Abdalla simulato spiritu prophetico sese à Deo missum jactabat pro liberanda à Scheriphiorum Tyrannide Africa, & ad defendendam Muhammedis religionem. Is non contentus regnis Fez & Marocco totius Africæ, omniumque ad Chinam usque regionum sese appellavit Regem. Mulei Sidan Rex Marocci contra Impostorem ducto exercitu arte magica & incantationibus ab eo victus fuit: sed intellecta fraude receptis secum aliis Magis iisdem artibus novum hunc Saracenorum Monarcham superavit, ac fluctuantem Scheriphiorum familiam extincto æmulo restituit. Ordines federati Belgii misso Cornelio Pynackero cum hoc Sidan contra Abdallam fedus inivere. A. 1609. Sidani A. 1634. successit frater Mula Alwalid. Huic A. 1639. Muhammed Ibben Mula Sidan, puer 13. annorum, qui hodieque rerum in Africa potitur.

FINIS AFRICÆ.

AME-

AMERICA.

INSULÆ FORTUNATÆ, sive CANARIÆ.

CANON I.

Singulæ suos reges vel Duces habuerunt.

Insulæ Fortunatæ ab Hispanis mercatoribus circa A. 1370. primum detectæ fuerunt. Quælibet Insula suam linguam suosque Reges habuit. Carebant igne ac ferro, duabus ad vitam humanam maxime necessariis rebus. Præcipua earum fuit magna Canaria, in qua circa A. 1430. regnabant duo Reges, Unus quidem Theldæ nomine Doramas, alter Galderæ, nomine Guavartema. Insula Teneriffa duces habebat novem libera electione succedentes. Sub *Henrico* IV. Rege Galliæ Robinus de Bracamonte Franciæ Archi-Thalassus has insulas pro filio suo *Johanne* de Betacourt regio titulo impetravit, qui expeditione contra barbaros suscepta regem Canariæ, Lanzarottæ, Fortaventuræ, Gomeræ; Ferro se appellavit, cui ordine successerunt Menardus, *Petrus*, Barba, *Ferdinandus*, Beraza & Didacus de *Herrera*, qui omne jus suum transtulit ad *Ferdinandum* Regem Aragoniæ, à quo tempore

pore Insulæ Canariæ Hispanici Imperii provinciæ fuerunt.

REGNA AMERICÆ.

I. *Americani ex nostro orbe originem trahunt.*

Quæritur per quas vias ex nostro orbe in novum primi Incolæ pervenerint. Dubitari non debet, quin vario modo & diversis viis eo pervenerint. Si enim Asia Americæ alicubi cohæret, via terrestris reperta est. Sin freto vel mari dividitur, scaphis navibusque trajecerunt. Alii quidem ab Occidente per Novam Zemblam & Gronlandiam: sed non ex Norwegia, ut Hugo Grotius voluit, de quo supra. Alii per Orientem ex China, Japponia per Terram nuper repertam cui nomen Eso. Sed in universum Insulanos Americæ & multas in continente gentes à Phœnicibus eorumque colonis Carthaginensibus ortos luculentis demonstrari potest argumentis. Reliqua multitudo manifesta Scythicæ seu Tataricæ originis argumenta præ se fert, præcipue Mexicani, Peruani & Brasilienses. Nec dubium est, quin ex Britannia quoque, cum Saxones illam destruerent, multi profugi in Novum Orbem delati fuerint: nec non ex Hispania, cum illam

lam in Saracenica illa tempestate. Ita tamen ab antiqua origine degenerarunt, ut hodie difficulter ad primos fontes deduci possint, confusi inter se lingua, moribus, & habitu corporis.

II.

Innumeros habuerunt Regulos.

Per singulos prope pagos, maxime in Nova Francia, Virginia, Florida & aliis innumeris regionibus. Hos Regulos, qui continentem habitant appellant Sagamos; qui Insulas, Casiquas. In Virginia superioribus annis celebres fuerunt Rex Wingina, Opisco, Diamaco, Poneno, Specanginouch. In *Florida* Magnus Rex Olava Vdina & Saturiova. In Quivira repertus fuit ab Hispanis Rex Tatarax, i.e. Albus Tatarus.

III.

Regnum Novæ Albionis Angli detexerunt.

A. 1580. *Franciscus* Draco Anglus, cum orbem circumnavigaret, supra Californam detexit regionem, quam novam Albionem seu Angliam appellavit, cujus Rex Elisabethæ Anglorum Reginæ se ac suos subjecit, ac Draconi coronam imposuit; sed pro-

pter nimiam distantiam atque etiam regionis inopiam Angli ab eo tempore ejus curam omnino abjecerunt.

IV.

Regna Mexico & Peru omnium amplissima & cultissima fuerunt.

1. Mexicanorum origo deducitur à Navatlacis, qui populus Americæ septentrionalis cultissimus fuerunt. Hi circa A. 820. ex Septentrione versus Austrum progredi ac migrare cœperunt: quæ profectio in multis circumstantiis Israëlitarum ex Ægypto in Terram Canaam iter adumbrat; Diabolo opera Dei multis modis æmulante. Septem erant Navatlacum gentes, totidemque Duces. Post diuturnam in itinere moram pervenerunt ad lacum amœnissimum, in cujus ripa ordine consederunt. Ultimi omnium advenerunt Mexicani, ita à Duce suo Mexio appellati, qui urbem Tenoxtitlam seu Mexico in ipso illo lacu exstruxerunt, creato Rege Thenuch circa A. C. 1325. cui A. 1375. successit Acamapixtli, quem Acosta falso primum fuisse regem statuit. Initio exiguæ eorum vires ac tributum vicinis suis pendebant. Quintus Regum Iscoalt circa A. 1437. arma pro libertate sumpsit, & feliciter in partem redactis vicinis magnum im-

imperium condidit, quod adeo crevit sub Motezuma primo, ut ab uno ad alterum mare latissimo tractu extendatur. Ultimus Regum fuit *Motezuma* II. cujus tempore A. 1519. *Ferdinandus* Cortesius cum Hispanis regnum Mexicanum detexit, ac intra biennium innumerabili multitudine barbarorum occisa, universo, nomine *Caroli* V. potitus fuit, ac inæstimabiles inde opes in Hispaniam pervenerunt. Urbs Mexico ex lacu in ripam ejus translata ante aliquot annos inundatione tota periisse dicitur.

2. In America Meridionali fuit regnum Peruviæ; quod vero nomine appellabatur Tahuantisuyo, quæ vox 4. plagas orbis Terræ designat. Conditores hujus imperii fuerunt Ingæ, quæ familia Duce Mangocasta urbem regiam Cusko construxit, circa A. C. 1200. Ejus successores longe lateque rerum potiti vastissimum imperium constituerunt, quod incredibilis magnificentiæ urbes ac palatia habuit, adeo ut iis similia per universam Europam non reperiantur. Circa A. 1500. regnavit Guainacapa, qui regnum Quito subjugavit, ac universum imperium suum admirandis structuris exornavit. Obiit A. 1523. duobus relictis filiis, Guasgare & Attahu-Alpa, quem corrupte Attabalibam vocant. Inter hos Guai-

nakapa testamento regnum suum diviserat, ita ut Guasgari cederet Imperium Cusconicum; Attahualpa regno Quitonis præesset. Sed cum in illo testamento clare definitum non esset, cuinam fratrum provincia Thomebamba cedere deberet, magnum inter eos dissidium exortum Hispaniæ occasionem præbuit Peruviæ invadendæ, quam recens detexerat *Franciscus* Pizarrus. Guasgare capto ac interfecto solus Attahualpa imperio potitus fuit: qui cum Hispanorum insolentiam ferre non posset, innumerabili cum exercitu eos aggressus à parvis ipsorum copiis superatur ac vivus in ipsorum potestatem pervenit. Promittebat incredibilem vim auri atque argenti pro sua redemptione, jamque toto regno congerebantur opes, cum Hispani contra fidem datam eum proditionis accusarunt, ac ad mortem condemnarunt. Ita Attahu-Alpa jussu Pizarri A. 1533. strangulatus finem imperio Incarum in Peruvia imposuit. Nam qui post eum regnarunt Inca *Paulo* & Mango nonnisi montanas quasdam provincias, latronum potius quam regum more obtinuerunt. Ultimus omnium fuit Xaires Topa Inca, qui A. 1557. sese *Philippo* II. Hispaniarum Regi subjecit.

V. *Chi-*

V.

Chilenses Rempublicam habent.

Omnium fortißime Hispanis restiterunt Chilenses, præcipue Araufani, à quibus ingentes clades multoties acceperunt Hispani: ita quidem ut Ordines Belgii spem conceperint sese auxilio Chilensium universa Peruvia Hispanos expulsuros, missusque eo cum armis ac navibus A. 1638. Navarchus Browerus, qui fedus cum illis contra Hispanos pepigit: sed id negocium postea intermissum fuit.

VI.

Brasiliani absque lege & rege vivunt.

Nulla Reip. species apud Brasilianos reperitur: sed domesticum tantum imperium agnoscunt. Qui seniores natu & plura ediderunt in bello facinora, quandam veluti Ducum authoritatem apud eos obtinent. Quod ergo *Joh.* Staden de Magno quodam Brasilianorum Rege Koniambeck in suo itinerario scribit, proculdubio falsum est. Hodie Brasiliani littorales partim Portugallis, partim Belgis favent. Præcipui ex iis sunt Tapujæ: Quæ porro restant in America ad eundem fere modum sese habent.

VII.

Insulæ Haiti, Cuba, Jamaica, Borriquen suos habuerunt Regulos.

Insula Haiti, quam hodie vocamus Hispaniolam, quinque regna complectebatur circa A. 1490. Præcipui Reges quos Hispani ibi reperiebant, erant Caonabo, Guarinux, Marabonez & Guacanaril. Hispani has Insulas cædibus ita exhauserunt, ut, cum olim innumerabili multitudine abundarint, hodie omnino ab indigenis desolatæ jaceant, extincta penitus insulanorum horum progenie.

TERRA AUSTRALIS INCOGNITA.

I. *Terra Australis nondum detecta est.*

Restat adhuc ingens Orbis pars versus polum Australem, quam navigantes procul quidem aspiciunt, ingredi autem nisi interdum aquandi ergo propter incolarum ferociam non audent. Quidam Hispanus nomine Ferdinandus del Quir A. 1617. regi Hispaniæ exhibuit accuratam earum terrarum descriptionem, in quibus se diu vixisse narrabat. Immensam ibi auri argentique co-

copiam, incolas factionibus inter se ac dissidiis divisos facile armis Europæis superari posse. Non semel quoque Societas Indiæ Orientalis deliberavit de Expeditione in Orbem illum incognitum suscipienda: sed hactenus res intra voluntatem ac conatum stetit.

FINIS.

INDEX
RERUM & VERBORUM MEMORABILIUM.

A.

B.

C.

Ca-

Cra-

E.

G.

Hen-

K.

L.

M.

Nor-

Os-

Phi-

R. *Re-*

R.

S.

Sco-

T.

Z.

FINIS.